

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Vít Kučera

Předběžné opatření podle OSŘ

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník:

doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Tematický okruh:

Civilní právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu):

16. 4. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 516 510 znaků s mezerami.

Mgr. Vít Kučera

V Praze dne 16. 4. 2020

Poděkování

Rád bych poděkoval prof. JUDr. Zdeňku Češkovi, CSc., jenž mi mnoho let před uzavřením rukopisu této práce pomohl s vytvořením její osnovy i nosných myšlenek a probudil ve mně chuť do její přípravy.

Hlavní poděkování však patří doc. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D., bez jejíhož systematického odborného vedení, konstruktivní kritiky a všeobecně podnětných připomínek, tedy zásadních impulsů pro tvůrčí vědeckou činnost, by tato práce nikdy nebyla dokončena.

Obsah

1. Obecně o institutu předběžného opatření	14
1.1. Účel a podstata předběžného opatření	15
1.1.1. Účel předběžného opatření	16
1.1.2. Podstata předběžného opatření.....	17
1.2. Vývoj institutu předběžného opatření na území dnešní České republiky.....	19
1.3. Systém právní úpravy předběžných opatření v OSŘ.....	28
1.3.1. Obecná právní úprava v OSŘ	28
1.3.2. Speciální úprava ve zvláštních zákonech	29
1.4. Zásady řízení o předběžném opatření v civilním sporném procesu	34
1.4.1. Obecné zásady aplikovatelné v řízení o předběžném opatření a jejich projevy.....	35
1.4.2. Speciální zásady řízení o předběžném opatření a jejich projevy.....	39
1.4.3. Obecné zásady v řízení o předběžném opatření neaplikovatelné či potlačené	42
2. Platná právní úprava předběžného opatření v OSŘ	45
2.1. Formální podmínky nařízení předběžného opatření	45
2.1.1. Pravomoc a příslušnost soudů.....	45
2.1.2. Překážka věci zahájené.....	48
2.1.3. Překážka věci rozhodnuté	51
2.1.4. Návrh na zahájení řízení o předběžném opatření.....	52
2.1.5. Účastníci řízení o předběžném opatření	57
2.1.6. Poplatková povinnost	59
2.1.7. Jistota.....	64
2.2. Materiální podmínky nařízení předběžného opatření	81
2.2.1. Potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků.....	82
2.2.2. Obava z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí.....	86
2.3. Řízení o předběžném opatření, rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření	89
2.3.1. Průběh řízení o předběžném opatření od podání návrhu do rozhodnutí.....	90
2.4. Rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření.....	96
2.4.1. Odmítnutí návrhu	96
2.4.2. Zastavení řízení o předběžném opatření	102
2.4.3. Opravné prostředky proti nemeritornímu rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření	104
2.4.4. Nařízení předběžného opatření (vyhovění návrhu).....	112
2.4.5. Odůvodnění rozhodnutí o nařízení předběžného rozhodnutí a o zrušení nařízeného předběžného opatření	132
2.4.6. Vyhlášení, doručování, vykonatelnost, závaznost a účinky rozhodnutí o nařízení předběžného opatření	134
2.4.7. Opravné prostředky proti rozhodnutí o nařízení předběžného opatření; ústavní stížnost....	140
2.4.8. Zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření; opravné prostředky proti zamítnutí návrhu	143
2.5. Náhrada nákladů řízení o předběžném opatření.....	146

3. Škoda a jiná újma vzniklá nařízením předběžného opatření; bezdůvodné obohacení vzniklé v důsledku nařízení předběžného opatření; škoda vzniklá nečinností soudu, nesprávným zamítnutím či odmítnutím návrhu.....	149
3.1. Odpovědnost za škodu a jinou újmu vzniklou nařízením předběžného opatření	149
3.2. Vznik povinnosti k náhradě škody a jiné újmy, lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody a jiné újmy.....	151
3.2.1. Vznik povinnosti k náhradě škody a jiné újmy.....	151
3.2.2. Lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody a jiné újmy.....	151
3.3. Řízení o náhradu škody a jiné újmy; úloha jistoty ve vztahu ke škodě a jiné újmě	152
3.3.1. Pasivní legitimace státu k řízení o náhradu škody a jiné újmy	153
3.3.2. Úloha jistoty ve vztahu k náhradě škody a jiné újmy.....	153
3.4. Vydání bezdůvodného obohacení vzniklého z důvodu nařízení předběžného opatření	154
3.5. Náhrada škody vzniklé nečinností soudu, nesprávným zamítnutím či odmítnutím návrhu.....	155
3.5.1. Náhrada škody v případě nezákonného rozhodnutí	156
3.5.2. Náhrada škody v případě nesprávného úředního postupu	157
4. Předběžné opatření a jeho využití v oblasti nekalé soutěže	159
4.1. Obecně o nekalé soutěži a prostředcích právní ochrany proti nekalé soutěži	159
4.1.1. Hmotněprávní úprava nekalé soutěže.....	159
4.2. Nekalá soutěž a předběžné opatření	160
4.2.1. Obvyklé nároky uplatňované v řízení o předběžném opatření v nekalé soutěži	161
4.2.2. Význam a používání jistoty v řízení o předběžném opatření v nekalé soutěži	162
4.2.3. Aktivní a pasivní legitimace pro řízení o předběžném opatření v nekalé soutěži	163
4.2.4. Výkon rozhodnutí v případě nesplnění předběžného opatření v nekalé soutěži	164
5. Ústavnost předběžného opatření.....	165
5.1. Ústavnost institutu předběžného opatření	166
5.1.1. Střídmost využívání předběžného opatření a přiměřenost podmínek jeho nařizování ..	166
5.1.2. Předběžné opatření ve vztahu k výkladu Ústavy a Listiny	167
5.2. Soulad řízení o předběžném opatření s ústavním pořádkem.....	168
5.2.1. Kontradiktornost řízení o předběžném opatření.....	169
5.2.2. Prokazování rozhodných skutečností v řízení o předběžném opatření z hlediska rovnosti stran	172
5.2.3. Veřejnost, ústnost a přímost řízení o předběžném opatření	174
5.2.4. Právo na právní pomoc.....	176
6. Předběžné opatření v komparativním pohledu.....	179
6.1. Úprava předběžného opatření ve Slovenské republice.....	180
6.2. Úprava předběžného opatření ve Švédském království.....	183
6.3. Úprava předběžného opatření ve Spojených státech amerických	185
6.4. Úprava předběžného opatření ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska	187
6.5. Srovnání principů vybraných právních úprav a právních kultur.....	188

Tato práce je vyhotovena k právnímu stavu ke dni 21. 1. 2020.

Úvod

Předmluva

Předběžné opatření je významným institutem civilního sporného procesu, jejímž účelem je zajistit efektivitu soudního procesu a reálnou možnost přenosu teoretického výsledku sporu do praxe. Jak bylo definováno již Horou, prozatímní opatření, historický ekvivalent dnešního předběžného opatření, slouží k „zajištění jistého nároku, ocitajícího se v nebezpečí“¹, a to tehdy, pokud „a) nárok sám není ještě vůbec na jisto postaven, nýbrž je toliko tvrzen, ať ve sporu nebo ještě před zahájením jeho, a b) zajištěním, jež poskytují prozatímní opatření, není zajištěno budoucí uspokojení nároku, nýbrž je jím zajištěno jenom buďsi jeho uplatňování procesem nebo jeho uskutečnění budoucí exekucí; proto se prozatímním opatřením nezjednává osobě, již bylo toto opatření povoleno, nějaké zástavní právo, nýbrž zajišťuje se v podstatě jen stav, jaký tu je nyní, i pro budoucnost, pokud je toho třeba, aby tato osoba mohla svůj nárok uplatnit sporem nebo vymoci exekucí“².

Použití jej lze pouze v případech, v nichž je s ohledem na plynutí času anebo jednání určité osoby možné důvodně se domnívat, že nepostačí „standardní“ průběh řízení bez využití tohoto zvláštního instrumentu, a tím pádem bez dalšího zásahu soudu do vztahu mezi (budoucími) účastníky řízení. Ostatně, kontinuální diskuze o rychlosti soudního řízení, opřené o skutečnou dosažitelnost pravomocného a vykonatelného rozhodnutí dosahující v České republice průměrné délky oscilující okolo 300 dnů³, stálé místo předběžného opatření v právním řádu České republiky jasně dokazují. To platí tím spíše v časech, v nichž celá společnost zrychluje a značná část obchodů v širším slova smyslu se přesouvá na internet⁴ fungující na bázi bezprostředního styku.

Právě efektivita předběžného opatření však může být také jeho největším negativem. Stejně jako se v případech správné aplikace dokáže konečný výsledek uplatňování práva zcela přiklonit na stranu oprávněné osoby, může dotčeným osobám při neuváženém užití způsobit vážné problémy, které mohou vést k fatálním důsledkům. Jakkoliv se takové konstatování může zdát nadneseným či přehnaně dramatickým, faktem je, že předběžné opatření je velmi silným

¹ HORA, V. *Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 6, ISBN 978-80-7552-237-5.

² Tamtéž.

³ ZÁHUMENSKÝ, D. a kol. *Průměrná délka civilního řízení v roce 2017*. [on-line]. Publikováno 15. 6. 2018. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.mapaprutahu.cz/blog/prumerna-delka-civilnich-rizeni-v-roce-2017>.

⁴ Český statistický úřad. *Polovina Čechů nakupuje na internetu*. [on-line]. Publikováno 20. 11. 2017. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/polovina-cechu-nakupuje-na-internetu>.

procesním nástrojem. Předběžným opatřením lze kupříkladu odvrátit stávkou⁵, alespoň dočasně zcela zakázat poskytování určité služby^{6,7}, výrazně omezit televizní vysílání⁸ či dokonce volnost veřejného vyjadřování⁹, anebo zasáhnout do soutěžního vztahu při prodeji různých produktů a při jejich propagaci¹⁰. Možnosti využití předběžného opatření jsou zkrátka skutečně široké, což pochopitelně zvyšuje riziko (snah o) jeho zneužití a související dopady. Proto je velmi podstatné, aby byly podmínky, za nichž lze předběžné opatření využít a způsobit tak možné následky včetně procesu k tomu vedoucímu, jednoznačně a prakticky upraveny.

Ze samotného názvu předběžného opatření je možné dovodit, že je opatřením předběžným, přípravným či chcete-li prozatímním. Taková úvaha je správná, neboť předběžné opatření skutečně předchází konečnému rozhodnutí (ve věci samé). S tím však souvisí potřeba úpravy podmínek, za nichž dojde k jeho zrušení či zániku, jelikož nedůvodné prodlužování jeho trvání může škodit stejně jako jeho nesprávné nařízení. Obdobně ale tento závěr platí rovněž o situacích, v nichž bude předběžné opatření zrušeno předčasně a smysluplnost souvisejícího řízení může být ohrožena či ztracena.

Výše popsaná specifika předběžného opatření – potenciál pomáhat, nebo poškozovat, prozatímní povaha a samozřejmě celá řada dalších – ústí v rozličné zvláštnosti, které se s tímto institutem pojí. Ať už se jedná o velmi podstatnou jistotu zajišťující v souvislosti s nařízením předběžného opatření případně vzniklou újmu, či procesní odchylky uplatňované v řízení o předběžném opatření.

Ze stručně popsaného významu předběžného opatření při zajišťování účelné vymahatelnosti práva a tím i spravedlnosti, stejně jako z nastíněných praktických i teoretických okruhů jasně plyne bohatá zásoba témat, která jednoznačně zasluhují pozornost právní teorie.

⁵ Novinky.cz. *Text předběžného opatření k pondělní stávce*. [on-line zpravodajský portál]. Seznam.cz a.s. Publikováno 11. 6. 2011. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/specially/dokumenty/235947-dokument-text-predbezneho-opatreni-k-pondelni-stavce.html>.

⁶ Hospodářské noviny. *Uber má znovu zakázáno jezdit v Brně. Soud obnovil předběžné opatření*. [on-line]. Economia, a.s. Publikováno 13. 11. 2018. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://byznys.ihned.cz/c1-66339020-predbezne-opatreni-ktere-zakazalo-uber-v-brne-znovu-plati>. ISSN 1213-7693.

⁷ Novinky.cz. *Taxify nadále nesmí v Praze jezdit, rozhodl městský soud*. [on-line zpravodajský portál]. Seznam.cz a.s. Publikováno 4.12.2018. [cit. 5.1.2019]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/ekonomika/490983-taxify-nadale-nesmi-v-praze-jezdit-rozhodl-mestsky-soud.html>.

⁸ iDnes.cz. *Ústavní soud ponechal v platnosti opatření omezující přenos Ligy mistrů*. [on-line zpravodajský portál]. MAFRA, a.s. Publikováno 10.8.2016. [cit. 5.1.2019]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/mediahub/ustavni-soud-ponechal-v-platnosti-opatreni-omezujici-prenosy-ligy-mistru.A160810_901903_mediahub_imp.

⁹ Novinky.cz. *Soud zakázal Babišovi označovat Bison & Rose za lobbisty*. [on-line zpravodajský portál]. Seznam.cz a.s. Publikováno 5. 9. 2017. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/domaci/448332-soud-zakazal-babisovi-oznacovat-bison-rose-za-lobbisty.html>.

¹⁰ Novinky.cz. *Korunní musí stáhnout sporný reklamní spot*. [on-line zpravodajský portál]. Seznam.cz a.s. Publikováno 16. 6. 2004. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/ekonomika/34315-korunni-musi-stahnout-sporny-reklamni-spot.html>.

Právě proto je cílem této práce, jak bude níže rozvedeno, a to za využití zejména dále popsaných metod, analyticky a komparativně pojednat o institutu předběžného opatření, analyzovat dosavadní rozhodovací praxi a s přihlédnutím k jejím závěrům doplnit výklad právní úpravy tohoto institutu a tím mimo jiného usnadnit jeho používání v praxi.

Smysl a cíl práce

Práce má za cíl v logické posloupnosti od vysvětlení povahy a účelu předběžného opatření, které je třeba mít na paměti při každém jeho použití v praxi, přes historický vývoj institutu, přejít až k detailnímu rozboru formálních a materiálních podmínek nařízení předběžného opatření, a to z hlediska obecné úpravy předběžného opatření. Zvláštní pozornost bude věnována řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření, které vykazuje celou řadu odchylek či zvláštností od obecného postupu ve sporném řízení, a v němž je, nejen s ohledem na požadavek rychlosti a efektivity, nutné postupovat bezchybně.

Práce by tudíž měla být zdrojem výkladu teoretických východisek i historie institutu předběžného opatření korigujících jeho správnou aplikaci, stejně jako analýzou procesu jeho nařizování od záměru k podání návrhu do využití posledního opravného prostředku. Právě snaha o analýzu praktických důsledků vede k tomu, že je v práci dopodrobna rozebrána především v České republice platná právní úprava s podporou publikované rozhodovací praxe soudů.

K omezení pouze na civilní proces sporný bylo přistoupeno zejména proto, že se i bez dalších procesních úprav a jejich odlišností jedná o téma značně rozsáhlé a komplexní. Speciální právní úpravy tak mohou sloužit pouze pro úplnost rozboru vybraných otázek, avšak nebudou a vzhledem k prostorovým limitům této práce ani nemohou být analyzovány stejně detailně.

Pojatý záměr podtrhuje fakt, že, jak bude vysvětleno, předběžné opatření může být velmi silným nástrojem právní ochrany, stejně jako šikanózním instrumentem pro osobu jednající ve zlé víře.

Použité metody, postupy a struktura práce

Metodou se rozumí předem promyšlený způsob práce, který umožňuje správný postup a následné nalezení či objasnění analyzovaných poznatků a pravidel, které napomáhají chápat zkoumaný předmět. S přihlédnutím ke zvolenému cíli a smyslu této práce bude zkoumáno

především české právo pozitivní (platné) a jeho rozhodovací praxí dovozený výklad. Zaměření této práce na pozitivní právo a jeho případné změny předurčuje její metody, neboť právě obsah platných právních norem stanoví hranice, které jsou pro pochopení dané problematiky stěžejní. To samozřejmě nevyklučuje pomoc přirozenoprávní argumentací v případech, v nichž to bude vhodné či dokonce nutné, a dále v úvodu práce zabývajícím se historií, podstatou a účelem předběžného opatření, případně jeho ústavněprávní konformitou.

Tomu odpovídá rovněž struktura práce, která je rozčleněna do jednotlivých částí: nejprve od témat obecných a teoretických k tématům konkrétnějším a praktickým, což odpovídá potřebě podporovat závěry dosažené nad konkrétními normami, případně doporučeními *de lege ferenda*, již dříve vyloženými teoretickými a historickými základy. Struktura práce tedy vychází zejména z řazení od abstraktního ke konkrétnímu, a současně z obvyklé procesní posloupnosti při praktickém použití předběžného opatření, tedy od podání návrhu na nařízení předběžného opatření po rozhodnutí o opravných prostředcích o něm.

Z hlediska zpracování shromážděných zdrojů informací dojde k použití převážně tří metodických přístupů – analytického, komparativního a metodického (návrhového).

Analytický přístup poslouží především při zjišťování obsahu nashromážděných teoretických podkladů, dále platného práva, přičemž budou použity základní metodologické direktivy interpretace právních norem, tedy zejména výklad jazykový, logický, systematický, historický, teleologický a komparativní¹¹, soudních rozhodnutí a samozřejmě k získání informací o názorech ostatních autorů na aktuálně řešenou problematiku. Komparativního přístupu bude použito za účelem porovnání a popisu zjištěných údajů navzájem, a to v jednotlivých částech, kapitolách a bodech, ale i mezi nimi ve vzájemných souvislostech. V rámci metodického přístupu bude ve vhodných případech přistoupeno k navržení alternativních možností a postupů ve vztahu k v daných částech řešeným otázkám, tedy zejména úvahy nad možností úpravy dané problematiky *de lege ferenda*, případně s přihlédnutím k rovněž stručně porovnaným zahraničním úpravám.

Z hlediska místního jsou však práce a výzkum v ní obsažený zaměřeny především na Českou republiku.

¹¹ Srov. GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 144, ISBN 978-80-7380-652-1.

Závěrem této úvodní kapitoly drobná poznámka k nejednotnosti pojmů: OSŘ mnohdy nerozlišuje mezi souslovím „návrh na předběžné opatření“ [např. ust. § 75c odst. 2 OSŘ] a „návrh na nařízení předběžného opatření“ [např. ust. § 75b odst. 4 OSŘ]. Proto jsem v této práci zvolil druhou možnost, kterou považuji za přesnější a výstižnější označení.

Předběžná opatření v právní teorii

Byť velmi stručně pojaté, přesto v samém úvodu poskytnuté shrnutí významu a specifík předběžného opatření jasně poukázalo na důležitost předběžného opatření pro civilní soudní proces. Ta pochopitelně nešla ani některým právním teoretikům a autorům vybraných prací, z nichž se však tématu monograficky komplexněji věnuje v podstatě pouze Hrnčířík¹². Ten však svou práci orientuje více do teoretické a komparativní roviny, přičemž se současné právní úpravě a její praktické aplikaci věnuje pouze omezeně, a to ještě napříč právní úpravou, tedy nikoliv jen ve vztahu k civilnímu procesu spornému. Jako cenný zdroj pochopení zejména vývoje institutu předběžného opatření nelze opomenout základní, respektive dnes již klasická díla české procesualistiky, jejichž autory jsou Hora¹³ a Ott¹⁴. Za zmínku mezi monografiemi dále stojí zejména práce Duby¹⁵, která se zabývá předběžným opatřením v právu nekalé soutěže. Právě proto je však značná část nepřilíh rozsáhlé práce věnována hmotněprávní úpravě nekalé soutěže, což sice stále umožňuje dostatečný popis základních podmínek použití předběžného opatření, ale nepostačuje pro podrobnější zamyšlení či pochopení všech souvislostí a úskalí, včetně jejich vývoje v čase.

Podstatnou literaturou zabývající se tématem předběžného opatření je rovněž komentářová literatura¹⁶. Jakkoliv je nepochybně cenným zdrojem prakticko-teoretických informací k institutu předběžného opatření, nelze ji považovat za komplexní, neboť je vždy

¹² HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, ISBN 978-80-7400-622-7.

¹³ HORA, V. *Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-237-5 a HORA, V. *Československé civilní právo procesní*. I. – III. díl Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2010, ISBN 978-80-7357-540-3.

¹⁴ OTT, E. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. I. – III. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, ISBN 978-80-7357-920-3 (I. díl), ISBN 978-80-7357-921-0 (II. díl) a ISBN 978-80-7357-922-7 (III. díl).

¹⁵ DUBA, J. *Předběžné opatření v právu nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-228-8.

¹⁶ Z množství komentářů, které navíc bývají pravidelně aktualizovány, bez jakéhokoliv hodnocení jejich kvality uvádím např. při přípravě této práce přednostně používané DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-107-9; JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN 978-80-7552-078-4. a SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠINOVA, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-673-9.

orientována na vybraná ustanovení a s nimi spojený omezený okruh otázek, které podle názoru autorů mohou působit problémy při jejich praktickém používání. Neobsahuje však úplný výklad problematiky předběžných opatření, včetně teoretických základů a podobně.

Opomenout bychom neměli ani předběžným opatřením věnované sborníky judikatury¹⁷. Jejich přínos však sledávám předně při řešení konkrétního aplikačního problému, kterým se již rozhodovací praxe zabývala. Jejich cílem ostatně není podat ucelený výklad problematiky předběžných opatření, ale pojednat o – na základě konkrétních rozhodnutí z kontextu vytržených – dílčích částech či detailech tohoto institutu.

Samozřejmě existuje celá řada na předběžná opatření z různých pohledů zaměřených článků, jejichž počet roste přímo úměrně rostoucímu počtu publikačních možností, nepochybně zejména díky internetovým portálům. Jejich přínos lze spatřovat zejména v mnohosti názorů a vnímání vybraných otázek, což často přináší zajímavé, a především poučné závěry. Proto také budou odkazovány napříč touto prací, k jejíž přípravě přispěly. Jen těžko však lze hovořit o jakkoliv komplexnější povaze ve vztahu k celému institutu předběžného opatření a často i k jeho jednotlivým součástem, což však opět účelem těchto publikací být ani nemá.

Téma není nové ani ojedinělé taktéž v akademické sféře, kde je mu s různými odchylkami věnována řada diplomových i rigorózních prací. Jsem však přesvědčen, že odlišnost pojetí struktury práce a způsobu analytické i tvůrčí činnosti autora spolu s mnohostí závěrů i celkovou komplexností postačuje pro zdůvodnění přínosnosti dalších prací, včetně této, a to zejména s ohledem na již naznačený význam tématu a jeho aktuálnost, ale i na snahu o praktické poznámky k němu.

O zajišťovacím řízení

Řízení o předběžném opatření patří mezi tzv. zajišťovací řízení. To je jedním z druhů civilního procesu a doplňuje řízení nalézací, v němž dochází „nalézání“ práva v dnešní praxi především ve smyslu rozhodnutí konkrétního případu, a nikoliv stanovení určitého precedentu, a dále řízení vykonávací (exekuční), které zajišťuje splnění povinností uložených v nalézacím řízení¹⁸. Za další druh řízení je považováno kupříkladu řízení rozhodčí či insolvenční, obě – stejně jako dříve uvedená – mající vlastní zásady a specifika. Pro úplnost zmiňme, že právní

¹⁷ Např. SVOBODA, K. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, ISBN 978-80-7478-414-9.

¹⁸ Srov. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 39, ISBN 978-80-7502-298-1.

teorie připouští i jinou kategorizaci, dle níž je předběžné opatření řazeno mezi tzv. sumární řízení nalézací¹⁹. Určité obdoby zajišťovacího řízení nalezneme rovněž v právu veřejném, kupříkladu v podobě v daňové oblasti využívaného zajišťovacího příkazu.

Zmíněné vzájemné doplňování mezi zajišťovacím řízením a řízením nalézacím, resp. vykonávacím, plyne ze samotného účelu prvně jmenovaného, který lze dovodit i z jeho označení. Prostřednictvím zajišťovacího řízení má být „zajištěno“ určité subjektivní právo, případně jeho výkon, a to aniž by došlo k závaznému rozhodnutí o samotné existenci, případně rozsahu či obsahu takového práva²⁰.

Na rozdíl od ostatních druhů řízení, u nichž lze hovořit o souvislém, komplexním řízení, je zajišťovací řízení množinou rozličnými průniky (účel, zásady) zvláštních institutů²¹. Kromě právě předběžného opatření mezi takové instituty patří například zajištění důkazu [§ 78 - § 78a OSŘ] či prétorský smír [§ 67 – 69 OSŘ]. Zvláštní úpravu těchto institutů můžeme dohledat i ve speciálních právních oblastech, jako například v oblasti práva insolvenčního.

Z povahy institutů zajišťovacího řízení spočívající v neposuzování subjektivního práva jako takového, ale především potřeby jeho efektivní ochrany, popřípadě jeho výkonu, plyne rovněž jejich „časová účinnost“. Jedná se totiž o instituty dočasné povahy – tedy provizorní a předběžné.

Popsaný přístup k zajišťovacímu řízení obecně i k předběžnému opatření je v naší právní kultuře poměrně silně zakořeněn a kupříkladu v německém civilním procesu jej lze v podobě tzv. zajišťovacího arestu, popřípadě obsahově blízké sekvestrace, nalézt již několik století²².

¹⁹ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 2, ISBN 978-80-7400-622-7.

²⁰ O tom více rovněž v kapitole 1.2. této práce pojednávající o vývoji institutu předběžného opatření na území dnešní České republiky.

²¹ Srov. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 42, ISBN 978-80-7502-298-1.

²² Více např. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 16, ISBN 978-80-7400-622-7.

1. Obecně o institutu předběžného opatření

Předběžné opatření ve smyslu užívaném v této práci se jak svým zařazením do občanského soudního řádu, tak svou podstatou řadí mezi instrumenty civilního práva procesního.

Posuzování splnění zákonných podmínek pro nařízení předběžného opatření a rozhodování o podaném návrhu proto spadá do pravomoci obecných soudů v občanském soudním řízení, které v něm projednávají a rozhodují „*spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva*“, pokud k jejich projednání nejsou zákonem určeny jiné orgány [ust. § 7 odst. 1 OSŘ]. Drobné odchylky, ačkoliv se rovněž jedná o občanské soudní řízení, nalezneme rovněž ZŘS upravujícím převážně řízení nesporná²³, která soud povětšinou může (a má) zahájit i bez návrhu.

Řízení o předběžném opatření je bezesporu jednou z podstatných a neodmyslitelných součástí civilního procesu sporného²⁴. Naplňováním svého účelu zajišťuje jeho praktickou využitelnost. Praktické fungování civilního soudnictví by totiž bez možnosti využití předběžného opatření bylo mnohdy přinejmenším velmi neefektivní, a to zejména s ohledem na reálně dosahovanou a zřejmě i v optimálních podmínkách potenciálně dosažitelnou dobu mezi zahájením řízení a jeho ukončením²⁵. To je v právním státě, jakým Česká republika i podle Ústavy ČR²⁶ je, pochopitelně zcela nemyslitelné. Z toho plyne, že je předběžné opatření možno označit za jednu ze součástí právního státu. Na druhou stranu, jeho úprava by měla být poměrně precizní. Jak totiž uváděl již Hora, jde o „*zjevy výjimečné*“, při nichž musí být zákonodárství „*velmi opatrné a poskytovat je jen tam, kde je to nutné, a postarat se i o to, aby bylo přesně vytčeno, kdy má být považováno prozatímní opatření za nutné*“²⁷.

Co se nejvýznamnějších zásad a principů týče, průběh civilního řízení soudního je zaštiťován Ústavou ČR, a dále upraven řadou dalších ústavních zákonů tvořících *ústavní pořádek*. Do značné míry duplicitní úpravu obvykle nalezneme ve vybraných mezinárodních

²³ Ust. § 1 odst. 1 ZŘS ve spojení s ust. § 2 ZŘS.

²⁴ Případně občanského soudního řízení sporného, což je možno považovat za totéž. Ačkoliv jsou v této práci s ohledem na aktuální právní úpravu používána obě uvedená sousloví, z hlediska teoretické správnosti je vhodnější užití sousloví „civilní proces sporný“, a to zejména proto, že předmětem civilního soudního řízení nejsou jen spory občanské, ale rovněž obchodní. Více např. DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. 2017, s. 283, 284. Dostupný on-line: <https://crs.justice.cz> [cit. 30. 12. 2018]. s. 18.

²⁵ ZÁHUMENSKÝ, D. a kol. *Průměrná délka civilního řízení v roce 2017*. [on-line]. Publikováno 15. 6. 2018. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.mapaprutahu.cz/blog/prumerna-delka-civilnich-rizeni-v-roce-2017>.

²⁶ Čl. 1 Ústavy ČR.

²⁷ HORA, V. *Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 289, ISBN 978-80-7552-237-5.

smlouvách, kupříkladu v Evropské úmluvě o lidských právech²⁸. Na nižší, zákonné úrovni, je pro vytvoření právního rámce předběžného opatření ve smyslu užívaném touto prací klíčovým předpisem OSŘ. Nastíněné obecně závazné právní předpisy představují základní právní rámec, z něhož je při výkladu o účelu a podstatě předběžného opatření v nejobecnější rovině nutno vycházet.

Cílem práce není předložit pouze teoretické postuláty, které by neměly odraz v praktickém užívání analyzovaného institutu. Při rozhodování o předběžném opatření je totiž podstatu a účel předběžného opatření nutno používat jako svého druhu korektiv správné (a účelné) aplikace. Jak záhy zjistíme, zmíněného korektivu je proto hojně užíváno v soudní rozhodovací praxi.

Účelem navazujícího exkurzu do historie předběžného opatření a jeho vývoje v rámci české a československé právní úpravy bude v prvé řadě poukázat na stálice, které jsou součástí předmětného institutu trvale či alespoň dlouhodobě, a současně připomenout, které jeho součástí se v průběhu času, ať už pod vlivem politických či jiných okolností obměňovaly a vyvíjely, případně jakým způsobem.

1.1. Účel a podstata předběžného opatření

Předběžné opatření jako instrument procesního práva zakotvený v OSŘ umožňuje v době před vydáním rozhodnutí ve věci samé, a to i na krátkou dobu po jeho právní moci, dočasně upravit poměry účastníků řízení či jiných předběžným opatřením přímo dotčených osob. Tím má dojít k zajištění určitého práva před jeho oslabením nebo dokonce zánikem, a to jak po stránce faktické, tak právní.

Rozhodování o předběžném opatření v praxi ve většině případů předchází zahájení nalézacího řízení [ust. § 74 odst. 1 OSŘ]. OSŘ nicméně připouští, že o návrhu na nařízení předběžného opatření může být rozhodováno i v době, v níž již řízení ve věci samé probíhá [ust. § 102 odst. 1]. Vždy se však jedná o opatření zatímní povahy, které je rozhodnutím soudu nařízeno v době před pravomocným rozhodnutím ve věci samé²⁹.

²⁸ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

²⁹ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 418, ISBN 978-80-7400-107-9.

Pro úplnost připomeňme, že nalézací řízení je jedním ze stádií civilního procesu, „*keré vede k rozhodnutí soudu o tom, co je právem, anebo právo přímo vytváří*“³⁰.

Můžeme tedy uzavřít, že předběžné opatření je procesním prostředkem, který na návrh umožňuje dočasně upravit poměry účastníků řízení do okamžiku pravomocného rozhodnutí soudu o tom, co je právem, případně do vytvoření práva soudním rozhodnutím, dosaženého v rámci řízení o věci samé.

1.1.1. Účel předběžného opatření

Ke shrnutí účelu předběžného opatření lze dospět prostou parafrází OSŘ: předběžné opatření slouží k předběžné (zatímní) úpravě poměrů účastníků řízení, nebo k odstranění obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí³¹ [ust. § 74 odst. OSŘ]. Jakkoliv se nejedná o definici popisující veškeré aspekty předběžného opatření, je dostatečně výmluvná pro pochopení záměru zákonodárce, ale i praktické využitelnosti předběžného opatření.

Zatímní úpravy poměrů účastníků řízení, která je ve skutečnosti úpravou jejich vzájemných práv a povinností obvykle směřující k ochraně práv jednoho z účastníků anebo snaha o zamezení vzniku nežádoucího následku, je zapotřebí „*v případech, kdy nelze vyčkávat až na rozhodnutí ve věci samé*“³², a to tehdy, pokud se lze důvodně domnívat, že před zahájením řízení ve věci samé anebo v jeho průběhu mohou nastat³³. Předběžná opatření proto můžeme považovat za prostředek „*rychlého a pružného*“ řešení situací vyžadujících okamžitého zásahu státní, respektive soudní moci, a to před i po zahájení řízení ve věci samé³⁴.

Při praktické aplikaci práva se účelem předběžného opatření ve značné míře zabývaly taktéž soudy, a to včetně Ústavního soudu ČR. Vzhledem ke svému postavení soudního orgánu chránícího ústavnost³⁵, a z toho plynoucích limitů, je Ústavní soud ČR při svém rozhodování nucen vycházet spíše z účelu předběžného opatření, nežli ze skutkového základu konkrétních případů či podrobného výkladu normativního předpisu na zákonné úrovni. Zmíněné limity

³⁰ HENDRYCH D. a kol., *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 955, ISBN 978-80-7400-059-1.

³¹ Srov. např. WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2011, s. 324, ISBN 978-80-7201-842-0.

³² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 226, ISBN 978-80-7400-506-0.

³³ WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 125, ISBN 80-7201-551-6.

³⁴ Z Důvodové zprávy k prvnímu znění OSŘ plyne, že „*úpravou předběžných opatření umožňuje osnova rychle a pružně řešit takovou situaci, kdy je třeba okamžitého zásahu soudu.*“

³⁵ Čl. 83 Ústavy ČR.

pochopitelně významně napomohly vytvoření definice účelu předběžného opatření. V jednom z pro úpravu předběžných opatření stěžejních nálezů³⁶ Ústavního soudu ČR, jehož odůvodnění bude v této práci opakovaně zmiňováno, najdeme poměrně zajímavý doplněk k právě uvedenému: nařízení předběžného opatření nevyklučuje ochranu práv účastníka řízení, obvykle navrhovatele nařízení předběžného opatření, rozhodnutím ve věci samé. Jeho účelem totiž je, aby konečné rozhodnutí ve věci samé *mohlo mít vůbec reálný význam*³⁷. Za základní účel předběžného opatření Ústavní soud ČR zjednodušeně označuje „ochranu toho, kdo jeho vydání žádá“³⁸, k níž však lze přistoupit pouze tehdy, pokud neznemožňuje ochranu oprávněných zájmů druhé, tedy předběžným opatřením dotčené strany.

Shrneme-li uvedená zjištění, účelem předběžného opatření je *de facto* ochrana smysluplnosti projednávání a posuzování konkrétních žalobních návrhů směřující k zajištění co nejvyšší pravděpodobnosti dosažení účinné ochrany subjektivních práv účastníků prostřednictvím civilního soudnictví. Nařízení předběžného opatření představuje preventivní nástroj zabraňující vzniku situací, v nichž by bylo vydání meritorního rozhodnutí v řízení o věci samé pro úspěšného účastníka (oprávněného) řízením bezvýznamným z hlediska jeho vykonatelnosti či vynutitelnosti vůči účastníku neúspěšnému (povinnému). Hovoříme proto o procesním prostředku preventivní povahy, jenž má chránit individuální zájem na vymahatelnosti a vykonatelnosti soudních rozhodnutí obecných soudů³⁹. Zavedení funkčního institutu předběžného opatření do právní řádu by mělo být považováno za jeden z projevů, že jde o právní stát, jelikož je právě úkolem státu zajistit reálnou (praktickou) vymahatelnost práv a povinností⁴⁰.

1.1.2. Podstata předběžného opatření

V řízení o předběžném opatření patřícím do kategorie řízení zajišťovacích, majících za úkol zajistit budoucí realizaci ohrožených práv, nedochází k rozhodování o věci samé. Rozhodnutí o předběžném opatření zásadně nemůže rozhodnutí ve věci samé ani nahrazovat⁴¹. Uvedené premisy o podstatě předběžného opatření mnohé napovídají.

³⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl.ÚS.16/09.

³⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl.ÚS.16/09.

³⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 7. 3. 2002, spis. zn.: III.ÚS 394/01.

³⁹ Srov. ale např. také UZSÁK, M. *Právní úprava předběžných opatření v civilním procesu a některé úvahy se zřetelem k zákonu č. 59/2005 Sb.* Právní rozhledy. 2005, č. 9., s. 325, ISSN 1210-6410.

⁴⁰ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 33, ISBN 978-80-7400-622-7.

⁴¹ Srov. např. rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 10. 11. 1999, spis. zn.: II. ÚS 221/98.

Zajišťovací povaha předběžného opatření spočívá v zatímní úpravě poměrů účastníků. Hovoříme o z objektivních důvodů potřebném zajištění subjektivních práv účastníků, respektive zajištění (případného budoucího) výkonu rozhodnutí, je-li obava z jeho ohrožení.

Předmět zajištění je pochopitelně úzce propojen s předmětem řízení ve věci samé, díky čemuž lze hovořit o naléhavosti nařízení předběžného opatření ve vztahu k věci samé. K posouzení věci samé dochází v (relativně) odděleném řízení nalézacím, pro nějž rozhodnutí v zajišťovacím řízení logicky nevytváří překážku věci rozhodnuté (*rei iudicatae*), ani jinak závazné či směrodatné posouzení konkrétního případu. Z praktického pohledu však rozhodnutí o předběžném opatření může o názoru soudu mnohé vypovědět.

Průběh řízení o nařízení předběžného opatření má oproti běžnému nalézacímu řízení několik specifíků, týkajících se zejména způsobu a průběhu dokazování. Specifický přístup reflektuje fakt, že předběžné opatření slouží k ochraně ohrožených či porušených práv preventivně, dočasně a s důrazem na rychlost rozhodování, nikoliv trvale a nevratně. Proto jeho důsledky lze považovat za napravitelné. Pochopitelně by bylo možné polemizovat o tom, nakolik se v praxi jedná o pravdivou úvahu. K nařízení předběžného opatření dochází vždy v do určité míry kritické situaci, která si žádá zásah orgánu soudní moci, neboť ji nelze řešit jiným způsobem. I proto k rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření musí dojít, pokud možno, bez zbytečných časových prodlev a na základě podstatně zjednodušeného procesu rozhodování, jinak by byl účel předběžného opatření naplněn jen stěží.

Podstata předběžného opatření tedy spočívá v jeho dočasnosti či prozatímnosti a rychlosti. Podle Hory lze podstatu prozatímního opatření spatřovat nikoliv v zabezpečení uspokojení ještě nejistého nároku samotného, ale v zachování a pro určitou dobu udržení stavu, který v danou chvíli je, a to pro zachování možnosti ohrožené strany svůj tvrzený nárok uplatňovat ve sporu nebo dobývat v exekuci⁴². Hrnčířík uzavírá, předběžné opatření vytváří provizorní úpravu vztahů mezi účastníky, vytváří tedy jakýsi provizorní stav⁴³. Tato jeho vlastnost umožňuje, aby o nařízení předběžného opatření mohlo být rozhodnuto na základě podkladů a tvrzení, která teoreticky nemusí být ani pravdivá, ani úplná, a to v řízení, které se na první pohled podstatně odchyluje od mnoha zásad občanského soudního procesu⁴⁴. Odchyly jsou částečně kompenzovány využitím různých „pojistek“ proti poměrně snadné

⁴² Srov. HORA, V. *Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 291, ISBN 978-80-7552-237-5.

⁴³ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 34, ISBN 978-80-7400-622-7.

⁴⁴ O čemž je blíže pojednáno v kapitole 1.4. této práce.

zneužitelnosti, mezi které patří například jistota povinně skládaná pro případ vzniku škody v důsledku nařízení předběžného opatření. Podstata předběžného opatření tvoří důležitou oporu pro dosažení jeho účelu, jak o něm bylo pojednáno v předchozích řádcích.

1.2. Vývoj institutu předběžného opatření na území dnešní České republiky

Předběžné opatření jako institut procesního práva má na území dnešní České republiky značnou tradici. Ve svém dlouholetém vývoji předběžné opatření prošlo mnoha změnami a úpravami, dílčími i zásadními, zasahujícími často do samotného jádra právní úpravy předběžného opatření. A to včetně principů, na nichž stojí. Mnohdy se však jednalo o projevy změn politického režimu, kterou OSŘ absolvoval spolu s česko(slovensko)u společností.

Z pohledu této práce nicméně šlo zejména o změny, které mohou přiblížit, jakým způsobem se ubíralo uvažování zákonodárců s postupujícím časem a měnícím se společenským prostředím. To může být vzhledem k navazující podrobné analýze aktuálně účinných ustanovení OSŘ upravujících předběžná opatření zajímavé srovnání, neboť je dnešní právní úprava přímým pokračovatelem těchto změn.

a) Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím

V druhé polovině 19. století, v době ještě panující habsburské monarchie, byla naplněna snaha o modernizaci právní úpravy procesního práva. Zřejmým cílem bylo upravit procesní předpisy tak, aby více vyhovovaly „moderní“ a rychle se měnící společnosti. Zároveň bylo zapotřebí odstranit prvky překonaného feudalistického zákonodárství, které již v soudobých poměrech nemohlo efektivně sloužit. Zmíněný právní předpis se obsahově inspiroval v mírně starší německé úpravě, nicméně fakticky se jednalo o při vzniku Československé republiky převzatý rakouský exekuční řád, který byl po určitou dobu na Slovensku a v Podkarpatské Rusi „doplňován“ o právo uherské v důsledku tzv. právního dualismu. Jak je patrné již z názvu, nejedná se o všeobecný procesní kodex upravující soudní řízení ve všech jeho fázích, nýbrž o předpis upravující výlučně řízení exekuční a zajišťovací. Zákon o řízení exekučním a zajišťovacím byl na území dnešní České republiky platný do 31.12.1950.

Zákonem o řízení exekučním a zajišťovacím je tudíž uzákoněna rovněž obdoba předběžného opatření, přičemž je dobově používán pojem „*zatímní opatření*“ [ust. § 378 – § 402 příslušného zákona]. Podle úvodního ustanovení „*nejen před zahájením rozepře, nýbrž i za ní a za exekučního řízení může soud k návrhu učiniti zatímní opatření, aby právo strany bylo*

zajištěno“, přičemž *„přípustnost zatímních opatření není tím vyloučena, že nárok navrhuující strany (ohrožené strany) jest omezen časem anebo podmíněn“* [§ 378 příslušného zákona].

Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucím a zajišťovacím dále obsahuje široký výčet podmínek, při jejichž splnění lze zatímní opatření nařídit. Otázkou je, zda bylo cílem omezit rozsah soudního uvážení a zvýšit předvídatelnost práva, či zda se jednalo o pozůstatky historicky stále doznívajícího kazuistického přístupu k normotvorbě. Srovnáme-li však rozsah ustanovení věnovaných předběžnému, resp. zatímnímu opatření v době tehdejší a dnešní, můžeme hovořit o značné důvěře zákonodárce v kvalitu a přiměřenost soudcovského uvážení (jakkoliv je nutné zohlednit rovněž rozdílné společenské a ekonomické poměry).

Lze také konstatovat, že zákon č. 79/1896 z. ř., o řízení exekucím a zajišťovacím, obsahuje rozličné moderní prvky zajišťovacího řízení. Jako příklad nechť poslouží úprava náhrady újmy vzniklé nařízením, respektive v tehdejší terminologii povolením zatímního opatření: *„Odepře-li se právoplatně nárok ohroženou stranou tvrzený, pro který bylo povoleno zatímní opatření, ukáže-li se její žádost jinak neodůvodněnou, nebo promešká-li strana lhůtu, která jí byla stanovena k podání žaloby nebo k zahájení exekuce, má strana, k jejímuž návrhu bylo povoleno zatímní opatření svému odpůrci dáti náhradu za všechny majetkové újmy, které mu zatímním opatřením byly způsobeny“* [ust. § 394 příslušného zákona].

b) Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád

Dne 1. ledna 1951 nabyl účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, který nahradil zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucím a zajišťovacím. V důvodové zprávě prvního znění současného OSŘ byl zákon č. 142/1950 Sb. označen za právní úpravu občanského řízení z doby buržoazního společenského zřízení.

Jeho přijetím dochází v první řadě k významné systematické změně, konkrétně ke sloučení právních předpisů upravujících řízení zajišťovací, nalézací, vykonávací a zvláštní do jednoho kodexu, což bylo později převzato i OSŘ.

Připomeňme, že jsme v období navazujícím na únor roku 1948, kdy došlo k faktickému převratu a zakrátko poté, v květnu 1948, byla vydána tzv. Ústava 9. května. To mělo zásadní vliv nejen na společenské uspořádání a společnost jako příjemce právních norem, ale samozřejmě také na koncepci a principy právní úpravy. V důvodové zprávě k prvnímu znění současného OSŘ se v tomto smyslu dozvídáme, že zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, měl přenést socialistické zásady do právního řádu a pomoci tak dalšímu budování

socialismu⁴⁵. Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, proto zasluhuje označení mezirežimového transformačního předpisu civilního práva procesního.

Co se týče institutu předběžného opatření, pochopitelně i ve vztahu k němu došlo k několika podstatnějším posunům. Terminologicky je již oproti pojmu „*zatímní opatření*“ použit termín „*předběžné opatření*“, který v právní úpravě přetrval až dodnes.

Ve smyslu socialismem hláсанých zásad dochází k výraznému zjednodušení právní úpravy tak, aby byla srozumitelná a aplikovatelná i pro běžné občany – přestože skutečné důvody mnohdy byly jiné, což však nepatří do této práce. Problematice předběžných opatření se v tomto duchu věnovala „pouze“ malá část zákona [ust. § 219 – 229 příslušného zákona].

Obsahově se však tehdejší právní úprava v základních otázkách až překvapivě příliš nelišila od úpravy současné. Uveden je kupříkladu demonstrativní výčet nejčastěji v úvahu připadajících povinností, které mohou být v rámci předběžného opatření uloženy, upravena je také otázka zahájení řízení, příslušnosti či možnost uložení jistoty zaručující úhradu újmy předběžným opatřením případně způsobené.

c) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Dne 1. dubna 1964 nabyl účinnosti dnešní OSŘ, tedy zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, platný od 4. prosince 1963. Podle důvodové zprávy k OSŘ zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, odrážel ekonomiku přechodného období od kapitalismu k socialismu a nemohl jít nad její rámec. To mělo být úkolem OSŘ.

Důvodová zpráva pokládá novou právní úpravu zakotvenou v OSŘ za další zjednodušení občanského soudního řízení, čemuž odpovídá původní počet 376 paragrafů oproti 678 paragrafům občanského soudního řádu z roku 1950⁴⁶. První znění OSŘ bylo v části upravující předběžná opatření (Část druhá – Činnost soudu před zahájením řízení, Hlava třetí – Předběžná opatření a zajištění důkazu) již na první pohled velmi stručné a doslovně tedy dodržovalo v důvodové zprávě zákonodárcem avizovanou stručnost nové právní úpravy. Institutu předběžného opatření byla v prvním znění OSŘ věnována pouze čtyři ustanovení, [konkrétně ust. § 74 – § 77 OSŘ v příslušném znění].

⁴⁵ V důvodové zprávě k prvnímu znění současného OSŘ stojí, že zákon č. 142/1950 Sb. má „*přizpůsobit dřívější právní řád poměrům společnosti budující socialismus, zejména vyjádřit socialistické zásady v právu, a tak pomoci dalšímu vývoji*“.

⁴⁶ Srov. BUREŠ, J. DRÁPAL. L. *Novelizovat ještě jednou právní řád?* Právní rozhledy. 1999, roč. 7, č. 3. s. 105, ISSN 1210-6410.

Důvody pro nařízení předběžného opatření před zahájením řízení byly upraveny shodně se zněním aktuálním, tedy tak, že v případě potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, nebo obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí může soud nařídit předběžné opatření [ust. § 74 OSŘ v tehdejší znění]. V odst. 2 téhož ustanovení pak byla stručně upravena otázka rozhodování příslušného soudu a účastníků řízení.

V dalších ustanoveních byla uzákoněna kupříkladu možnost a podmínky nařízení předběžného opatření na návrh i bez návrhu [ust. § 75 odst. 1 OSŘ v příslušném znění] nebo zakotvení zásady, že „*účastníci nemusí být vyslechnuti*“ [ust. § 75 odst. 1 OSŘ v příslušném znění]. Zde si povšimněme rozdílu oproti současnému OSŘ, které slyšení účastníků vylučuje [ust. § 75c odst. 3 OSŘ].

Tehdejší právní úprava obsahovala rovněž demonstrativní výčet povinností, které mohly být předběžným opatřením uloženy [ust. § 76 odst. 1 OSŘ v příslušném znění], a které byly opět totožné se současnou úpravou [ust. § 76 odst. 1 OSŘ]. V následujícím odstavci téhož ustanovení zákon stanovil, opět shodně jako dnešní OSŘ, že „*předběžným opatřením lze uložit povinnost někomu jinému než účastníku jen tehdy, lze-li to na něm spravedlivě žádat*“. Třetí a poslední odstavec tohoto ustanovení upravoval možnost uložit navrhovateli lhůtu k zahájení řízení s předběžným opatřením souvisejícího, a dále možnost omezit dobu trvání předběžného opatření.

Zákon myslel rovněž na úpravu způsobu zániku nařízeného předběžného opatření a možnost jeho zrušení [ust. § 77 odst. 1 a 2 OSŘ v příslušném znění], a v následujícím odstavci na povinnost náhrady újmy navrhovatelem tomu, komu byla způsobena, což je pro změnu tématika v současném OSŘ značně rozšířená [ust. § 77a OSŘ].

d) Významné novely zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (OSŘ)

OSŘ k nelibosti odborníků vstřebával prakticky ode dne nabytí účinnosti značné množství novel, některé z nich již za dob socialismu. To bohužel značně narušilo jeho vnitřní uspořádání a mnohdy i logiku, což je jedním z důvodů, proč je aktuálně voláno po rekonstrukci, na které se již intenzivně pracuje. Žádná z těchto starších změn však nezasáhla, tím spíše pak jakkoliv významněji, oblast upravující předběžná opatření.

Po změně politického režimu a společenské situace na území dnešní České republiky pochopitelně došlo k dalším novelizacím, obsahově stěžejním. Zásadní změna společenského uspořádání zkrátka musela být reflektována rovněž v právním předpisu upravujícím

uplatňování civilního práva prostřednictvím soudního řízení, což uvádí taktéž příslušná důvodová zpráva⁴⁷.

Za nejvýznamnější novely OSŘ lze z níže uvedených důvodů považovat novelizace provedené zákonem č. 519/1991 Sb.⁴⁸, zákonem č. 263/1992 Sb.⁴⁹ a dle mého názoru taktéž zákonem č. 171/1993 Sb.⁵⁰, kterým se budeme věnovat podrobněji.

e) Novely OSŘ účinné od roku 1996

Z hlediska předběžného opatření byla první významnější změnou OSŘ jeho novela provedená zákonem č. 238/1995 Sb.⁵¹ Ta nabyla účinnosti 1. ledna 1996 a ustanovení upravující institut předběžného opatření znovu rozšířila – kupříkladu přibyla ustanovení upravující otázku obecné příslušnosti pro rozhodování o nařízení předběžného opatření [ust. § 74 OSŘ odst. 3 a 4 OSŘ v příslušném znění] a příslušnosti k rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření ve věci nezletilého dítěte [ust. § 76a OSŘ v příslušném znění]. Právě tato změna byla důvodem k řadě dalších úprav, k nimž na základě předmětné novely došlo, kterými se však v této práci nebudeme zabývat.

V dalším období došlo k několika nepatrným změnám OSŘ, reflektujícím zejména přijetí rozličných zvláštních předpisů s přesahem do civilního procesu. Tak například v důsledku přijetí zákona č. 15/1998 Sb., o komisi pro cenné papíry, došlo k doplnění OSŘ o možnost nařízení předběžného opatření na návrh podaný dle tohoto zvláštního předpisu, přičemž o něm muselo být rozhodnuto do pěti dnů ode dne podání.

Podobně novela provedená zákony č. 27/2000 Sb.⁵² a č. 105/2000 Sb.⁵³ reaguje na přijetí zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, když stanoví, že o návrhu podaného podle tohoto zvláštního zákona soud rozhodne ve lhůtě 30 dnů v případě nemovitostí, resp. 7 dnů v ostatních případech.

⁴⁷ Důvodová zpráva k novele OSŘ a dalších předpisů zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení zákonů o soudním řízení ve věcech občanských a o řízení exekučním.

⁴⁸ Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1. 1. 1992.

⁴⁹ Zákon č. 263/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1. 1. 1993.

⁵⁰ Zákon č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1. 9. 1993.

⁵¹ Zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1. 1. 1996.

⁵² Zákon č. 27/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách, účinný od 1. 5. 2000.

⁵³ Zákon č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 1. 5. 2000.

f) **Novely OSŘ účinné od roku 2001**

S účinností k 1. 1. 2001 byla přijata skupina zákonů, kterými byl OSŘ v tehdejší znění opět novelizován. Konkrétně šlo o zákony č. 30/2000 Sb.⁵⁴ a jím provedenou tzv. velkou novelu, č. 155/2000 Sb.⁵⁵, č. 220/2000 Sb.⁵⁶, č. 367/2000 Sb.⁵⁷ a č. 370/2000 Sb.⁵⁸.

Těmito zákony provedené změny se institutu předběžného opatření výrazně dotkly, nejen úpravou v dané době již existujících ustanovení, ale i začleněním ustanovení zcela nových. Jejich cílem bylo odstranit v praxi zjištěné nedokonalosti, které efektivní využívání předběžných opatření v praktickém životě ztěžovaly. Takovou úpravou mělo být například stanovení lhůt pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření, a to jak obecného, tak zvláštního [ust. § 75 odst. 4 OSŘ v příslušném znění].

Klíčovou změnou bylo přijetí zásady, podle níž je rozhodujícím stavem pro předběžné opatření stav v době vyhlášení, respektive vydání usnesení soudu prvního stupně [ust. § 75 odst. 5 OSŘ v příslušném znění, resp. § 75c odst. 4 OSŘ]. Ač se na první pohled nemusí jednat o zásadní úpravu dosavadního předpisu, z pohledu právní jistoty účastníků řízení o nařízení předběžného opatření je klíčová, a to zejména vzhledem k jednomu z jeho určujících znaků – rychlosti rozhodování. Její výklad však později způsobil určité potíže.

Další výraznější novinkou je zakotvení omezení předsedy senátu v případě, že je návrh na předběžné opatření nesrozumitelný, neurčitý anebo neobsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti [ust. § 75a OSŘ v příslušném znění]. V takovém případě nově dochází k odmítnutí návrhu bez dalšího, nejde-li pro právě uvedené nedostatky v řízení pokračovat. Shodně jako v současnosti [ust. § 75a OSŘ]. Explicitně je přitom, z totožných důvodů, vyloučena aplikace právní úpravy, na jejímž základě předseda senátu za současného stanovení lhůty k provedení

⁵⁴ Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 1. 1. 2001.

⁵⁵ Zákon č. 155/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 1. 1. 2001.

⁵⁶ Zákon č. 220/2000 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, účinný od 1. 1. 2001.

⁵⁷ Zákon č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 1. 1. 2001.

⁵⁸ Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1. 1. 2001.

příslušného úkonu a poučení účastníka vyzve, aby nesrozumitelné, neurčité či náležitosti nesplňující podání upravil nebo doplnil [ust. § 43 OSŘ].

g) Novelty OSŘ účinné od roku 2005

Významná novela byla provedena zákonem č. 59/2005 Sb.⁵⁹, jejímž cílem bylo především zrychlení činnosti soudů s cílem efektivnější úpravy zatímních poměrů účastníků řízení, a samozřejmě snaha o další, všeobecnou precizaci institutu předběžného opatření a zajištění jeho komplexnější úpravy⁶⁰. Novelu by bylo možné charakterizovat rovněž jako pokus zákonodárce zajistit právní úpravě předběžného opatření vyšší míru autonomie na obecných částech OSŘ uzákoněním zvláštních principů a mechanismů, aplikovaných izolovaně na rozhodování o předběžných opatřeních. Již z tohoto shrnutí je patrné, že se jednalo o značně rozsáhlou legislativní změnu. Ve skutečnosti se alespoň okrajově dotkla prakticky každého ustanovení, kterým byl institut předběžného opatření upraven. Pro lepší orientaci v provedených změnách je možné vyčlenit několik souvisejících okruhů:

Prvním okruhem, budeme-li příslušnými ustanoveními postupovat vzestupně, je úprava náležitostí návrhu na nařízení předběžného opatření [ust. § 75, § 76 a § 76a OSŘ v příslušném znění]. Již jsme zmínili novelu provedenou zákonem č. 238/1995 Sb., která do OSŘ v příslušném znění vložila úpravu předběžného opatření ve věci nezletilého dítěte [ust. § 76a OSŘ v příslušném znění]. Nově vloženo bylo také ustanovení zakotvující povinnost navrhovatele přiložit k návrhu listiny, jichž se v něm dovolává [ust. § 75 odst. 4 OSŘ v příslušném znění]. Celkově je z novelty v této oblasti patrná snaha zákonodárce komplexně a především systematicky upravit problematiku náležitostí návrhu na nařízení předběžného opatření, a zároveň odstranit možné prodlevy vzniklé následným dokládáním pro rozhodnutí podstatných listin ze strany navrhovatele (ačkoliv se tak v praxi zřejmě obvykle nedělo, neboť je to vždy právě navrhovatel, v jehož zájmu je co nejrychlejší rozhodnutí s cílem dosažení zatímní úpravy jeho poměrů vůči druhému účastníku řízení, na základě čehož je možné vypořádat v podstatě automatickou snahu návrh co nejlépe dokumentačně podložit).

Zásadní změnu přineslo určení jistoty při podání návrhu jakožto jedné z podmínek, která musí být splněna, aby byl návrh věcně posuzován. Tehdejší úprava stanovila prostou povinnost

⁵⁹ Zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony účinný od 1. 4. 2005.

⁶⁰ Srov. KOUKAL, P.: *Nová právní úprava předběžného opatření*. AD NOTAM. 2005. roč. 11, č. 2., s. 66, ISSN 1211-0558.

složení jistoty nejpozději v den podání návrhu [ust. § 75b odst. 1 OSŘ v příslušném znění], jejíž nesplnění vedlo k odmítnutí návrhu [ust. § 75b odst. 2 OSŘ v příslušném znění]. V následujících odstavcích téhož ustanovení byla uzákoněna úprava výjimky z právě uvedené povinnosti, respektive vynětí z následku jejího nesplnění.

V dalším, do OSŘ novelou provedenou zákonem č. 59/2005 Sb. zakomponovaném ustanovení, zákonodárce souvisle upravil způsob rozhodování o předběžném opatření [ust. § 75c OSŘ v příslušném znění]. Opět se jednalo o zřejmou snahu o myšlenkové, ale i systematické sjednocení právní úpravy. Uzákoněno tak bylo, že nedojde-li k naplnění podmínek⁶¹ pro odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření, předseda senátu předběžné opatření při splnění dalších OSŘ stanovených podmínek usnesením nařídí⁶².

V souhrnu s dalšími ustanoveními tím došlo ke stanovení následujících podmínek pro nařízení předběžného opatření:

- i) návrhu na předběžné nesmí chybět žádná ze zákonem požadovaných náležitostí;
a
- ii) návrh nesmí být nesrozumitelný nebo neurčitý; a
- iii) nejpozději v den podání návrhu na nařízení předběžného opatření musí být složena jistota v zákonem stanovené výši pro předmětnou věc, a dále musí být
 - a) prokázáno, že je zatímní úprava účastníků potřebná, a
 - b) že existuje obava ohrožení výkonu rozhodnutí, a současně musí být
- iv) osvědčení skutečností rozhodujících pro uložení povinnosti předběžným opatřením (popřípadě splnění podmínek pro nařízení předběžného opatření ve věci nezletilého dítěte podle ust. § 76a OSŘ v příslušném znění).

Významnou změnu doznala rovněž ustanovení upravující vyhlášení předběžného opatření [§ 76b OSŘ v příslušném znění], vykonatelnost předběžného opatření [§ 76c OSŘ v příslušném znění], závaznost předběžného opatření [§ 76d OSŘ v příslušném znění] a dále neplatnost úkonů majících vztah k nařízenému vykonatelnému předběžnému opatření [§ 76e OSŘ v příslušném znění].

⁶¹ Specifikovaných především v ust. §75a odst. 1 a § 75b odst. 2 OSŘ v tehdejší znění.

⁶² Podle ust. § 75c odst. 1 písm. a) OSŘ, nebo ust. § 76a OSŘ v tehdejší znění.

Po novele OSŘ provedené zákonem č. 59/2005 Sb. došlo k několika méně významným, dílčím novelizacím, kupříkladu zákonem č. 134/2006 Sb.⁶³, zákonem č. 135/2006 Sb.⁶⁴., zákonem č. 264/2006 Sb.⁶⁵ či zákonem č. 308/2006 Sb.⁶⁶ Prvně uvedenou novelou došlo mimo jiného k zapracování ustanovení umožňujících rychlou a účinnou pomoc obětem domácího násilí, čímž *de facto* vznikl nový druh předběžného opatření [ust. § 76b OSŘ v příslušném znění] umožňující uložit násilníkovi povinnost zdržet se jeho (pro společnost i jednotlivce) nežádoucího jednání⁶⁷. S tím pochopitelně souvisela většina dílčích změn, které zmíněná novela do OSŘ přinesla, mezi něž namátkou patří rozšíření definice účastníků řízení. Další, povahou rovněž spíše nevýznamné novely, byly provedeny zákonem č. 218/2009 Sb.⁶⁸, zákonem č. 227/2009 Sb.⁶⁹

Později, zákonem č. 69/2011 Sb.⁷⁰ byla do OSŘ vložena naopak velmi podstatná možnost vyzvat navrhovatele podle svého uvážení ke složení doplatku jistoty ve výši stanovené s přihlédnutím k okolnostem případu [ust. § 75b odst. 1 OSŘ v příslušném znění]. Stejně tak byla do OSŘ zapracována možnost složení doplatku jistoty v průběhu trvání účinků předběžného opatření na návrh osoby, které byla předběžným opatřením uložena povinnost [ust. § 76h OSŘ v příslušném znění]. V přímé souvislosti byl rovněž přidán důvod pro zrušení předběžného opatření spočívající v nesložení doplatku jistoty ve stanovené lhůtě [ust. § 77 odst. 2 OSŘ v příslušném znění].

Další série novelizací proběhla v roce 2012⁷¹, opět se však nejednalo o změny mající podstatný vliv na fungování institutu předběžného opatření anebo jeho jednotlivých součástí.

⁶³ Zákon č. 134/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1.6.2006.

⁶⁴ Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, účinný od 1. 1. 2007.

⁶⁵ Zákon č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, účinný od 7. 6. 2006.

⁶⁶ Zákon č. 308/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o evropské družstevní společnosti, účinný od 18. 8. 2006.

⁶⁷ Srov. LUŽNÁ, R.: *Předběžná opatření*. Právo a rodina. 2007, roč. 9, č. 11, s. 16, ISSN 1212-866X.

⁶⁸ Zákon č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 20. 7. 2009.

⁶⁹ Zákon č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech, účinný od 24. 7. 2009.

⁷⁰ Zákon č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinný od 31. 3. 2011.

⁷¹ Konkrétně šlo kupříkladu o zákon č. 147/2012 Sb., kterým byl vyhlášen nález Ústavního soudu ČR, kterým se uplynutím dne 31. 12. 2013 ruší ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinný od 26. 11. 2012, zákon č. 399/2012 Sb., o změně

Zásadní změnu koncepce a právní úpravy předběžného opatření však přinesla novela OSŘ provedená zákonem č. 293/2013 Sb.⁷² Vzhledem k tomu, že se jednalo o poslední stěžejní novelu mající vliv na institut předběžného opatření a výsledný stav pro tuto práci relevantních ustanovení OSŘ odpovídá aktuálně účinnému znění OSŘ, bude o výsledné podobě pojednáno v příslušných částech této práce. Onou podstatnou změnou však bylo zejména vyloučení předběžných opatření v nesporných řízeních do nově vzniklého zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Ze stručného popisu vývoje právní úpravy je patrné, že oproti ustanovením obsaženým v prvním znění OSŘ docházelo nejen k jeho průběžnému doplňování o nové součásti institutu předběžného opatření reflektující aktuální společenskou potřebu, ale i k odstraňování praxí odhalených systematických a funkčních nedostatků vyžadujících legislativní nápravu.

1.3. System právní úpravy předběžných opatření v OSŘ

Vzhledem k tomu, že pro výklad a praktickou aplikaci právních norem je podstatná rovněž zákonodárcem zvolená systematika⁷³, v následujících bodech pojednáme rovněž o systematice předběžného opatření v OSŘ. Pro pochopení aktuálního fungování celého institutu v rámci právního řádu České republiky rovněž přikročíme k – pro tuto práci – spíše výjimečnému exkurzu mimo OSŘ.

1.3.1. Obecná právní úprava v OSŘ

Stěžejní část právní úpravy institutu předběžného opatření v OSŘ je zařazena do Části druhé OSŘ (Činnost soudu před zahájením řízení) a Hlavy druhé (Předběžná opatření a zajištění důkazu), konkrétně do ustanovení § 74 – § 77a OSŘ. Z hlediska systematiky ji tedy zákonodárce podřadil pod činnost soudu před zahájením řízení spolu s úpravou zajištění důkazů a smírcího řízení, jakožto tzv. předběžného řízení. Jak bude později ozřejmáno, systematické zařazení určitého institutu může být pro praktickou aplikaci mnohem podstatnější, než se na první pohled může jevit.

zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodové spoření, účinný od 12.12.2012, zákon č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinný od 27. 11. 2012, zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 1. 1. 2013.

⁷² Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 1. 1. 2014.

⁷³ Srov. např. KNAPP, V. *Zákonodárna pravomoc v České republice*. Právní rozhledy. 1993, č. 4. s. 105, ISSN 1210-6410.

V souvislosti se systematikou stávající právní úpravy považují za vhodné zmínit usnesení Nejvyššího soudu ČR, které se zabývá aplikovatelností obecných ustanovení OSŘ na řízení o předběžném opatření. S argumentem, že „*nařízení předběžného opatření má tedy pro osoby, jež jsou jím dotčeny, závažné důsledky*“⁷⁴ dovolací soud dospěl k pozitivnímu závěru, že je obecná procesní ustanovení na řízení o předběžném opatření nutno aplikovat. Konkrétně soud v odkazovaném případě posuzoval problematiku překážky věci rozhodnuté, ve vztahu k níž judikoval, že je s ohledem na zachování právní jistoty nezbytné zajistit nemožnost vydání rozdílných rozhodnutí o totožném návrhu, pochopitelně při nezměněných okolnostech. Není přitom důvodu domnívat se, že se podobný závěr nevztahuje i na další podmínky řízení či jinou problematiku upravující obecná ustanovení OSŘ.

Již bylo zmíněno, že řízení o nařízení předběžného opatření nemusí být zahájeno pouze před zahájením nalézacího řízení, ale že tak lze učinit i v jeho průběhu. Příslušná úprava je obsažena v části OSŘ věnující se řízení před soudem prvního stupně [ust. § 102 odst. 1 OSŘ] a může dle ní dojít k nařízení předběžného opatření tehdy, *vyvstane-li po zahájení nalézacího řízení „potřeba zatímně upravit poměry účastníků nebo je-li po zahájení řízení obava, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného mohl být ohrožen“*, což obsahově odpovídá úpravě důvodů pro nařízení předběžného opatření před zahájením řízení ve věci samé [ust. § 75c odst. 1 OSŘ]. Tomu ostatně odpovídá odkaz na ustanovení upravující právě nařízení předběžného opatření před zahájením řízení ve věci samé [ust. § 102 odst. 3 OSŘ].

Skutkový základ důvodů pro nařízení předběžného opatření tedy zůstává v podstatě totožný, bez ohledu na okamžik jeho posuzování. To platí rovněž pro procesní rámec. Přesto však zvoleným řešením dochází ke štěpení právní úpravy předběžného opatření, což může působit aplikační, respektive obecně vzato výkladové obtíže⁷⁵.

1.3.2. Speciální úprava ve zvláštních zákonech

a) Předběžné opatření podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Pro úplnost a lepší orientaci v problematice předběžných opatření nejen v rámci OSŘ je vhodné alespoň okrajově uvést rovněž právní úpravu předběžných opatření obsaženou v jiných právních předpisech.

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2007, spis. zn.: 33 Odo 417/2005.

⁷⁵ Srov. HRNČÍŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 37, ISBN 978-80-7400-622-7.

Především došlo k již uvedené podstatné novele⁷⁶, jejímž důsledkem bylo vyloučení úpravy předběžných opatření v nesporných řízeních do nového ZŘS, a samozřejmě také zásadní úprava Hlavy druhé OSŘ a s ní ruku v ruce jdoucí zjednodušení systematiky úpravy předběžného opatření v OSŘ.

ZŘS „*upravuje řízení nesporná a jiná zvláštní řízení, ale týká se pouze těch řízení, která jsou taxativně vymezena ve zvláštní části tohoto zákona*“⁷⁷. Připomeňme, že jako nesporná řízení jsou označována ta občanskoprávní řízení, v nichž sice jde o úpravu poměrů jejich účastníků, ale tito účastníci nejsou v pozici vzájemných odpůrců, nemají mezi sebou spor. Od sporného řízení jsou odlišena různými znaky, mezi které patří zájem státu na úpravě poměrů mezi účastníky řízení, v důsledku čehož pro nesporné řízení platí odlišné zásady, než je tomu v případě řízení sporného⁷⁸.

Použitím argumentu *a contrario* tedy logicky dojdeme k závěru, že pokud zvláštní část ZŘS určitý druh řízení (jejichž výčet překládá rovněž ust. § 2 ZŘS) neupravuje, jeho použití jako celku je vyloučeno. Obsah zvláštní části ZŘS tak z hlediska aplikační praxe zůstává jediným vodítkem s tím, že pokud konkrétní případ neuvádí (a jiný právní předpis nestanoví) jinak, použije se OSŘ jako obecný procesní právní předpis⁷⁹. To lze dovodit taktéž z klauzule obsahující *princip obecné subsidiarity* [ust. § 1 odst. 2 ZŘS], a dále z uzákonění *principu zbytkové subsidiarity* [ust. § 1 odst. 3 ZŘS], podle něhož se ustanovení ZŘS použijí vedle OSŘ. To bude platit zejména v případech, kdy v ZŘS nalezneme určité výjimky či odchylky od obecné úpravy určitého institutu oproti OSŘ. Příkladem jsou právě předběžná opatření.

Co se týče předběžných opatření, ZŘS obsahuje velmi strohou úpravu tohoto institutu [ust. § 12 ZŘS]. Je však podstatné uvést, že vzhledem k principu subsidiarity je možné nařídit v případě splnění zákonem stanovených podmínek předběžné opatření rovněž podle příslušných ustanovení OSŘ⁸⁰. Obecná úprava předběžných opatření v ZŘS neobsahuje podrobnější rozpracování příslušné problematiky, což s ohledem na výše uvedené znamená značnou potřebu subsidiární aplikace ustanovení OSŘ.

Hlavní odchylky plynoucí z odlišné povahy sporného a nesporného řízení nalezneme v možnosti nařídit předběžné opatření rovněž z moci úřední, a to v řízeních nesporných, která

⁷⁶ Provedené zákonem č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinným od 1. 1. 2014.

⁷⁷ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2, ISBN 978-80-7400-297-7.

⁷⁸ Srov. tamtéž.

⁷⁹ Srov. tamtéž.

⁸⁰ Srov. tamtéž.

soud může zahájit i bez návrhu [ust. § 12 odst. 1 ZŘS], a dále v úpravě povinnosti složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy [ust. § 12 odst. 3 ZŘS].

Kromě těchto obecných ustanovení s předběžnými opatřeními souvisejícími ZŘS upravuje rovněž zvláštní či chcete-li speciální druhy předběžných opatření. Konkrétně jde o předběžné opatření ve věcech domácího násilí [ust. § 400 – § 414 ZŘS] a předběžné opatření upravující poměry dítěte [ust. § 452 až § 465 ZŘS].

Úvaha, zda rozčlenění právní úpravy (nejen) předběžných opatření do více právních předpisů přispělo k lepší orientaci v právním řádu či k vyšší efektivitě jejich aplikace, mne vede k negativnímu závěru, a to zejména vzhledem k nevýznamným faktickým změnám a silné provázanosti OSŘ a ZŘS z hlediska široké subsidiární aplikace prvně jmenovaného. Přidaná hodnota provedených kroků výrazně zaostává za aplikačními problémy změnou způsobenými a úsilím, které v souvislosti se změnou bylo a bude vynaloženo.

b) Předběžné opatření podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

InsZ rovněž obsahuje stručnou úpravu institutu předběžného opatření [ust. § 82 InsZ]. Ve vztahu k příslušným ustanovením OSŘ [ust. § 74 a násl. OSŘ a ust. § 102 OSŘ] je InsZ v postavení *lex specialis*, tedy speciální právní úpravy, která zohledňuje specifika insolvenčního řízení oproti civilnímu procesu (spornému) v obecném slova smyslu, jak jej upravuje OSŘ.

Za hlavní odchylku InsZ oproti OSŘ lze považovat možnost nařídit předběžné opatření i bez návrhu [ust. § 82 odst. 1 InsZ]. V takovém případě je pochopitelně modifikována také povinnost složit jistotu, a to nejen v situacích, kdy k nařízení předběžného opatření dojde bez návrhu, ale taktéž v případech, kdy předběžné opatření bez návrhu nařízeno být mohlo. Stejně tak tuto povinnost nemá v pozici navrhovatele dlužník, což zjevně směřuje k zajištění jeho možnosti zatímně upravit svá práva i ve finanční tísní, která vedla k podání insolvenčního návrhu.

Zajímavým způsobem procesní ochrany stojícím za pozornost je dle mého názoru také možnost uložit insolvenčnímu navrhovateli předběžným opatřením povinnost složit v určitých případech jistotu k zajištění náhrady škody vzniklé dlužníkovi v případě nedůvodně zahájeného insolvenčního řízení [ust. § 82 odst. 2 písm. c) InsZ]. Jde o zřejmou snahu zákonodárce předejít šikanózním insolvenčním návrhům pomocí zvýšení odpovědnosti insolvenčního navrhovatele sledujícího snahou o zahájení insolvenčního řízení jiné cíle, nežli zákonem předvídané řešení

úpadku či hrozícího úpadku⁸¹. Zákodárce při tvorbě zmíněné úpravy zohlednil rovněž případné následky v průběhu nedůvodně zahájeného insolvenčního řízení přijatých opatření, mezi něž můžeme řadit mimo jiné právě předběžné opatření.

c) Předběžné opatření podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

Další právní úpravou, kterou lze za účelem všeobecné orientace v institutu předběžného opatření napříč právními předpisy uvést, jsou ustanovení obsažená v SŘS.

SŘS je komplexní procesní předpis, který upravuje otázky související se správním soudnictvím a fungováním správních soudů. Správní soudy jsou „*soudy veřejného práva a poskytují ochranu jen ve věcech subjektivních oprávnění a povinností veřejnoprávního charakteru*“⁸². Přesto však soudní řád správní pro správnou aplikaci využívá pomoci jiných právních předpisů, jelikož výslovně umožňuje subsidiární využití OSŘ, konkrétně však pouze jeho první a třetí části [ust. § 64 SŘS].

Úprava předběžného opatření v SŘS se od přístupu zvoleného OSŘ mírně liší. Širší v porovnání s OSŘ [ust. § 74 odst. 1 OSŘ] je definice případů, v nichž lze předběžné opatření nařídit. SŘS jako hlavní podmínky nařízení předběžného opatření, a to na návrh, stanoví podání návrhu na zahájení řízení a potřebu zatímní úpravy poměrů účastníků pro hrozící vážnou újmu, s tím [ust. § 38 odst. 1 SŘS]. Těmto účastníkům, ale i třetí osobě, lze-li to po ní spravedlivě žádat, může být předběžným opatřením uloženo „*něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet*“. Obsahově však v těchto ustanoveních, zejména v sousloví „*je potřeba zatímně upravit poměry účastníků pro hrozící vážnou újmu*“ obsaženém v SŘS a potřebou „*zatímní úpravy poměrů*“ nebo obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí normovaných OSŘ lze nalézt vysokou míru podobnosti v přístupu ke zvolené úpravě. Hrozící vážnou újmu bude nutné posuzovat případ od případu, což umožňuje pokrýt značné množství případů, které se v praxi mohou objevit. Podle odborné literatury hrozící újmu může být „*prakticky cokoliv, co významným způsobem zasáhne do práv účastníka (nikoliv třetích osob)*“⁸³. Podstatné přítomnosti, zda již, alespoň částečně, nastala, ale zda její vznik stále hrozí⁸⁴.

⁸¹ HÁSOVÁ J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 264, ISBN 978-80-7400-555-8.

⁸² Srov. důvodovou zprávu k SŘS.

⁸³ JEMELKA, L., PODHRÁZKÝ, M., VETEŠNÍK, P., ZAVŘELOVÁ, J., BOHADLO, D., ŠURÁNEK, P. *Soudní řád správní. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 276, ISBN 978-80-7400-498-8.

⁸⁴ Tamtéž.

Ve vztahu k uložení povinnosti třetí osobě platí, že se musí jednat o zatímní úpravu poměrů účastníků řízení ve věci samé, nikoliv poměrů třetí osoby, což je pro praktickou aplikaci podstatný rozdíl⁸⁵.

Výkladem odkazovaného ustanovení [ust. § 38 odst. 1 SŘS] lze dovodit, že předběžné opatření *ex offio*, tedy z moci úřední a bez návrhu, nelze nařídit ani v případě SŘS. Je tak nutné nejen podání návrhu na nařízení předběžného opatření, ale též podaný návrh na zahájení řízení ve věci samé. To je podstatný rozdíl ve srovnání s úpravou předběžného opatření v OSŘ, která umožňuje nařízení předběžného opatření – a v praxi se tak děje spíše častěji – před zahájením řízení ve věci samé [ust. § 74 odst. 1 OSŘ], tedy logicky před podáním návrhu na jeho zahájení.

Další zajímavou odchylkou SŘS oproti úpravě v OSŘ je uložení povinnosti soudu vyžádat si „*podle potřeby*“ vyjádření ostatních účastníků [ust. § 38 odst. 2 SŘS]. Zvláštnost tohoto přístupu spočívá v tom, že výzvou k vyjádření nevyhnutelně dochází k informování ostatních účastníků o podaném návrhu na předběžné opatření. Tím je jim umožněno na hrozící uložení určitého jednání preventivně reagovat a efektivitu případně nařízeného předběžného opatření zčásti či zcela zmařit. Zákonodárce se však v případě SŘS zřejmě přiklonil k vyšší ochraně práv a zájmů ostatních účastníků tím, že soudu mimo jiné umožňuje (a v případě potřeby ukládá) zjistit jejich stanovisko k návrhu na nařízení předběžného opatření, případně k intenzitě následků, které by jeho nařízení vyvolalo⁸⁶. SŘS, jakožto o poznání novější (modernější) procesní předpis nežli OSŘ, tím odpovídá soudobé rozhodovací praxi k právu osoby, vůči níž návrh na nařízení předběžného opatření v řízeních upravených OSŘ směřuje.

d) Předběžné opatření podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

Institut předběžného opatření je normován rovněž v SŘ, který se vztahuje nejen na rozhodování o právech, povinnostech a právech chráněných zájmech, ale i „*na veškeré postupy v oblasti veřejné správy, které jsou výkonem veřejné moci*“⁸⁷. SŘ je tedy aplikován nejen na správní řízení, ale rovněž na „*další činnosti v oblasti veřejné správy, kam patří například provádění ověřování, vydávání posudků, vyjádření a stanovisek*“⁸⁸.

Ze základního, předběžné opatření upravujícího ustanovení plyne, že předběžné opatření lze nařídit z moci úřední i na návrh („*na požádání účastníka*“), a to je-li třeba zatímní

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Op. cit. 90, s. 278.

⁸⁷ JEMELKA, L., PONDĚLÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D. *Správní řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3, ISBN 978-80-7400-484-1.

⁸⁸ Tamtéž.

úpravy poměrů účastníků, nebo je-li obava z ohrožení provedení exekuce [ust. § 61 odst. 1 SŘ]. V tomto směru je tedy úprava SŘ a OSŘ srovnatelná. Co se týče povinností, které lze dle SŘ uložit, jde o možnost „účastníkovi nebo jiné osobě přikázat, aby něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco strpěl, anebo zajistit věc, která může sloužit jako důkazní prostředek, nebo věc, která může být předmětem exekuce“ [ust. § 61 odst. 1 SŘ], čímž se úprava SŘ a OSŘ do značné míry překrývá, ač předběžné opatření dle SŘ nahrazuje OSŘ zvlášť upravenou možnost zajištění důkazu [ust. § 78 a násl. OSŘ].

Povinnost lze předběžným opatřením dle SŘ opět uložit jak účastníku řízení, tak třetí osobě. I v tomto případě se nicméně musí jednat o úpravu poměrů účastníků, a nikoliv poměrů této třetí osoby, která se sice stává účastníkem řízení o předběžném opatření, nikoliv však řízení ve věci samé⁸⁹.

1.4. Zásady řízení o předběžném opatření v civilním sporném procesu

Stejně jako v jiných právních odvětvích, i civilním právem procesním prostupují určité zásady či principy, vyplývající z ústavních zákonů i zákonů „obyčejných“, které napomáhají nejen při aplikaci příslušných právních předpisů, ale i při jejich výkladu.

Právní principy obecně „jsou vůdčí zásady, regulativní ideje, které představují východiska práva nebo určitého právního odvětví“⁹⁰. Nejinak je tomu v civilním sporném procesu. Jak bylo řečeno, řízení o předběžném opatření úzce souvisí s nalézacím řízením, jemuž obvykle – nikoliv však nutně – předchází. Nalézací řízení dělíme na řízení sporné a nesporné, mezi nimiž panuje celá řada rozdílů. Jejich hranici lze nalézt především podle jejich funkce či účelu a v návaznosti na to v zásadách, k jejichž aplikaci v každém z nich dochází⁹¹.

Jestliže jsou právní principy či zásady považovány za určitá pravidla, která tvoří, jak uvádí Kühn, základ zákona anebo právního odvětví „mající pro tu část práva mimořádný stupeň důležitosti vyznačující se vysokým stupněm obecnosti a obvykle vyjadřující vyšší hodnoty právního řádu“⁹², je pochopitelné, že i v řízení o předběžném opatření, jež je součástí civilního procesního práva, hrají právní principy významnou roli.

⁸⁹ JEMELKA, L., PODHRÁZKÝ, M., VETEŠNÍK, P., ZAVŘELOVÁ, J., BOHADLO, D., ŠURÁNEK, P. *Soudní řád správní. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 282, ISBN 978-80-7400-498-8.

⁹⁰ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 791, ISBN 978-80-7400-059-1.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² KÜHN, Z. *Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002, s. 136, ISBN 80-246-0483-3.

Je nutné rozlišovat mezi *principy řádného fungování justice*, které se vztahují na specifickou právní úpravu v širším slova smyslu a patří mezi ně například nestrannost a nezávislost soudů či právo na právní pomoc, a dále *principy odvětvovými*. Těmi jsou v případě civilního procesního práva principy obvykle protichůdného účelu definující parametry určitého odvětví, kupříkladu *zásada dispoziční* a její protipól, *zásada oficality*⁹³. Domnívám se však, že je vhodné zařadit rovněž kategorii principů či *zásad institutových*, tedy zásad aplikovatelných či postihujících pouze určitý právní institut, kupříkladu předběžné opatření.

V následujících dvou kapitolách budou představeny obecné zásady, o jejichž aplikaci v řízení o předběžném opatření není třeba polemizovat, a dále zásady speciální, použitelné buďto pouze na řízení o předběžném opatření, nebo naopak upravující vyloučení aplikace zásad obecných.

1.4.1. Obecné zásady aplikovatelné v řízení o předběžném opatření a jejich projevy

Již ze samotného označení „obecné“ lze předjímat důležitost těchto zásad pro civilní procesní právo, značící jejich širokou použitelnost a všeobecnost pokrývající *de facto* všechny druhy řízení a všechny instituty civilního procesního práva. Jelikož existuje značné množství odborné literatury zaměřené výhradně na oblast právních principů, se stručným komentářem rozebereme pouze základní z nich, a to zejména budeme-li se k nim v následujících částech a kapitolách vracet v souvislosti s předběžným opatřením.

a) Zásada dispoziční

Zásada dispoziční je pro civilní sporné řízení do značné míry definující a vyjadřuje možnost zahájení řízení pouze na návrh osoby, která je k takovému návrhu legitimována (oprávněna). Zároveň tato osoba ve svém návrhu, případně v dalších procesních podáních, určuje předmět řízení a řízení jako celek ovládá, je *pánem sporu*, díky čemuž mimo jiné nesmí být pokračováno proti její vůli⁹⁴.

V OSŘ lze projev dispoziční zásady nalézt především v ust. § 3 OSŘ, podle něhož má každý „*právo domáhat se u soudu ochrany práva, které bylo ohroženo nebo porušeno*“. Toto

⁹³ Srov. WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 63, ISBN 978-80-7201-726-3.

⁹⁴ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 490, ISBN 978-80-7400-107-9.

právo současně bývá označováno jako *právo petiční*⁹⁵. Jejím opakem je *princip (zásada) oficiality*, který za určitých podmínek zahrnuje úřední povinnost ke specifikovanému jednání příslušného orgánu, kupříkladu soudu⁹⁶.

V řízení o obecném předběžném opatření upraveném OSŘ se dispoziční zásada projevuje tím, že k nařízení předběžného opatření dochází pouze na návrh jednoho z účastníků řízení, označovaného za *navrhovatele* anebo, vzhledem k jeho pozici v (případně následně zahájeném či již probíhajícím) řízení ve věci za *žalobce*. V případech předběžných opatření podle jiných právních předpisů může být situace odlišná.

Další, pro civilní sporné řízení velmi podstatnou a se zásadou dispoziční úzce související je *zásada projednací*. Jejím užitím je zaručeno, že soud obvykle přihlíží pouze k důkazům a tvrzením předloženým stranami sporu, v důsledku čehož za výsledek sporu nesou odpovědnost účastníci řízení,⁹⁷ jehož je spor předmětem. Projevem zásady projednací je mimo jiné povinnost tvrzení⁹⁸ a povinnost důkazní⁹⁹ a s nimi související břemeno tvrzení a břemeno důkazní¹⁰⁰ [ust. § 101 odst. 1 OSŘ, resp. ust. § 120 odst. 1 OSŘ]. Neopomeňme však, že aktuální úprava soudu umožňuje provést i jiné než účastníky řízení navržené důkazy, vyplývají-li ze soudního spisu a jsou-li potřebné pro zjištění skutkového stavu [ust. § 120 odst. 2 OSŘ], čímž je předmětná zásada oslabena.

b) Zásada hospodárnosti

Zvláštním způsobem se v civilním procesu projevuje rovněž *zásada hospodárnosti*, jejímž cílem je zajištění co nejrychlejšího projednání a rozhodnutí věci [ust. § 100 odst. 1 OSŘ]. Má být zárukou toho, „*aby občanské soudní řízení bylo provedeno v době co možná nejkratší, a aby náklady vzniklé za řízení byly co možná nejnižší*“¹⁰¹.

⁹⁵ Tamtéž, s 7.

⁹⁶ O dispoziční zásadě již bylo napsáno mnoho. V případě zájmu o detailnější informace mohou dále odkázat např. na LAVICKÝ, P. *Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení*. Právní rozhledy. 2015, č. 7, s. 253, ISSN 1210-6410 nebo mimořádnou vědeckou práci WINTEROVÁ, A. *Úvaha nad pojetím dispoziční zásady v občanském právu procesním*. AUC - Iuridica, 1976, č. 2, s. 107-124, ISSN 0323-0619.

⁹⁷ Srov. např. MACUR, J. *Zásada projednací v civilním soudním řízení*. Brno: AUB, 1997, s. 218.

⁹⁸ Srov. např. MIKULCOVÁ, L. *Povinnost tvrzení a důkazní povinnost po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy, 2003, č. 9, s. 467, ISSN 1210-6410.

⁹⁹ Srov. MACUR, J. *Základní povinnosti procesních stran v občanském soudním řízení*. Bulletin advokacie, 1990, č. 1, s. 14, ISSN 1210-6348.

¹⁰⁰ Srov. např. MACUR, J. *K základním otázkám nauky o důkazním břemenu v civilním soudním řízení*. Právník, 1995, č. 7, s. 642, ISSN 0231-6625.

¹⁰¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s 491, ISBN 978-80-7400-107-9.

Zásada hospodárnosti postihuje úkony účastníků řízení i soudu, která vede k co nejrychlejšímu dosažení výsledku v příslušném řízení, díky čemuž bývá odkazována kupříkladu při obraně před (účelovými) průtahy řízení¹⁰². To samozřejmě nemůže znamenat možnost rozhodnout bez řádného zjištění a posouzení všech relevantních a soudu dostupných skutečností projednávané věci. Zásada hospodárnosti je spolu s ostatními zásadami civilního procesu považována za jednu ze složek práva na spravedlivý proces¹⁰³, což plyne zejména z v ústavním pořádku zakotveného práva na projednání v přiměřené době a bez zbytečných průtahů [čl. 38 odst. 2 Listiny].

Ve vztahu k řízení o nařízení předběžného opatření je podle mého názoru možné hovořit o přímém projevu zásady hospodárnosti. Řízení je naplněním předmětné zásady, neboť samotný účel předběžného opatření – dočasné zajištění práva – slouží k zajištění vyšší efektivity navazujícího (či již probíhajícího) řízení nalézacího, a tím k zajištění jeho hospodárnosti. Jiným procesním institutem, u něhož je zesílený význam zásady hospodárnosti patrný, je kupříkladu rozsudek pro zmeškání [ust. § 153b OSŘ].

c) Zásada volného hodnocení důkazů

Dokazování je jedním z klíčových prvků každého soudního procesu a nejinak je tomu rovněž v případě civilního procesu sporného. Zásada volného hodnocení důkazů představuje záruku toho, že je pouze na soudci „*jak bude (ve své myšlenkové činnosti) důkazy hodnotit z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) a pravdivosti (věrohodnosti)*“¹⁰⁴, přičemž hodnotí a postupuje „*podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti*“¹⁰⁵. Jejím opakem je zásada legální teorie důkazní, v případě jejíhož použití právní předpisy stanoví konkrétní postupy a pravidla hodnocení důkazů.

V OSŘ ani jiné právní normě však v souladu s prvně uvedeným principem není soudci uloženo, jakým způsobem má důkazy hodnotit. Je tomu tak především proto, že hodnocení důkazů je velmi složitou a komplexní činností, která má pro výsledek řízení zásadní význam.

¹⁰² Srov. např. rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 31. 8. 2004, spis. zn.: II. ÚS 284/04 a desítky dalších, které se problematikou hospodárnosti a průtahů řízení zabývají.

¹⁰³ Srov. WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 69 a násl., ISBN 978-80-7380-714-6.

¹⁰⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s 492, ISBN 978-80-7400-107-9.

¹⁰⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s 492, ISBN 978-80-7400-107-9.

Proto ji nelze striktně regulovat žádnými procesními pravidly¹⁰⁶. To pochopitelně klade značné požadavky na soudce, když, jak uvádí Vašutová, podstatou zjišťování pravého skutkového stavu v řízeních aplikujících zásadu volného hodnocení důkazů je „*úsudek soudce o tom, které z rozhodných a sporných skutečností jsou pravdivé, tj. které z nich bude možné považovat za prokázané prováděnými důkazy*“¹⁰⁷.

V řízení o předběžném opatření lze zásadu volného hodnocení důkazů aplikovat, ačkoliv má ve vztahu k dokazování určitá specifika. Ta se projevují mimo jiné modifikací, podle níž mají být „*skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením*“ osvědčeny, nikoliv prokázány¹⁰⁸. Detaily této rozdílnosti budou rozebrány níže.

d) Zásada formální pravdy

Formální pravdou rozumíme „*skutková zjištění soudu, k nimž soud během řízení na základě zákonem upraveného postupu dospěl jinak než cestou dokazování, a o nichž lze předpokládat, že mohou být v rozporu s objektivní realitou*“¹⁰⁹. Winterová k tomu uvádí, že zatímco je zásada materiální pravdy spojována s pravdou objektivní, o jejíž zjištění soud usiluje za účelem jejího využití pro rozhodnutí ve věci, formální pravda souvisí se subjektivní pravdou účastníků řízení, z nichž v řízení nakonec uspěje ten, který soud využitím dostupných procesních prostředků dokáže přesvědčit o správnosti své pravdy¹¹⁰.

Projevy zásady formální pravdy proto nalzáme především v civilním řízení sporném, což souvisí mimo jiné s ostatními zásadami obvyklými pro sporný civilní proces, zejména se zásadou dispoziční a projednací.

Již zmíněná *zásada projednací* je zásadou, která do sporného procesu vnáší hlubší prvek formalismu, neboť výsledek v jí podléhajícím sporu závisí na skutečnosti (skutečném skutkovém stavu) pouze omezeně, když je podstatné rovněž splnění zákonem stanovených procesních norem a z nich plynoucích povinností¹¹¹.

¹⁰⁶ Srov. HENDRYCH, D. a kol., *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 200, ISBN 978-80-7400-059-1.

¹⁰⁷ VAŠUTOVÁ, V. *Specifika dokazování v odlišných právních procesech*. Právní rozhledy. 2011, č. 22. s. 795, ISSN 1210-6410.

¹⁰⁸ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8. 4. 2010, spis. zn.: III. ÚS 328/10.

¹⁰⁹ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 18 a násl., ISBN 978-80-7357-414-7.

¹¹⁰ Srov. WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 85, ISBN 978-80-7201-726-3.

¹¹¹ Srov. WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 85, ISBN 978-80-7201-726-3.

Zásadu formální pravdy lze považovat za jeden z prostředků k efektivní realizaci zásady hospodárnosti a rychlosti řízení. Její projevy v OSŘ nalezneme kupříkladu v institutu koncentrace řízení [ust. § 118b OSŘ], avšak ani tato zásada není v současném civilním procesu zakotvena absolutně, bez dalšího¹¹².

1.4.2. Speciální zásady řízení o předběžném opatření a jejich projevy

Speciální zásady, které byly označeny za institutové, svým obsahem reflektují definující parametry a zvláštnosti určitého institutu, případně jeho odchylky od v daném odvětví obecně aplikovatelných zásad či ustanovení.

a) Zásada přiměřenosti

První důležitou zásadou zohledňující účel a podstatu předběžného opatření je zásada přiměřenosti. Ta nesouvisí toliko s procesem vydání rozhodnutí, jako s jeho obsahovou stránkou.

Již poměrně dávno bylo judikováno, že: „jednou z podmínek pro vydání předběžného opatření je i jeho přiměřenost k osvědčovanému porušení práv navrhovatele tohoto opatření.“¹¹³. Jak je uvedeno v soudcovském komentáři k OSŘ, při rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření si soudce musí uvědomit, „že pokud je vydá, významně zasáhne do práv účastníků na základě předběžného úsudku, nikoliv po provedeném dokazování. Musí mít na paměti, že se jedná o institut předběžný, dočasný a zatímní“¹¹⁴. Obdobný přístup nalezneme i ve vcelku ustálené rozhodovací praxi soudů, podle níž například „zásah do práv předběžným opatřením dotčeného účastníka musí být přiměřený žalobcem osvědčenému porušení jeho práv a právem chráněných zájmů, stejně tak musí být přiměřená i eventuální újma, vzniklá z předběžného opatření dotčenému účastníkovi“¹¹⁵ s tím, že návrhu na nařízení svým dopadem nepřiměřeného předběžného opatření nelze pro překročení zákonných podmínek pro jeho nařízení vyhovět¹¹⁶.

Již také bylo zmíněno, že i v řízení o předběžném opatření panuje zásada dispoziční. Mimo jiné pod vlivem zásady přiměřenosti ji však není možné vykládat absolutně, tedy že je

¹¹² Srov. SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 55 a násl., ISBN 978-80-7357-414-7.

¹¹³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 1997, spis. zn.: 3 Cmo 35/97.

¹¹⁴ JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 434, ISBN 978-80-7552-078-4.

¹¹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 1996, spis. zn.: 3 Cmo 818/95.

¹¹⁶ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 1996, spis. zn.: 3 Cmo 818/95.

soud v případě vyhovění návrhu povinen vyhovět mu zcela, vyčerpávajícím způsobem. Naopak je v pravomoci soudu s odvoláním na nutnost nařízení přiměřeného předběžného opatření rozhodnout o jeho nařízení pouze z části a zbývající rozsah návrhu zamítnout, případně trvání předběžného opatření omezit¹¹⁷.

Zásadu přiměřenosti lze označit za reflexi premisy, podle níž musí soud při svém rozhodování důkladně zvážit přiměřenost zásahu do práv dotčené osoby v každém konkrétním případě. Kupříkladu v případě předběžného opatření, které má sloužit k ochraně navrhovatele před ohrožením výkonu soudního rozhodnutí by bylo nepřiměřené – a tedy v rozporu s výše zmíněnou zásadou – takové rozhodnutí, kterým by bylo dotčené osobě, proti níž by předběžné opatření směřovalo, zakázáno jakkoliv nakládat s majetkem v hodnotě podstatně přesahující hodnotu sporu ve věci samé. Na druhou stranu musí být zváženy i další aspekty posuzované situace a postavení účastníků, neboť zmiňovaná hodnota sporu nemusí být jediným směrodatným kritériem přiměřeného rozhodnutí. Takový přístup by byl nepochybně zjednodušující. Dalším z posuzovaných faktorů by měla být například újma, která může vzniknout nařízením předběžného opatření dotčené osobě, anebo naopak jeho nenařízením osobě navrhovatele. Pokládám za nesporné, že by jiná újma vznikla například osobě, pro kterou by měl majetek, s nímž by měla omezeno nakládat, hodnotu představující polovinu měsíčního příjmu a jiná v případě, že představoval jeho trojnásobek.

Proto ostatně není možné zásadu přiměřenosti kvantifikovat, ale naopak je nutné citlivého uvážení rozhodujícího soudce, který zohlední všechny jemu známé okolnosti¹¹⁸ a skutečnosti s navrhovaným předběžným opatřením související.

b) Zásada zákazu předjímat rozhodnutí ve věci samé

Pro předběžné opatření je významná rovněž *zásada zákazu předjímat rozhodnutí ve věci samé*, podle níž nelze definitivně vyřešit hmotněprávní stránku věci a tím předjímat rozhodnutí ve věci samé, ale zaměřit se především na to, „*zda je třeba zatímně upravit poměry účastníků a zabránit, aby ten, proti němuž návrh směřuje, zmařil následnou exekuci*“¹¹⁹, tedy zda jsou

¹¹⁷ Srov. DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., LAVICKÝ, P. MACKOVÁ, A., SMOLÍK, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. a II. díl.* 2009. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 322, ISBN 978-80-7357-460-4.

¹¹⁸ Tento závěr je určitou předzvěstí úvah, které předběžné opatření trvale provázejí. Zabývají se tím, zda má o být návrhu na nařízení předběžného opatření informován rovněž ten, proti němuž návrh směřuje. Pro hovoří prevence rozhodování na základě (úmyslně a účelově) jednostranně podané skutkové situace. Proti je riziko přípravy na nařízení předběžného opatření, která může přinejmenším ohrozit jeho účinnost.

¹¹⁹ JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu.* Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 442, ISBN 978-80-7552-078-4.

naplněny podmínky nařízení předběžného opatření [ust. § 74 odst. 1 OSŘ ve spojení s ust. § 75c odst. 1 OSŘ].

Jak již bylo mnohokrát zopakováno, předběžné opatření má pouze dočasnou povahu. Soudce musí zvažovat, zda zásahem do práv účastníků nezpůsobí, že následující rozhodnutí ve věci samé bude v důsledku rozhodnutí o předběžném opatření nadbytečné¹²⁰. Přitom však musí uvážit, zda ze stejného důvodu není nutné předběžné opatření nařídit, neboť pokud by rozhodnutí kupříkladu nemohlo být v důsledku aktivity, které nebylo zamítnutým návrhem na předběžné opatření zabráněno, vykonáno, bylo by rozhodnutí ve věci samé taktéž zmařené. Jsem totiž jednoznačně toho názoru, že za předjímání rozhodnutí ve věci samé může být v určitých případech považováno taktéž zamítnutí návrhu na vydání předběžného opatření, tedy jeho nevydání, a to i na základě domnělé nedůvodnosti potřeby úpravy vzájemných poměrů účastníků řízení.

Poměrně komplexně se k této problematice staví rozhodnutí Vrchního soudu v Praze: *„Ačkoliv zpravidla není přípustné, aby již předběžným opatřením dosáhl oprávněný toho, čeho lze dosáhnout až pravomocným rozsudkem ve věci, nelze vyloučit vydání předběžného opatření, směřujícího k zákazu určitého jednání, v případě žaloby o zdržení se tohoto jednání, jež naplňuje znaky jednání nekalé soutěže. Rozhodné je zde hledisko zabránění vzniku, popřípadě rozšiřování újmy dotčeného účastníka.“*¹²¹. Otázkou je, zda tento závěr není přílišnou zkratkou či zjednodušením, neboť nařízení předběžného opatření fakticky totožného znění a dopadu, jakého se navrhovatel domáhá rozhodnutím ve věci samé, totiž nutně nemusí znamenat odchýlení se či dokonce popření zásady zákazu předjímat rozhodnutí ve věci samé. Je totiž zřejmé, že například v případě návrhu na zdržení se určitého jednání už ze samotné logiky věci musí mezi případným předběžným opatřením a rozhodnutím ve věci samé panovat faktická shoda, přičemž rozdíl zde zůstává v časové rovině, zejména v dočasnosti předběžného opatření, a naopak trvalosti pravomocného rozhodnutí ve věci samé.

Tomuto závěru přisvědčuje rovněž rozhodnutí Ústavního soudu ČR, v němž byla zásada zákazu předjímání rozhodnutí ve věci samé zmíněna, když soud konstatoval, že při zachování zatímní povahy předběžného opatření a tomu odpovídajících důsledků, které mohou být po rozhodnutí ve věci samé odstranitelné, je předběžné opatření v meritu věci po důkladném zvážení možno vydat¹²².

¹²⁰ Srov. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1995, spis. zn.: 7 Co 1834/95.

¹²¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 1995, spis. zn.: 3 Cmo 1592/94.

¹²² Srov. usnesení Ústavního soud ČR ze dne 7. 5. 2014, spis. zn.: I. ÚS 419/14.

Odkazovaným rozhodnutím – dle mého názoru – Ústavní soud ČR vhodně korigoval dříve panující názor, že nemožnost obsahové shodnosti předběžného opatření s rozhodnutím ve věci samé je absolutně vyloučena, což v řadě důvodných případů způsobovalo nežádoucí vyloučení možnosti zákonem přiznané ochrany práv navrhovatele¹²³.

c) Zásada ochrany dotčeného účastníka

V neposlední řadě je pro předběžné opatření charakteristická také zásada ochrany dotčeného účastníka. V souvislosti s ní Ústavní soud judikoval, že „základním smyslem předběžného opatření je ochrana toho, kdo o jeho vydání žádá, přičemž musí být respektována ústavní pravidla ochrany i toho, vůči komu předběžné opatření směřuje (čl. 90 Ústavy České republiky), avšak ochrana toho, vůči komu předběžné opatření má směřovat, nemůže dosáhnout takové míry, aby prakticky znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany“¹²⁴. Samozřejmě se jedná o zásadu, která na první pohled velmi úzce souvisí se zásadou přiměřenosti, jež byla rozebrána výše v této části práce. Jde tedy o jakési zdůraznění toho, že není možné překročit určitou hranici oprávněných zájmů dotčeného účastníka, tedy zájmů osoby, vůči níž má navrhované předběžné opatření směřovat.

Za v podstatě přímý projev této zásady v OSŘ pak lze nejspíše označit povinnost navrhovatele složit jistotu v zákonem stanovené výši, stejně jako možnost požadovat náhradu škody vzniklé v důsledku nařízení předběžného opatření, jehož důvodnost se pravomocným rozhodnutím ve věci samé nepotvrdí. Nepochybně však v této souvislosti vyvstává otázka, zda je tato následná satisfakce dostatečným prostředkem promítnutí zásady ochrany dotčeného účastníka, když v důsledku předběžného opatření může kupříkladu v obchodních věcech dojít k takřka neodstranitelným následkům, které mohou spočívat třeba v úplném ukončení podnikání určitého subjektu, což je stav, který do původního stavu uvést nepůjde.

1.4.3. Obecné zásady v řízení o předběžném opatření neaplikovatelné či potlačené

Kromě výše uvedených zásad – ať už obecné či zvláštní povahy – které jsou v řízení o předběžném opatření aplikovány, existují rovněž obecné civilněprávní procesní zásady, jejichž aplikaci povaha a účel předběžného opatření fakticky vylučují, nebo je alespoň výrazně omezují. S touto problematikou úzce souvisí otázka konformity předběžného opatření

¹²³ Více také v VAVREČKA, J, GRMELOVÁ, N. *Předběžné opatření vydané v meritu věci v kontextu unijního a ústavního práva*. Soudní rozhledy. 2014, č. 10. s. 342, ISSN 1211-4405.

¹²⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 3. 2002, spis. zn.: III. ÚS 394/01.

s ústavněprávním pořádkem, které je věnována celá kapitola 5 této práce. Pro ni následující pasáže poslouží jako určitý informační základ.

a) Zásada ústnosti řízení

Prvním, poměrně jasným případem právě zmíněného je zásada ústnosti řízení, podle níž „soud v civilním řízení rozhoduje na základě poznatků, které získal prioritně ústním podáním“¹²⁵.

V této souvislosti Ústavní soud ČR zaujal stanovisko, že by se ústní projednání, a tedy zachování zásady ústnosti řízení o nařízení předběžného opatření nejen bezdůvodně protahovalo, ale navíc by dotčený účastník zjistil, že byl návrh na nařízení předběžného opatření podán, čímž by získal prostor ke zmaření jeho případného efektu¹²⁶.

S takovým závěrem lze jen velmi těžko polemizovat, a pokud ano, je polemiku možno vést čistě v rovině ústavněprávní konformity, k čemuž bude přistoupeno později, jak již bylo zmíněno.

b) Zásada přímosti a veřejnosti řízení

Právě uvedené v podstatě identicky platí rovněž pro zásadu přímosti řízení, která „spočívá v požadavku přímého (bezprostředního) styku soudu s účastníky řízení a ostatními osobami, které mají před soudem vypovídat“¹²⁷.

Tato zásada je navíc bezprostředně spojena se zásadou ústnosti řízení, neboť ústní podání (ať už se jedná kupříkladu o ústní přednes účastníka řízení, přednes jeho právního zástupce či o svědectví) předpokládá přímý styk s osobou takovou informací sdělující.

Obdobně lze pochopitelně hodnotit také nemožnost aplikace zásady veřejnosti řízení, podle níž je jednání v civilním procesu zásadně veřejné, což plyne především z ust. § 116 odst. 1 OSŘ, ale rovněž z čl. 96 Ústavy ČR a čl. 38 odst. Listiny, podle níž je jednání před soudem ústní a veřejné s tím, že výjimky stanoví zákon. V tomto duchu OSŘ explicitně připouští vyloučení veřejnosti v případech, kdy by mohla ohrozit jiné, zákonem chráněné hodnoty (např. obchodní tajemství či mravnost), a dále uvádí určité modifikace této výjimky [ust. § 116 odst.

¹²⁵ HENDRYCH D. a kol., *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1370, ISBN 978-80-7400-059-1.

¹²⁶ Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, sp. zn.: Pl. ÚS. 16/09.

¹²⁷ HENDRYCH D. a kol., *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1369, ISBN 978-80-7400-059-1.

2 OSŘ]. Z toho je nicméně patrné, že v případě řízení o předběžném opatření se jedná spíše o implicitní úpravu obsaženou v ustanoveních dopadajících právě na tento institut a z podmínek, které OSŘ pro rozhodování o něm stanoví.

2. Platná právní úprava předběžného opatření v OSŘ

2.1. Formální podmínky nařízení předběžného opatření

Stejně jako v jakémkoliv jiném řízení, i v řízení o předběžném opatření je vyžadováno splnění zákonem stanoveného okruhu formálních předpokladů, respektive podmínek. Tím je zajištěna kontrola minimální „kvality“ řízení, spočívající ve znalosti základních údajů potřebných pro dosažení efektivního a smysluplného rozhodnutí z formálního hlediska¹²⁸.

Vzhledem k úzké materiální souvislosti řízení o předběžném opatření s následujícím řízením ve věci samé není překvapivé, že jsou podmínky řízení prakticky shodné s řízením ve věci samé, byť je jinak přístupováno k jejich nesplnění. O tom již bylo v souvislosti s poučovací pomocí soudu pojednáno výše.

Zkoumána je tedy především pravomoc [ust. § 7 OSŘ] a příslušnost soudu [ust. § 9 a násl. OSŘ], posouzena musí být taktéž otázka překážky věci zahájené [ust. § 83 OSŘ]. Zajímavý je pak v případě řízení o nařízení předběžného opatření přístup k otázce věci rozhodnuté [ust. § 159a odst. 4 OSŘ]. Ověřovány jsou samozřejmě také náležitosti návrhu či postavení účastníků řízení.

2.1.1. Pravomoc a příslušnost soudů

a) Pravomoc soudů

„Pravomoc je oprávněním daným zákonem zpravidla státním orgánům k tomu, aby způsobem zákonem stanoveným vykonávaly veřejnou moc“¹²⁹. První otázkou, kterou je v souvislosti s pravomocí soudu k rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření nutno posoudit je, zda je vůbec dána pravomoc civilních soudů o návrhu (anebo, jak uvádí Zoulík, o „sporů o právo“¹³⁰) rozhodovat. Na první pohled jinak by tomu mohlo být typicky v případě sjednání platné rozhodčí doložky. Zde však právě v případě předběžných opatření platí výjimka, k níž se dostaneme níže v této části. Zbývá tak varianta, že by pravomoc k rozhodnutí o návrhu vůbec neměl civilní soud, nebo by náležela (civilnímu) soudu jiného státu, a to kupříkladu na základě dohody smluvních stran.

¹²⁸ Srov. např. MACUR, J. *Civilní proces a právo na soudní ochranu*. Právní rozhledy, 1996, č. 2, s. 41. ISSN 1210-6410 nebo HENDRYCH D. a kol., *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 726, ISBN 978-80-7400-059-1.

¹²⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 13, ISBN 978-80-7400-506-0.

¹³⁰ ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 25 a násl., ISBN 80-7179-005-2.

Pravomoc soudů je v civilním soudnictví dána a specifikována zejména ust. § 7 odst. 1 OSŘ, podle něhož „v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a z obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány“. První podmínkou pro rozhodnutí o předběžném opatření tedy je, aby vůbec byla založena pravomoc civilních soudů. Vzhledem k absenci zvláštní právní úpravy je třeba vycházet z výše citovaného ustanovení, což znamená, že pravomoc pro nařízení předběžného opatření je dána tehdy, je-li dána pravomoc pro rozhodnutí ve věci samé, které se předběžné opatření týká, respektive se kterou souvisí.

Zmíněná výjimka v rozhodčím řízení souvisí s ust. § 106 OSŘ. Podle něho je omezena příslušnost obecného soudu v případě existence smlouvy účastníků o projednání věci před rozhodci nebo rozhodčí komisí spolku, a to za předpokladu, že na smlouvě a projednání věci před rozhodci účastníci trvají (resp. z logiky věci na tom trvá alespoň jeden z účastníků smlouvy). I přes právě uvedené však platí, že pravomoc soudu k vydání předběžného opatření v průběhu rozhodčího řízení, a dokonce i před jeho zahájením má stále obecný soud¹³¹, i přes nedostatek pravomoci k meritornímu projednání, a to na základě ust. § 22 ZRR. V něm je uvedeno, že „ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření“.

Nutno podotknout, že taková úprava má praktický smysl zejména s ohledem na možnost (a občasnou potřebu či nutnost) uložit předběžným opatřením povinnost rovněž třetí osobě, která není účastníkem řízení, lze-li to na ní spravedlivě žádat [ust. § 76 odst. 3 OSŘ]. Těžko si totiž představit ochotu takové osoby plnit povinnost, která by jí byla uložena rozhodčím soudem, jehož pravomoci se nepodřídila¹³².

b) Příslušnost soudů

Další v pořadí je otázka příslušnosti soudu, která vymezuje působnost mezi jednotlivými soudy¹³³. Řízení se koná u soudu, který je věcně a místně příslušný, přičemž pro

¹³¹ Viz také např. DOLEČEK, M. *Pravomoc soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení*. Bulletin advokacie, 2018, č. 9, s. 40 a násl., ISSN 1210-6348.

¹³² K tomu srov. např. NĚMEC, R., GLATZ, V. *Rozhodčí řízení, jeho specifika a výhody*. Bulletin advokacie, 2018, č. 9, s. 16 a násl., ISSN 1210-6348.

¹³³ Srov. HENDRYCH D. a kol., *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 736, ISBN 978-80-7400-059-1.

určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti platící v době jeho zahájení¹³⁴ [ust. § 11 odst. 1 OSŘ]. Je-li místně příslušných více soudů, může se řízení konat u kteréhokoliv z nich [ust. § 11 odst. 2 OSŘ].

Vzhledem k tomu, že příslušným soudem pro řízení o předběžném opatření je ten soud, který je příslušný k řízení ve věci samé, nestanoví-li zákon jinak [ust. § 74 odst. 3 OSŘ], je zapotřebí vyložit obecná pravidla pro určení věcné i místní příslušnosti, neboť se zmíněné ustanovení vztahuje na oba druhy.

i) Věcná příslušnost

Věcná příslušnost¹³⁵ vyplývá z ust. § 9 odst. 1 a 2. Podle odst. 1 jsou k řízení v prvním stupni (věcně) příslušné okresní soudy. Odstavec 2 poté nabízí taxativní výčet případů, v nichž je k řízení v prvním stupni příslušný soud krajský. Například podle ust. § 9 odst. 2 písm. h) je krajský soud v prvním stupni příslušný „*ve sporech o ochranu práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním nebo nedovoleným omezením soutěže*“.

ii) Místní příslušnost

Místní příslušnost¹³⁶ soudu vychází z ust. § 84 a násl. OSŘ. Právě ust. § 84 OSŘ stanoví, že „*k řízení je příslušný obecný soud účastníka, proti němuž návrh směřuje (žalovaného), není-li stanoveno jinak*“.

Obecným soudem účastníka je obvykle soud, v jehož obvodu má účastník bydliště, a pokud jej nemá, v jehož obvodu se zdržuje. Obecným soudem právnické osoby je okresní soud, v jehož obvodu má sídlo, což platí rovněž pro fyzickou osobu, která je podnikatelem ve věcech vyplývajících z její podnikatelské činnosti a nemá-li jej, tak okresní soud, v jehož obvodu má místo bydliště atp. V případě věcné příslušnosti krajského soudu k řízení v prvním stupni se určí místní příslušnost podle soudu obecného s tím, že je příslušným ten krajský soud, v jehož obvodu je místně příslušný obecný soud účastníka.

¹³⁴ Srov. ZOULÍK, F. v WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2011, s. 112, ISBN: 978-80-7201-842-0.

¹³⁵ O věcné příslušnosti obecně bylo napsáno mnoho, proto se jí nebudeme podrobněji zabývat. Pro zájemce odkazují např. na SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 24 – 32, ISBN 978-80-7400-673-9.

¹³⁶ Shodně jako v případě výše uvedeném, více opět. např. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 368 a násl., ISBN 978-80-7400-673-9.

Existují i další případy stanovení místní příslušnosti, například tzv. příslušnost daná na výběr [ust. § 87 OSŘ]. V jím taxativně vymezených případech může žalobce či navrhovatel zvolit, zda vybere místně příslušný soud podle obecné úpravy [ust. § 84 OSŘ ve spojitosti s ust. § 85 OSŘ], či zda zvolí místně příslušný soud právě podle ust. § 87 OSŘ.

iii) Další otázky související s určováním soudní příslušnosti

OSŘ z uvedených pravidel stanoví různé výjimky a umožňuje další odchylky, jejichž detailní povaha však překračuje zaměření této práce a ve vztahu k nim tudíž odkazují na v této oblasti dostatečně rozsáhlou a vysoce kvalitní odbornou literaturu.

2.1.2. Překážka věci zahájené

Překážka věci zahájené je spolu s překázkou věci rozhodnuté jednou z tzv. negativních podmínek řízení, jejíž existence soudu zabraňuje, aby v předmětné záležitosti konal, neboť došlo k nesplnění (resp. porušení) formálních podmínek řízení.

a) Překážka věci zahájené obecně

Překážka věci zahájené neboli *litispendence* je upravena v ust. § 83 OSŘ. V odstavci 1 tohoto ustanovení stojí, že „zahájení řízení brání tomu, aby o téže věci probíhalo u soudu jiné řízení“. Pro pochopení podstaty či principu překážky věci zahájené z citovaného ustanovení zjevně plyne nutnost výkladu pojmu totožnosti věci.

Totožnost věci vychází z totožnosti předmětu řízení (resp. z totožnosti skutku¹³⁷) a z totožnosti osob – účastníků řízení. O totožnosti předmětu řízení¹³⁸ lze hovořit tehdy, jestliže „stejný nárok nebo stav vymezený žalobním *petitem* vyplývá ze stejných základních skutkových tvrzení“¹³⁹. Taková situace by nastala například tehdy, pokud by určitý nárok byl uplatněn u místně odlišných soudů v případě, kdy je dána místní příslušnost na výběr¹⁴⁰. Souběžně však musí dojít k naplnění podmínky totožnosti účastníků. Její pochopení v zásadě nečiní žádné

¹³⁷ Velmi komplexně a zajímavě o totožnosti skutku pojednává Svoboda v SVOBODA, K. *Totožnost skutku v civilním sporu*. Právní rozhledy, 2010, č. 22, s. 815, ISSN 1210-6410.

¹³⁸ Více např. MACUR, J. *Předmět civilního sporu z hlediska současné judikatury Evropského soudního dvora*. Právo a podnikání, 2002, č. 3, s. 8, ISSN 1211-1120.

¹³⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 299, ISBN 978-80-7400-506-0.

¹⁴⁰ K tomu také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 2. 2011, spis. zn.: 31 Cdo 365/2009, podle něhož ani situace, v níž by odlišné právní posouzení téhož skutku mohlo vést k určení jiného věcně příslušného soudu, nezakládá odlišnost věcí ve smyslu ust. § 83 OSŘ a nejde proto o odlišný předmět sporu.

obtíže – k jejímu naplnění dojde, pokud by v příkladem uváděném případě došlo k opětovnému podání návrhu zahajujícímu řízení mezi shodnými účastníky, tedy například, pokud by byla stejnou fyzickou osobou žalována totožná společnost s ručením omezeným jednou v místě jejího sídla, a jednou v místě její organizační složky ve věci, která by se této organizační složky týkala. Praxí přitom bylo dovozeno, že o totožnost osob se jedná jak v případě, kdy jedna či obě z osob jako původní účastníci řízení byly nahrazeny svými právními nástupci, ale i tehdy, pokud se změní (resp. vymění) jejich procesní postavení¹⁴¹. To vše samozřejmě za podmínky, že je současně zachována totožnost věci.

K posuzování překážky litispendence je soud povinen přistoupit, stejně jako v případě ostatních formálních podmínek řízení, z úřední povinnosti. Existenci překážky věci zahájené nelze odstranit, a proto je řízení nutné zastavit¹⁴² [podle ust. § 104 odst. 1 OSŘ]. Je však nutné zkoumat, zda překážka skutečně trvá v době posuzování její existence, neboť pokud by z určitého důvodu v mezidobí odpadla, v řízení se musí pokračovat. Soud řízení z důvodu překážky litispendence zastaví usnesením, proti kterému je přípustné odvolání. Je-li překážka věci zahájené zjištěna až v průběhu odvolacího řízení, odvolací soud bez dalšího rozhodnutí soudu prvního stupně, ať už se jedná o rozsudek či usnesení ve věci samé, zruší a řízení zastaví [ust. § 219a odst. 1 písm. a) OSŘ a ust. § 221 odst. 1 písm. c) OSŘ]. Pokud by ve věci přes existenci překážky věci zahájené bylo pravomocně rozhodnuto a nedošlo by tedy k jejímu včasnému zjištění, jedná se o jeden ze zákonem stanovených zmatečnostních důvodů [ust. § 229 odst. 2 písm. a) OSŘ].

Již z pouhé logiky věci plyne, že řízení o předběžném opatření nezakládá překážku věci zahájené ve vztahu k navazujícímu řízení ve věci samé, což je legislativně vyjádřeno v ust. § 76 odst. 3 OSŘ.

Je obvyklé, že praxe přináší situace, v nichž není zákonný text zcela jasný a s výkladem napomáhajícím kompletnímu pochopení dané problematiky přicházejí až soudy. Nejinak je tomu v případě překážky věci zahájené. Z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 8. 1997, spis. zn. 5 Cmo 503/96 tak například plyne, že *„nejde o překážku věci zahájené v případě, kdy předmětem později zahájeného řízení je otázka, která v řízení zahájeném dříve má být řešena jako otázka prejudiciální“*. V jiném případě Nejvyšší soud ČR judikoval, že *„procesní účinky*

¹⁴¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 299, ISBN 978-80-7400-506-0.

¹⁴² Pozor však např. na rozhodnutí Nejvyšší soudu ČR ze dne 26. 9. 2016, spis. zn.: 30 Cdo 4310/2014, podle něhož, mimo jiné, že *„řízení o žalobě, která neobsahuje jednoznačně individualizovaný skutek, nelze zastavit z důvodu překážky zahájeného řízení“*. Proto je k věci nutno vždy přistupovat individuálně při zohlednění ostatních okolností případu.

*zahájeného řízení zakládá i vzájemný návrh uplatněný v odvolacím řízení*¹⁴³. Podle jiného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR se nicméně o překážku věci zahájené nejedná, pokud je ve smyslu ust. § 98 OSŘ uplatněna námitka započtení představující obranu proti nároku žalobce i tehdy, pokud je pohledávka namítaná k započtení předmětem jiného řízení před soudem¹⁴⁴.

b) Překážka věci zahájené a řízení o předběžném opatření

Aplikace překážky *litispence* v řízení o předběžném opatření je, stejně jako v případě překážky věci rozhodnuté, přinejmenším teoreticky komplikovanou záležitostí. Je tomu tak s ohledem na systematické zařazení právní úpravy obou překážek řízení až do části třetí OSŘ, upravující řízení před soudem prvního stupně (a nikoliv tedy činnost soudu před zahájením řízení), a dále kvůli jejich vztahu k účelu institutu předběžného opatření v občanském soudním řízení.

Již bylo vyloženo, že předběžné opatření je dočasným zajišťovacím instrumentem (civilního) procesního práva. Možnost jeho využití i trvání úzce souvisí s navazujícím řízením ve věci samé. Rozhodovací praxí soudů a doktrinálním výkladem však byl dosažen závěr, že překážku *litispence* je navzdory právě zmíněnému nutno aplikovat rovněž na řízení o předběžném opatření. Má tomu tak být z toho důvodu, že *„nařízení předběžného opatření má tedy pro osoby, jež jsou jím dotčeny, závažné důsledky. Proto je v zájmu jejich právní jistoty nezbytné předejít tomu, aby totéž předběžné opatření mohlo být – při nezměněných okolnostech – nařízeno několikrát, nebo aby o stejném návrhu mohla být vydána rozdílná rozhodnutí*¹⁴⁵.

Přinejmenším ve vztahu k překážce *litispence* jde o závěr z hlediska zachování právní jistoty a předvídatelnosti rozhodování pochopitelný, neboť si dost dobře nelze představit řešení, natož výhody situace, v níž by kupříkladu o původně zamítnutém návrhu na nařízení předběžného opatření na základě doplněných argumentů rozhodoval odvolací soud, zatímco by soud prvního stupně předběžné opatření v totožné věci nařídil, a to například s jiným odůvodněním nebo kvůli rozdílnému posouzení věci jiným soudcem, jakkoliv by k tomu v optimálním případě jistě nemělo dojít. Ne všechny evropské státy však k této otázce zaujmají shodný přístup. Pro bližší informace a srovnání odkazují kupříkladu na stručné shrnutí právní úpravy ve Švédském království obsažené dále v této práci.

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008, spis. zn.: 28 Cdo 2015/2008.

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 6. 1998, spis. zn.: 2 Cdon 1506/96.

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2007, spis. zn.: 33 Odo 417/2005.

2.1.3. Překážka věci rozhodnuté

a) Překážka věci rozhodnuté obecně

Překážka věci rozhodnuté – neboli *rei iudicatae*, druhá z tzv. negativních procesních podmínek řízení, slouží k tomu, aby nedošlo k novému projednání věci, o níž již bylo pravomocně rozhodnuto. Navazuje tedy na zásadu *ne bis in idem*, neboli ne dvakrát o tomtéž. Je vyjádřena právní mocí rozhodnutí, která se dále dělí na formální právní moc, značící nenapadnutelnost rozhodnutí řádným opravným prostředkem, a materiální právní moc, tedy závaznost a nezměnitelnost rozhodnutí. Překážka věci rozhodnuté je důsledkem materiální stránky právní moci rozhodnutí¹⁴⁶. Z hlediska posuzování existence překážky věci rozhodnutí je nutné rozlišovat mezi tím, kdo je materiální právní mocí zavázán (subjektivní mez právní moci), jak zavazuje (objektivní mez právní moci) a v jaké době zavazuje (časová mez právní moci)¹⁴⁷.

Legislativně překážka věci rozhodnuté vychází z ust. § 159a odst. 4 OSŘ ve znění: „*Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.*”.

I v tomto případě je tedy podstatná totožnost věci, vykládaná obdobně jako v případě překážky litispendence – k tomu proto výše. Není přitom podstatné, zda by strany byly v totožném procesním postavení, tj. zda by žalobce byl v novém řízení opět v postavení žalobce, či naopak žalovaného¹⁴⁸.

Dopady překážky věci rozhodnuté jsou opět srovnatelné jako v případě překážky věci zahájené. Pokud soud zjistí, že o věci již bylo rozhodnuto, nově zahájené řízení zastaví [ust. § 104 odst. 1 OSŘ] bez dalšího přezkoumávání, přičemž proti takovému usnesení o zastavení řízení je přípustné odvolání. Dospěje-li k uvedenému zjištění až soud odvolací, předchozí, odvoláním řádně napadené rozhodnutí soudu prvního stupně zruší a řízení zastaví, což platí v řízení dovolacím, bylo-li dovolání přípustné.

Dojde-li k projednání a rozhodnutí věci navzdory existenci překážky *rei iudicatae*, jedná se o další z důvodů zmatečnosti takového rozhodnutí [ust. § 229 odst. 2 písm. b) OSŘ].

¹⁴⁶ Srov. také např. TÉGL, P. *Překážka věci rozsouzené?* Právní fórum, 2006, č. 7, s. 231, ISSN 1214-7966 anebo Hrnčířík v SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 555 a násl., ISBN 978-80-7400-506-0.

¹⁴⁷ Srov. DVOŘÁK, B. *K problematice časových mezí právní moci*. Právní rozhledy, 2008, č. 13, s. 481, ISSN 1210-6410.

¹⁴⁸ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1098, ISBN 978-80-7400-107-9.

b) Překážka věci rozhodnuté a řízení o předběžném opatření

Pro použití překážky věci rozhodnuté platí opět obdobně závěry uvedené výše pro překážku věci zahájené. Usnesení, k jejichž vydání došlo v řízení o předběžném opatření, rovněž nabývají právní moci, a to s ohledem na subsidiární aplikaci právní úpravy rozsudku na usnesení obecně [ust. § 167 odst. 2 OSŘ]. Lze přitom nepochybně namítnout, že účel předběžného opatření, zejména pak jeho dočasná zajišťovací funkce a její praktické využití svědčí spíše tomu, že by se předběžné opatření z podmínky překážky věci rozhodnuté mělo vyjmout. Ve vztahu k sousloví „*při nezměněných okolnostech*“ uváděném v předchozí části citovaném rozhodnutí nicméně lze uzavřít, že je i v tom případě aplikace negativních podmínek řízení na místě s cílem předcházení nepředvídatelného a zmatečného rozhodování soudů.

To pochopitelně znamená, že pokud ke změně okolností došlo, není nadále dána totožnost věci a návrh bude posouzen způsobem vedoucím k rozhodnutí. V této souvislosti lze zmínit bohatou rozhodovací praxi, z níž kupříkladu vyplývá, že změnu okolností nelze opírat o pouhou subjektivně odlišnou interpretaci podstatných skutečností¹⁴⁹, či jejich první posouzení¹⁵⁰.

V praxi se setkáváme s přístupem, že je návrh na nařízení předběžného opatření navrhovatelem vzat, po doručení zamítavého rozhodnutí, avšak před nabytím právní moci, zpět. V důsledku toho soud řízení zastaví, dále dojde mimo jiné k urychlenému vrácení složené jistoty a především – nevzniká překážka věci rozhodnuté. Velmi často se poté stává, že je předběžné opatření o prakticky shodném obsahu podáno znovu, třebaže jen ve snaze o „přidělení“ jiného soudce s odlišným názorem. Náklad takového jednání je prakticky nulový. Přestože soudy tento postup aprobují, domnívám se, že aplikace obecných ustanovení OSŘ, svého druhu analogická, musí být konformní jak s ústavním pořádkem, tak i s účelem samotného zákona, a to tím spíše v rámci řízení o specifickém institutu předběžného opatření¹⁵¹. K tomu však v popsanych případech nedochází, ba naopak.

2.1.4. Návrh na zahájení řízení o předběžném opatření

Řízení o předběžném opatření se ve sporných věcech podle OSŘ zahajuje výlučně na návrh, což je projevem dispoziční zásady a zásady kontradiktornosti ovládající převážnou

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 2004, spis. zn.: 32 Odo 712/2004.

¹⁵⁰ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 10. 2016, spis. zn.: III. ÚS 2125/16.

¹⁵¹ Srov. usnesení Nejvyššího soud ČR ze dne 8. 6. 2011, spis. zn.: 28 Cdo 3097/2010.

většinu českého civilního procesu. To platí jak pro předběžné opatření předcházející zahájení řízení podle části třetí OSŘ [ust. § 90 odst. 1 OSŘ], tak pro řízení podle části páté OSŘ [ust. § 246 odst. 1 OSŘ], v nichž je rozhodováno o věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem. Jiná úprava platí kupříkladu dle ZŘS, kde je možné návrh učinit například i písemně do protokolu¹⁵².

Uvedení veškerých náležitostí je v případě návrhu na zahájení řízení o předběžném opatření obzvláště důležité, neboť předseda senátu vadný návrh odmítne [ust. § 75a OSŘ]. Nedochozí tedy k obvyklému vyzvání k doplnění či opravě podání včetně poučení tak, aby řízení mohlo být zahájeno a věc mohla být projednána [ust. § 43 OSŘ]. Formální správnost návrhu na zahájení řízení o předběžném opatření a s ní spojené účinky jsou tedy kladeny nad požadavek formální správnosti ostatních podání, u nichž se sice také jedná o podmínku projednání věci, avšak korigovaný zmíněnou poučovací povinností soudu.

a) Obecné náležitosti návrhu

Co se týče obecných náležitostí návrhu na zahájení řízení o předběžném opatření, je zapotřebí vycházet především z obecných ustanovení části první, konkrétně ust. § 42 OSŘ a subsidiárně rovněž z ust. § 79 OSŘ, upřesňující obecné náležitosti každého podání, jímž se řízení zahajuje.

Z odstavce 1 nadepsaného ustanovení také vyplývá, že kromě obecných náležitostí musí návrh obsahovat v případě fyzických osob „*jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků*” a v případě právnických osob „*obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje*”, popřípadě též jejich zástupců. Návrh musí v souladu s tímž ustanovením dále obsahovat „*vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá*”. Mezi další náležitosti obecného návrhu na zahájení řízení patří důkazy, jichž se žalobce dovolává a které musí k návrhu připojit v listinné nebo elektronické podobě. Splnění této náležitosti je pochopitelně klíčové, neboť soud při rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření vychází (vesměs pouze) z tvrzení navrhovatele, a právě z jím navržených listinných důkazů¹⁵³.

¹⁵² Srov. ust. § 14 ZŘS.

¹⁵³ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 450, ISBN 978-80-7552-078-4.

Ačkoliv nelze říci, že se jedná o náležitost nejpodstatnější, velmi důležitou součástí návrhu je právě přesné určení, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhá neboli tzv. petit. Ten musí být vždy dostatečně určitý a musí vycházet jak z jednotlivých žalobních tvrzení obsažených v návrhu, tak z přiložených důkazů. Musí jimi být dostatečně podložen. To znamená, že petit nelze brát jako izolovaný závěr návrhu, ale naopak přirozené a logické shrnutí v žalobě uvedených argumentů opřených o doložené důkazy, a jejich vyústění v relativně stručný a zcela jasný návrh rozhodnutí. S ohledem na požadavek materiální jistoty by totiž petit měl být formulován tak, aby mohl být bez dalšího převzat do výroku rozhodnutí, a přitom vykonatelný některým ze zákonných způsobů výkonu rozhodnutí¹⁵⁴. Výslovná formulace petitu jako návrhu na výsledné znění výroku rozhodnutí však není podmínkou, postačí, je-li z žaloby (návrhu) dostatečně určitě jasné, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhá¹⁵⁵. Ve všech případech také není nutné formulovat žalobní návrh jako součást návrhu na zahájení řízení¹⁵⁶.

Co se týče rozhodujících skutečností, teorie je rozděluje na *základní skutečnosti* a *rozhodnutí určující skutečnosti*. Zjednodušeně vzato lze konstatovat, že základní skutečnosti pomáhají nezaměnitelně určit posuzovaný skutek a jejich nedostatek je v jiných řízeních než v řízení o předběžném opatření, důvodem k výzvě podle ust. § 43 OSŘ, zatímco rozhodnutí určující skutečnosti ovlivňují výsledek sporu¹⁵⁷. Proto jejich nedostatečné uvedení nikdy nevede k výzvě k doplnění a případnému odmítnutí návrhu, ale k jeho zamítnutí¹⁵⁸.

K výše uvedeným náležitostem lze dále uvést několik výjimek a výkladových pravidel vzniklých dlouhodobou praktickou aplikací, která směřují především k zachování účelu a funkčnosti občanského soudního řízení. Tak například v případě, že žalobci není známo bydliště žalovaného a z objektivních důvodů jej ani není schopen zjistit, jeho neuvedení nelze pokládat za vadu návrhu v případě, že žalovaného dostatečně identifikují ostatní použité údaje, a to včetně údajů případně poskytnutých nad rámec zákonem požadovaných. To pochopitelně platí i pro řízení o předběžném opatření. V takovém případě je naopak povinností soudu, aby

¹⁵⁴ Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 1998, spis. zn.: I. ÚS 233/97.

¹⁵⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2009, spis. zn.: 33 Cdo 1108/2007: „Požadavek, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se žalobce domáhá, tudíž neznamená, že žalobce je povinen učinit soudu návrh na znění výroku jeho rozsudku. Zákonem požadované náležitosti je ovšem třeba v žalobě uvést takovým způsobem, aby z jejího obsahu jednoznačně vyplývaly, popřípadě aby je bylo možno bez jakýchkoli pochybností z textu žaloby dovodit. Požadavku zákona je učiněno zadost, označí-li žalobce v žalobě (a to v kterékoli části jejího textu, popřípadě i výslovným odkazem na její přílohu) přesně, určitě a srozumitelně povinnost, která má být žalovanému uložena. To ovšem neznamená, že soud může za procesní stranu provádět věcnou formulaci žalobního petitu; tím by byla nepřipustně dotčena rovnost stran sporu a nestrannost soudu.“

¹⁵⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 2. 2008, spis. zn.: 22 Cdo 3484/2007.

¹⁵⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2007, spis. zn.: 32 Cdo 2382/2007.

¹⁵⁸ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 281, ISBN 978-80-7400-506-0.

bydliště žalovaného (odpůrce) pomohl zjistit, a to pomocí k tomu příslušných orgánů včetně zastupitelských úřadů ČR v zahraničí, a podobně¹⁵⁹. Přesto je třeba uvést a zároveň se s takovými závěry ztotožnit, že v případě uvedení nesprávné osoby v návrhu na zahájení řízení soud nemá žalobci sdělovat, jaký subjekt má být na straně žalované a ani v případech, kdy je to možné, jej explicitně vést k nápravě ve smyslu ust. § 43 OSŘ¹⁶⁰. K tomu však v praxi mnohdy dochází u komplikovaně rozlišitelných subjektů, například u obcí či České republiky a organizačních složek státu. Je totiž na žalobci jako výhradním opatrovateli svých práv, aby alespoň v obecné rovině dostatečně jasně určil adresáta povinností, jichž se domáhá. Pro řízení o předběžném opatření je přitom takový postup relevantní z hlediska návrhů, které jsou učiněny podle ust. § 102 OSŘ.

b) Zvláštní záležitosti návrhu

Oproti uvedeným obecným náležitostem návrhu na zahájení řízení v OSŘ nalezneme především v ustanovení § 75 odst. 2 OSŘ určitá specifika. Ta v případě návrhu na zahájení řízení o předběžném opatření nejsou v rozporu s obecnými náležitostmi, ale spíše je modifikují způsobem odpovídajícím účelu a povaze institutu předběžného opatření. Na návrh na nařízení předběžného opatření je z hlediska obsahového kladeno více požadavků nežli na návrh na zahájení řízení ve věci samé, neboť je nutné vyličit zajišťovaný nárok, zajišťovací důvod¹⁶¹.

V právě zmíněném ustanovení [ust. § 75 odst. 2 OSŘ] stojí, že návrh na nařízení předběžného opatření musí kromě obecných náležitostí a identifikace účastníků řízení obsahovat „*vyličení skutečností o tom, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků*“, nebo vyličení skutečností o tom, „*že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen*“, a dále vyličení skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření. Současně z něj musí být „*patrné, jakého předběžného opatření se navrhovatel domáhá*“, což souvisí s již rozváděnou problematikou petitu. V případech, které se týkají „*vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti musí návrh dále obsahovat identifikační číslo osoby*“, případně „*další údaje potřebné k identifikaci účastníků řízení*“.

Po částech citovaný výčet zvláštních náležitostí je poměrně jednoznačný a nejsou s ním v teorii ani v praxi spojeny výkladové problémy či nejasnosti. Zajímavé naopak je, že

¹⁵⁹ Op cit., s. 275.

¹⁶⁰ K tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2005, spis. zn.: 20 Cdo 2764/2004.

¹⁶¹ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 187, ISBN 978-80-7400-622-7.

rozhodovací praxe vytvořila další „nutnou“ náležitost návrhu na zahájení řízení o předběžném opatření, kterou je uvedení informací o návrhu ve věci samé, které navrhovatel hodlá v návaznosti na předběžné opatření, jehož nařízení je navrhováno, podat¹⁶². Je tomu tak proto, že potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků řízení musí být podle názoru odkazovaného soudu posuzována ve vztahu k nároku, který bude uplatňován v řízení ve věci samé. Takovou úvahu lze podle mého názoru označit za smysluplnou, neboť dochází k omezení jinak relativně ničím neohrazených poměrů účastníků řízení, potřeba jejichž úpravy by tak zůstala spíše v rovině abstraktní představy soudu než jeho předvídatelného rozhodování.

Z návrhu by proto mělo být patrné, zda bude podána žaloba na určení či žaloba na plnění, jaký je právní titul takového návrhu a z čeho vyplývá¹⁶³. V návaznosti na to soud v případě nařízení předběžného opatření navrhovateli v souladu s ust. § 76 odst. 3 OSŘ stanoví lhůtu, ve které musí podat návrh na zahájení řízení ve věci samé.

Navrhovatel je k návrhu povinen přiložit listiny, kterých se dovolává [ust. § 75 odst. 3 OSŘ]. Ty jsou pro výsledek řízení o předběžném opatření zcela stěžejní, a to zejména proto, že je o nařízení předběžného opatření rozhodováno bez slyšení účastníků [ust. § 75 odst. 3 OSŘ]. Rozhodnutí o návrhu tedy vychází téměř výhradně z k návrhu přiložených listin, ponecháme-li stranou obecně vzato k subjektivnímu vyličení náchylnější skutková tvrzení navrhovatele, jakkoliv i výběr přiložených dokumentů může zdánlivě objektivní vnímání situace ovlivňovat.

Znění návrhu je podstatné i kvůli již zmiňované vázanosti soudu žalobním návrhem, která souvisí mimo jiné s odpovědností navrhovatele za škodu a jinou újmu způsobenou nařízením předběžného opatření [ust. § 77 OSŘ]. Vzhledem k opakovaně uváděnému potlačení poučovací povinnosti soudu v případě vadného návrhu na nařízení předběžného opatření hraje důležitou roli rovněž kvalita navrhovaného petitu, tedy jeho určitost a možnost vykonatelnosti¹⁶⁴, neboť v opačném případě je dán důvod k odmítnutí návrhu¹⁶⁵. Petit zároveň musí respektovat předmět navazujícího (tedy jehož zahájení je zamýšleno) či již probíhajícího řízení ve věci samé. V důsledku toho je vyloučeno, aby rámec povinností ukládaných petitem

¹⁶² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 3. 2000, spis. zn.: 7 Cmo 237/2000.

¹⁶³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 234, ISBN 978-80-7400-506-0.

¹⁶⁴ Srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 12. 2014, spis. zn.: 3 Cmo 333/2014, z něhož je názorně patrné, co kupříkladu nelze považovat za z hlediska splnění podmínky určitosti a konkrétnosti řádně formulovaný návrh

¹⁶⁵ K tomu srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1997, spis. zn.: 3 Cmo 3/97.

návrhu na nařízení předběžného opatření přesahoval rámec povinností ukládaných petitem návrhu ve věci samé¹⁶⁶.

Ve vztahu k návrhu na nařízení předběžného opatření podávaného spolu s návrhem na nařízení ve věci samé (případně, ale méně obvykle v průběhu řízení ve věci samé) upozorňuji na v praxi nikoliv ojedinělou chybu spočívající v neoddělení těchto dvou návrhů. Nejde přitom ani tak o oddělení z hlediska struktury podání, jako o oddělení obsahové, neboť pro nařízení předběžného opatření nepostačuje, je-li dostatečně tvrzen a prokázán nárok uplatňovaný v řízení ve věci samé, poněvadž pozornost musí být věnována rovněž tomu, v čem je spatřována potřeba zatímní úpravy, anebo hrozba zmaření výkonu rozhodnutí¹⁶⁷. Nepostačuje však ani prokázání pouze těchto skutečností, neboť je vždy nutné uvést rovněž dostatek skutečností svědčících o tom, že návrhu ve věci samé bude vyhověno, či spíše, že existuje jistá míra pravděpodobnosti vyhovění takovému návrhu¹⁶⁸.

2.1.5. Účastníci řízení o předběžném opatření

a) Účastníci řízení o předběžném opatření

Podle ust. § 74 odst. 2 OSŘ jsou účastníci řízení o předběžném opatření „*navrhovatel a ti, kteří by jimi byli, kdyby šlo o věc samu*“.

Uvedená citace znovu připomíná úzké propojení řízení o předběžném opatření s řízením ve věci samé, které je třeba mít neustále na paměti – právě třeba okruh účastníků může být definován až na základě toho, o jaké navazující řízení ve věci samé později půjde. Účastníci tedy mohou být určeni například na základě ust. § 90 OSŘ či ust. § 250a OSŘ.

Nejčastěji však v praxi zřejmě půjde o případ prvně uvedený, tedy o řízení o předběžném opatření předcházející spornému řízení, v němž budou účastníky žalobce a žalovaný. V občanském soudním řízení sporném je přitom tím, kdo určuje okruh účastníků označením žalovaného či žalovaných, žalobce.

Z hlediska postavení stran bude jedna z procesních stran řízení, obvykle žalobce, v řízení o předběžném opatření navrhovatelem předběžného opatření a druhá, obvykle žalovaný, účastníkem, vůči němuž předběžné opatření směřuje. Uvedené rozložení „poměrů“

¹⁶⁶ K tomu srov. např. usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6. 6. 2006, spis. zn.: 10 Co 531/2006.

¹⁶⁷ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 449, ISBN 978-80-7552-078-4.

¹⁶⁸ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2012, spis. zn.: 3 Cmo 370/2011, které hovoří o „dostatečné míře pravděpodobnosti“ vyhovění návrhu ve věci samé.

stran však nemusí být konečné, neboť dle ust. § 76 odst. 2 OSŘ „*lze uložit povinnost i někomu jinému než účastníku jen tehdy, lze-li to na něm spravedlivě žádat*“. Z této dikce však vyplývá, že uvedená osoba se nestává účastníkem řízení o předběžném opatření.

b) Změna v osobách účastníků řízení

Okruh účastníků řízení však nemusí být konečný ani z hlediska časového, neboť i v tomto druhu řízení může dojít ke změně účastníků, přičemž opět dochází k aplikaci části třetí OSŘ ve smyslu judikaturou i doktrínou opakovaně zmiňovaném. V první řadě se jedná o možnost přistoupení dalšího účastníka na návrh žalobce [ust. § 92 odst. 1 OSŘ], případně k záměně žalobce [ust. § 92 odst. 2 OSŘ]. V případě záměny účastníka z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR vyplývá, že ust. § 92 odst. 2 OSŘ „*se může uplatnit jen pro případy odstranění nedostatku věcné legitimace účastníka řízení, který tu byl již v době zahájení řízení*“¹⁶⁹.. Praktická aplikace předmětného ustanovení je nicméně velmi omezená, neboť pro předběžné opatření je rozhodující stav v době vyhlášení usnesení soudu prvního stupně.

Ke změně účastníků může dojít rovněž v důsledku tzv. procesního nástupnictví v případě zániku způsobilosti být účastníkem řízení¹⁷⁰ [ust. § 107 OSŘ], a dále v případě přechodu práva či povinnosti¹⁷¹ [ust. § 107a OSŘ].

V obou případech je možné rozhodnout o procesním nástupnictví kdykoliv během řízení, přičemž otázkou je, zda tomu tak může být i v případě, že o předběžném opatření již bylo pravomocně rozhodnuto. Vzhledem k tomu, že je po celou dobu trvání předběžného opatření složena jistota a účinky předběžného opatření trvají, bylo by pochopitelné, pokud by k nástupnictví došlo i v takovém případě.

V této souvislosti je také vhodné připomenout nutnost rozlišovat mezi přistoupením účastníka, záměnou účastníka a singulární či univerzální sukcesí, spolu s níž totiž bez dalšího přechází rovněž procesní práva, pouze s tím rozdílem, že u univerzální sukcese je k tomu soud povinen přihlídnout z úřední povinnosti, zatímco sukcesí singulární je účastník povinen u

¹⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2000, spis. zn.: 32 Cdo 2306/98.

¹⁷⁰ K procesnímu nástupnictví více např. STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2003, s. 233, ISBN 80-210-3271-5.

¹⁷¹ K tomu více např. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 734 a násl., ISBN 978-80-7400-107-9.

soudu uplatnit¹⁷². K rozlišování obou skutečností a k následkům jejich špatného posouzení také existuje poměrně bohatá judikatura.

2.1.6. Poplatková povinnost

Stejně jako naprostá většina jiných řízení, i řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření podléhá poplatkové povinnosti. Tu v podrobnostech upravuje ZoSP.

Z jeho ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) upravujícího předmět soudních poplatků vyplývá, že se soudní poplatky vybírají mimo jiné za řízení před soudy České republiky, a to z úkonů uvedených v sazebníku soudních poplatků, přičemž jsou takové poplatky souhrnně označovány jako poplatky za řízení. Kromě ZoSP nalezneme speciální úpravu související s poplatkovou povinností v jednotlivých procesních předpisech, což platí i pro OSŘ [např. ust. § 138 OSŘ].

V úvodu lze k problematice poplatkové povinnosti z obecného hlediska, nad rámec úpravy související s řízením o předběžném opatření doplnit, že je předmětem značného množství judikátů téměř všech myslitelných soudů, které detailně pojednávají o její povaze, limitech, účelu, interpretaci a podobně.

Namátkově lze jako nejvýznamnější z mnoha uvést kupříkladu judikát Ústavního soudu ČR ze dne 3. 8. 1999, spis. zn. IV. ÚS 162/99 zabývající se otázkou oprávněnosti uložení poplatkové povinnosti, usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 3. 2000, spis. zn. III. ÚS 59/2000, v němž je posuzována povaha lhůty k zaplacení soudního poplatku a ústavnost následků spojených s jejím nedodržením, usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 2. 10. 2008, spis. zn. II. ÚS 1619/08 pojednávající o problematice osvobození od soudního poplatku. Skutečně však existuje celá řada dalších rozhodnutí, která je v praxi nutno respektovat, a o kterých pojednávají příslušným směrem zaměřené odborné publikace.

a) Výše a splatnost soudního poplatku

Poplatníkem – tedy plátcem soudního poplatku – je navrhovatel [ust. § 2 odst. 1 písm. a) ZoSP].

Příloha ZoSP, Sazebník poplatků, stanoví v Položce 5 výši poplatku za návrh na nařízení předběžného opatření na částku 1 000 Kč. Podle Položky 22 bodu 3 Sazebníku poplatků se

¹⁷² Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 734 a násl., ISBN 978-80-7400-107-9.

vybere totožný poplatek i za odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o návrhu na nařízení předběžného opatření.

Poplatková povinnost vzniká „uložením povinnosti zaplatit poplatek v souvislosti s rozhodnutím soudu o návrhu na nařízení předběžného opatření“ [ust. § 4 odst. 1 písm. h) ZoSP]. Splatnost soudního poplatku v případě řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření nastává do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, jímž byla poplatková povinnost uložena [ust. § 7 odst. 1 ZoSP].

V praxi však obvykle dochází k využití možnosti zaplatit soudní poplatek pomocí kolků vylepených na podání.

b) Důsledky pozdního zaplacení soudního poplatku

Následky pozdního zaplacení splatného soudního poplatku upravuje ust. § 9 ZoSP. Odstavec 1 tohoto ustanovení normuje, že „nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí; po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví“. Již z citovaného odstavce plyne, že soud má ve spojitosti se soudním poplatkem poučovací a vyzývací povinnost [ust. § 9 odst. 3 ZoSP].

Následující ustanovení, tedy ust. § 9 odst. 4 ZoSP, zakotvuje taxativní výčet situací, v nichž k zastavení řízení nedojde ani v případě nezaplacení soudního poplatku. Patří mezi ně například situace, v níž již soud začal jednat ve věci samé, nebo existuje-li nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by poplatníkovi mohla vzniknout újma a poplatník zároveň ve lhůtě k zaplacení poplatku prokázal, že poplatek nemohl bez své viny zaplatit.

Souhrnně se tedy jedná o případy, v nichž by odepření přístupu k soudní moci představovalo nespravedlivý či nepřiměřený zásah do práv poplatníka vzhledem k objektivním okolnostem souvisejícím se zahajovaným či probíhajícím řízením. Ve všech případech upravených předmětným ustanovením soud rozhodne o uložení poplatkové povinnosti spolu s rozhodnutím, jímž se řízení končí [ust. § 9 odst. 6 ZoSP].

c) Osvobození od soudních poplatků

Osvobození od soudních poplatků, dříve také označované jako tzv. právo chudých, je procesním nástrojem k zajištění přístupu ke spravedlnosti osobám, které z určitých, objektivně posuzovaných důvodů, nemohou poplatkovou povinnost splnit. Druhým důvodem může být

zajištění přístupu ke spravedlnosti v jiných případech, kdy poplatkovou povinnost nelze splnit (popřípadě její plnění požadovat) z jiných, objektivních důvodů nezávislých na osobě poplatníka, ale souvisejících spíše s povahou projednávané věci. Absencí možnosti osvobození od soudních poplatků by došlo k plošnému znemožnění uplatnění či bránění práva pouze z důvodu nepříznivé majetkové situace navrhovatele, což je všeobecně považováno za nepřípustné¹⁷³.

Je třeba podotknout, že účastník nemusí ve všech případech žádat o plné osvobození od soudních poplatků, neboť lze navrhopvat částečné osvobození, ať už pouze pro některou část řízení či pro konkrétní úkon.

Pokud předseda senátu nerozhodne jinak, vztahuje se osvobození od soudních poplatků na celé řízení a má i zpětnou účinnost, avšak s podstatnou výjimkou pro poplatky, které byly zaplacený před rozhodnutím o osvobození, neboť ty se již nevrací [ust. § 138 odst. 1 OSŘ]. Předseda senátu je oprávněn přiznané osvobození od soudních poplatků kdykoliv během řízení odejmout tehdy, pokud se ukáže, že poměry účastníka osvobození neodůvodňují nebo neodůvodňovaly. I v tomto případě se tak může stát se zpětnou účinností [ust. § 138 odst. 1 OSŘ].

Výše nastíněné případy v zásadě odpovídají dělení druhů osvobození od soudních poplatků. Rozlišují se na tzv. absolutní osvobození od soudních poplatků, které je dle mého názoru možno dále dělit na absolutní osvobození věcné, které se odvíjí od v zákoně obsaženého výčtu předmětů řízení, v nichž se soudní řízení, na něž se poplatková povinnost nevztahuje, má konat, a dále na absolutní osvobození osobní, které vychází z výčtu osob, které jsou od soudních poplatků osvobozeny bez ohledu na předmět řízení. Druhou kategorií je tzv. relativní osvobození od soudních poplatků, často označované jako osvobození od soudních poplatků osobní. Nárok na něj je, jak označení napovídá, posuzován v případě každé jednotlivé osoby zvlášť, a to objektivně a z hlediska zákonem stanovených kritérií.

Osvobození od soudních poplatků je jedním z projevů tzv. sociálního pojetí (koncepce) civilního procesu, které na rozdíl od pojetí liberálního, akcentujícího zájmy účastníků řízení jako jednotlivců, usiluje o zachování právního a současně i sociálního míru¹⁷⁴.

¹⁷³ K tomu srov. například usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 2009, spis. zn.: IV. ÚS 2856/08.

¹⁷⁴ K otázce sociálního a liberálního pojetí civilního procesu srov. např. LAVICKÝ, P., DVOŘÁK, B. *Pro futuro*. Právní rozhledy 5/2015, s. 153, ISSN 1210-6410.

i) Relativní osvobození od soudních poplatků

Relativní osvobození od soudního poplatku pokrývá případy osob, které nejsou schopny zaplatit soudní poplatek v zákonem stanovené výši, a u nichž by trvání na splnění poplatkové povinnosti bylo s přihlédnutím k jejich objektivním osobním poměrům příliš přísné a diskriminující. Jinými slovy odpírající přístup ke spravedlnosti.

Reflexi této premisy nepřináší přímo ZoSP, ale je upravena v příslušných procesních předpisech, v případě této práce tedy v OSŘ, podle něhož *„na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zcela nebo zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práv“* [ust. § 138 odst. 1 OSŘ].

Aplikované ustanovení nepochybně úmyslně ponechává značně široký prostor pro uvážení předsedy senátu, který musí zkoumat situaci konkrétního účastníka ve vztahu k danému případu, jeho návrh či jím uplatňované nároky. Přihlíží při tom zejména *„k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším podobným okolnostem. U fyzických osob bere v úvahu také jejich sociální poměry, zdravotní stav“*¹⁷⁵.

Možnost osvobození od soudních poplatků tedy dle příslušného ustanovení OSŘ není povinností předsedy senátu plynoucí ze zákona, k jejíž aplikaci by musel přistoupit z úřední povinnosti, nýbrž se jedná o „pouhé“ právo účastníka řízení, jehož se účastník musí kvalifikovaně dovolat.

ii) Absolutní osobní osvobození od soudních poplatků

Osvobození od soudních poplatků je zákonem přiznáno rovněž konkrétním osobám, u nichž se již další skutečnosti neposuzují – jedná se proto o absolutní osobní osvobození od soudního poplatku.

Taxativní výčet osvobozených osob přináší ust. § 11 odst. 2 ZoSP a patří mezi ně kupříkladu Česká republika a státní fondy (písm. a) předmětného ustanovení), územní samosprávné celky ve vyjmenovaných případech (písm. b) předmětného ustanovení), *„neprovdaná matka v řízení o výživu a příspěvek na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem“* (písm. f) předmětného ustanovení), *„navrhovatel v řízení o poskytnutí peněžité*

¹⁷⁵ BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád – komentář I.+II.*, 7.vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 637, ISBN 80-7179-378-7.

pomoci obětem trestné činnosti“, (písm. l) předmětného ustanovení), „*navrhovatel ve věci ochrany proti domácímu násilí*“, (písm. p) předmětného ustanovení) a mnoho dalších.

Vzhledem k sousloví příkladmo citovaného ust. § 11 odst. 2 ZoSP ve znění „*se osvobozují*“ je zřejmé, že se jedná o osvobození od soudních poplatků plynoucí přímo ze zákona, k němuž tedy soud musí přihlédnout z úřední povinnosti, bez návrhu, a to ve všech zákonem vyjmenovaných případech.

Jak je z vybraných příkladů patrné, právo na absolutní osobní osvobození od soudního poplatku je přiznáno osobám, které jsou buďto spjaty s výkonem státní moci, nebo je jejich činnost alespoň částečně financována ze státního rozpočtu, nebo osobám, které v řízení mají z logiky věci slabší pozici. Tím je do procesního práva promítnut sociální rozměr a snaha o zajištění přístupu k soudům bez prokazování splnění dalších podmínek i v případech osob, v nichž by sice osobní majetkové poměry účastníka a podobně (tedy ony objektivně posuzované důvody jednotlivců) nemusely jako důvod k osvobození od soudního poplatku postačovat, avšak již samotná povaha a předmět navazujícího řízení byly zákonodárcem považovány za natolik zvláštní a speciální, že se jedná o samostatně obстойný důvod k osvobození. V tomto pohledu se tedy některé z normovaných případů přibližují případům absolutního věcného osvobození od soudního poplatku, o němž rovněž ve stručnosti pojednává následující část této práce.

iii) Absolutní věcné osvobození od soudních poplatků

Stejně jako ve výše uvedených případech, absolutní věcné osvobození od soudního poplatku vyplývá přímo ze zákona (ZoSP) v jím taxativně vymezených případech. Rozdíl spočívá v důvodu přiznání osvobození, které nesouvisí s osobou, tedy účastníkem či vedlejším účastníkem řízení, nýbrž s předmětem řízení.

V ustanovení § 11 odst. 1 ZoSP tak zjistíme, že k osvobození od soudních poplatků dochází například ve věcech „*opatrovnických, péče soudu o nezletilé, osvojení a povolení uzavřít manželství*“ (písm. a) předmětného ustanovení), „*volebních*“ (písm. i) předmětného ustanovení) či „*náhrady škody nebo jiné újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření nebo nesprávným úředním postupem*“ (písm. n) předmětného ustanovení).

V ostatním platí obdobně výše uvedené pro absolutní osobní osvobození od soudních poplatků.

2.1.7. Jistota

Jistota je v řízení o předběžném opatření významným institutem, který, jak bude níže doloženo, může mít pro průběh řízení, ale i jeho konečný výsledek, zásadní význam. Díky tomu institut jistoty nejenže zasluhuje značnou pozornost, ale rovněž vzbuzuje kontroverzní otázky navracející čtenáře k problematice ústavnosti institutu předběžného opatření řešené.

a) Historie jistoty v řízení o předběžném opatření

V úvodní části této práce zabývající se historií a vývojem právní úpravy institutu předběžného opatření bylo zmíněno, že jistota se stala jeho součástí od konce 19. století, na čemž se ve své podstatě nic nezměnilo až do účinnosti stávajícího OSŘ v původním znění, k jejímuž nabytí došlo v roce 1964. V rámci tehdejší rekonstrukce OSŘ, jejíž nezanedbatelný politický podtext byl rovněž zmíněn, byla z občanského procesního práva jistota vypuštěna, aniž by se touto změnou důvodová zpráva jakkoliv zabývala.

Součástí OSŘ se jistota znovu stala až po více než 40 letech v roce 2005 na základě novely provedené zákonem č. 59/2005 Sb., od jehož účinnosti nabyté dne 1. dubna 2005 došlo ještě k několika dalším, avšak již pouze dílčím, změnám.

Znovuzavedení jistoty do OSŘ však neproběhlo zcela hladce a na zákonodárcem zvolený způsob dopadala nikoliv zcela výjimečná kritika. Do uvedeného zákona č. 59/2005 Sb. se totiž předmětná úprava OSŘ dostala až ve třetím čtení, což pochopitelně téměř vyloučilo širší diskusi, především v akademické rovině. To vyvolalo určitou, přinejmenším na první pohled ospravedlněnou kritiku, která bude přiblížena níže. Zda na úpravě institutu jistoty v rámci předběžného opatření a na její funkčnosti a praktické využitelnosti zanechal popsany „politický“ procesní způsob novelizace OSŘ výraznější stopy bude zodpovězeno v rámci několika následujících kapitol.

První „porevoluční“ úprava jistoty [§ 75b OSŘ] stanovila výši jistoty na 100 000 Kč v obchodních věcech a na 50 000 Kč ve věcech ostatních. Rozhodovací praxe později upřesnila, že obchodními věcmi jsou zejména spory mezi podnikateli, nebo mezi stranami, které uzavřely dohodu podle ust. § 262 odst. 1 ObchZ podřizující jejich vztah právě ustanovením ObchZ¹⁷⁶.

Zákonodárcem takto nastavená výše jistoty byla kritizována jako pro běžné občany příliš vysoká a tím pádem nejen diskriminační, ale především schopná odpírat právo na

¹⁷⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 11. 1997, spis. zn.: 2 Odon 4/97, případně usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 1998, spis. zn.: 33 Cdo 2272/98.

spravedlnost, či k němu alespoň značně stěžovat přístup¹⁷⁷. V důsledku kritiky zejména odborné veřejnosti navrhla vláda ČR provést změnu a výši jistoty změnit na částku 50 000 Kč, respektive na částku 20 000 Kč. Důvodová zpráva k pozměňovacímu návrhu přímo zmiňovala negativní důsledek zavedení jistoty v případě předběžného opatření, spočívající v „omezení přístupu ke spravedlnosti, a to právě v těch nejnaléhavějších případech“¹⁷⁸, přičemž však byla rovněž zmíněna potřeba ponechání jistoty jako určité prevence podávání šikanózních návrhů na nařízení předběžného opatření¹⁷⁹.

Výsledné znění pozměňovací návrhu zašlo oproti původnímu ještě dále, když jistotu v obchodních věcech snížilo na částku 20 000 Kč a ve věcech ostatních na částku 10 000 Kč, k čemuž došlo zákonem č. 218/2009 Sb. účinným od 20. července 2009.

V aktuálním znění OSŘ je výše jistoty stanovena odlišně, a to částkou 50 000 Kč ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti (nikoliv tedy ve věcech obchodních) a částkou 10 000 Kč v ostatních případech [ust. § 75b OSŘ].

b) Význam jistoty v řízení o předběžném opatření

Řízení o předběžném opatření, či spíše skutečné nařízení předběžného opatření je citlivým zásahem do práv osoby, které byla předběžným opatřením uložena určitá povinnost dříve, než došlo k soudnímu procesu v pravém slova smyslu. S tím se pochopitelně pojí mnoho souvislostí, jednou z nichž je také riziko vzniku škody nebo jiné újmy právě v důsledku nařízení předběžného opatření, které bylo s ohledem na (pravomocný) výsledek řízení ve věci samé nařízeno nesprávně.

S ohledem na způsob osvědčování rozhodných skutečností namísto dokazování a průběh řízení o předběžném opatření takový výsledek, vzniklý v důsledku úmyslně i neúmyslně poskytnutých zavádějících či nesprávných informací ze strany navrhovatele, nemusí být výjimečný.

Význam jistoty v řízení o předběžném opatření je zcela jasný – jistota slouží „k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením“ [ust. § 75b OSŘ]. Z použité textace citovaného ustanovení přitom plyne, že se jedná o škodu či jinou újmu, která by mohla vzniknout jakékoliv třetí osobě (pochopitelně nemůže vzniknout navrhovateli předběžného opatření, respektive zřejmě může, ale jistě nemá nárok na její zajištění ani

¹⁷⁷ K tomu srov. PREMUS, R. *Nad novelou občanského soudního řádu aneb Komu slouží jistota*, Bulletin advokacie č. 6/2005, 2005, s. 33, ISSN 1210-6348 nebo HRBEK, J. *Ještě jednou nad novelou o.s.ř. (jistota při předběžném opatření)*, Bulletin advokacie, č. 10/2005, 2005, s. 49, ISSN 1210-6348.

¹⁷⁸ Sněmovní tisk č. 559/0 Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, 2008, 5. volební období, bod 5.

¹⁷⁹ Srov. tamtéž.

náhradu). Zajištění jistotou tedy nicméně neslouží pouze osobě (osobám), vůči níž (nimž) předběžné opatření směřuje, ať už je totožná s žalovaným v navazujícím řízení ve věci samé nebo ne, ale i třetím osobám, které stojí mimo řízení o předběžném opatření¹⁸⁰.

Ačkoliv by i na případy újmy vzniklé v důsledku či v souvislosti s nařízením předběžného opatření jistě mohly být aplikovány obecné předpisy o odpovědnosti za způsobenou škodu či jinou újmu, žádná osoba dotčená nařízením předběžného opatření nemá záruku, že by byla – byť i prokázána škoda či jiná újma – škůdcem skutečně uhrazena. Nepodstatné je, zda by se tak stalo proto, že by navrhovatelem nařízení předběžného opatření byla např. účelově založená společnost, ve skutečnosti prázdna schránka bez majetku, či dlouhodobě existující, avšak v potřebné míře nedostatečně solventní subjekt. V takové situaci by se předběžné opatření zcela jistě stalo ještě silnější a ke zneužití náchylnější zbraní nejen v tvrdém konkurenčním boji v podnikatelském světě, neboť by jej účelově založené korporace mohly poměrně snadno využívat. Právě tomu, aby k takovým případům nedocházelo, slouží jistota a způsob jejího praktického dosažení (např. splatnost), o nichž bude blíže pojednáno v následujících podkapitolách. Jistota je tedy významnou pojistkou před šikanózním, či ještě tvrději řečeno před vyděračským zneužíváním institutu předběžného opatření.

Za zajímavý v této souvislosti považuji názor Jirsy, jenž hovoří o tom, že v době internetu a sociálních sítí se může každé podání v rámci soudních řízení, včetně těch obsahujících dehonestující tvrzení, stát rychle se šířícím zdrojem informací ve veřejném prostoru s dosahem obrovského množství čtenářů, což dříve nebylo běžné¹⁸¹. Zohledním-li, že je judikováno, že i výkonem práva za určitých podmínek může dojít k zásahu do práv jiné osoby¹⁸², považuji požadavek na složení jistoty v souvislosti s podáním návrhu na nařízení předběžného opatření za skutečně nutný.

c) Zákonná výše jistoty a způsob jejího složení

Současné znění OSŘ normuje, že je „*navrhovatel povinen složit nejpozději ve stejný den, kdy podal u soudu návrh na nařízení předběžného opatření, jistotu ve výši 10 000 Kč a ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti ve výši 50 000 Kč*“ [ust. § 75b odst. 1].

¹⁸⁰ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 432, ISBN 978-80-7400-107-9.

¹⁸¹ Jirsa v JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 449, ISBN 978-80-7552-078-4.

¹⁸² Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 2. 2011, spis. zn.: 3 Cmo 167/2010.

Předně z uvedeného ustanovení plyne, že jistota musí být (s výjimkou osvobození od této povinnosti) složena automaticky, bez dalšího. Soud ke složení jistoty nevyzývá¹⁸³, na rozdíl od kupříkladu povinnosti uhradit soudní poplatek.

Výše jistoty je zákonodárcem stanovena jako absolutní částka, aniž by byla zohledněna hodnota sporu v případech, kde je to možné, nebo aby bez dalšího došlo k posouzení výše hrozící škody nebo újmy. V takto předem stanovené výši však jistota může svůj účel, kterým je zajištění kompenzace nařízením předběžného opatření případně vzniklé škody či jiné újmy, a zároveň preventivní působení proti šikanózním návrhům, v praxi jen těžko splnit ve všech myslitelných případech. Z praxe je ostatně znám případ, v němž jeden z pražských obvodních soudů v řízení o předběžném opatření rozhodoval o návrhu na nařízení předběžného opatření, kterým by byl zastaven provoz jaderné elektrárny Temelín, přičemž s ohledem na osobu navrhovatele byla složena jistota ve výši pouhých 10 000 Kč¹⁸⁴.

Povšimněme si, že citované zákonné ustanovení umožňuje složení jistoty pouze v penězích. Jsem toho názoru, že takové řešení již neodpovídá potřebám současné společnosti, v níž je vcelku běžné financování celé řady aktivit třetími osobami, například bankami. Proto se domnívám, že by bylo vhodné zákonná ustanovení výhledově aktualizovat jak o možnost složení jistoty kupříkladu formou bankovní záruky či jiného ručitelského prohlášení důvěryhodné osoby, tak případně například zastavením movitých či nemovitých věcí, popřípadě učiněním zajišťovacího převodu vlastnického práva k nim. Mám za to, že by takové ustanovení mnohem více reflektovalo fungování dnešní ekonomiky, a to zejména v „podnikatelských“ případech. Ostatně, s podobnými možnostmi se lze setkat i v zahraničí, kupříkladu v Německu nebo v Rakousku. Právě uvedené platí navzdory tomu, že stanovená výše jistoty jistě není nijak závratná. To se však může změnit uložením povinností k jejímu doplatku, o čemž již pojednává následující část.

d) Doplatek jistoty

Doplatek jistoty lze považovat za nedílnou a velmi podstatnou součást institutu předběžného opatření i jistoty v řízení o předběžném opatření, bez něhož by oba uvedené instituty občanského procesního práva ztrácely na účinnosti, nebo se dokonce projevovaly co do důsledku kontraproduktivně a byly by náchylné ke zneužití. Lze jej považovat za svého

¹⁸³ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 299, ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁸⁴ Srov. JIRSA, J. *Předběžné opatření – účelná i zneužitelná zbraň*. Právní fórum, 2009, č. 9, s. 361, ISSN 1214-7966.

druhu moderační právo soudu, kterým soud může na návrh či bez něj – s tím související podmínky jsou rozebrány níže – zajišťovat přiměřenost předběžného opatření konkrétní situaci. Pouze tak je možné zajistit skutečnou prevenci šikanózních návrhů a alespoň vysokou pravděpodobnost možnosti dosažení odškodnění za nedůvodně či nesprávně nařízené předběžné opatření ve všech v praxi myslitelných případech.

Předmětná možnost soudního omezeného uvážení související s možností stanovit doplatek jistoty [ust. § 75b OSŘ a ust. § 76h OSŘ] se stala součástí OSŘ na základě novely provedené zákonem č. 69/2011 Sb.

i) Doplatek jistoty na základě soudcovského uvážení [ust. § 75b OSŘ]

Podle OSŘ [ust. § 75b OSŘ] v případě, „*dospěje-li předseda senátu k závěru, že složená jistota zjevně nepostačuje k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, vyzve navrhovatele bezodkladně, aby do 3 dnů složil doplatek jistoty ve výši, kterou stanoví s přihlédnutím k okolnostem případu*”.

Fakticky se tedy jedná o povinnost soudu (předsedy senátu) vyzvat navrhovatele ke složení doplatku jistoty tehdy, pokud na základě jemu známých okolností případu dospěje k závěru, že složená jistota k zajištění škody nebo jiné újmy nepostačuje, a to bezodkladně¹⁸⁵. Soudní uvážení tedy v tomto případě nastupuje především co se týče posouzení okolností konkrétního případu ve vztahu k potenciální škodě či jiné újmě, která by mohla předběžným opatřením vzniknout.

Stanovená třídní lhůta je lhůtou zákonnou a nelze ji proto prodloužit, a to ani na návrh navrhovatele předběžného opatření. Následkem nesplnění uložené povinnosti navrhovatelem je zrušení předběžného opatření.

Z citovaného ustanovení [ust. § 75b odst. 1 OSŘ] však není zcela zřejmé, kdy může být povinnost složit doplatek jistoty uložena – zda se tak může stát kdykoliv od podání návrhu na nařízení předběžného opatření až do okamžiku pravomocného rozhodnutí ve věci samé, nebo do chvíle, než nastane některá ze zákonem předvídaných situací [ust. § 77 OSŘ]. Tento výkladový problém však dle mého názoru překonává zákonem upravená možnost stanovit povinnost doplatku jistoty po dobu trvání účinků předběžného opatření [§ 76h OSŘ]. Z uvedeného plyne, že prvně uvedené ustanovení upravuje případy, v nichž ještě účinky předběžného opatření nenastaly, k čemuž dochází okamžikem vykonatelnosti usnesení o

¹⁸⁵ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 299 a násl., ISBN 978-80-7400-673-9.

nařízení předběžného opatření. Předmětné usnesení se stává vykonatelné vyhlášením [ust. § 76d OSŘ] za splnění dalších podmínek, mezi než patří například hrozící nebezpečí z prodlení, přičemž k vyhlášení může dojít i na místě samém [ust. § 76c OSŘ]. Nebylo-li usnesení o nařízení předběžného opatření vyhlášeno, stává se vykonatelným doručením osobě, které ukládá povinnosti.

ii) **Doplatek jistoty na návrh [ust. § 76h OSŘ]**

Druhý způsob, jak může dojít k uložení povinnosti složit doplatek jistoty, je následující: „*dokud trvají účinky předběžného opatření, může předseda senátu vyzvat navrhovatele ke složení doplatku jistoty (§ 75b odst. 1 věta druhá) ve lhůtě 3 dnů*“ [ust. § 76h OSŘ]. K tomu postupu však podle téhož ustanovení může dojít „*jen na návrh toho, komu byla předběžným opatřením uložena povinnost*“. Jedná se proto o možnost zvýšení jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy v době po nařízení předběžného opatření, poté co nastaly jeho účinky.

Předseda senátu tudíž v takovém okamžiku nepostupuje, na rozdíl od situace popsané výše, ex offo. Nemá možnost uložit povinnost doplatku jistoty, považuje-li to s přihlédnutím k okolnostem případu za vhodné „sám od sebe“. Tu ostatně měl při posuzování návrhu. Na základě rozebíraného ustanovení může povinnost doplatku jistoty uložit pouze na základě návrhu toho, komu byla předběžným opatřením uložena povinnost¹⁸⁶. Může se přitom jednat i o osobu odlišnou od účastníků řízení o předběžném opatření, neboť i takové osobě lze předběžným opatřením uložit povinnost, lze-li to na ní spravedlivě požadovat [ust. § 76 odst. 2 OSŘ].

Uložení doplatkové povinnosti na návrh je, s ohledem na dosavadní závěry, od okamžiku nabytí účinků předběžného opatření (tj. od vykonatelnosti usnesení o nařízení předběžného opatření) jediným způsobem, jak zvýšení jistoty (stanovení doplatku) dosáhnout. Logickým, ale i systematickým výkladem OSŘ totiž nelze dospět k jinému závěru, než že předseda soudu či samosoudce tak již bez návrhu učinit nemohou. Lze však připustit, že taková možnost do jisté míry kompenzuje omezené možnosti osoby, vůči níž předběžné opatření směřuje, na kvalifikovanou obranu proti návrhu v době jeho podání¹⁸⁷. Zákonodárce tím osobě, jíž byla předběžným opatřením uložena povinnost, a zejména osobě, vůči níž předběžné opatření směřovalo, umožnil poukázat na riziko, které pro ni nařízení předběžného opatření

¹⁸⁶ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 317, ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁸⁷ JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 484, ISBN 978-80-7552-078-4.

představuje, neboť předseda senátu nemusí mít v době rozhodování o nařízení předběžného opatření potřebné informace anebo potřebné znalosti k tomu, aby rizikový potenciál návrhu, resp. nařízení předběžného opatření, rozpoznal a díky tomu správně stanovil adekvátní výši jistoty.

S tím souvisí otázka, zda je soud vázán návrhem výše navrhovaného doplatku jistoty. Vzhledem k dispoziční zásadě civilního procesu lze mít za to, že předseda senátu není oprávněn návrh toho, komu byla předběžným opatřením uložena povinnost, překročit, ale může mu, kromě zamítnutí, vyhovět zcela nebo zčásti. Tak je zachována možnost aplikovat určitou míru soudního uvážení zohledňující konkrétní, jemu známé okolnosti případu, čímž zároveň do značné míry lze korigovat pochopitelně protichůdné zájmy navrhovatele a osoby, jíž byla předběžným opatřením uložena povinnost, popřípadě jejich rozdílné subjektivní vnímání skutkových i právních parametrů případu. Shodného názoru je kupříkladu Jirsa¹⁸⁸.

Uložit navrhovateli předběžného opatření povinnost doplatku jistoty lze jen po dobu trvání účinků předběžného opatření, tedy dokud nenastane některá ze zákonem stanovených skutečností [ust. § 77 OSŘ]. Mezi ně patří zánik předběžného opatření nebo jeho pravomocné zrušení ze zákonem vymezených důvodů.

Lhůta pro složení doplatku jistoty je i v tomto případě třídnenní¹⁸⁹ a její běh počíná okamžikem doručení usnesení osobě, které je doplatková povinnost uložena. Povinnost ke složení doplatku jistoty je uložena usnesením [ust. § 167 odst. 1 OSŘ]. Vzhledem k tomu, že se jedná o procesní rozhodnutí upravující řízení, není proti němu odvolání přípustné¹⁹⁰ [ust. § 202 odst. 1 písm. a) OSŘ], s čímž se ztotožňuje rovněž Jirsa¹⁹¹.

Oproti tomu usnesení, kterým by byl návrh na uložení doplatkové povinnosti zcela nebo zčásti zamítnut, lze odvoláním ve stanovené lhůtě napadnout [ust. § 202 odst. OSŘ].

Nesložení či pozdní složení doplatku jistoty má za následek zrušení předběžného opatření [ust. § 77 odst. 2 OSŘ].

e) Úvaha o stanovení výše jistoty v řízení o předběžném opatření

Ve vztahu k výši jistoty v řízení o předběžném opatření je úvodem nutno říci, že se jedná o dosti komplikovanou, ale o to významnější součást tohoto institutu. Zmíněn byl zejména

¹⁸⁸ Jirsa v JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 485, ISBN 978-80-7552-078-4.

¹⁸⁹ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 7. 2012, spis. zn.: 7 Cmo 474/2011.

¹⁹⁰ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 6. 2014, spis. zn.: 5 Cmo 235/2014.

¹⁹¹ Jirsa v JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 485, ISBN 978-80-7552-078-4.

vysoký šikanózní, popřípadě „vyděračský“ potenciál institutu předběžného opatření. S jistotou, či spíše s možností stanovení povinnosti k doplatku jistoty však v praxi musí být nakládáno velmi citlivě a po důkladném uvážení.

Na jedné straně totiž možnost uvážení nad výší jistoty slouží k ochraně osoby, vůči níž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje. Tu jistota chrání před vznikem škody či jiné újmy, a zároveň působí do určité míry jako prevence před podáváním zmiňovaných šikanózních návrhů. Samozřejmě v omezenějším rozsahu než potenciální povinnost k náhradě škody či jiné újmy předběžným opatřením vzniklé jako taková. Na druhé straně je však osoba navrhovatele předběžného opatření, kterému by uložení povinnosti složit nepřiměřeně vysokou jistotu mohla zabránit v možnosti prozatímní úpravy poměrů účastníků řízení formou předběžného opatření i ve věcně oprávněném (důvodném) případě. Pak by se však jednalo o nepřijatelné zamezení přístupu ke spravedlnosti, která by přinejmenším v pokročilejších fázích řízení mohla narušit rovnost stran v jeho neprospěch, a v krajním případě i samotnou efektivitu civilního procesu jako celku.

Osobně považuji stávající řešení, které umožňuje soudu uložit navrhovateli povinnost složit doplatek jistoty ve výši odpovídající okolnostem, za smysluplné. Klade však na soud značné nároky, neboť kvalitní posouzení všech relevantních okolností může být v komplikovaných případech z mnoha rozličných podnikatelských či dokonce vědeckých oborů velmi obtížné¹⁹². Tím spíše v řízení o předběžném opatření s omezenou možností interakce účastníků řízení, která by soud do projednávané věci objektivně zasvětila. Právě možnost zvýšení jistoty proto podle mého mínění lze pokládat za projev snahy zákonodárce zmírnit nevýhody a nepraktičnost jakési počáteční jednostrannosti řízení o předběžném opatření, stejně jako v řízení o předběžném opatření využívaného osvědčování, jehož výsledek je co do jistoty a věrohodnosti závěrů soudu významně nižší, nežli je tomu v případě dokazování.

Úprava možnosti limitovaného soudního uvážení ve věci výše jistoty absolutní částkou je dále nutno pokládat za reakci na rozmanitost praktické aplikace práva. Stanovení univerzální absolutní výše jistoty pochopitelně bez dalšího nemůže pokrýt všechny případy, které mohou v reálném životě nastat. Soud, nebo přesněji předseda senátu či samosoudce, tedy v tomto směru mají klíčovou roli.

Zakotvení doplatkové povinnosti tak lze považovat za jedinou praktickou možnost, jak zajistit přiměřenost výše jistoty ve vztahu k projednávané věci, její naléhavosti a

¹⁹² Vhodně popsáno např. v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2012, spis. zn.: 3 Cmo 156/2012.

pravděpodobnosti úspěchu navrhovatele ve věci samé, ale kupříkladu také k délce řízení ve věci samé. Jak již bylo zmíněno, povinnost k úhradě doplatku totiž lze v současném znění OSŘ uložit na návrh kdykoliv za trvání předběžného opatření.

Kriticky je vhodné zmínit, že by zřejmě bylo prospěšné uzákonit podrobnější úpravu rozhodování o návrhu na povinnost složit doplatek jistoty z hlediska procesního. Současná právní úprava kupříkladu na rozdíl od lhůt pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření nestanoví žádné lhůty k jeho projednání. Přitom se, co do konečného výsledku, jedná o velmi významný způsob ochrany osoby, proti níž již předběžné opatření bylo nařízeno (nikoliv tedy pouze osoby, vůči níž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje), který lze se samotným návrhem na nařízení předběžného opatření do jisté míry významem srovnávat.

f) Úhrada jistoty a doplatku jistoty

i) Splatnost jistoty a splatnost doplatku jistoty

Splatnost jistoty je stanovena nejpozději na týž den, ve který byl návrh na nařízení předběžného opatření podán u soudu, respektive kdy mu byl doručen [ust. § 75b OSŘ]. Jde tedy o den, kdy bylo řízení o předběžném opatření na návrh zahájeno a od něhož běží lhůta k rozhodnutí o návrhu. OSŘ dále stanoví, že „*nebude-li jistota podle odstavce 1 složena, předseda senátu návrh na předběžné opatření odmítne*“ [ust. § 75b odst. 2 OSŘ]. Z uvedeného především plyne, jak již bylo zmíněno, že soud navrhovatele k úhradě jistoty nevyzývá, ale naopak její úhradu požaduje spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření doložit. V praxi by se mělo jednat o jednu z listin k návrhu automaticky připojených. Za den složení se přitom považuje den připsání platby na účet soudu, nikoliv den poukázání částky na účet soudu¹⁹³.

Zřejmý je rozdíl od povinnosti úhrady soudního poplatku, u níž je ZoSP stanoveno, že ke zrušení usnesení o zastavení soudního řízení pro nezaplacení soudního poplatku přistoupí soud tehdy, dojde-li k zaplacení soudního poplatku nejpozději do konce lhůty k odvolání proti tomuto usnesení [ust. § 9 odst. 7 ZoSP].

Jak již bylo rovněž zmíněno, splatnost soudního poplatku v případě řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření nastává do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, jímž byla poplatková povinnost uložena [§ 7 odst. 1 ZoSP]. V případě, že je na základě uvážení soudu s přihlédnutím k okolnostem uložena povinnost složit doplatek k jistotě, nastává splatnost doplatku do 3 dnů od rozhodnutí o uložení povinnosti k němu.

¹⁹³ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2014 spis. zn.: 4 Cmo 338/2013.

Aby byla možnost úhrady jistoty zajištěna kdykoliv, příslušné soudy zajišťují možnost její úhrady i mimo úřední hodiny vyhrazené pro styk s veřejností, tedy i po pracovní době a o dny pracovního klidu. Naléhavá potřeba prozatímní úpravy poměrů zkrátka může nastat fakticky kdykoliv. K přijetí jistoty je obvykle ustanovena určitá osoba, jíž by mělo být možné zastihnout kdykoliv, a která zároveň vždy zajistí svou zastupitelnost v nepřítomnosti. Pokud by tak tomu nebylo, není možné s neuhrazením jistoty spojovat zákonem stanovené účinky, neboť se nejedná o pochybení na straně navrhovatele¹⁹⁴.

ii) Plátce jistoty

Povinnost složit jistotu má navrhovatel a podalo-li návrh na nařízení předběžného opatření navrhovatelů více, mají povinnost složit ji ve stejné lhůtě společně a nerozdílně¹⁹⁵.

iii) Důsledky pozdního složení jistoty

Se splatností jistoty se pojí další z komplikovaných otázek s tímto institutem spjatých, a to konkrétně důsledky, které jsou s nesplněním povinnosti složit jistotu spojené.

Ponecháme-li prozatím stranou případy osvobození od povinnosti složit jistotu, [ust. § 75 odst. 3 OSŘ], je pozdní složení jistoty – tedy její složení později než ve stejný den, v němž byl návrh na nařízení předběžného opatření podán soudu – porušením OSŘ uložené povinnosti [ust. § 75b odst. 1 OSŘ]. V důsledku takového porušení by mělo dojít k odmítnutí návrhu, neboť *„nebude-li jistota podle odstavce 1 složena, předseda senátu návrh na předběžné opatření odmítne”* [ust. § 75b odst. 2 OSŘ]. Odborná literatura se v této otázce přiklání k závěru, že s ohledem na znění zákona se jedná o nejzazší lhůtu, *„kdy je navrhovatel povinen složit jistotu, k opožděnému složení jistoty se nepřihlíží, a to ani v případě, že jistota byla složena ještě před vydáním rozhodnutí soudu o návrhu na nařízení předběžného opatření”*¹⁹⁶.

Totožné důsledky jsou pak spojeny s případy, v nichž je jistota složena v nižší nežli zákonem stanovené výši. V praxi jde především o poměrně výjimečné situace, v nichž je ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli nesprávně složena jistota ve výši 10 000 Kč, nebo jakákoliv jiná částka nižší než zákonem předepsaných 50 000 Kč.

¹⁹⁴ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 6. 2007, spis. zn.: Cpjn 19/2006.

¹⁹⁵ Ustanovení § 75b OSŘ.

¹⁹⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 238, ISBN 978-80-7400-506-0.

iv) Ústavnost důsledků pozdního složení jistoty, praktická aplikace příslušných ustanovení a úvaha de lege ferenda

Praktická aplikace ustanovení upravujícího důsledky pozdního složení jistoty [ust. § 75b OSŘ] v minulosti vyvolala značné spory. Osobně se ztotožňuji s tím, že přístup soudů k výkladu tohoto ustanovení a řešení případů „pozdního“ složení jistoty osvětleným způsobem je velmi přísný a restriktivní. Nezdral bych se jej označit za typický příklad přepjatého formalismu označovaného jako tzv. textualismus. Nastává totiž zřejmý rozpor mezi zněním předmětného ustanovení a účelem občanského soudního řízení¹⁹⁷, potažmo účelem institutu předběžného opatření v mezilidských vztazích.

Jakkoliv je funkce jistoty v řízení o předběžném opatření praktická a pochopitelná, až nutná, můžeme situace, v nichž by byla jistota složena sice opožděně, ale přesto před rozhodnutím o návrhu na nařízení předběžného opatření, přičemž by za stávajícího výkladu došlo k odmítnutí takového návrhu pouze z důvodu „pozdního“ složení jistoty, považovat za absurdní a čistý projev nežádoucího formalismu v civilním procesu¹⁹⁸. V právě uvedeném případě by totiž byla zcela zachována ochrana osoby, proti níž návrh na nařízení předběžného opatření směřoval. Účelu skládání jistoty by bylo bezezbytku dosaženo. Přesto by však návrh byl odmítnut. Naopak v případě odmítnutí návrhu si lze představit situace, kdy by opakované podání návrhu na nařízení předběžného opatření ve stejném znění nezajistilo stejný výsledek, jakého by dosáhl první návrh odmítnutý pouze pro kupříkladu denní zpoždění se zaplacením jistoty. Naštěstí lze v přístupu soudů spatřovat v této otázce určitý posun. Již existují rozhodnutí, v nichž bylo v rámci odvolacího řízení souvisejícího s pozdním složením jistoty rozhodnuto, že prostý argument pozdní složení jistoty neobstojí, neboť soud prvního stupně předběžné opatření nařídil v době, kdy již jistota složena byla¹⁹⁹.

Ústavností předmětného ustanovení [§ 75b OSŘ spolu s ust. § 77 OSŘ] se v minulosti zabýval rovněž Ústavní soud ČR. Ten k problematice okamžiku splatnosti jistoty uvedl, že „otázka, k jakému okamžiku danou částku příslušnému soudu složit, přísluší v obecné rovině

¹⁹⁷ Srov. ust. § 6 OSŘ: „V řízení postupuje soud předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná, a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny. Ustanovení tohoto zákona musí být vykládána a používána tak, aby nedocházelo k jejich zneužívání.“ Jedním z účelů občanského soudního řádu je tedy nepochybně ochrana práv jeho účastníků.

¹⁹⁸ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Jistoty k zajištění náhrady škody a na náklady řízení, včetně problematiky jejich včasného, pozdějšího a pozdního složení*. Právní rozhledy, 2013, č. 21, s. 731, ISSN 1210-6410.

¹⁹⁹ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 9. 2011, spis. zn.: 3 Cmo 246/2011.

*posoudit zákonodárci*²⁰⁰ a dodal, že nepochybným záměrem zákonodárce je urychlení řízení o předběžném opatření, čemuž by případná poučovací povinnost soudu odporovala²⁰¹.

Ve smyslu výše uvedeného je proto nasnadě závěr, že jako účelná se jeví novelizace OSŘ v tom smyslu, že jistota musí být složena v den podání návrhu na nařízení předběžného opatření. Bude-li však doloženo pozdější složení jistoty časově stále předcházející okamžiku rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření, zmeškání lhůty se – zřejmě na žádost – promine. Soud by tak stále neměl poučovací povinnost s povinností složení jistoty spojenou a nesložení jistoty by mělo tytéž důsledky. Bylo by nicméně na navrhovatelí, zda její složení a jeho prokázání zajistí před rozhodnutím o návrhu na nařízení předběžného opatření či nikoliv. Úpravou v tomto smyslu by byl zachován účel jistoty, stejně jako účel předběžného opatření a občanského soudního řízení jako takového. Zároveň by bylo zamezeno restriktivní aplikaci zmíněného ustanovení přehnaně formalistickým způsobem, jehož rozdílný výklad v teorii a praxi (viz uvedený názor doktríny v porovnání se zmíněným judikátem Vrchního soudu v Praze) působí více problémů než užítku, nemluvě o nedůvodném omezení praktického využití institutu předběžného opatření.

v) Důsledky pozdního složení doplatku jistoty

Odlišná situace nastává, nedojde-li ke složení doplatku jistoty ve stanovené lhůtě. Na první pohled je patrné, že na takový případ nelze aplikovat shodná ustanovení [§ 75b odst. 2 OSŘ], jelikož o povinnosti složit doplatek může být předsedou senátu (samosoudcem) rozhodnuto fakticky kdykoliv od podání návrhu na nařízení předběžného opatření do doby jeho pravomocného zrušení nebo rozhodnutí ve věci samé. V některých případech samozřejmě pouze na návrh toho, komu byla předběžným opatřením uložena povinnost.

Nesložení doplatku jistoty je proto upraveno OSŘ samostatně a jedná se o důvod ke zrušení předběžného opatření předsedou senátu, respektive samosoudcem [ust. § 77 odst. 2 OSŘ]. Není přitom podstatné, o jakou variantu povinnosti složit doplatek jistoty uloženou se jedná [ust. § 75b odst. 1 OSŘ, nebo ust. § 76h OSŘ]. Rozdíl lze spatřovat zejména v tom, že v případě rozhodnutí o povinnosti složit doplatek jistoty byla složená jistota shledána v poměru k okolnostem věci a hrozící újmě jako nedostatečná. Proto je situaci zapotřebí co nejdříve řešit tak, aby nebyla případná (dostatečnou jistotou nekrytá) újma prohlubována.

²⁰⁰ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 5. 2006, spis. zn.: Pl. ÚS 46/05.

²⁰¹ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 5. 2006, spis. zn.: Pl. ÚS 46/05.

g) Osvobození od povinnosti složit jistotu

S povinností složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením jakožto svého druhu finanční zárukou zajišťující skutečnou náhradu takové škody či jiné újmy, nutně souvisí potřeba úpravy situací, v nichž navrhovatel není z určitého ospravedlnitelného důvodu jistotu v zákonem požadované výši schopen složit, a přesto mu nelze možnost dosáhnout nařízení předběžného opatření upřít, neboť by mu tím bylo upřeno právo na soudní ochranu²⁰².

Předmětné důvody jsou v OSŘ taxativně vymezeny [ust. § 75b odst. 3] a z hlediska teoretického je lze dělit do dvou kategorií²⁰³. Může se jednat o důvody relativní, označované jako osobní osvobození navrhovatele od povinnosti platit jistotu, které spočívají v posouzení situace osvědčené (skutečnosti rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením) a prokázané (potřeba zatímní úpravy poměrů nebo existence obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí) spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření u konkrétního navrhovatele ve věcech, v nichž se jinak jistota platí. Druhou kategorií jsou naopak důvody absolutní neboli věcné, které se vztahují bez rozdílu na všechny navrhovatele pouze v závislosti na projednávané věci, přičemž taxativní vymezení takových situací je součástí předmětného ustanovení OSŘ.

V případě, že o naplnění podmínek pro osvobození panují pochybnosti, mělo by k osvobození dojít, protože opačný důsledek a s ním spojené odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření a zmaření jeho účelu může mít dopady mnohem zásadnějšího charakteru²⁰⁴.

i) Osobní osvobození od povinnosti složit jistotu

První ze zmíněných druhů osvobození od povinnosti platit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, je osvobození osobní. Již bylo řečeno, že nárok na přiznání osvobození je v tomto případě posuzován v případě každého navrhovatele samostatně. Podle OSŘ je důvodem „*osvědčí-li navrhovatel spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření, že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků (§ 138)*” [ust. § 75b odst. 3 písm. d) OSŘ], nebo tehdy, “*je-li tu nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mohla navrhovateli vzniknout újma, a navrhovatel spolu s návrhem na*

²⁰² Srov. PREMUS, R. *Nad novelou občanského soudního řádu aneb Komu slouží jistota*. Bulletin advokacie, 2005, č. 6, s. 33 a násl., ISSN 1210-6348.

²⁰³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 237, ISBN 978-80-7400-506-0.

²⁰⁴ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 456, ISBN 978-80-7552-078-4.

nařízení předběžného opatření osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit” [ust. § 75b odst. 3 písm. e) OSŘ].

Úprava osobního osvobození od povinnosti složit jistotu [ust. § 75b odst. 3 písm. e)] pokrývá případy, kdy navrhovatel spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit a zároveň existuje nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by navrhovateli mohla vzniknout újma. Jako příklad takové situace bývá uváděn případ, kdy navrhovatel sice disponuje dostatečným množstvím finančních prostředků na svém bankovním účtu, ale úřední hodiny banky již skončily, případně když zahraniční banka navrhovatele neumožňuje podání příkazu k úhradě distančním způsobem²⁰⁵. Dle mého názoru je však jakákoliv paušalizace při aplikaci tohoto ustanovení téměř vyloučena, neboť v každém konkrétním případě se bude posuzovat jak míra zavinění navrhovatele, tak okolnosti konkrétního případu ve vztahu k nebezpečí prodlení a riziku vzniku újmy. Jen obtížně si lze v dnešní době představit, že pouhé nevybrání finančních prostředků z bankovního účtu bude dostatečným důvodem pro, jakkoliv dočasné, osvobození od povinnosti složit jistotu – muselo by se zřejmě jednat o případ abnormálně naléhavý a neočekávaný. Vždy tedy bude muset být zároveň hodnoceno, do jaké míry mohl navrhovatel předpokládat, že určitá situace může nastat a do jaké míry na ni mohl být připraven. Půjde nicméně o posuzování velmi komplikované a s ohledem na následky nesložení soudní jistoty v zákonem stanovené lhůtě [ust. § 75b odst. 2 OSŘ] by mělo být rozhodováno spíše ve prospěch navrhovatele. Opět se totiž vracíme k problematice přílišného aplikačního formalismu v případě složení jistoty později než s návrhem na nařízení předběžného opatření, avšak stále ještě v době před rozhodnutím o jeho případném nařízení.

ii) Věcné osvobození od povinnosti složit jistotu

OSŘ normuje rovněž věcné osvobození neboli osvobození od povinnosti složit jistotu z absolutních důvodů [ust. § 75b odst. 3 písm. a), b) a c)]. Jedná se o případy, v nichž jde o předběžné opatření ve věci výživného, ve věci pracovní nebo ve věci náhrady újmy na zdraví.

Při podání návrhu na nařízení předběžného opatření ve výše uvedených věcech není třeba osvobození od povinnosti složit jistotu ani navrhopat, neboť plyne přímo ze zákona, tedy *ex lege*, k čemuž je soud povinen přihlédnout z úřední povinnosti, *ex officio*²⁰⁶.

²⁰⁵ Srov. GRYGAR, J. *Předběžná opatření a vybrané problémové okruhy*. Jurisprudence. 2012, č. 4, s. 13 a násl., ISSN 1802-3843.

²⁰⁶ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 434, ISBN 978-80-7400-107-9.

Popisovaný druh osvobození od povinnosti složit jistotu nepůsobí v praxi potíže a nikdy nebyl předmětem komplikovaných diskuzí či kontroverzí. Jeho účelem je totiž vypomoci ve věci, v níž probíhá řízení ve věci samé mezi často nerovnoměrně silnými stranami v neprospěch navrhovatele, které navíc co do předmětu sporu obsahuje určitý sociální přesah. Věcné osvobození od povinnosti složit jistotu tak svou měrou přispívá k vyrovnání této nevýhody prostřednictvím upřednostnění práv na ochranu (obvykle slabšího) navrhovatele před účastníkem, vůči němuž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje. Taková úvaha zákonodárce by jistě nebyla tak jednoznačná, pokud by kromě výše uvedeného nebylo možné vycházet z předpokladu, že ve všech vyjmenovaných věcech zavadávajících důvod k osvobození od povinnosti složit jistotu, hrozí objektivně vzato nižší míra rizika vzniku škody či jiné újmy, než v ostatních případech, a zároveň se jedná o případy z hlediska právního posouzení nikoliv natolik složité, aby mohla být oprávněnost navrhovaného nároku ve věci samé posouzena s vyšší mírou pravděpodobnosti shody s konečnou podobou rozhodnutí ve věci samé. Ačkoliv ani jeden z uvedených předpokladů neplatí absolutně, jistě jej lze při úvaze o správnosti výběru důvodu k absolutnímu osvobození od povinnosti složit jistotu v řízení o předběžném opatření přijmout jako pádný argument.

iii) Rozhodnutí o osvobození od povinnosti složit jistotu

O osvobození od povinnosti složit jistotu soud nerozhoduje zvláštním procesním usnesením²⁰⁷. Posouzení dostatečného osvědčení skutečností prokazujících splnění zákonných podmínek k osvobození probíhá v rámci rozhodování o nařízení předběžného opatření. Jedná se tedy o předběžnou (prejudiciální) otázku, jejíž výsledné zodpovězení soud uvede v rozhodnutí o předběžném opatření²⁰⁸. To lze dovozovat především z textu předmětného ustanovení, podle něhož obecná úprava jistoty neplatí, dojde-li ke splnění některé z uvedených podmínek (pro osvobození) [§ 75b odst. 3 OSŘ].

V případě, že soud dospěje k závěru, že důvody k osvobození od povinnosti složit jistoty nejsou v daném případě dány, postupuje bez další výzvy či poučení navrhovatele a návrh na nařízení předběžného opatření odmítne [ust. § 75b odst. 2 OSŘ].

²⁰⁷ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 457, ISBN 978-80-7552-078-4.

²⁰⁸ Srov. BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád – komentář I.+II.*, 7.vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 298, ISBN 80-7179-378-7.

iv) Osвобоzení od povinnosti složit jistotu ve vztahu k povinnosti složit doplatek jistoty

Již bylo uvedeno, že předseda senátu (samosoudce) může v určitých případech na základě vlastního uvážení zohledňujícího okolnosti konkrétního případu, nebo na návrh osoby, které je předběžným opatřením uložena povinnost, vyzvat navrhovatele ke složení doplatku jistoty. S touto možností nutně souvisí otázka, jaký je vztah mezi osvobozením od povinnosti složit jistotu a povinností složit doplatek jistoty [ust. § 75b odst. 1 OSŘ a ust. § 76h OSŘ].

Z formálního hlediska si lze představit, že by osvobození od povinnosti složit jistotu nemělo vliv na případ uložení povinnosti doplatku [ust. § 76h OSŘ], jelikož zákon upravuje speciální přístup v případě splnění podmínek pro osvobození [ust. § 75b odst. 3 OSŘ]. Z logiky věci je dle mého názoru nutné takové omezení vztahovat i v případě stanovení povinnosti složit doplatek jistoty, s čímž souhlasí například Levý²⁰⁹. Na druhou stranu však v předmětném ustanovení [ust. § 76h OSŘ] žádnou explicitní zmínku nenajdeme, a proto vyloučení jeho aplikace přímo ze zákona nevyplývá. Proto kupříkladu Jirsa zaujímá názor opačný²¹⁰.

Ačkoliv v praxi lze, alespoň ze stran osob, vůči nimž předběžné opatření směřuje, dovodit jiný výklad, osobně se kloním k názoru, že uložení doplatkové povinnosti v případech splňujících některou z podmínek pro osvobození od povinnosti složit jistotu by opět bylo jedním z příkladů extrémně formalistického přístupu, který je sice na první pohled umožněn výkladem prostého zákonného textu, ale účel a podstata souvisejících ustanovení jej v dostatečné míře vylučuje.

To samozřejmě nic nemění na tom, že pokud se kdykoliv za trvání předběžného opatření podmínky pro osvobození změní tak, že je již nebude možné považovat za splněné, nebo bude prokázáno, že takové podmínky nikdy dány nebyly, půjde o dostatečný důvod nejen k uložení „základní“ povinnosti složit jistotu, ale s ohledem na okolnosti daného případu na návrh osoby, které byly předběžným opatřením uloženy povinnosti, uložit povinnost složit také doplatek jistoty ve výši zmíněným okolnostem odpovídající.

h) Vrácení jistoty

Několikrát již bylo zopakováno, že jistota slouží k náhradě škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením a je tedy v podstatě určitým druhem zákonného zajištění.

²⁰⁹ Shodně např. Levý v SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 239. ISBN 978-80-7400-506-0.

²¹⁰ Jirsa v JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 457, ISBN 978-80-7552-078-4.

V okamžiku, kdy již předběžným opatřením škoda vzniknout nemůže, dochází k vrácení jistoty navrhovateli.

OSŘ definuje 5 okamžiků, kdy k vrácení dochází: (1) „*byl-li návrh na nařízení předběžného opatření pravomocným usnesením soudu prvního stupně zamítnut*“, (2) „*byl-li tento návrh pravomocně odmítnut*“ nebo (3) „*bylo-li řízení o tomto návrhu pravomocně zastaveno*“, dále v případě, že soud nařídil předběžné opatření, (4) „*jestliže marně uplynula lhůta k žalobě podle § 77a odst. 2*“ OSŘ nebo (5) „*jestliže nabylo právní moci rozhodnutí soudu o žalobě podané podle § 77a odst. 2 (OSŘ, pozn. autora), a z tohoto rozhodnutí vyplývá, že jistota nebude použita k uspokojení práva na náhradu škody nebo jiné újmy*“ [ust. § 75b odst. 4 OSŘ].

V případech číselovaných 1 až 3 dochází k vrácení jistoty z toho důvodu, že škoda ani nikomu vzniknout nemohla a na základě podaného a posuzovaného návrhu na nařízení předběžného opatření, o kterém bylo rozhodnuto jedním z vyjmenovaných způsobů, už ani vzniknout nemůže, neboť je řízení o něm pravomocně skončeno. Odpadl tedy důvod zajištění. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že se vždy jedná o rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť pokud by soud prvního stupně předběžné opatření nařídil a k zamítnutí či odmítnutí návrhu nebo k zastavení řízení by došlo rozhodnutím soudu odvolacího, škoda mohla vzniknout, neboť usnesení o nařízení předběžného opatření je vykonatelné bez ohledu na právní moc vyhlášením. Výrok o vrácení jistoty obvykle bývá součástí usnesení soudu prvního stupně o zamítnutí či odmítnutí návrhu, respektive o zastavení řízení, avšak je podmíněno nabytím právní moci výroku usnesení o návrhu na nařízení předběžného opatření²¹¹.

Čtvrtý důvod k vrácení jistoty podle výše předloženého výčtu nastává v případě, že osoba, které škoda či jiná újma nařízením předběžného opatření vznikla, nepodá žalobu na její náhradu v šestiměsíční lhůtě [ust. § 77a odst. 2 OSŘ]. Zmeškání této lhůty nelze prominout a jedná se o lhůtu prekluzivní²¹², a proto je zřejmé, že v případě jejího marného uplynutí již není třeba složenou jistotu dále zdržovat, ale lze ji vrátit navrhovateli²¹³. Její další zdržování by ostatně nemělo smysl, neboť k jejímu účelu již jistě nebude použita²¹⁴.

²¹¹ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 299 a násl., ISBN 978-80-7400-673-9.

²¹² Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 240, ISBN 978-80-7400-506-0.

²¹³ JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 458, ISBN 978-80-7552-078-4.

²¹⁴ Srov. ONDREJOVÁ, D. *Předběžné opatření ve sporech z nekalé soutěže*. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 10, s. 283-290, ISSN 1803-6554.

Posledním důvodem k vrácení jistoty je situace, v níž byla žaloba na náhradu škody či jiné újmy [ust. § 77a OSŘ] podána řádně a včas, avšak z rozhodnutí vyplývá, že jistota nebude k náhradě škody či jiné újmy vzniklé v důsledku nařízení předběžného opatření použita [ust. § 75b odst. 4 OSŘ].

Výkladem lze nicméně dovodit další dvě situace, v nichž dojde k vrácení složené jistoty navrhovateli. Vyplývají z ust. § 77 odst. 1 OSŘ a opět se jedná o případy, kdy nárok na náhradu škody či jiné újmy v souvislosti s nařízením předběžného opatření nemohl vůbec vzniknout²¹⁵. Konkrétně pak jde o případ, kdy bylo vyhověno návrhu ve věci samé navazující na návrh na nařízení předběžného opatření, a dále o případ, kdy bylo právo navrhovatele uspokojeno, v důsledku čehož předběžné opatření zaniklo nebo bylo zrušeno.

2.2. Materiální podmínky nařízení předběžného opatření

V OSŘ nalezneme dvě základní, obecné materiální podmínky, v případě jejichž splnění má dojít k nařízení předběžného opatření [ust. § 74 odst. 1 OSŘ]. Jde o situace, „*je-li třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen*“. OSŘ rovněž stanoví, že „*je-li třeba po zahájení řízení zatímně upravit poměry účastníků nebo je-li po zahájení řízení obava, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného mohl být ohrožen, může soud nařídít předběžné opatření*“ [ust. § 102 odst. 1 OSŘ].

Z citovaného ustanovení mimo jiné plyne, že se jedná o podmínky, u nichž je požadováno splnění alternativní. Potřeba zatímní úpravy poměrů účastníka a obava z ohrožení výkonu rozhodnutí tedy nemusí nastat současně, ačkoliv i kumulativní splnění obou podmínek není vyloučené a při praktické aplikaci pouze zesiluje důvody pro nařízení předběžného opatření.

Dále je patrné, že zákonná definice těchto podmínek či důvodů pro nařízení předběžného opatření je poměrně stručná, díky čemuž skýtá široký prostor pro upřesnění při praktické aplikaci prostřednictvím soudních rozhodnutí a samozřejmě také pro teoretické bádání. Zároveň lze poukázat na pravděpodobnou snahu zákonodárce o ponechání dostatečného prostoru soudcům tak, aby mohlo dojít k pokrytí skutečně všech případů, které mohou v běžném životě nastat a v nichž je nařízení předběžného opatření zapotřebí.

V úvodu ještě zdůrazněme, že pro předběžné opatření je, na rozdíl od obecného řízení, rozhodující stav v době vyhlášení, respektive vydání usnesení soudu prvního stupně [odst. §

²¹⁵ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 299 a násl., ISBN 978-80-7400-673-9.

75c odst. 4 OSŘ]. Z toho plyne, že odvolací soud nerozhoduje podle stavu ke dni svého rozhodnutí, ale právě podle stavu ke dni vyhlášení (vydání) usnesení soudem prvního stupně. Objevují se výklady, že z uvedeného ustanovení plyne nemožnost soudu přihlížet k tvrzením, listinám či důkazům, které soud prvního stupně neměl v době vyhlášení (vydání) svého rozhodnutí²¹⁶. S tímto silně restriktivním výkladem se neztotožňují, neboť úpravu v daném ustanovení nelze vztáhnout na stav spisu, ale stav věci v době rozhodnutí soudu prvního stupně. Ostatně, soudy tento závěr v rámci své rozhodovací praxe prakticky vyloučily, když umožnily osobě, proti níž předběžné opatření směřuje, aby se k návrhu na jeho nařízení mohla vyjadřovat i v odvolacím řízení²¹⁷.

2.2.1. Potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků

První podmínkou pro nařízení předběžného opatření předsedou senátu před zahájením řízení ve věci samé je potřeba zatímní úpravy účastníků [ust. § 74 odst. 1 OSŘ], která je téměř totožně upravena rovněž pro případ předběžných opatření nařizovaných v době po zahájení řízení ve věci samé [ust. § 102 odst. 1 OSŘ].

a) Důvodnost potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků

Jak již bylo zmíněno, OSŘ poskytuje pouze velmi obecné vymezení důvodů, pro které lze předběžné opatření nařídit [ust. § 74 odst. 1 OSŘ]. Jejich bližší vymezení však nepřináší vůbec, OSŘ také neobsahuje ani vodítko v podobě demonstrativního výčtu situací, v nichž by se dle názoru zákonodárce předběžného opatření mělo využít.

Významnou roli pro totožný výklad obsahové náplně zákonem vymezených důvodů, zajišťující určitou míru předvídatelnosti práva, proto skutečně sehrála rozhodovací praxe obecných soudů. K důvodnosti potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků bylo Krajským obchodním soudem v Brně judikováno, že *„pokud jde o prvou skupinu předběžných opatření, jejichž účelem je zatímní úprava právních poměrů účastníků, tato má místo jen tehdy, je-li potřeba upravit před rozhodnutím ve věci samé právní (nikoli faktické) poměry účastníků. Předběžné opatření pak má charakter provizorního řešení vztahu mezi účastníky a má místo tehdy, jestliže je odůvodněná obava, že jeho nařízením by se podstatně zhoršila právní pozice*

²¹⁶ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 435 a násl., ISBN 978-80-7400-107-9.

²¹⁷ Srov. rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 2016, spis. zn.: II. ÚS 1847/16.

*žalobce ve sporu*²¹⁸. V jiném rozhodnutí, tentokrát Nejvyššího soudu ČR, dospěli soudci ve vztahu k institutu předběžného opatření a potřebě zatímní úpravy poměrů k závěru, že jej „*soud může využít v těch případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení (tedy úprava poměrů účastníků musí být naléhavá), zejména k zamezení vzniku škody či jiné újmy, popřípadě jejímu rozšiřování. Zda jde o takový případ, přenechává zákon k úvaze soudu*“²¹⁹.

Z tohoto úhlu pohledu tedy lze uzavřít, že potřeba zatímní úpravy poměrů mezi účastníky nastává tehdy, hrozí-li navrhovateli naléhavě vznik či rozšíření škody či jiné újmy²²⁰, případně jiné naléhavé zhoršení jeho právní pozice pro navazující řízení ve věci samé. Naléhavost, která sice v zákoně není explicitně uvedena, avšak v praxi soudů se konstantně objevuje, je pak v tomto ohledu zapotřebí vykládat jako riziko prodlení, ale do určité míry nevratnost potenciálně změněné situace, kterou však nelze zaměňovat s obavou z ohrožení výkonu rozhodnutí, která je však samostatnou materiální podmínkou pro nařízení předběžného opatření. Výklad předmětného ustanovení v praxi a subsumpce reálných situací pod zákonný text je blíže patrná také z příkladů uvedených v následující části této práce.

Významný, avšak rovněž ne zcela jasný je také zákonem umožněný časový rozsah účinnosti předběžného opatření. Přestože OSŘ žádné omezení nestanoví, došla rozhodovací praxe k závěru, že „*nelze vyvodit, že prozatímní úprava poměrů účastníků se může vztahovat i na dobu minulou, před podáním návrhu ve věci samé*“²²¹. S tím se lze jednoznačně ztotožnit mimo jiné proto, že úpravu vztahů (poměrů) účastníků má řešit rozhodnutí ve věci samé na základě poněkud odlišných právních zásad a principů řízení aplikovaných v řízení ve věci samé. Předběžné opatření by mělo toliko zajistit efektivitu takového rozhodnutí (tedy předejít vzniku nevratné neoprávněné změny) a zároveň zabránit zbytečnému poškozování navrhovatele v rozporu s jeho právy plynoucími z právních předpisů či závazkových vztahů.

b) Praktická aplikace podmínky potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků

S ohledem na uváděný význam judikatury pro pochopení a účinnou aplikaci institutu předběžného opatření vůbec, má nezastupitelnou roli alespoň stručné přiblížení různých případů, v nichž bylo předběžné opatření skutečně nařízeno, nebo naopak zamítnuto, a to včetně seznámení se základní úvahou soudu.

²¹⁸ Usnesení Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 9. 2. 1998, spis. zn.: 10 Cm 474/94.

²¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 11. 1992, spis. zn.: 3 Cmo 142/92.

²²⁰ Srov. také usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 1994, spis. zn.: 3 Cmo 91/94.

²²¹ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 6. 1964, spis. zn.: 5 Co 209/64.

Obecně lze ještě zmínit, že k potřebě zatímní úpravy poměrů účastníků dochází v řízeních ve všech možných věcech. Setkáme se s ním proto ve věcech pracovních, nekalosoutěžních, o určení vlastnictví a dalších (včetně kupříkladu věcí rodinných, v nichž je využití institutu předběžného opatření velmi obvyklé, avšak již není upraveno OSŘ).

Z případů, kdy bylo návrhu vyhověno lze zmínit například rozhodnutí, podle něhož je naléhavost zájmů navrhovatele na zatímní úpravě poměrů účastníků dána tehdy, užívá-li osoba, proti níž návrh na vydání předběžného opatření směřuje, zapsanou ochrannou známku způsobem, o němž bylo do zákonem požadované míry osvědčeno, že se může jednat o jednání odporující dobrým mravům, a tedy jednání nekalosoutěžní²²². V souvislosti s tímto rozhodnutím lze uvést jiný příklad z praxe, podle něhož lze vydat předběžné opatření směřující k zákazu určitého jednání v případě žaloby o zdržení se takového jednání, které zřejmě naplňuje znaky jednání nekalé soutěže, přičemž rozhodujícím je hledisko zabránění vzniku, potažmo rozšiřování újmy navrhovatele²²³. Ústavní soud v rámci své činnosti pro změnu dovedl, že „*ustanovení § 102 občanského soudního řádu je třeba vyložit tak, že pod pojem "zatímní úprava poměrů účastníků" lze zahrnout i dočasné omezení dispozice s majetkem z důvodu ohrožení výkonu soudního rozhodnutí*“²²⁴. Dalším případem, který lze uvést jako příklad praktického využití korektivu potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků v pozitivním smyslu, je nařízené předběžné opatření s odůvodněním, že je „*důvodný a přiměřený i dočasný zásah do práv dotčeného vlastníka tím, že předběžným opatřením bude žalovanému uložena povinnost nenakládat s nemovitostí do pravomocného skončení řízení o určovací žalobě*“²²⁵.

Z případů negativního využití předmětného korektivu (respektive nenaplněné požadované materiální podmínky) lze uvést například rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, podle něhož není zásadně možné předběžným opatřením uložit „*zdržet se v obchodní činnosti užívání části zapsaného obchodního jména*“²²⁶, a to především z toho důvodu, že obchodní zákon v tehdy platném znění naopak ukládal dané osobě povinnost činit právní úkony svým obchodním jménem zapsaným v obchodním rejstříku²²⁷. Z oblasti pracovního práva pak lze uvést rozhodnutí, podle jehož právní věty „*za stavu, kdy je nesporné, že zaměstnavatel odpovídá za škodu způsobenou zaměstnanci pracovním úrazem, ale je sporné, zda vůbec vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělků podle § 195 ZPr nelze vydat předběžné opatření o povinnosti*

²²² Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 6. 1995, spis. zn.: 3 Cmo 1446/94.

²²³ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 1995, spis. zn.: 3 Cmo 1592/94.

²²⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 6. 1997, spis. zn.: I. ÚS 31/97.

²²⁵ Srov. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1994, spis. zn.: 7 Co 2075.

²²⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 8. 1993, spis. zn.: 3 Cmo 234/93.

²²⁷ Srov. tamtéž.

zaměstnavatele platit zaměstnanci část náhrady za ztrátu na výdělku, neboť v daném případě nejde o zatímní úpravu právních poměrů, ale jde o úpravu faktických vztahů a v tomto případě nejsou splněny podmínky pro vydání předběžného opatření § 74 odst. 1 OSŘ²²⁸.

c) Prokazování potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků

OSŘ upravuje způsob, lhůtu a postup pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření tehdy, nedošlo-li k jeho odmítnutí, zároveň vyplývá povinnost prokázat potřebu zatímní úpravy poměrů účastníků [ust. § 75c OSŘ]. Jde o závěr vyplývající přímo z odstavce 1 zmíněného ustanovení s tím, že lze nade vší pochybnost říci, že povinnost prokázat předmětnou potřebu nese navrhovatel, což plyne mimo jiné z rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření bez slyšení účastníků, což stanoví odstavec 3 téhož ustanovení.

Již v části této práce zabývající se aplikací, modifikací či vyloučením aplikace obecných procesních zásad v řízení o předběžném opatření bylo naznačeno, že se nejedná o dokazování ve smyslu ust. § 120 a násl. OSŘ. Touto otázkou se konec konců zabýval i Ústavní soud České republiky, který došel k obdobnému závěru, a to že *„nezbytnou podmínkou pro nařízení předběžného opatření je existence potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, zatímco u ostatních okolností významných pro rozhodnutí postačí, že budou osvědčeny. Prokázat potřebu nařízení předběžného opatření je povinností navrhovatele. Pokud se týká povinnosti navrhovatele prokázat existenci potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, jde skutečně o zásadní podmínku. Důvody potřeby této zatímní úpravy musí být navrhovatelem nejen tvrzeny, ale především navrhovatel musí o nich soud přesvědčit. V této souvislosti je třeba připomenout, že se tak neděje formou dokazování, protože pro dokazování v procesním smyslu nejsou podmínky“²²⁹.*

Uváděnými procesními podmínkami pro dokazování jsou podmínky vyplývající z ust. § 120 – § 136 OSŘ, tedy z celé hlavy druhé OSŘ, pojmenované příznačně *Dokazování*. Kupříkladu z ust. § 122 odst. 1 OSŘ plyne, že soud provádí dokazování při jednání, což pochopitelně není případ řízení o předběžném opatření. Soud ve svém rozhodování vychází z podkladů a tvrzení prokázaných i osvědčených navrhovatelem, který má zároveň zákonnou povinnost připojit k návrhu na nařízení předběžného opatření listiny, kterých se dovolává [ust.

²²⁸ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 1. 2003, spis. zn.: 16 Co 7/2003.

²²⁹ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 8. 4. 2010, spis. zn.: II. ÚS 328/10.

§ 75 odst. 3 OSŘ], z čehož společně musí plynout právě potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků i její naléhavost, kterou dovodila rozhodovací praxe.

Detailněji se problematikou prokazování a osvědčování rozhodných skutečností a odlišností těchto procesních postupů od dokazování ve smyslu ust. § 120 a násl. OSŘ zabývá příslušná část této práce.

2.2.2. Obava z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí

Druhou z alternativních materiálních podmínek pro nařízení předběžného opatření je existence obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí. V souvislosti s ní lze pravděpodobně zmínit, že se jedná o v praxi méně problematickou část ust. § 74 odst. 1 OSŘ, což ji činí také méně kontroverzní a v důsledku toho i méně „viditelnou“. To však neznamená, že neexistují otázky, které je v souvislosti s touto materiální podmínkou zapotřebí uvést, k čemuž dojde v několika následujících částech.

a) Důvodnost obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí

Co se týče možnosti nařízení předběžného opatření z důvodu obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí, lze mít za to, že dostatečným důvodem pro její praktickou aplikaci není „pouhá“ existence dospělé a dosud nesplacené pohledávky, ale do určité míry „kvalifikovanější“ jednání či obmysl osoby, vůči níž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje, spočívající kupříkladu v aktivním jednání směřujícím ke kvantitativnímu i kvalitativnímu zmenšování jeho majetkové podstaty a podobně, případně v jiných změnách, jejichž provedení by znemožnilo splnění práv navrhovatele^{230,231}. Z dikce předmětného ustanovení přitom skutečně lze dovodit, že se nemusí jednat pouze o jednání již probíhající nebo uskutečněné, ale i připravované – zkrátka, že existuje ona požadovaná obava, jejímuž naplnění, a tedy i prokázání mohou pomoci již určité kroky osoby, vůči níž by návrh na nařízení předběžného opatření směřoval, například oceňování nemovitosti za účelem jejího převodu na propojenou osobu a tak dále [§ 74 odst. 1 OSŘ]. V této souvislosti je vhodné zmínit také závěr soudu, že ohrožení výkonu rozhodnutí může být spatřováno „*v chování dlužníka, kterým má být výkon budoucího rozhodnutí o nároku zmařen nebo alespoň znesnadněn*“²³².

²³⁰ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 229 a násl., ISBN 978-80-7400-506-0.

²³¹ Srov. také usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 11. 1996, spis. zn.: 9 Co 685/96.

²³² Usnesení Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 9. 2. 1998 spis. zn.: 10 Cm 474/94.

b) Praktická aplikace podmínky obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí a nutnost existence rozhodnutí ve věci samé

I v případě podmínky obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí se jako prospěšné jeví uvedení několika příkladů z rozhodovací praxe obecných soudů, v nichž k aplikaci dané části předmětného ustanovení OSŘ došlo, s vyhovujícím či zamítajícím závěrem.

Ze soudní praxe tak vyplývá například závěr, že *„činnost žalovaného směřující ke zbavování se svých aktiv představuje především ohrožení výkonu soudního rozhodnutí“*²³³, přičemž důvodem podporujícím nařízení předběžného opatření v takovém případě může být mimo jiné také nepoměr mezi výší pohledávky a hodnotou majetku dlužníka, který by mohl být použit k jejímu uspokojení²³⁴. V podobném duchu rozhodl rovněž Krajský obchodní soud v Ostravě, podle něhož *„i po zahájení řízení je možno nařídit předběžné opatření tehdy, je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí, jehož vydání se navrhuje, byl ohrožen. Ohrožení výkonu rozhodnutí může spočívat nejen v tom, že se majetková podstata potencionálního povinného změni kvantitativně (zmenší), ale i v tom, že se tato majetková podstata změni kvalitativně (složením majetku). Obava z ohrožení výkonu rozhodnutí ukládajícího žalovanému vyklidit nemovitost může vyplývat jen z takového chování žalovaného, které směřuje ve svém důsledku k zániku (likvidaci) nemovitosti jako věci v právním slova smyslu“*²³⁵. V uvedených případech je přitom nutné zvážit intenzitu zásahu do práv a oprávněných zájmů na obou stranách, tedy jak na straně navrhovatele, tak na straně osoby, proti níž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje. Podle soudní praxe se vždy *„posuzuje především ohrožení úhrady dlužné částky navrhovatele a přiměřenost újmy odpůrce, jenž mu tímto omezením vznikne. Není tu vždy rozhodující přiměřenost výše dluhu hodnotě věci, již se omezení dispozice má týkat“*²³⁶.

Ačkoliv se nejedná v žádném případě o výčet úplný, ale pouze o zcela základní výběr opakovaně řešených otázek, může posloužit rovněž k potvrzení dříve uvedené premisy o menší „problémovosti“ právě rozebíraného důvodu pro nařízení předběžného opatření.

Velmi zajímavou otázkou s praktickou aplikací podmínky existence obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí je nicméně posouzení, zda je jeho nutnou součástí existence soudního

²³³ Usnesení Městského soudu v Brně ze dne 17. 7. 2001, spis. zn.: 1 Nc 55/2001.

²³⁴ Usnesení Městského soudu v Brně ze dne 17. 7. 2001, spis. zn.: 1 Nc 55/2001.

²³⁵ Usnesení Krajského obchodního soudu v Ostravě ze dne 29. 11. 1996, spis. zn.: 9 Co 685/96.

²³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze 14. 6. 1993, spis. zn.: 7 Cmo 48/93.

rozhodnutí, jehož výkon by mohl být ohrožen, nebo zda se jedná o ohrožení výkonu i budoucího soudního rozhodnutí, které dosud neexistuje a jehož vydání je dosud podmíněné, neboť ještě nebylo pravomocně skončeno řízení ve věci samé, případně dokonce ani zahájeno.

Kategorickou odpověď na vznesenou otázku nabízí rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, podle něhož „*nařízení předběžného opatření pro obavu, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, zásadně vyžaduje existenci rozhodnutí, které by mohlo být podkladem pro výkon rozhodnutí*“²³⁷. Ačkoliv je v této souvislosti třeba dodat, že se jednalo o návrh ve věci náhrady škody, přesto se s předloženým závěrem nelze ztotožnit, a to tím spíše, je-li doplněn o odůvodnění, že by opačným výkladem ve své podstatě došlo k předjímání výsledku o náhrady škody, tedy řízení ve věci samé, čímž by došlo k rozhodnutí o předběžném opatření nepřipustnému prejudikování práv účastníků a třetích osob²³⁸. Ačkoliv ani v tomto případě nelze paušalizovat, lze mít za to, že v řízení o předběžném opatření vždy dochází k určitému prejudiciálnímu posouzení nároků účastníků a třetích stran, bez nichž by nebylo možné zvážit jejich vzájemné poměry a posoudit, zda existuje obava z ohrožení výkonu (budoucího) rozhodnutí, případně zda je poměry účastníků zapotřebí upravit. I proto byl zřejmě předložený závěr plynutím doby jednoznačně překonán, neboť další soudní rozhodnutí již neexistenci soudního rozhodnutí ve věci samé jednoznačně připouštějí²³⁹. Ke stejnému závěru dochází i doktrína vykládající, že ust. „*§ 74 dopadá především na případy, kdy existuje obava z ohrožení výkonu rozhodnutí, které dosud nebylo vydáno a neprobíhá ani řízení, v němž by mělo být vydáno*“²⁴⁰. K tomu lze dále uvést, že úprava řízení o předběžném opatření v již zahájeném řízení ve věci samé [ust. § 102 OSŘ] vycházející ze zcela obdobných předpokladů nadepsaný závěr jednoznačně upravuje, když nejen z jeho systematického zařazení nepochybně vyplývá, že se týká soudního rozhodnutí, které bude teprve vydáno, byť o něm již řízení probíhá.

Jediný možný závěr, který lze v této souvislosti s odkazem na výklad předmětných ustanovení i judikaturu učinit je, že pro nařízení předběžného opatření z důvodu ohrožení obavy z výkonu soudního rozhodnutí není zapotřebí již existujícího soudního rozhodnutí a dokonce ani zahájení řízení, které by k němu vedlo. To však nic nemění na tom, že předběžné opatření může být nařízeno pouze v důvodných případech, kdy je taková obava dostatečně prokázána a

²³⁷ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. 2. 1995, spis. zn.: 7 Co 46/95.

²³⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. 2. 1995, spis. zn.: 7 Co 46/95.

²³⁹ Srov. např. usnesení Městského soudu v Brně ze dne 17. 7. 2001, spis. zn.: 1 Nc 55/2001.

²⁴⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 230, ISBN 978-80-7400-506-0.

skutečnosti pro nařízení předběžného opatření rozhodující alespoň osvědčeny [ust. § 75c odst. 1 OSŘ]. To je mimochodem historicky zakotvený procesní postup, neboť již Hora hovořil o nutnosti osvědčení nároku i nebezpečí jako předpokladu prozatímního opatření²⁴¹.

c) Prokazování obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí

Stejně jako v případě potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, i v případě obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí je třeba existenci této zákonné podmínky prokázat.

I v tomto případě se pochopitelně jedná o povinnost navrhovatele, jenž je osobou, která se nařízení předběžného opatření vůči určité třetí osobě z přiměřeně závažného důvodu dožaduje. Je proto na něm, aby osvědčil a tvrdil skutečnosti, z nichž by obava ohrožení výkonu rozhodnutí vyplývala²⁴².

V ostatních podrobnostech lze odkázat na příslušné pasáže této práce.

2.3. Řízení o předběžném opatření, rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření

Při rozhodování o nařízení předběžného opatření hraje samozřejmě důležitou roli řízení o něm, které má oproti obecnému civilnímu řízení mnoho specifik. O některých již bylo pojednáno dříve v této práci (například o aplikaci civilněprávních zásad v řízení o předběžném opatření). Jako celek a z mnoha úhlů pohledu i z hlediska postupného popisu průběhu řízení s plynutím času, tedy od podání návrhu po rozhodnutí o opravném prostředku, bude popsáno v této kapitole.

Po důkladném zvážení bylo pro přehlednost vyčleněno několik druhů rozhodnutí mimo tuto kapitolu. Ta se proto zabývá zahájením řízení a jeho účastníky, opravnými prostředky a dále rozhodnutími přijatými bez věcného přezkoumání návrhu, tedy odmítnutím návrhu a zastavením řízení. Ačkoliv se jedná o zvláštní druhy rozhodnutí o návrhu, vzhledem k jejich podstatě mají zásadní vliv spíše na pokračování řízení, tedy jeho procesní stránku, nežli naplnění účelu a podstaty předběžného opatření, a proto byly na rozdíl od nařízení předběžného opatření a zamítnutí návrhu ponechány v této části.

²⁴¹ Srov. HORA, V. *Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 291, ISBN 978-80-7552-237-5.

²⁴² Srov. usnesení Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 4. 10. 1993, spis. zn.: Nc 8/93.

Pro úplnost dodejme, že hovoříme-li o nemeritorním rozhodnutí, je tím myšleno rozhodnutí bez věcného (meritorního) posouzení věci, nikoliv skutečnost, že se nejedná o rozhodnutí ve věci samé, o které se v případě řízení o předběžném opatření, tedy institutu povahou zajišťovacího, jednat ani nemůže.

2.3.1. Průběh řízení o předběžném opatření od podání návrhu do rozhodnutí

V této části bude pojednáno o způsobu zahájení řízení, lhůtě pro nařízení předběžného opatření, jednání o návrhu a v neposlední řadě o velmi důležité otázce osvědčování rozhodujících skutečností pro uložení povinností předběžným opatřením, a to především z hlediska jeho vztahu k dokazování tak, jak je upraveno OSŘ pro řízení ve věci samé.

a) Zahájení řízení

Od účinnosti ZSŘ je předběžné opatření upravované OSŘ možné nařídit pouze na návrh navrhovatele, neboť předseda senátu nařídí předběžné opatření na návrh [ust. § 75 odst. 1 OSŘ]. To přitom platí nejen pro předběžné opatření nařízené před zahájením řízení ve věci samé, [ust. § 74 a násl. OSŘ], ale i pro předběžné opatření nařízené po zahájení řízení ve věci samé [ust. § 102 OSŘ], které může být nařízeno až do okamžiku uplynutí patnáctidenní lhůty pro vykonatelnost rozhodnutí ve věci samé, neboť v tomto okamžiku předběžné opatření ze zákona zaniká [ust. § 77 odst. 1 písm. c) OSŘ], a proto jej později logicky není možné ani nařídit. Závěr o možnosti nařídit předběžné opatření po zahájení řízení ve věci samé je možné dovodit především z ust. § 102 odst. 2 OSŘ, podle něhož i po zahájení řízení „*může soud i bez návrhu zajistit důkaz*“, z čehož lze a contrario dovodit, že předběžné opatření upravené v odstavci 1 téhož ustanovení lze zahájit pouze na návrh. S tímto závěrem se přitom shoduje i doktrína²⁴³.

b) Zákonná lhůta pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření

Naplnění specifického účelu předběžného opatření, které je poměrně silně podmíněno časovým hlediskem umožňujícím reálnou účinnost tohoto institutu, vyžaduje stanovení jasné lhůty pro posouzení návrhu, pochopitelně pouze splňuje-li veškeré zákonné náležitosti návrhu na nařízení předběžného opatření.

²⁴³ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 354, ISBN 978-80-7400-506-0.

OSŘ ukládá předsedovi senátu či samosoudci povinnost rozhodnout bezodkladně, popřípadě, nehrozí-li nebezpečí z prodlení, do uplynutí sedmi dnů ode dne podání návrhu [ust. § 75c odst. 2 OSŘ]. I z toho plyne, že pojem bezodkladnosti je v tomto případě nutné spojovat právě s nebezpečím z prodlení a jeho míru, neboť fakticky vzato hrozí určité nebezpečí z prodlení v případě každého důvodného návrhu na nařízení předběžného opatření, neboť v opačném případě by zřejmě nikdy nemohlo dojít ke splnění judikaturou široce dovozované nutnosti existence naléhavosti potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků v případě tohoto důvodu pro nařízení předběžného opatření, jehož určitou reflexi však jistě lze nalézt i v druhém důvodu, tedy v obavě z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí.

Z hlediska zákonného pak dodržení takto nastavených lhůt umožňují zejména již široce rozebírané odchylky od „běžného“ řízení ve věci samé, ať už co se týče rozhodování bez nařízení jednání na základě návrhu a listin k němu připojených navrhovatelem, či jiných procesních úkonů. Z hlediska praktického je samozřejmě neméně důležitá řádná organizace soudu, neboť rozhodování o návrzích na nařízení předběžného opatření probíhá dle stanoveného rozvrhu práce a je mimo jiné zapotřebí zajistit, aby vždy byla flexibilně posuzována míra hrozby vzniku nebezpečí z prodlení například v situaci, kdy příslušný soudce právě rozhoduje v jiné věci, či v dobách mimo úřední hodiny soudu. Zajištění plnění zákonných lhůt je tedy otázkou kvalitní organizační činnosti předsedy soudu, kterou se však zřejmě daří plnit, neboť se nepodařilo dohledat záznamy o problematických situacích vzniklých nekvalitní či nefungující organizací soudů, což je samozřejmě příznivá zpráva pro českou justici.

c) Jednání v řízení o předběžném opatření, slyšení účastníků

Jelikož o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne předseda senátu či samosoudce bez slyšení účastníků, je zřejmé, že k rozhodování o takovém návrhu se jednání nenařizuje [ust. § 75c odst. 3 OSŘ]. O důsledcích a ospravedlnitelnosti této úpravy na základní principy civilního procesního práva bylo pojednáno výše.

Rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření bez nařízení jednání je zcela nepochybně snahou zákonodárce o vyloučení veškerých vnějších vlivů, které by řízení o takovém návrhu mohly komplikovat a tím znemožnit rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě dosahující nejdéle sedmi dnů od podání návrhu [ust. § 75c odst. 2 OSŘ]. Rozhodování v rámci nařízeného jednání, o němž by museli být informováni účastníci, případně třetí osoby, by totiž s jistotou přineslo určité procesní prostředky, jak rozhodnutí oddálit a znemožnit tím efektivního dosažení účelu sledovaného podaným návrhem. Vyloučení těchto negativních

efektů by přitom bylo velmi složité a zákonnou úpravu institutu předběžného opatření by nadměrně zatěžovalo, v důsledku čehož by však zřejmě mohlo dojít k nežádoucímu odvádění pozornosti od posuzování důvodnosti nařízení předběžného opatření k dodržení procesních náležitostí. I z tohoto hlediska se tedy lze spíše přiklonit k důvodnosti na první pohled zjednodušující úpravy.

V souvislosti s právě uvedeným je také vhodné zmínit vývoj předmětného ustanovení, do něhož bylo novelou účinnou od 1. dubna 2005²⁴⁴ vloženo, že „*účastníci nemusí být vyslechnuti*“. To byl samozřejmě pro praxi výrazný rozdíl, neboť zatímco již překonaná úprava ponechávala soudu možnost účastníky vyslechnout, současné znění OSŘ to vylučuje. To samozřejmě klade vysoké nároky na návrh samotný a k němu přiložené listiny, které tvoří kompletní podklady pro rozhodování o tom, zda bude předběžné opatření nařízeno, či zda bude návrh zamítnut.

Další důvod podporující současné znění OSŘ lze nalézt v tom, že jakákoliv výzva k vyjádření či k účasti osoby, vůči níž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje, respektive osobě, které má být předběžným opatřením uložena povinnost, by mohlo dojít – a v praxi zřejmě ve značné části případů i skutečně došlo – ke zmaření účelu předběžného opatření, neboť by takové osobě byla dána možnost učinit či urychlit přijetí opatření, jemuž mělo být nařízením předběžného opatření naopak predejit. To je zřejmě nejpádnější argument pro danou úpravu, která ze své podstaty nevylučuje, aby byl k určitému doplnění vyzván navrhovatel, bude-li zachována zákonná lhůta k rozhodnutí o návrhu²⁴⁵. O tom, zda se v takovém případě stále jedná o dodržení zásady rovnosti zbraní po úpravě korektivem účelu a podstaty předběžného opatření, spočívající mimo jiné v přiměřenosti mezi zásahem do práv a zájmů osoby, vůči níž návrh směřuje a osoby, které by bez nařízení předběžného opatření hrozil především vznik újmy či jiné škody, lze ve filozofické rovině polemizovat, aniž by bylo možné dosáhnout objektivního závěru.

²⁴⁴ Novela OSŘ byla provedena zákonem č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 1. 4. 2005.

²⁴⁵ K tomu srov. DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., LAVICKÝ, P. MACKOVÁ, A., SMOLÍK, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. a II. díl. 2009. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 321, ISBN 978-80-7357-460-4.

d) Osvědčování skutečností rozhodujících pro uložení povinnosti předběžným opatřením

S rovností stran v řízení o předběžném opatření, podklady, na jejichž základě je o jeho nařízení rozhodováno a celkově s výsledkem řízení o předběžném opatření je neodmyslitelně provázána problematika prokazování naplnění zákonných důvodů pro nařízení předběžného opatření a osvědčování skutečností rozhodujících pro uložení povinností předběžným opatřením a jejich vztah k dokazování [ust. § 120 a násl. OSŘ], respektive jejich podobností a rozdílností.

Na několika místech této práce již byl spolu se stručným odůvodněním vyřčen závěr, že mezi prokazováním či osvědčováním ve vztahu k dokazování ve smyslu ust. § 120 a násl. OSŘ nejde o pouhý rozdíl v označení téhož, ale o rozdíl obsahový, neboť v obou uvedených případech jde o odlišný procesní postup oproti dokazování ve výše uvedeném smyslu. Tato část si klade za cíl uvedené závěry v dalších souvislostech rozvést a blíže zdůvodnit.

Předně je třeba říci, že osvědčení skutečností, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením, jsou *de facto* další materiální podmínkou pro nařízení předběžného opatření, která musí být splněna kumulativně právě spolu s prokázáním jedné z dalších podmínek, jež jsou vzájemně v pozici alternativní, a to zatímní potřeby úpravy poměrů účastníků či existence obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí, což lze říci již na základě jazykového výkladu ust. § 75c odst. 1 OSŘ. Splnění těchto alternativních podmínek se tudíž neosvědčuje, ale prokazuje.

Povahou osvědčení jakožto jednoho z druhů vnášení informací a faktů do řízení v civilním procesu se již zabýval i Ústavní soud České republiky, podle něhož procesní úprava nařizování předběžných opatření vyžaduje, aby navrhovatel v případě obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí osvědčil „základní skutečnosti, tedy nárok sám, a u tohoto typu předběžného opatření osvědčil také pravděpodobnost možného ohrožení výkonu rozhodnutí. Nárok sám tedy nemusí být prokázán nepochybně“²⁴⁶. Prokázání nároku tedy nade vší pochybnost není zapotřebí, ale požadavkem pro dosažení jeho osvědčení tak, jak stanoví OSŘ, je vyžadována určitá míra pravděpodobnosti jeho existence²⁴⁷. Potvrzuje to i Ústavní soud: „*Obecný soud*

²⁴⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 11. 2001 spis. zn.: IV. ÚS 189/01.

²⁴⁷ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 437, ISBN 978-80-7400-107-9.

*proto neprovádí dokazování ke skutečnostem rozhodným pro vydání předběžného opatření, ale postačí pouhé osvědčení těchto skutečností; tyto se tedy musí jevit jako pravděpodobné.*²⁴⁸.

Právě Svobodová jde ještě dále když uvádí, že k možnosti nařízení předběžného opatření je nárok zapotřebí osvědčit do té míry, „aby bylo zřejmé, že v řízení ve věci není nárok očividně vyloučen“.²⁴⁹ To jistě lze považovat za menší míru pravděpodobnosti dané skutečnosti oproti situaci, v níž postačí, není-li prokázán nepochybně. Obdobně se k osvědčování postavil rovněž Vrchní soud v Praze: „Při zkoumání podmínek pro vydání předběžného opatření nelze zamítavé rozhodnutí odůvodnit úvahou soudu o tom, že ve věci samé lze předpokládat značný rozsah dokazování, či že oprávněnost nároku vyplyne až z provedeného dokazování. V této fázi řízení jde pouze o to, zda osvědčené skutečnosti odůvodňují návrh natolik, že lze konstatovat splnění podmínek podle § 102, 74 a násl. OSŘ či nikoli“²⁵⁰.

K osvědčení skutečností, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením tedy postačí, dojde-li k doložení určité objektivní pravděpodobnosti jejich existence, na základě čehož je možné vyslovit názor o důvodnosti uložení navrhované povinnosti (strpět, zdržet se a podobně), a to zřejmě především ve vztahu ke vzájemné přiměřenosti mezi potenciálním zásahem do práv a oprávněných zájmů navrhovatele na straně jedné a osoby, vůči níž předběžné opatření směřuje, na straně druhé.

K vyjasnění rozdílu mezi osvědčením a prokázáním nám opět napomůže rozhodovací praxe Ústavního soudu České republiky, a to hned ve dvojím případě. V prvním se Ústavní soud ČR jasně vyjádřil, že „co do podmínky „prokázání“ pak platí, že jde o více než osvědčení“²⁵¹, ve druhém, že „pokud se týká povinnosti navrhovatele prokázat existenci potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, jde skutečně o zásadní podmínku. Důvody potřeby této zatímní úpravy musí být navrhovatelem nejen tvrzeny, ale především navrhovatel musí o nich soud přesvědčit. V této souvislosti je třeba připomenout, že se tak neděje formou dokazování, protože pro dokazování v procesním smyslu nejsou podmínky. U ostatních okolností významných pro nařízení předběžného opatření postačí, budou-li alespoň osvědčeny do té míry, aby bylo možno předběžné opatření vydat“²⁵². Z obou citovaných rozhodnutí Ústavního soudu České republiky nepochybně plyne, že je-li něco zapotřebí prokázat, jedná se o doložení značně vyššího stupně pravděpodobnosti nežli v případě osvědčení určité skutečnosti. Stále však nejde

²⁴⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 7. 2. 2006, spis. zn.: V. ÚS 637/05.

²⁴⁹ SVOBODOVÁ, I. *K předběžným opatřením v obchodních věcech*. Právní rozhledy. 1997, roč. 5, č. 9, s. 464, ISSN 1210-6410.

²⁵⁰ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 1998, spis. zn.: 3 R Cmo 50/98.

²⁵¹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, spis. zn.: III. ÚS 163/09.

²⁵² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8. 4. 2010, spis. zn.: III. ÚS 328/10.

o „proces“ shodný s dokazováním [ust. § 120 a násl. OSŘ]. V soudcovském komentáři se ke stejné problematice dočteme, že v případě prokazování musí „z návrhu prokazatelně vyplývat (být jisté), že navrhovatel bude ve věci samé pravděpodobně úspěšný a je nutné zatímně upravit poměry nebo zabránit zmaření exekuce“²⁵³, přičemž teprve poté, ve druhém sledu, se má předseda senátu zabývat osvědčením ostatních skutečností²⁵⁴.

Na tomto místě je třeba připomenout, že v případě rozhodování o předběžném opatření je situace poněkud odlišná a nadepsané problémy prakticky odpadají, což zřejmě připustil i zákonodárce, jak lze dovodit z odlišného znění příslušných ustanovení. Probíhá-li totiž rozhodování již v době po zahájení řízení ve věci samé, jehož součástí je samozřejmě dokazování v pravém slova smyslu [ust. § 120 a násl. OSŘ], mělo by obvykle být součástí soudního spisu mnohem více informací a vyjádření obou stran, nežli by mohl předseda senátu při rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření i v nejlepším případě očekávat.

Na několika místech již také bylo zmíněno i opřeno o judikaturu, že ani v případě prokazování, ani v případě osvědčování nejde o dokazování tak, jak je upraveno hlavou druhou OSŘ [ust. § 120 až § 136 OSŘ]. Důvodem může být mimo jiné skutečnost, že soud dokazování provádí při jednání [ust. § 122 odst. 1 OSŘ], které v řízení o předběžném opatření nemá své místo, o čemž bylo pojednáno i z hlediska ústavněprávní konformity.

Základ právě uvedených odchylek leží zejména v potřebě rychlé reakce soudu a s ní souvisejícími přísnými lhůtami, kvůli nimž soud o návrhu rozhoduje bez nařízení jednání, takříkajíc od stolu. Nemá tedy možnost vyslechnout účastníky řízení ani svědky, a proto je odkázán pouze na listiny, které má navrhovatel povinnost předložit spolu s návrhem. Proto je pochopitelné, že zákon stanoví v případě řízení o předběžném opatření způsoby zajištění informací pro rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření, a to různé míry pravděpodobnosti s ohledem na jejich vztah k návrhu, avšak reflektující veškerá specifika tohoto řízení. Právě tato specifika, o nichž je pojednáno v jiné části této práce jsou hlavním důvodem, proč v řízení o předběžném opatření nelze provádět dokazování.

Již jsem zmiňoval, že za logické nepovažuji rozlišovat mezi důvody nařízení předběžného opatření a skutečnostmi rozhodujícími pro uložení povinnosti předběžným

²⁵³ JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu.* Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 451, ISBN 978-80-7552-078-4.

²⁵⁴ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu.* Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 451, ISBN 978-80-7552-078-4.

opatřením, a proto bych v obou případech považoval za vhodné stanovit navrhovateli povinnost jejich existenci „pouze“ osvědčit a mezi prokazováním a osvědčováním nerozlišovat.

2.4. Rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření

Nedojde-li z důvodů popsaných v předchozí části této práce k odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření, ať už pro neúplnost, nesrozumitelnost anebo neurčitost návrhu [ust. § 75a OSŘ], nebo pro nesložení jistoty k zajištění náhrad škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením v případech, v nichž není dána zákonná výjimka [ust. § 75b odst. 2 a 3 OSŘ], soud návrh na nařízení předběžného opatření meritorně přezkoumá a rozhodne.

Meritorní rozhodnutí existuje ve dvou variantách – nařízení předběžného opatření [ust. § 75c odst. 1 OSŘ], nebo zamítnutí návrhu [ust. § 75c odst. 1 OSŘ] – a od podání návrhu do jeho vykonatelnosti je výsledkem v řadě okolností specifického procesu, o němž bude při zmínění všech zvláštností a dalších podstatných informací pojednáno v následující části této práce. Znovu připomeňme, že meritorním rozhodnutím je myšleno rozhodnutí po věcném posouzení návrhu na nařízení předběžného opatření, nikoliv rozhodnutí ve věci samé. Jak již bylo opakovaně uvedeno, rozhodnutí ve věci samé v řízení o nařízení předběžného opatření, tedy o rozhodnutí zatímním či dočasném, vydáno být nemůže, a naopak jej svým obsahem nesmí předjímat ani nahrazovat.

Bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o rozhodnutí návrhu na nařízení předběžného opatření vyhovující anebo návrh zamítající, soud rozhoduje vždy usnesením. To plyne z obecné úpravy [ust. § 167 odst. 1 OSŘ], ale i ze speciální úpravy v příslušných ustanoveních týkajících se postupu soudu v řízení o předběžných opatřeních, podle níž soud „*nařídí usnesením předběžné opatření*“ [ust. § 75c odst. 1 OSŘ] a formu usnesení normuje rovněž pro případ, že byl návrh na nařízení předběžného opatření „*usnesením soudu prvního stupně zamítnut*“ [ust. § 75b odst. 4 OSŘ]. Obdobnou úpravu však nalezneme i v následujících ustanoveních téže části a hlavy OSŘ.

2.4.1. Odmítnutí návrhu

Odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je s ohledem na důvody k němu vedoucí v praxi první možností, k jejímuž využití či vyloučení dochází. V případě odmítnutí

návrhu na nařízení předběžného opatření nedochází k věcnému (meritornímu) posouzení návrhu.

K odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření dochází usnesením, jak plyne z obou níže odkazovaných ustanovení, a musí k němu dojít nejpozději v sedmidenní lhůtě [ust. § 75c odst. 2 OSŘ].

OSŘ uvádí dvě situace, v nichž předseda senátu návrh odmítne – první z nich je odmítnutí v případě, že návrh neobsahuje všechny náležitosti, nebo je nesrozumitelný anebo neurčitý a nelze pro tyto nedostatky v řízení o předběžném opatření pokračovat [ust. § 75a OSŘ]. K odmítnutí návrhu dojde také tehdy, nebude-li řádně splněna povinnost složit jistotu k zajištění náhrady škody či jiné újmy, která by vznikla nařízením předběžného opatření, a to jak z hlediska stanovené výše, tak z hlediska stanovené lhůty [ust. § 75b odst. 2 OSŘ], nejsou-li dány podmínky pro osvobození od této povinnosti [ust. § 75b odst. 3 OSŘ], které bylo rozebráno výše.

V úvodu této části zabývající se odmítnutím návrhu na nařízení předběžného opatření je rovněž zapotřebí zmínit, že možnost odmítnutí návrhu není součástí OSŘ jako nástroj ulehčení rozhodování soudů v komplikovaných případech, ale jako skutečně krajní možnost v případě, že návrh na nařízení předběžného opatření nelze věcně projednat kvůli rozsáhlým vadám, které to znemožňují²⁵⁵. V případě nesplnění povinnosti složit jistotu pak jde čistě o ochranu osoby, které by předběžným opatřením vznikla škoda či jiná újma bez náležitého zajištění.

Odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření především z prvně uvedeného důvodu by tedy v žádném případě nemělo být běžným způsobem řešení věci, ale naopak řešením výjimečným.

a) Odmítnutí návrhu pro neúplnost, nesrozumitelnost či neurčitost

První důvod k odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je normován takto: „*Návrh na předběžné opatření, který neobsahuje všechny náležitosti, nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, předseda senátu odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; ustanovení § 43 se nepoužije.*“ [ust. § 75a OSŘ]. Náležitostmi návrhu [ust. § 75 odst. 2 OSŘ] se podrobně zabývá jiná část této práce, připomeňme však alespoň, že návrh

²⁵⁵ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 235, ISBN 978-80-7400-506-0.

musí splňovat obecné náležitosti jakéhokoliv procesního podání [ust. § 42 odst. 4 OSŘ], identifikaci účastníků a případně jejich zástupců a dále, zjednodušeně řečeno, vyličení skutečností potvrzujících důvodnost nařízení předběžného opatření. Z návrhu také musí být patrné, jakého předběžného opatření se navrhovatel domáhá. Pro úplnost dále zopakujeme, že se v řízení o předběžném opatření neaplikuje povinnost soudu vyzvat navrhovatele k odstranění vad návrhu [ust. § 43 OSŘ a ust. § 75a odst. 3 OSŘ].

Posouzení, zda návrh na nařízení předběžného opatření obsahuje veškeré zákonem stanovené náležitosti a zda je určitý a srozumitelný by mělo být jedním z prvních úkonů soudu po jeho doručení.

Dospěje-li předseda senátu (respektive spíše vyšší soudní úřednice) k závěru, že návrh neobsahuje veškeré potřebné náležitosti, odmítne jej pro neúplnost. O nesrozumitelnost návrhu se bude jednat tehdy, nebude-li z jeho písemného vyhotovení ani jazykovým výkladem seznatelné, čeho se navrhovatel domáhá a zda veškeré ze zákona plynoucí náležitosti vůbec obsahuje, či pokud trpí jinou vadou, kterou nelze zařadit pod pojem neúplnosti či neurčitosti. Z hlediska práva hmotného – což však na podstatě nic nemění – bylo za nesrozumitelné určité vyjádření považováno tehdy, *“jestliže je po jazykové stránce (vadné slovní či jiné zprostředkování) takového rázu, že z něj nelze zjistit obsah tohoto sdělení, přičemž tuto nejasnost obsahu sdělení nelze odstranit ani výkladem”*²⁵⁶. O neurčitost návrhu se potom jedná především tehdy, je-li návrh po jazykové stránce sice srozumitelný, avšak neobsahuje dostatečné vyličení skutečností požadovaných zákonem, nesprávně označuje účastníky řízení či pokud není z hlediska práva zřejmé, čeho se navrhovatel domáhá, tedy je-li například nesprávně či příliš široce vymezen petit. Hranice mezi zmíněnými důvody je poměrně tenká, ale vzhledem k jejich totožným důsledkům se nejedná o rozlišování zásadního charakteru.

Nabízí se úvaha, zda je odmítnutí z důvodu neúplnosti, nesrozumitelnosti anebo neurčitosti, které má s ohledem na vyloučení poučovací povinnosti soudu a možnosti soudu vyzvat navrhovatele k doplnění, resp. opravě návrhu, zřejmě sloužit k zajištění rychlosti řízení o předběžném opatření, efektivní. Domnívám se že nikoliv, neboť podle mého názoru může přinést efekt zcela opačný, když teoreticky i relativně drobná vada může způsobit odmítnutí návrhu a tím oddálení poskytnutí ochrany. Možnost soudu vyzvat navrhovatele k nápravě bych proto spíše připustil s tím, že lhůta k rozhodnutí o návrhu předběžného opatření [ust. § 75c odst. 2 OSŘ] by byla závazná pouze v případech podání bezvadného návrhu.

²⁵⁶ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 338, ISBN 978-80-7400-108-6.

Mírně odlišná situace nastává v případě odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření v případě řízení o předběžném opatření po zahájení řízení ve věci samé [ust. § 102 OSŘ], neboť jak určila rozhodovací praxe, tehdy není nutné dodržet požadavek určitosti a úplnosti návrhu co do uvedení účastníků, jestliže odpovídají účastníkům řízení ve věci samé, respektive má návrh na nařízení předběžného opatření s řízením ve věci samé tak úzkou souvislost, že je okruh účastníků nepochybný²⁵⁷.

b) Odmítnutí návrhu pro nesplnění povinnosti složit jistotu

Druhou možností pro odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření a z logiky věci i druhou oblastí, k jejímuž posouzení ze strany soudu dojde, je ověření splnění povinnosti složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením [ust. § 75b odst. 1 OSŘ].

Není-li povinnost složit jistotu navrhovatelem splněna včas či řádně, je zapotřebí ověřit, zda nejsou dány důvody k osvobození od povinnosti složit jistotu, ať už věcné či osobní. Musí se přitom jednat o aktivní činnost soudu, neboť v některých případech k osvobození dochází přímo ze zákona, a soud tak k němu musí přistoupit z úřední povinnosti. Přesto lze doporučit uvést na návrhu na nařízení předběžného opatření skutečnost, že se jedná o případ osvobození od povinnosti složit jistotu s odkazem na příslušné zákonné ustanovení, čímž je možné předejít mnoha nepříjemnostem spojeným s odmítnutím návrhu, které by sice později bylo napraveno, ale tímto vzniklá prodleva mezi podáním návrhu a nařízením předběžného opatření by mohla významně snížit jeho výslednou efektivitu. Více o problematice jistoty k zajištění náhrady škody či jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, i k otázce osvobození od ní, výše.

Pokud důvody osvobození od povinnosti složit jistotu nevyplývají z OSŘ ani z jiných právních předpisů a navrhovatel neosvědčí ani splnění podmínek pro osvobození od soudního poplatku [srov. ust. § 75b odst. 3 písm. d) OSŘ], ani nebezpečí prodlení spojené s rizikem újmy a skutečností, že navrhovatel objektivně nemohl jistotu složit [srov. ust. § 75b odst. 3 písm. e) OSŘ], návrh na nařízení předběžného opatření předseda senátu usnesením odmítne.

c) Odůvodnění rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření

Rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření by podle obecné úpravy v OSŘ obsažené mělo být přiměřeně odůvodněno [ust. § 169 odst. 1 OSŘ]. Zatímco

²⁵⁷ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 10. 2001, spis. zn.: 7 Cmo 649/2001.

v případě odmítnutí návrhu z důvodu nesplnění povinnosti složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením [ust. § 75b odst. 2 OSŘ], bude odůvodnění spíše formálního charakteru, nebo bude s ohledem na z příslušného spisu jasně patrný důvod odmítnutí prakticky zcela chybět [ust. § 169 odst. 2 OSŘ], přičemž bude rozhodnutí obsahovat pouze odkaz na příslušné zákonné ustanovení, případně ve spojení s vysvětlením odmítnutí skutečností osvědčovaných v návrhu na nařízení předběžného opatření, které by případně osvobození od povinnosti složit jistotu mohly zajistit, v případě odmítnutí návrhu z důvodu jeho neurčitosti, neúplnosti či nesrozumitelnosti [ust. § 75a OSŘ] je praktická potřeba odůvodnění o poznání vyšší.

Právě odůvodnění totiž hraje poměrně důležitou úlohu pro budoucí odstranění případných vad odmítnutého návrhu. Se samou předvídatelností soudních rozhodnutí by si totiž zahrávala situace, kdy by došlo k odmítnutí návrhu na základě strohé konstatace o nesplnění zákonných náležitostí, aniž by došlo k uvedení, která z náležitostí předsedovi senátu konkrétně chyběla, čímž je zároveň navrhovateli umožněno případné podání nového, bezvadného návrhu²⁵⁸.

Nelze také opomenout fakt, že, jak bude blíže rozebráno níže, proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je přípustné odvolání, stejně jako dovolání, které však podle ust. § 239 odst. 3 OSŘ nebylo v tomto případě přípustné až do rozhodnutí Ústavního soudu ČR spis. zn.: Pl. ÚS 16/09 ze dne 19.1.2010. I k jejich podání přitom může odůvodnění rozhodnutí sloužit, byť v praxi lze předpokládat spíše opakované podání návrhu na nařízení předběžného opatření se změnou spočívající v odstranění v usnesení o odmítnutí návrhu vytknutých nedostatků.

Určitou změnu v rozhodování může zapříčinit neméně podstatná možnost tzv. autoremedury [ust. § 210a OSŘ], kterou lze v případě odmítnutí návrhu rovněž aplikovat. Princip jejího fungování, spočívající stručně řečeno ve změně rozhodnutí přímo ze strany rozhodujícího soudu prvního stupně, bude podroben analýze v následující části této práce zabývající se opravnými prostředky proti nemeritorním rozhodnutím o návrhu na nařízení předběžného opatření.

²⁵⁸ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 442 – 443, ISBN 978-80-7552-078-4.

d) Doručování rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření

Rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření se doručuje pouze navrhovateli, přičemž jeho stejnopis je právě navrhovateli, případně jeho zástupci, zapotřebí odeslat ve lhůtě 3 dnů ode dne jeho vyhlášení či vydání [ust. § 76g OSŘ].

Jedná se mimo jiné o důsledek skutečnosti, že o podání návrhu na nařízení předběžného opatření není informována osoba, které má být předběžným opatřením uložena povinnost – fakticky tedy o podání návrhu, případně o zahájení řízení neví. Této osobě, případně jiným účastníkům, se doručuje pouze usnesení o nařízení předběžného opatření, kterým tedy bylo návrhu vyhověno²⁵⁹.

Zejména v případě usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření může mít nedoručení usnesení i praktické dopady a důvody, neboť dojde-li na základě takového, řádně zdůvodněného odmítnutí k odstranění vad a nedostatků návrhu, může být jeho účelu stále efektivně dosaženo, což by v případě odmítavého usnesení zřejmě bylo znemožněno, neboť by se ostatní účastníci v čele s osobou, proti níž předběžné opatření směřovalo, o úmyslu navrhovatele dozvěděli, a to do detailu²⁶⁰. K závěru, že takový postup není v rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení, o níž je psáno v jiné části této práce, přitom dospěl i Ústavní soud ČR, který konstatoval, že „pokud zákonodárce umožnil v případech, na které dopadá právě napadený § 76g občanského soudního řádu, aby žalobce mohl uplatnit opravný prostředek proti rozhodnutí soudu první instance, byl jeho postup odůvodněn zájmem na účinné ochraně subjektivního práva žalobce. Doručením rozhodnutí soudu prvního stupně též žalovanému by se žalovanému signalizovala uvedená procesní aktivita žalobce a poskytoval určitý časový prostor k úkonům, které by mohly účinnost případně následně vydaného předběžného opatření zmařit“²⁶¹. S takovým závěrem lze především v době extrémně rychlých technických prostředků, v níž lze kupříkladu s finančními prostředky na bankovních kontech nakládat téměř kdykoliv, odkudkoliv a okamžitě souhlasit, tím spíše, že nedochází k omezení žádného z dalších mechanismů, sloužících především k ochraně osoby, vůči níž předběžné opatření směřuje, ale dojde pouze k umožnění opakovaného posouzení návrhu na nařízení předběžného opatření.

²⁵⁹ Srov. Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 466, ISBN 978-80-7400-107-9.

²⁶⁰ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář)*. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 473, ISBN 978-80-7552-078-4.

²⁶¹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 3. 12. 2007, spis. zn.: IV. ÚS 2959/07.

2.4.2. Zastavení řízení o předběžném opatření

Další z možných způsobů nemeritorního rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření je rozhodnutí o zastavení řízení, k němuž dochází způsobem a za podmínek níže uvedených.

a) Zastavení řízení o předběžném opatření

Již bylo konstatováno, že především v rozhodovací praxi soudů bylo dovozeno, že i na řízení o předběžném opatření je nutné vztahovat ustanovení části třetí OSŘ, do nichž patří mimo jiné zákonná úprava podmínek řízení [ust. § 103 a § 104 OSŘ].

Nedojde-li tedy v první řadě k odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření z důvodů uvedených v předchozí části této práce, soud, resp. předseda senátu či samosoudce, by měl přezkoumat, zda jsou splněny podmínky řízení. Ačkoliv je v řízení v prvním stupni soud v případě odstranitelného nedostatku podmínek řízení povinen učinit opatření vhodná k jejich odstranění [ust. § 104 odst. 2 OSŘ], lze v případě řízení o předběžném opatření argumentem *per analogiam* dospět k závěru, že dojde přímo k aplikaci ust. § 104 odst. 1 OSŘ a soud řízení zastaví, jako by se bez dalšího jednalo o nedostatek podmínky neodstranitelný. Opačný přístup by neodpovídal explicitnímu vyloučení vyzývací a poučovací povinnosti soudu [ust. § 43 OSŘ], které OSŘ pro případ vad návrhu na nařízení předběžného opatření obsahuje [ust. § 75a OSŘ]. Naopak by došlo k narušení podstaty a smyslu institutu předběžného opatření, neboť by snahou o zmíněná vhodná opatření docházelo buďto k průtahům s nařízením předběžného opatření, nebo v opačném případě dokonce k jeho nařízení, ačkoliv by se nedostatek podmínek řízení nakonec odstranit nepodařilo. K podobnému závěru by bylo možné dojít rovněž za pomoci interpretačního pravidla *a maiori ad minus*, podle něhož by nedávalo smysl činit opatření k odstranění nedostatku podmínek řízení, když je výslovně vyloučena obdobná, avšak relativně širší povinnost v případě vad návrhu na nařízení předběžného opatření.

Ze stejného důvodu se osobně přikláním k vyloučení obecného postupu soudu z důvodu věcné nepřislusnosti [ust. § 104a odst. OSŘ], neboť v opačném případě nejenže by opět došlo ke značným a zcela jistě nežádoucím průtahům v řízení o předběžném opatření, ale především by se o co do věcné příslusnosti chybně podaném návrhu dozvěděli ostatní účastníci řízení s odůvodněním pomocí jejich práva na vyjádření se. Tím by však byla pravděpodobnost funkčnosti a efektivnosti předběžného opatření i v případě jeho pozdějšího nařízení ohrožena,

ne-li spíše zcela zmařena, což by jistě bylo v rozporu i se samotným „duchem“ civilního procesního práva [ust. § 6 OSŘ].

Soud tedy v první řadě obdobně posuzuje, zda je v konkrétním případě dána pravomoc soudu k rozhodnutí o podaném návrhu (a není tedy kupříkladu uzavřena rozhodčí doložka, měly by možnost dozvědět se o tom) [ust. § 103 - § 105 OSŘ]. Dále je zkoumáno, zda byl návrh podán k soudu, který je věcně, místně a funkčně příslušný k jeho projednání a posouzení [ust. § 84 OSŘ a ust. § 85a OSŘ ve spojitosti s ust. § 74 odst. 3 OSŘ], o čemž je detailněji pojednáno v příslušné části této práce. Následně soud přezkoumává procesní způsobilosti účastníků řízení o předběžném opatření, stejně jako způsobilost být účastníkem řízení [srov. zejména ust. § 90 OSŘ a násl. ve spojitosti s ust. § 74 odst. 2 OSŘ], aby následně bylo přezkoumáno také to, zda nastala překážka věci zahájené, tzv. překážka *litispendence* [srov. ust. § 83 odst. 1 OSŘ], nebo překážka věci rozhodnuté, tzv. překážka *rei iudicatae* [srov. ust. § 159a odst. 4 OSŘ]). Těmito překážkami, respektive negativními podmínkami řízení, se tato práce rovněž podrobněji zabývá. Dospěje-li soud k závěru, že je zde nedostatek některé z uvedených podmínek řízení, usnesením jej zastaví [ust. § 104 odst. 1 OSŘ].

Opomenout pak nelze ani možnost zpětvzetí návrhu [ust. § 96 OSŘ]. Rovněž k němu je totiž v řízení o předběžném opatření možné přistoupit. Podle obecné úpravy je do jisté míry směřodatným okamžikem pro možnost zpětvzetí návrhu právní moc rozhodnutí. Dojde-li ke zpětvzetí před tímto okamžikem, soud řízení buďto zastaví, nebo, bylo-li již o věci rozhodnuto, aniž by rozhodnutí nabylo právní moci, řízení zastaví a v rozsahu zpětvzetí rozhodne též o zrušení nepravomocného rozhodnutí [ust. § 96 odst. 1 OSŘ]. V případě řízení o předběžném opatření však nastává poměrně zajímavá situace, neboť je-li návrhu vyhověno, nařízené předběžné opatření se stane vykonatelným vyhlášením, resp. doručením rozhodnutí o podaném návrhu povinné osobě [srov. ust. § 76c a § 76d OSŘ]. Teoreticky tedy může dojít k nařízení vykonatelného předběžného opatření, kterým bude povinné osobě například znemožněno určité (v určitém krátkém časovém intervalu) podstatné jednání, načež dojde ke zpětvzetí návrhu a v jeho důsledku ke zrušení předběžného opatření, přestože již *de iure* nastaly jeho účinky. V popsané souvislosti se nabízí otázka, jaký dopad by podobné rozhodnutí mělo kupříkladu na možnost domáhat se náhrady škody či jiné újmy nařízeným předběžným opatřením způsobené. Proto se domnívám, že by soudy měly podobné návrhy posuzovat s větší citlivostí, k čemuž jim – dle mého názoru – OSŘ dává dostatečný prostor [ust. § 96 odst. 3 OSŘ]. K této úvaze mne vede praktická zkušenost, která je mírně odlišná od výše popsané situace teoretické. Soud v mých sporech opakovaně rozhodl o zpětvzetí návrhu na nařízení předběžného opatření poté,

co návrh zamítl, případně odmítl. Na první pohled se jedná o méně problematickou situaci, nicméně vyhověním zpětvzetí soud zrušil rovněž navrhovateli nevyhovující rozhodnutí, čímž v případě zamítnutí návrhu odstranil překážku věci rozhodnuté. Ve spojitosti s tím, že v příslušném případě dochází k významně rychlejšímu vrácení složené jistoty, se v praxi setkáváme s využíváním této možnosti k opakovanému podávání obsahově prakticky totožných návrhů na nařízení předběžného opatření za použití „totožných“ prostředků ke složení jistoty, a to v očekávání potenciálně odlišného právního hodnocení věci různými soudci. Jsem přesvědčen, že takový postup není správný, ačkoliv k jeho zamezení postačuje hlubší domyšlení důsledků rozhodování soudů, nikoliv změna právní úpravy v OSŘ.

b) Odůvodnění rozhodnutí o zastavení řízení o předběžném opatření

O zastavení řízení tedy soud rozhoduje usnesením [ust. § 167 odst. 1 OSŘ]. Usnesení obsahuje zejména označení účastníků, jejich zástupců a specifikace věci, uvedení výroku a poučení o opravném prostředku obsahuje odůvodnění [ust. § 169 odst. 1 OSŘ]. Hlavní součástí odůvodnění by měly být skutečnosti, ze kterých soud při rozhodnutí o zastavení řízení vycházel, tedy kupříkladu řízení, v jehož důsledku nastala překážka věci rozhodnutí a tak podobně.

Obdobně jako v případě rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření by i rozhodnutí o zastavení řízení mělo být přiměřeně odůvodněno [ust. § 169 odst. 1 OSŘ], ledaže by bylo z obsahu spisu zřejmé, na základě jakých skutečností bylo rozhodnuto [ust. § 169 odst. 2 OSŘ]. Vzhledem k tomu, že většina důvodů vedoucích k zastavení řízení bývá poměrně jasná, v praxi se obvykle setkáváme spíše s druhou z uvedených alternativ.

c) Doručování rozhodnutí o zastavení řízení o předběžném opatření

Rovněž úprava doručování rozhodnutí o zastavení řízení o předběžném opatření je shodná s úpravou doručování rozhodnutí o odmítnutí [ust. § 76g OSŘ]. Usnesení se proto doručuje pouze navrhovateli s tím, že jeho stejnopis je právě navrhovateli, potažmo jeho zástupci, třeba odeslat ve lhůtě 3 dnů ode dne jeho vyhlášení nebo vydání usnesení.

2.4.3. Opravné prostředky proti nemeritornímu rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření

S ohledem na zásadu dvojinstančnosti soudního řízení, jíž je garantován přezkum správnosti rozhodnutí soudů prvních stupňů, která nenabyla právní moc, soudy druhého stupně,

je dána možnost podání řádného opravného prostředku – odvolání i proti nemeritornímu rozhodnutí soudu prvního stupně. V řízeních o nařízení předběžného opatření se bude jednat konkrétně o rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření a o rozhodnutí o zastavení řízení o předběžném opatření.

Pojednání zasluhují rovněž mimořádné opravné prostředky a v civilním soudním řízení poměrně neobvyklá možnost autoremedury.

a) Autoremedura a odvolání proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu

Bez ohledu na to, zda dojde k odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření pro neúplnost, nesrozumitelnost anebo neurčitost návrhu [ust. § 75a OSŘ], nebo pro nesložení jistoty k zajištění náhrad škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením [ust. § 75b odst. 2 OSŘ] v případech, v nichž není splněna zákonná výjimka [ust. § 75b odst. 3 OSŘ], má návrhové právo na přezkum správnosti rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření v řízení před odvolacím soudem, a to na základě jím podaného odvolání. Jinak by tomu bylo pouze v případě, pokud by usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření (nebo usnesení ve věcech předběžných opatření souhrnně) bylo uvedeno v taxativním výčtu obsaženém, jímž jsou konstatována usnesení, proti nimž odvolání není přípustné [ust. § 202 odst. 1 OSŘ].

Pro podání platí obecná 15-ti denní odvolací lhůta [ust. § 204 OSŘ], která počíná běžet od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, které je odvoláním napadeno, přičemž se odvolání standardně podává u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje. Předseda senátu odvolacího soudu k projednání odvolání o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření nemusí jednání nařizovat [ust. § 214 odst. 2 písm. c)]. Nařízeno však být může, ač se tak prakticky nikdy neděje. V ostatním pro řízení o odvolání proti usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření platí obecná právní úprava.

Ve vztahu k doručování usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je velmi podstatnou skutečností, že se usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření doručuje pouze návrhovateli [ust. § 76g OSŘ]. Z toho vyplývá, že proti odmítnutí návrhu se může odvolat pouze návrhovatel. Ještě zajímavější je však otázka doručování, neboť je stanoveno, že v případě odvolání proti usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé a jímž je tedy i usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření, soud odvolání doručí pouze těm účastníkům, jejichž práv a povinností se týká, je-li to s ohledem na okolnosti

případu či povahu věci vhodné a účelné [ust. § 210 odst. 1 OSŘ]. Jinými slovy: podle zákona může nastat situace, že se účastník, vůči němuž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje, nejen o podání samotného návrhu, ale i o podání případného odvolání proti usnesení o odmítnutí takového návrhu, vůbec nedozví. Tímto tématem se v minulosti zabýval rovněž Ústavní soud ČR, jenž v jednom ze svých rozhodnutí dospěl mimo jiného k následujícímu závěru: *„Ze zásady rovnosti účastníků řízení však nelze vyvozovat abstraktní postulát, že všichni účastníci řízení musí v každém okamžiku řízení současně disponovat určitým procesním prostředkem. V případě některých procesních prostředků plyne naopak z jejich povahy a účelu, že jejich uplatnění může být k dispozici pouze jedné straně. Tak tomu bude i v případě návrhu na předběžné opatření, neboť toto opatření slouží k zaručení projednatelnosti nároku a účinnosti případného poskytnutí soudní ochrany. Nelze proto např. v nedoručení rozhodnutí o zamítnutí nebo odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření žalovanému spatřovat porušení zásady rovnosti účastníků řízení.“*²⁶². Z citovaného nálezu Ústavního soudu ČR lze dovodit, že soud upřednostnil zajištění projednatelnosti nároku navrhovatele nařízení předběžného opatření prostřednictvím předběžného opatření před extenzivním výkladem existence procesních práv na straně účastníka, vůči němuž návrh směřoval. Argumentace je přitom opřena o skutečnost, že určité procesní prostředky v určitou dobu náležejí pouze některému z účastníků řízení, aniž by tím byla založena jejich nerovnost, dále o snížení funkčnosti institutu předběžného opatření i samotného odvolání v případě „signalizování procesní aktivity“ doručením rozhodnutí soudu prvního stupně a tím v neposlední řadě i nelogičností výkladu, podle něhož by účastník, vůči němuž předběžné opatření směřuje, mohl mít zájem proti jemu vyhovujícímu rozhodnutí podávat odvolání, které by muselo být považované za „subjektivně nepřípustné“. Předmětné rozhodnutí Ústavního soudu ČR je o to zajímavější ve světle aktuálnějšího a již zmiňovaného rozhodnutí Ústavního soudu ČR spis. zn.: II. ÚS 1847/16 ze dne 1.9.2016, jímž bylo judikováno, že soud má povinnost vyžádat si po podání návrhu na nařízení předběžného opatření stanovisko účastníka, vůči němuž návrh směřuje, tedy kterému má být předběžným opatřením uložena určitá povinnost.

Ačkoliv lze v obou rozhodnutích nalézt jasnou logickou linku, za správné pokládám rozhodnutí staršího data, kterému předcházelo dlouhodobě nepřekonané rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, v němž bylo mimo jiné jasně stanoveno, že *„v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření soud není povinen umožnit ostatním účastníkům řízení, aby se mohli před*

²⁶² Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl. ÚS 16/09.

*rozhodnutím o tomto návrhu vyjádřit k obsahu listin, z nichž bude činit závěr o tom, zda jsou splněny předpoklady pro nařízení předběžného opatření*²⁶³. Podle mého názoru je totiž ve starším rozhodnutí Ústavního soudu ČR velmi svědomitě a podrobně uvážena pozice obou (všech) účastníků řízení a jejich procesní možnosti a řádně zohledněn účel i podstata institutu předběžného opatření a tím pádem i jeho praktická využitelnost. Novější rozhodnutí, jak je bohužel trendem posledních let, akcentuje „teoretická“ práva účastníků řízení a usiluje o zajištění utopicky spravedlivého soudního řízení, což však mnohdy vede k soudnímu řízení nepraktickému a tím i nespravedlivému. Domnívám se, že by vyšší soudy, včetně soudu ústavního či dovolacího, měly apelovat spíše na využívání ostatních procesních prostředků, zejména možnosti podstatného zvýšení jistoty, nežli přistupovat ke změnám dlouhodobě vcelku dobře fungujících základních principů řízení o předběžném opatření. Tím by bylo zajištěno jak efektivní fungování institutu předběžného opatření obecně, tak prevence před šikanózními či jinak nedůvodnými návrhy. Pravdou totiž je, že podle mé praktické zkušenosti je dosažení zvýšení jistoty, byť i na základě podrobně zdůvodněného návrhu, téměř nemožné, byť je v naprosté většině případů potenciální výše škody, která může nařízením předběžného opatření vzniknout, o mnoho řádu vyšší, nežli výše „základní“ zákonné jistoty.

Pro úplnost nutno dodat, že v rámci řízení, jehož výsledkem byl výše zčásti citovaný nálezn Ústavního soudu ČR spis. zn.: Pl. ÚS 16/09 ze dne 19.1.2010 bylo rozhodováno nejen o návrhu na zrušení ust. § 76g OSŘ, jež na základě uvedených argumentů obstálo a zrušeno nebylo, ale rovněž o návrhu na zrušení ust. § 220 odst. 3 OSŘ v tehdejší znění, podle něhož platilo, že *„nejsou-li podmínky pro potvrzení usnesení, jímž bylo rozhodnuto o předběžném opatření, nebo jiného usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé, nebo pro jejich zrušení podle § 219a odst. 1, odvolací soud je změní“*. Toto ustanovení předmětným rozhodnutím zrušeno bylo, a to z důvodu jeho rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. K tomuto závěru soud vedla úvaha, zda má účastník řízení, jemuž byla předběžným opatřením uložena povinnost, možnost *„uplatnit jeho tvrzení a námitky v obdobném rozsahu, jaký měl navrhovatel, bez ohledu na to, bylo-li předběžné opatření nařízeno soudem prvního nebo druhého stupně“*. Ústavní soud ČR logicky dospěl k závěru, že taková možnost dána není, a to bez ohledu na snahu zákonodárce o zajištění rovnováhy jednak prostřednictvím práva účastníka učinit podnět ke zrušení předběžného opatření [ust. § 77 odst. 2 OSŘ], případně prostřednictvím zákonného zajištění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy, která by vznikla

²⁶³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2001, spis. zn.: 20 Cdo 134/99.

předběžným opatřením, navrhovatelem složenou jistotou [ust. § 75b odst. 1 OSŘ], případně jejího doplatku [ust. § 75b odst. 1 OSŘ, resp. ust. § 76h OSŘ]. Důvodem je právě podstatný rozpor v právech účastníků řízení a tím založená nerovnost, spočívající zejména v tom, že účastník, vůči němuž předběžné opatření směřuje, by v případě postupu podle zrušeného ust. § 220 odst. 3 OSŘ v tehdejší znění v žádném z jemu zákonem garantovaných možností neměl možnost, jak docílit přezkumu „*zákonosti předběžného opatření v době jeho nařízení, neboť podle uvedeného ustanovení soud posuzuje aktuální trvání těchto podmínek, a nikoliv to, zda tyto podmínky byly dány v době nařízení*“²⁶⁴.

Usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je současně jedním z rozhodnutí, u nichž OSŘ připouští tzv. autoremeduru. Autoremedura je v občanském soudním řízení spíše ojedinělý způsob rozhodnutí o opravném prostředku, se kterým se lze setkat spíše v oblasti správního procesního práva. Jeho smyslem je, že sám orgán, zde tedy příslušný soud, který opravným prostředkem napadené rozhodnutí vydal, své rozhodnutí obsahující chybu opravu opraví. Tím je zajištěna rychlost při odstranění zjevných chyb v rozhodování soudů prvního stupně, která však musí být, s ohledem na možné důsledky takového postupu, značně limitována. Proto je omezena na konkrétní případy, které jsou v rozsahu pro tuto práci podstatně vyjmenovány v ust. § 210a OSŘ a mezi něž náleží rovněž usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření, a to jak pro neúplnost, nesrozumitelnost anebo neurčitost návrhu [ust. § 75a OSŘ], tak pro nesložení jistoty k zajištění náhrad škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením [ust. § 75b odst. 2 OSŘ]. Podmínkou autoremedury je podle příslušného ustanovení to, že soud prvního stupně odvolání v celém rozsahu vyhoví. V případě předběžných opatření tedy půjde o situaci, v níž soud shledá, že důvody pro odmítnutí návrhu nebyly dány.

b) Odvolání proti rozhodnutí o zastavení řízení

Pro odvolání proti rozhodnutí o zastavení řízení o předběžném opatření platí obdobně závěry uvedené ve vztahu k odvolání proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření.

Soud však v případě usnesení o zastavení řízení o předběžném opatření nemůže přistoupit k autoremeduře [ust. § 210a OSŘ].

²⁶⁴ Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl. ÚS 16/09.

c) **Mimořádné opravné prostředky**

Mezi mimořádné opravné prostředky, tedy opravné prostředky směřující proti rozhodnutí v právní moci, patří v civilním soudním řízení dovolání (část čtvrtá, hlava třetí OSŘ), žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost (obě část čtvrtá, hlava druhá OSŘ).

Dovolání není v případě řízení o předběžném opatření přípustné, což vyplývá z v OSŘ uvedeného taxativního výčtu [ust. § 238 odst. 1 písm. f) OSŘ]. Důvodem, který zákonodárce k tomuto omezení vedl, je omezená doba trvání předběžného opatření, která potřebu mimořádného přezkumu pravomocného rozhodnutí, a to i s ohledem na dobu trvání dovolacího řízení, minimalizuje až vylučuje²⁶⁵.

Žaloba na obnovu řízení není v řízení o předběžném opatření možná, neboť není splněna žádná z podmínek přípustnosti žaloby stanovená [ust. § 228 OSŘ], a to již proto, že v řízení o předběžném opatření nikdy není rozhodováno rozsudkem ani nemůže být vydáno usnesení, kterým by bylo rozhodnuto ve věci samé, neboť i případné rozhodnutí o nařízení předběžného opatření patří mezi rozhodnutí prozatímní – předběžná, jak bylo zdůvodněno v úvodu této práce. Za úvahu pak rovněž stojí skutečnost, že obnovu řízení, k níž tedy v případě řízení o předběžném opatření nelze přistoupit, může v situaci změněných okolností [ust. § 228 odst. 1 OSŘ] nahradit nový návrh na nařízení předběžného opatření. Ten bude z hlediska procesního rychlejší a tím pádem z hlediska praktického efektivnější, nežli připuštění obnovy řízení v těchto řízeních. Rozhodnutím o žalobě na obnovu řízení totiž může být buďto zamítnutí žaloby, nebo povolení obnovy řízení, v němž by teprve došlo k posuzování splnění podmínek pro nařízení předběžného opatření [ust. § 235e odst. 1 OSŘ]. V této souvislosti rovněž doplňuji, že žaloba na obnovu řízení není vyloučena [ust. § 230 odst. 2 OSŘ]. Ačkoliv totiž zákonodárce zrušení předběžného opatření výslovně připouští [ust. § 77 odst. 2 OSŘ], je nutné rozlišovat mezi právě zrušením předběžného opatření, kdy je samotné usnesení o nařízení předběžného opatření nedotčeno, a zrušením usnesení o jeho nařízení [ust. § 230 odst. 2 OSŘ].

Naopak žaloba pro zmatečnost přípustná je, neboť podle OSŘ je za splnění dalších podmínek možné žalobu pro zmatečnost podat tehdy, napadá-li pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno [ust. § 229 odst. 1 OSŘ]. Takovým rozhodnutím je z kategorie meritorních kupříkladu rozhodnutí o nařízení předběžného opatření anebo rozhodnutí odvolacího soudu o potvrzení rozhodnutí o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření. Právě ve vztahu k němu totiž Ústavní soud ČR

²⁶⁵ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 890 a násl., ISBN 978-80-7400-673-9.

judikoval, že žaloba pro zmatečnost „představuje mimořádný opravný prostředek, který slouží k tomu, aby mohla být zrušena pravomocná rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo (zmatečností), jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i ve veřejném zájmu, aby taková pravomocná rozhodnutí byla odklizená, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná“²⁶⁶. V rámci citovaného rozhodnutí Ústavní soud ČR napravil nesprávný názor soudů prvního a druhého stupně, které předmětné rozhodnutí odvolacího soudu potvrzující usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření nepovažovaly za „rozhodnutí, kterým bylo řízení skončeno“. K tomu soud uvedl, že takovým rozhodnutím je pochopitelně každé meritorní rozhodnutí, ale rovněž všechna nemeritorní rozhodnutí, kterými příslušné řízení fakticky končí.

Z uvedeného závěru jednoznačně vyplývá, že žalobou pro zmatečnost lze napadnout rovněž všechna nemeritorní rozhodnutí, jejichž vydáním řízení o předběžném opatření končí, jak byla uvedena – tedy usnesení o zastavení řízení a odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření.

d) Lhůta pro rozhodnutí o odvolání proti nemeritornímu rozhodnutí v řízení o předběžném opatření

Za velmi podstatnou otázku a bohužel praktický problém lze nepochybně považovat lhůtu pro rozhodnutí o odvolání proti rozhodnutí v řízení o předběžném opatření, v tomto případě tedy proti rozhodnutí nemeritornímu, která zcela chybí. Úprava je však pro případ meritorního i nemeritorního rozhodnutí shodně zcela absentující.

Ačkoliv se nabízí úvaha, že samotné soudy, vedoucí v patrnosti smysl předběžného opatření budou o odvolání v těchto věcech rozhodovat urychleně a přednostně, praktické fungování ukazuje pravý opak. O odvoláních ve věcech předběžných opatření je rozhodováno standardní rychlostí, což může způsobit komplikace všem účastníkům, respektive oběma stranám takového řízení. Pro žalobce a navrhovatele nařízení předběžného opatření je absence lhůty pro rozhodnutí o odvolání ve věcech předběžných opatření problematická proto, že ohrožuje ochranu jeho práv a oprávněných zájmů, jinak zajištěnou ust. § 75c odst. 2 OSŘ. Připomeňme, že toto ustanovení prikazuje, aby bylo o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodnuto bezodkladně, a není-li nebezpečí z prodlení, do uplynutí 7 dnů po podání návrhu.

²⁶⁶ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20. 6. 2007, spis. zn.: III. ÚS 249/06.

Dojde-li tudíž k zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření či k vydání jiného, pro navrhovatele negativního rozhodnutí, kterým se řízení končí, a k podání odvolání proti němu, navrhovatel již nemá jistotu, že o odvolání bude rozhodnuto v rychlém časovém sledu. Tím je ohrožen účel a podstata předběžného opatření, což platí tím spíše v situaci, kdy podle poslední judikatury zejména Ústavního soudu ČR, o níž bylo pojednáno výše v této práci, dochází k rozšiřování názoru, že i účastník, vůči němuž předběžné opatření směřuje, má mít možnost vyjádřit se k podanému návrhu na nařízení předběžného opatření. Kombinace tohoto práva s neexistující lhůtou pro rozhodnutí odvolacího soudu může vést k absolutnímu potlačení funkčnosti institutu předběžného opatření v případech, v nichž nebude návrhu vyhověno soudem prvního stupně a následný procesní postup druhému účastníkovi umožní přijmout veškerá potřebná opatření, aby případnou změnou rozhodnutí odvolacím soudem (posuzujícím podmínky pro nařízení předběžného opatření ke dni vyhlášení (vydání) usnesení soudu prvního stupně) nebyl jakkoliv dotčen. I proto v praxi velmi často dochází k situaci, že je návrh na nařízení předběžného opatření, jemuž nebylo v zákonné sedmidenní lhůtě vyhověno, vzat zpět, a s drobnými úpravami podán znovu tak, aby došlo k novému posouzení věci ve zmíněné lhůtě, ideálně také jiným soudcem. Neméně prospěšná je však absence lhůty i pro účastníka, vůči němuž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje v situaci, v níž bylo návrhu vyhověno. Jedním ze standardních způsobů obrany proti takovému rozhodnutí je právě podání odvolání. Vezmeme-li v úvahu však intenzitu a dopady zásahu, které předběžné opatření na takovou osobu může mít, je absence lhůty pro odvolání značně problematická, neboť nikoliv neobvyklé několikaměsíční čekání na (nápravné) rozhodnutí odvolacího soudu může konečný důsledek nesprávně nařízeného předběžného opatření znásobit. Na tom nic nemění ani skutečnost, že má účastník, jemuž byla předběžným opatřením uložena povinnost jiné možnosti, jak důsledky předběžného opatření zmírnit či vyloučit (např. podnět ke zrušení předběžného opatření [ust. § 77 odst. 2 OSŘ] anebo návrh na složení doplatku jistoty [ust. § 76h OSŘ]).

Pro úplnost zmiňme, že lhůta pro rozhodnutí o odvolání ve věcech předběžného opatření byla v tehdejší znění stanovena [ust. § 218b OSŘ] alespoň pro předběžná opatření upravená v ust. § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ v tehdejší znění a pro zvláštní předběžná opatření [ust. § 76a OSŘ v tehdejší znění a v ust. § 76b OSŘ v tehdejší znění]. Lhůta činila 7 dnů od předání věci odvolacímu soudu (vše ve znění OSŘ účinném do 31.12.2013). Ani tato úprava však neřešila problematiku, se kterou se v praxi setkáváme v „řadových“ případech a její důsledky, jak jsou popsány výše.

2.4.4. Nařízení předběžného opatření (vyhovění návrhu)

Cílem každého žalobce (navrhovatele), jenž podal návrh na nařízení předběžného opatření, je dosáhnout vyhovění návrhu a tím i samotného nařízení předběžného opatření v požadovaném rozsahu. Kvůli tomu a rovněž vzhledem ke skutečnosti, že logicky právě nařízením předběžného opatření dochází k nejzávažnějším důsledkům a dopadům, které tento institut umožňuje, budeme nařízení předběžného opatření z možných nemeritorních i meritorních rozhodnutí věnovat největší pozornost.

a) Zásady rozhodnutí o nařízení předběžného opatření

V řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření platí zásady uvedené a rozebrané v příslušných částech této práce. Pro rozhodnutí o předběžném opatření platí zejména v části zásada přiměřenosti a zásada zákazu předjímat rozhodnutí ve věci samé. V prvním případě jde o zásadu garantující, že do práv osoby, vůči níž předběžné opatření směřuje a kterým jí bude uložena určitá povinnost, nebude zasáhnuto nepřiměřeným, zejména příliš omezujícím, způsobem. Má se za to, že tato přiměřenost by měla být posuzována především ve vztahu k újmě, která by v důsledku nařízení předběžného opatření mohla vzniknout²⁶⁷. Osobně se však domnívám, že ne vždy lze „měřítkem“ újmy postihnout všechny situace, k nimž v důsledku nařízení předběžného opatření může dojít. Kupříkladu situace, v níž je omezena možnost disponovat s majetkem a tím pádem výrazně zasaženo do vlastnického práva, respektive jeho složky – volné dispozice vlastníka s předmětem vlastnictví, dotčená osoba nemusí být výši újmy, třebaže nemateriální, řádně postižena, a to zejména v případě déletrvajících předběžných opatření. Proto jsem zastáncem přístupu podrobnějšího přezkoumávání přiměřenosti k nařízení navrhovaného předběžného opatření s tím, že jí lze dosáhnout nikoliv pouze rozhodnutím o nařízení předběžného návrhu či zamítnutím návrhu, ale soudy bohužel málo využívanými možnostmi uložení doplatku jistoty, anebo časového omezení trvání předběžného opatření. Ve vztahu k druhé uvedené zásadě zákazu předjímat rozhodnutí ve věci samé připomeňme, že předběžné opatření je rozhodnutím dočasným, zatímní povahy. Jako takové by jeho nařízením způsobené důsledky neměly vést k situacím, v nichž bude rozhodnutí ve věci samé nadbytečné.

V podrobnostech k zásadám rozhodnutí o nařízení předběžného opatření odkazují na předchozí pasáže této práce.

²⁶⁷ Srov. např. ČÁPOVÁ, H. *Potírání nekalé soutěže cestou předběžných opatření*. Právník, 1997, č. 8, s. 693, ISSN 0231-6625.

b) Materiální podmínky nařízení předběžného opatření

OSŘ stanoví několik podmínek, k jejichž splnění musí dojít, aby mohlo být předběžné opatření na základě příslušného návrhu nařízeno [ust. § 75c odst. 1]. Předně nesmí dojít k odmítnutí takového návrhu z důvodu neúplnosti, nesrozumitelnosti anebo neurčitosti [ust. § 75a OSŘ] nebo z důvodu nesložení jistoty v případech, v nichž zákon nestanoví žádnou výjimku [ust. § 75b odst. 2 a 3 OSŘ]. Současně však musí být prokázáno, že a1) „*je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků*“ nebo že a2) „*je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen*“, a současně jestliže b) „*budou alespoň osvědčeny skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením*“. Stručně řečeno tedy musí dojít k prokázání splnění materiálních předpokladů pro nařízení předběžného opatření. Více o jednotlivých předpokladech a jejich teoretickém pojetí i praktické aplikaci v příslušné části této práce.

c) Obsah předběžného opatření (povinnosti, které lze předběžným opatřením uložit)

Aniž by byla dotčena povinnost zachovat dříve uvedené zásady a zohlednit podstatu a účel institutu předběžného opatření, účastníku řízení může být předběžným opatřením uloženo, aby:

- a) platil výživné v nezbytné míře;
- b) poskytl alespoň část pracovní odměny, jde-li o trvání pracovního poměru a navrhovatel ze závažných důvodů nepracuje;
- c) složil peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu;
- d) nenakládal s určitými věcmi nebo právy;
- e) něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco snášel [ust. § 76 odst. 1 OSŘ].

Z uvození tohoto výčtu příslovcem zejména je patrné, že se jedná o výčet demonstrativní, tedy neúplný. Současně je z dikce odkazovaného ustanovení zřejmé, že nařízeným předběžným opatřením lze účastníku „uložit“ pouze povinnost, neboť kupříkladu konstatování (deklarování) určitého oprávnění či závazku by nebylo „uloženo“. Tento závěr je potvrzen mimo jiné dikcí vybraných ustanovení OSŘ, explicitně hovořícím o „uložení povinnosti předběžným opatřením“ [např. ust. § 75c odst. 1 OSŘ]. Pochopitelně však platí, že jednomu účastníku uložené povinnosti recipročně odpovídá právo druhého účastníka, obvykle navrhovatele.

Připomeňme také, že v řízení o předběžném opatření ve smyslu této práce, je soud vázán návrhem žalobce (navrhovatele), což vyplývá mimo jiné ze zásad občanského soudního řízení²⁶⁸.

i) Povinnost platit výživné v nezbytné míře [ust. § 76 odst. 1 písm. a) OSŘ]

Předběžným opatřením podle ust. § 76 odst. 1 písm. a) OSŘ je účastníku uložena povinnost, aby platil výživné v nezbytné míře. Jedná se tedy o dočasné zajištění platby výživného v omezeném rozsahu, čímž není dotčena povaha předběžného opatření jako institutu, kterým mají být zatímně upraveny poměry účastníků řízení [ust. § 74 odst. 1 OSŘ] anebo „odstraněna“ obava z ohrožení výkonu rozhodnutí (tamtéž). V obou variantách platí, že se jedná o případy, v nichž je předběžné opatření nařízeno z důvodu osvědčení neplnění povinnosti k placení výživného, ať už tato povinnost plyne ze zákona, anebo z pravomocného rozhodnutí (což má vliv pouze na to, o kterou z nadepsaných možností se bude jednat – k tomu více také níže).

Povinnost k placení výživného může být v rámci nařízeného předběžného opatření uložena pouze do budoucna, nelze tedy uložit povinnost k úhradě výživného, na které vznikl nárok v minulosti²⁶⁹. Za předěl mezi nárokem budoucím a minulým se přitom považuje okamžik (resp. den) podání návrhu na nařízení předběžného opatření²⁷⁰.

Otázkou je, zda povinností platit výživné „v nezbytné míře“ může být i povinnost platit výživné v plné výši. Přikláním se k názoru, že ano a otázkou je spíše to, zda soud při rozhodování o výši výživného ve věci samé dospěje k tomu, že v zatímném rozhodnutí o nařízení předběžného opatření stanovená výše „výživného v nezbytné míře“ byla dostatečná. Ze zvolené dikce zákonného ustanovení však jasně plyne, že by se soud při stanovování výše „výživného v nezbytné míře“ měl držet spíše zpátky a povinnost platit výživné uložit obvykle na spodní hranici pravděpodobného budoucího nároku. Nejenže by jinak docházelo k nahrazování rozhodnutí ve věci samé, ale soud by svým způsobem vytvářel sám na sebe tlak rozhodnutím o nařízení předběžného opatření, neboť by mezi účastníky řízení rozhodnutím ve věci samé o povinnosti platit výživné v nižší míře, nežli byla uložena v řízení o předběžném opatření, s nejvyšší pravděpodobností vyvolal další spory.

²⁶⁸ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 308, ISBN 978-80-7400-673-9.

²⁶⁹ Srov. např. rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 25. 6. 1964, spis. zn.: 5 Co 209/64 (Rc 53/1964).

²⁷⁰ Srov. HANDL, V., RUBEŠ, J. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Panorama, 1985, s. 336.

Budeme-li se však podrobněji zabývat zmiňovaným účelem předběžného opatření, je ve vztahu k výše uvedenému nutné hodnotit také to, zda se jedná o situaci, v níž je nařízení předběžného opatření navrhováno z důvodu zmíněné potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, nebo z důvodu obavy z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí [§ 74 odst. 1 OSŘ]. Pokud by totiž předběžné opatření mělo zajistit (v užším slova smyslu) (s)plnění povinnosti platit výživné v dříve stanovené výši s ohledem na existenci skutečností osvědčujících obavu z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí platit takové výživné, bylo by na místě, aby byla za „nezbytnou míru“ považována plná částka pravomocně stanoveného výživného²⁷¹. Domnívám se proto, že při stanovení výše „nezbytné míry“ výživného, která má být v rámci předběžným opatřením uložené povinnosti placena, je nutné pečlivě posuzovat nejen osvědčení skutečností rozhodujících pro uložení povinnosti předběžným opatřením, ale i samotný důvod, proč je nařízení předběžného opatření navrhováno.

K uvedenému Jirsa v soudcovském komentáři uvádí, že „kritérium „nezbytné míry“ znamená v praxi, že má být uloženo platit výživné ve výši, kterou soud odhadne na základě informací ze spisu; jedná se o vyživovací minimum, zpravidla nižší než výživné následně vyměřené meritorním rozhodnutím. Lze zjednodušit, že pojem nezbytné míry by měl zhruba odpovídat nákladům na základní životní potřeby oprávněné osoby“²⁷². S tímto názorem se ztotožňuji, avšak pouze v rozsahu výše uvedeném, tedy s výjimkou případu, kdy jde o předběžné opatření, jehož nařízení je navrhováno nikoliv s ohledem na potřebu zatímní úpravy poměrů účastníků před rozhodnutím ve věci samé, ale s ohledem na obavu z ohrožení výkonu rozhodnutí.

Závěrem této podkapitoly uvedme, že návrh na nařízení předběžného opatření podle ust. § 76 odst. 1 písm. a) OSŘ je jednou z výjimek, v nichž nemusí být složena jistota k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy [ust. § 75b odst. 3 písm. a)], která by vznikla předběžným opatřením, jak jinak OSŘ stanoví [ust. § 75b odst. 1 OSŘ] pod „sankcí“ odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření [ust. § 75b odst. 2 OSŘ].

Nesplnění této povinnosti povede k výkonu rozhodnutí či exekuci na majetek osoby, vůči níž předběžné opatření směřovalo, pro peněžité plnění [ust. § 258 odst. 1 OSŘ].

²⁷¹ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 207, ISBN 978-80-7400-622-7.

²⁷² JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 468., ISBN 978-80-7552-078-4.

ii) Povinnost poskytnout alespoň část pracovní odměny, jde-li o trvání pracovního poměru a navrhovatel ze závažných důvodů nepracuje [ust. § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ]

Možnost uložení povinnosti poskytnout alespoň část pracovní odměny upravuje ust. § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ. Podmínkou, která musí být splněna nad rámec obecných i zvláštních formálních a materiálních podmínek pro nařízení předběžného opatření je, že musí jít o případy řešení trvání pracovního poměru, během nichž navrhovatel ze závažných důvodů nepracuje. Obecně se však i zde jedná o případ, že je osvědčeno, že účastník, jemuž je rozhodnutí adresováno, neplní svou povinnost k úhradě pracovní odměny v plné výši. Shodně s předběžným opatřením ukládajícím povinnost platit výživné platí i pro uložení povinnosti k úhradě pracovní odměny, že se musí jednat o povinnost směřující do budoucna, aniž by prostřednictvím předběžného opatření mohlo dojít k nápravě minulých vztahů, tedy k přiznání nároku na úhradu pracovní odměny za období před podáním návrhu na nařízení předběžného opatření.

Shodně jako v případě výše zmíněného obsahového typu předběžného opatření je i v tomto případě tématem, co se rozumí „alespoň částí pracovní odměny“. Jazykovým výkladem však dospějeme k závěru, že citovaná část příslušného ustanovení výslovně počítá s možností, že bude předběžným opatřením uloženo uhrazení plné výše pracovní odměny. Proto je v tomto případě nutné zatímní povahu předběžného opatření a nezbytnost jeho nařízení hledat v dovětku předmětného ustanovení, podle něhož navrhovatel „ze závažných důvodů nepracuje“ a nemá tedy jiný příjem (z pracovněprávního vztahu). K tomu Jirsa uvádí, že „předseda senátu musí především zvažovat, zda objektivně vzato není možno po navrhovateli spravedlivě požadovat, aby pracoval (dosahoval příjmu z výdělečné činnosti)²⁷³, z čehož plyne, že soud aplikuje zásadu potenciality, tedy zda je v možnostech navrhovatele, aby pracoval, a nikoliv zásadu fakticity, tedy zda skutečně pracuje²⁷⁴. Současně doplňuje, že i v tomto případě, stejně jako v případě výživného, nejde o vyplacení plnohodnotné mzdy, ale o příspěvek zaměstnavatele, mezi nímž a navrhovatelem probíhá spor o trvání pracovního poměru²⁷⁵.

Rovněž v případě návrhu na nařízení předběžného opatření podle ust. § 76 odst. 1 písm. a) OSŘ nemusí být složena jistota [ust. § 75b odst. 3 písm. b) OSŘ].

²⁷³ JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 469, ISBN 978-80-7552-078-4.

²⁷⁴ Srov. tamtéž.

²⁷⁵ Srov. tamtéž.

I zde nesplnění předběžným opatřením uložené povinnosti povede k výkonu rozhodnutí či exekuci na majetek osoby, vůči níž předběžné opatření směřovalo, pro peněžité plnění [ust. § 258 odst. 1 OSŘ].

iii) Povinnost složit peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu [ust. § 76 odst. 1 písm. c) OSŘ]

Třetí obsahovou variantou předběžného opatření je možnost uložení povinnosti složit peněžitou částku nebo věc do úschovy soudu podle ust. § 76 odst. 1 písm. c) OSŘ.

Vzhledem k tomu, že aplikace ustanovení není zákonodárcem podmíněna další skutečností platí, že musí být splněny „pouze“ obecné podmínky vyžadované pro nařízení jakéhokoliv předběžného opatření, zejména tedy musí být prokázána potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků nebo existence obavy, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. V praxi se častěji objevují případy uvedené jako druhé v pořadí, kdy půjde především o způsob zajištění plnění peněžitého (povinnost zaplatit a její zajištění určitou věcí), nebo nepeněžitého nároku (individuální povahy, tedy vydání konkrétní věci)²⁷⁶. K tomu Jirsa trefně poznamenává, že využitelnost této obsahové varianty předběžného opatření nastává i v případě, kdy u sebe má osoba, vůči níž předběžné opatření směřuje, hotovost, které by se mohla zbavit a tím zmařit výkon rozhodnutí²⁷⁷. Lze si však představit i situace, v nichž dochází k nařízení předběžného opatření z důvodu prvně uvedeného, a to kupříkladu v situaci, v níž nikoliv ideální spoluvlastníci mají rozličný názor o způsobu nakládání společné věci a probíhá řízení o soudní úpravu poměrů, přičemž by jednání spoluvlastníka, který věcí disponuje, hrozilo zničením nebo nevratnou změnou (např. smísením) věci. Hranice mezi oběma případy je však poměrně tenká a tato varianta bude spíše výjimečnou.

Z hlediska předmětu, který do úschovy může být složen, OSŘ hovoří obecně o „věci“. Jak známo, věcí je v právním slova smyslu vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí²⁷⁸. Věci dále rozdělujeme na hmotné, jimiž jsou „ovladatelné části vnějšího světa, které mají povahu samostatného předmětu“²⁷⁹ a nehmotné, jimiž jsou „práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty“²⁸⁰. Věci lze rozdělovat rovněž na věci nemovitě, jimiž „jsou

²⁷⁶ Srov. sub. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 209, ISBN 978-80-7400-622-7.

²⁷⁷ Op. cit. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář)*. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 469, ISBN 978-80-7552-078-4.

²⁷⁸ Ust. § 489 občanského zákoníku.

²⁷⁹ Ust. § 496 odst. 1 občanského zákoníku.

²⁸⁰ Ust. § 496 odst. 2 občanského zákoníku.

pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon²⁸¹, přičemž „stanoví-li zákon, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá“²⁸². Movitými věcmi pak jsou veškeré další věci, ať už je jejich povaha hmotná či nehmotná²⁸³. Na základě tohoto krátkého exkurzu do občanského práva hmotného lze dojít k závěru, že předmětem úschovy podle předmětného ustanovení OSŘ nemohou být věci nemovité, u nichž je fakticky vyloučeno složení do úschovy. Do úschovy však nebudou moci být složeny ani všechny věci movité, což se bude týkat kupříkladu dočasných staveb anebo inženýrských sítí, které jsou shodně považovány za věci movité²⁸⁴. Věcí nehmotnou mohou být také práva. Ve vztahu k nim je otázkou, nakolik mohou být předmětem úschovy. Domnívám se, že právo jako takové do úschovy složeno být nemůže, přičemž pokud je inkorporováno do konkrétní věci, například cenného papíru (akcie, směnka), nejedná se již o úschovu věci nehmotné, ale hmotné věci movité – cenného papíru.

Nezbytnou podmínkou složení věci do úschovy je, že osoba, vůči níž předběžné opatření směřuje, danou věcí disponuje. Nemusí však být jejím vlastníkem, o čemž bude mnohdy rozhodováno až v navazujícím (či souběžně probíhajícím) řízení ve věci samé, postačí tedy půjde-li o osobu, která se věci ujala svou mocí a jejíž držba trvá²⁸⁵.

Při aplikaci tohoto ustanovení bude nutné důsledně zvažovat, zda je navrhovaná povinnost složit peněžitou částku nebo věc do úschovy soudu přiměřeným zásahem do práv osoby, vůči níž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje, a to nejen ve vztahu k okolnostem daného případu, ale rovněž k dalším povinnostem, které lze předběžným opatřením uložit – konkrétně povinnost nenakládat s určitými věcmi nebo právy [ust. § 76 odst. 1 písm. d) OSŘ], nebo povinnost zejména něčeho se zdržet [ust. § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ]. Rozhodnutí o vhodnosti volby ukládané povinnosti může významně zjednodušit to, o jakou věc se jedná, neboť kupříkladu v případě věci nemovité, která, jak bylo uvedeno, nemůže být předmětem úschovy, připadají v úvahu pouze varianty podle ust. § 76 odst. 1 písm. d), nebo e) OSŘ.

Na rozdíl od předchozích obsahových variant předběžných opatření nesplnění povinnosti složit peněžitou částku nebo věc do úschovy nepovede k výkonu rozhodnutí

²⁸¹ Ust. § 498 odst. 1 občanského zákoníku.

²⁸² Tamtéž.

²⁸³ Ust. § 498 odst. 2 občanského zákoníku.

²⁸⁴ LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1767, ISBN 978-80-7400-529-9.

²⁸⁵ Srov. ust. § 987 a násl. občanského zákoníku.

(exekuci) pro peněžité plnění, nýbrž pro jinou povinnost než zaplacení [ust. § 258 odst. OSŘ, resp. ust. § 339 odst. 1 OSŘ a násl.]²⁸⁶²⁸⁷. V praxi soud v usnesení o nařízení předběžného opatření, v němž, a shodně v návrhu na jeho vydání, musí být jasně, určitě a nezaměnitelně specifikováno, jaká konkrétní věc má být do úschovy složena (u peněžitého plnění samozřejmě postačí částka), stanoví lhůtu, v níž musí být věc do úschovy složena, tedy lhůtu ke splnění povinnosti.

Pro složení peněžité částky nebo věci do úschovy se použije ust. § 352 a násl. OSŘ, když soud „*přijímá do úschovy peníze, listiny a jiné movité věci v souvislosti s trestním nebo jiným soudním řízením*“ [ust. § 352 odst. 1 OSŘ] a není důvod, proč by řízení o předběžném opatření nemělo být považováno právě za odkazované jiné soudní řízení. Tento závěr je podpořen rovněž rozhodovací praxí²⁸⁸, a proto podle mého názoru není na místě uvažovat o variantě, že lze povinnost složit věc nebo peníze uložit pouze v případě, je-li taková povinnost uložena zákonem²⁸⁹, v čemž se ztotožňuji kupříkladu s Hrnčíříkem²⁹⁰. Povšimněme si, že v citovaném ustanovení již zákonodárce hovoří pouze o věcech movitých, nikoliv věcech obecně.

iv) Povinnost nenakládat s určitými věcmi nebo právy [ust. § 76 odst. 1 písm. d) OSŘ]

Uložení povinnosti nenakládat s určitými věcmi nebo právy podle ust. § 76 odst. 1 písm. d) OSŘ je jednou z v praxi předběžnými opatřeními běžně ukládanou povinností. Jedná se o povinnost, která je spolu s povinností něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet [ust. § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ] nejuniverzálněji použitelná.

Ve vztahu k právnímu chápání pojmu věci a práva odkazují na předchozí část výše. I zde pochopitelně platí, že věc či právo musí být v návrhu na nařízení předběžného opatření dostatečně určitě a nezaměnitelně specifikována.

²⁸⁶ Srov. sub. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 209, ISBN 978-80-7400-622-7.

²⁸⁷ Srov. také usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2010, spis. zn.: 20 Cdo 4297/2008, podle něhož „*usnesení, jímž bylo nařízeno předběžné opatření ukládající účastníku řízení, aby složil peněžitou částku do úschovy u soudu, není exekucním titulem pro vymožení peněžitého plnění, nýbrž titulem ukládajícím povinnému jinou povinnost, než zaplacení peněžité částky*“.

²⁸⁸ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 2014, č. j.: 6 Cmo 185/2014-66.

²⁸⁹ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 444, ISBN 978-80-7400-107-9.

²⁹⁰ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 210, ISBN 978-80-7400-622-7.

Odkázat na výše uvedené lze rovněž v souvislosti s obecnými východisky využití možnosti uložení zmíněné povinnosti. Připomeňme širší rozsah využití této možnosti, a to s ohledem na její využitelnost rovněž na věci nemovité a práva všeobecně, včetně kupříkladu tímto ustanovením nejčastěji dotčených soukromoprávních pohledávek, byť lze například uvažovat taktéž o právu zástavním či věcném právu k věci cizí, u nichž by byl návrh důvodný zejména v souvislosti s nemovitostmi, jejichž skutečným vlastníkem by podle tvrzení navrhovatele předběžného opatření byla osoba odlišná od jejich držitele.

Omezení dispozice (nakládání) s nemovitostmi je vůbec jedním z nejčastějších případů, kdy je tento druh předběžného opatření využíván. Proto je nutné upozornit, že soud má povinnost odeslat usnesení, jímž bylo takové předběžné opatření nařízeno, příslušnému katastrálnímu úřadu, a to ve lhůtě 3 dnů ode dne jeho vyhlášení a nebylo-li vyhlášeno, ode dne jeho vydání, ledaže by předmětná nemovitá věc nebyla předmětem evidence v katastru nemovitostí [ust. § 76c odst. 3 OSŘ]. Ačkoliv se jedná o zákonnou povinnost soudu, lze doporučit její ověření rovněž ze strany navrhovatele, neboť až jejím splněním dochází ke skutečně efektivnímu zajištění jeho (tvrzeného) práva.

Již jsem zmiňoval, že uložení povinnosti nenakládat s určitými věcmi nebo právy považuji za méně omezující. Proto také návrh na nařízení předběžného opatření takovou povinností ukládajícího považuji za pro soud přijatelnější, nežli je tomu v případě složení do úschovy. Tento názor opírám o obsah pojmu „nakládání s věcí“, který vnímám tak, že účastníku, jemuž byla příslušná povinnost uložena zapovídá, aby věc převedl na jiného, zastavil ji anebo jinak zatížil, aby ji zapůjčil, vypůjčil, pronajal či propachtoval anebo s ní jinak disponoval, vždy však způsobem, kterým by bylo znemožněno či zmařeno uspokojení potenciálního práva či nároku navrhovatele předběžného opatření²⁹¹. S tímto závěrem, byť v mírně restriktivnějším duchu, se v minulosti ztotožnil i Nejvyšší soud ČSSR, který judikoval, že: *„musí být uváženo, o jakou věc se jedná a zda neužíváním této věci nevznikne nepřiměřená újma účastníkům řízení, případně zda věc sama tím, že není užívána, neztrácí na své ekonomické hodnotě. Pokud pak jde o osobní vozy, nelze zásadně vyloučit, aby bylo vydáno předběžné opatření, jež by se týkalo práva vozu užívat, ale zpravidla pouze takového obsahu, jež by respektovalo zásadu rovnoprávnosti manželů při užívání společných věcí tak, aby jejich podíl na užívání byl zhruba stejný. Přes uvedenou zásadu nutno ovšem připustit i takový obsah předběžného opatření, jímž by byl jeden z účastníků dočasně z užívání vozidla vyloučen. To by*

²⁹¹ K tomu srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2444, ISBN 978-80-7400-107-9.

ovšem bylo možné jen za předpokladu, že jeden z účastníků již svým dosavadním chováním a celkovým způsobem života, jakož i vztahem k věcem z majetkového společenství, zejména i k věci, které se řízení týká, vzbuzuje obavy, že by dalším užíváním vozidla vznikala škoda“. Rozdíl dopadů omezení plynoucích z tímto předběžným opatřením uložené povinnosti oproti uložení povinnosti složit věc do úschovy je – dle mého názoru – jasně patrný, neboť složení do úschovy vylučuje jakékoliv užívání předmětné věci, přestože vliv na potenciální právo navrhovatele předběžného opatření mít nemůže (neplatí tedy pro zužívání věci).

Uvedený závěr podtrhuje význam, jenž má správná volba požadovaného obsahu navrhovaného předběžného opatření ze strany žalobce (navrhovatele), neboť je jím soud vázán a příliš troufalý návrh může vést k tomu, že navrhovatel zajištění nedosáhne a naopak, s ohledem na aktuální rozhodovací praxi, podaným návrhem upozorní na svou procesní aktivitu. Proto je volbu povinnosti, jejíž uložení je předběžným opatřením navrhováno, nutno důkladně zvažovat.

v) Povinnost něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet [ust. § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ]

Stejně jako v předchozím případě se v praxi s uložení povinnosti něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet nařízením předběžného opatření podle ust. § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ, především pak s uložení povinnosti zdržet se určitého jednání v nekalosoutěžních sporech či určitých tvrzení na internetu, setkáváme ve větší míře.

V praxi často bývá problém se správnou formulací povinnosti, jejíž uložení je předběžným opatřením navrhováno. Ta totiž musí být, mimo jiné s cílem zajištění její případné vykonatelnosti dostatečně určitá, a ze stejného důvodu musí být k jejímu splnění stanovena přiměřená lhůta²⁹². Nesouhlasím s názorem Hrnčíříka, podle něhož je nutné stanovit lhůtu pouze v případě, že je nařízeným předběžným opatřením uložena povinnost něco vykonat²⁹³. Takový závěr je nelogický, neboť i povinnost něco snášet nebo něčeho se zdržet vyžaduje určité lhůty k zajištění jejího splnění, což typicky platí v již zmiňovaných nekalosoutěžních sporech, v nichž bývá ukládána povinnost zdržet se určitého způsobu prodeje, distribuce či propagace

²⁹² Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 471, ISBN 978-80-7552-078-4.

²⁹³ Srov. sub. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 212, ISBN 978-80-7400-622-7.

z jistého důvodu „závadných“ produktů, a jejíž splnění (např. stažení z prodeje) určitou lhůtu rovněž vyžaduje.

Dalším problémem, na nějž je v praxi často naráženo, je předjímání rozhodnutí ve věci samé v návrhu na nařízení předběžného opatření. Takový přístup nelze akceptovat, neboť porušuje jednu ze zásadních zásad řízení o nařízení předběžných opatření a současně zatímní, dočasnou povahu celého institutu. Stejně tak předběžným opatřením nelze dosáhnout deklarování určitého práva, neboť: „*předběžným opatřením lze poskytnout prozatímní ochranu oprávněnému jedině uložením povinnosti druhému účastníku (něco konat, něčeho se zdržet, něco trpět). Je vyloučeno předběžným opatřením deklarovat určité právo účastníka*“²⁹⁴. K tomu bych doplnil, že v některých případech způsob řešení prozatímní úpravy odlišný od řešení věci rozhodnutím ve věci samé nebude možný, neboť nepochybně mohou nastat situace, v nichž se nařízením předběžného opatření nelze domáhat uložení jiné povinnosti, než která bude fakticky kopírovat nárok, jehož se navrhovatel domáhá ve věci samé, což však bez dalšího nemůže možnost využití ochrany práv navrhovatele prostřednictvím předběžného opatření vyloučit. Jako příklad uveďme vztahy mezi spoluvlastníky. Ztotožnit se proto v tomto směru nemohu s opačným, či spíše příliš zjednodušujícím názorem Jirsy²⁹⁵.

d) Osoby, jimž lze předběžným opatřením uložit povinnost

V příslušné části této práce pojednávající o účastnících řízení o nařízení předběžného opatření bylo zmiňováno, že účastníkem řízení je navrhovatel a ti, kdo by jimi byli, kdyby šlo o věc samou [ust. § 74 odst. 2 OSŘ]. V předchozí části pojednávající o možném obsahu předběžných opatření bylo řečeno, že jde o povinnosti, které mohou být účastníkům řízení uloženy [ust. § 76 odst. 1 OSŘ]. V souladu s logikou – a s pravidly shodnými pro nalézací řízení – by platilo, že osoba, již může být předběžným opatřením uložena povinnost, musí být účastníkem řízení.

Tento závěr však není úplný, neboť OSŘ uzákoňuje možnost uložit předběžným opatřením povinnost jiné osobě než účastníku řízení, a to tehdy, lze-li to na ní „*spravedlivě žádat*“ [ust. § 76 odst. 2 OSŘ]. Všeobecně však panuje shoda, že osobě odlišné od účastníka řízení nemůže být uložena povinnost primární a samostatná, nýbrž pouze povinnost sekundární, podpůrná, jejíž povaha spočívá v poskytnutí součinnosti při plnění primární povinnosti uložené

²⁹⁴ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové spis. ze dne 29. 12. 1994, zn.: 14 Co 847/94.

²⁹⁵ JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 471, ISBN 978-80-7552-078-4.

účastníku řízení, případně v umožnění splnění takové povinnosti, přičemž jako příklad bývá uváděna součinnost peněžního ústavu při uložení povinnosti nenakládat s finančními prostředky spočívající v omezení dispozice s těmito prostředky nacházejícími se na bankovním účtu²⁹⁶. K tomu Hrnčířík vhodně udává, že mimo rámec přípustných, a tedy spravedlivě požadovatelných povinností budou zásahy, které vůči třetím osobám nejsou dovoleny ani v případném vykonávacím (exekučním) řízení [např. ust. § 341 OSŘ]²⁹⁷.

V této souvislosti na okraj zmiňme, že soudy prostřednictvím analyzovaného ustanovení OSŘ nemohou ukládat povinnosti správním orgánům, jelikož nejsou oprávněny zasahovat do správního řízení s tím, že kompetence (a tím pádem i povinnosti) správních orgánů mohou být vymezeny pouze zákonem²⁹⁸. S tímto závěrem se lze bez dalšího ztotožnit, neboť by opačný přístup porušoval zásadu enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí, jakožto zásadu politicko-právní regulace orgánů veřejné moci, s čímž by nepochybně bylo spojeno riziko značných důsledků se základem spočívajícím až v prolomení z ústavněprávního hlediska nedotknutelné dělby státní moci na moc soudní, výkonnou a zákonodárnou.

Dodejme, že osobě odlišné od účastníka řízení o nařízení předběžného opatření, již byla předběžným opatřením uložena povinnost, se logicky doručuje stejnopis usnesení o nařízení předběžného opatření, případně se jí také vyhlásí, k čemuž však (myšleno k vyhlášení obecně) v praxi dochází pouze ojedinele [ust. § 76c odst. 2 OSŘ].

Nabízí se otázka, zda má osoba – která není účastníkem řízení o předběžném opatření, a které byla předběžným opatřením uložena povinnost – právo podat odvolání, když příslušné obecné ustanovení hovoří o odvolacím právu účastníka²⁹⁹. Jsem přesvědčen o tom, že ano, neboť se domnívám, že předběžným opatřením je sice v posuzovaném případě ukládána povinnost osobě, která není účastníkem řízení o předběžném opatření (ať už jde o řízení zahájené před podáním žaloby, a tedy zahájením řízení ve věci samé [ust. § 74 odst. 1 OSŘ] nebo v průběhu řízení ve věci samé [ust. § 102 odst. 1 OSŘ]), avšak s tím, že poté, co je této osobě zmíněná povinnost uložena, nezůstává z hlediska procesního ve vakuu, ale stává se účastníkem řízení. Tento závěr lze opřít rovněž o rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, podle

²⁹⁶ K této problematice srov. např. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 241 a násled., ISBN 978-80-7400-506-0, anebo DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 443, ISBN 978-80-7400-107-9, ale i rozhodnutí Vrchního soudu v Praze spis. zn.: 7 Cmo 1/2016 ze dne 18.2.2016.

²⁹⁷ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 181, ISBN 978-80-7400-622-7.

²⁹⁸ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 9. 2015, spis. zn.: I. ÚS 3667/14.

²⁹⁹ Srov. ust. § 201 OSŘ.

něhož se třetí osoba ve smyslu výše uváděném „*stane účastníkem řízení o nařízení předběžného opatření teprve v okamžiku, kdy je jí předběžným opatřením uložena nějaká povinnost*“³⁰⁰. Jako účastníkovi pak této osobě pochopitelně odvolací právo podle obecné právní úpravy svědčí, ve vztahu k čemuž však stále zbývá dořešit, v jakém rozsahu. Nabízí se a nepanují o tom spory³⁰¹, že tato třetí osoba může usnesení soudu prvního stupně o nařízení předběžného opatření napadnout v rozsahu, ve kterém se jí dotýká, obvykle tedy do výroků, v nichž je uvedena.

e) Trvání předběžného opatření

Zákonná úprava obsažená v OSŘ umožňuje nařízení předběžného opatření bez omezení, tedy na dobu neurčitou, jeho trvání však může být omezeno na v usnesení o nařízení předběžného opatření určenou dobu. OSŘ upravuje rovněž podmínky zániku nařízeného předběžného opatření a možnost jeho zrušení.

i) Časově nepodmíněné trvání předběžného opatření

Možnost časového omezení trvání předběžného opatření [ust. § 76 odst. 3 OSŘ] je jedním z prostředků, jak dosáhnout přiměřenosti nařizovaného předběžného opatření. Jedná se o oprávnění soudu, k jehož aplikaci dochází na základě soudního uvážení situace v každém konkrétním případě.

Není-li v usnesení o nařízení předběžného opatření stanovena doba, na níž je trvání předběžného opatření omezeno, nelze říci, že je trvání předběžného opatření časově neomezené. OSŘ totiž obsahuje podmínky, při jejichž alternativním splnění dochází k zániku předběžného opatření *ex lege* [ust. § 77 odst. 1 písm. a) až d)].

ii) Nařízení předběžného opatření na určenou dobu

Možnost soudu omezit trvání předběžného opatření na určenou dobu [ust. § 76 odst. 3 OSŘ] je dalším projevem, v tomto případě nepůsobícím *ex lege*, nýbrž toliko na základě soudcovského uvážení, dodržení zatímní a dočasné povahy předběžného opatření. O možnost, nikoliv však povinnost, se s ohledem na koncepci OSŘ jedná zejména proto, že OSŘ stanoví

³⁰⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 2. 2016, spis. zn.: 7 Cmo 1/2016.

³⁰¹ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 443, ISBN 978-80-7400-107-9, nebo JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 472, ISBN 978-80-7552-078-4.

podmínky, po jejichž splnění dojde k zániku předběžného opatření právě *ex lege* [ust. § 77 OSŘ]. Z rozhodovací praxe vyplývá, že k omezení trvání předběžného opatření může dojít i bez návrhu účastníka³⁰².

Má se také za to, že k určení doby, na niž je trvání předběžného opatření omezeno, může dojít dodatečně, stejně jako že v případě navrhovatelem řádně zdůvodněného návrhu může dojít, v průběhu jejího trvání, k prodloužení dříve určené doby trvání předběžného opatření³⁰³.

f) Zánik předběžného opatření

OSŘ obsahuje taxativní výčet případů (podmínek), v nichž dochází k zániku nařízeného předběžného opatření ze zákona [§ 77 odst. 1 písm. a) až d)]. K zániku předběžného ustanovení takto dojde, jestliže:

- a) navrhovatel nepodal v zákonné lhůtě nebo ve lhůtě soudem určené návrh na zahájení řízení;
- b) nebylo návrhu ve věci samé vyhověno;
- c) bylo návrhu ve věci samé vyhověno a uplynulo patnáct dní od vykonatelnosti rozhodnutí o věci; nebo
- d) uplynula určená doba, po kterou mělo trvat.

O zániku předběžného opatření se usnesení nevyhotovuje, a to právě proto, že k němu při splnění jedné z uvedených podmínek dochází právě *ex lege*³⁰⁴.

Bez ohledu na to, z jakého důvodu dojde k zániku předběžného opatření, může se žalovaný (povinná osoba, resp. osoba, vůči níž předběžné opatření směřovalo) návrhem učiněným následujícího dne po jeho zániku domáhat vystavení potvrzení o zániku předběžného opatření, a to podle ustanovení § 27 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

³⁰² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 1998, spis. zn.: 25 Cdo 1847/98.

³⁰³ Srov. sub. HRNČIRÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 204, ISBN 978-80-7400-622-7.

³⁰⁴ Srov. DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., LAVICKÝ, P. MACKOVÁ, A., SMOLÍK, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. a II. díl*. 2009. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s 340, ISBN 978-80-7357-460-4.

i) Zánik předběžného opatření z důvodu, že navrhovatel nepodal v zákonné lhůtě nebo ve lhůtě soudem určené návrh na zahájení řízení

V navazující části této práce je rozebrána povinnost soudu určit v každém případě lhůtu k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé.

K zániku předběžného opatření z nadepsaného důvodu [ust. § 77 odst. 1 písm. a) OSŘ] může dojít pouze v případě předběžných opatření nařízených před zahájením řízení ve věci samé [ust. § 74 odst. 1 OSŘ], nikoliv v jeho průběhu [ust. § 102 odst. 1 OSŘ].

Marným uplynutím stanovené lhůty předběžné opatření zaniká. K povaze lhůty, možnosti jejího prodloužení a podobně podrobněji v následující části této práce.

Pokud k včasnému podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé dojde, ale tento návrh je následně odmítnut, předběžné opatření nezaniká z důvodu nepodání návrhu na zahájení řízení ve věci samé, ale z důvodu, že návrhu ve věci nebylo vyhověno (viz níže).

ii) Zánik předběžného opatření z důvodu, že nebylo návrhu ve věci samé vyhověno

Druhou podmínkou, při jejímž splnění dojde k zániku předběžného opatření bez dalšího, je „nevyhovění“ návrhu ve věci samé [ust. § 77 odst. 1 písm. b) OSŘ].

V tomto případě tedy předběžné opatření zaniká, dojde-li k pravomocnému odmítnutí či zamítnutí návrhu ve věci samé, případně k zastavení řízení, které bylo takovým návrhem zahájeno. Rozhodujícím okamžikem je nabytí právní moci příslušného usnesení, pro zánik předběžného opatření tudíž není rozhodné, zda došlo k podání dovolání či ústavní stížnosti³⁰⁵.

Zmíněný důvod zániku předběžného opatření reflektuje zásadu zákazu předjímání rozhodnutí ve věci samé a akcesorickou povahu řízení o předběžném opatření vůči řízení ve věci samé. Soud totiž není vázán názorem soudem vysloveným v rámci řízení o předběžném opatření, a proto posoudí-li v souladu s touto skutečností rozhodovanou záležitost v řízení o věci samé opačně nežli v řízení o předběžném opatření, v důsledku čehož se zatímní úprava poměrů účastníku nebo obava z ohrožení výkonu rozhodnutí ukáže být nadbytečnou, musí dojít rovněž k zániku ve světle rozhodnutí ve věci samé nedůvodně nařízeného předběžného opatření.

³⁰⁵ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 487, ISBN 978-80-7552-078-4.

iii) Zánik předběžného opatření z důvodu, že bylo návrhu ve věci samé vyhověno a uplynulo patnáct dní od vykonatelnosti rozhodnutí o věci

Opačným případem je situace, v níž je návrhu ve věci samé vyhověno, což je spolu s uplynutím 15 dnů od vykonatelnosti rozhodnutí ve věci samé další alternativní podmínkou zániku předběžného opatření [ust. § 77 odst. 1 písm. c) OSŘ].

Okamžik zániku předběžného opatření se v tomto případě neváže na okamžik právní moci příslušného usnesení, jako v případě zániku z důvodu nevyhovění návrhu ve věci samé, nýbrž na uplynutí doby 15 dnů. Tato doba je OSŘ stanovena proto, aby měl navrhovatel předběžného opatření a ve věci samé úspěšný žalobce (resp. rovněž navrhovatel, v naprosté většině případů jde o tutéž osobu) dostatek času přikročit k zahájení výkonu rozhodnutí (exekuce), což mu samo o sobě zajišťuje dostatečné prostředky k ochraně jeho práv, dosud zajištěných právě nařízeným předběžným opatřením, které zanedlouho *ex lege* zanikne.

Doba 15 dnů vyplývá ze zákona a nelze ji proto prodloužit, a to ani na základě řádně odůvodněného návrhu. Zde si dovoluji praktickou poznámku o nevhodnosti tohoto řešení. V praxi se totiž nezdá stává, že „pouhé“ zajištění vyznačení doložky právní moci, respektive doložky vykonatelnosti³⁰⁶ na příslušném rozhodnutí ve věci samé trvá podstatně déle, nežli zákonem stanovených 15 dnů. Vzhledem k nemožnosti prodloužení předmětné zákonné doby se tak může v krajních případech stát, že úsilí vložené do mnohaletého soudního sporu ve věci samé, mnohdy provázeného řadou procesních úkonů vztahujících se k trvajícím předběžným opatřením, přijde vniveč, aniž by úprava institutu předběžných opatření v OSŘ umožňovala efektivní prevenci takového výsledku. V praxi je nicméně nutné mít tuto skutečnost na paměti a opravdu aktivně usilovat o vyznačení doložky vykonatelnosti a zahájení výkonu rozhodnutí (exekuce).

iv) Zánik předběžného opatření z důvodu, že uplynula určená doba, po kterou mělo trvat

Poslední zákonnou podmínkou zániku předběžného opatření je uplynutí určené doby, po kterou mělo předběžné opatření trvat [ust. § 77 odst. 1 písm. d) OSŘ]. Tato možnost v praxi nečiní potíže a je-li usnesení o nařízení předběžného opatření řádně vyhotoveno a obsahuje-li

³⁰⁶ Srov. ustanovení § 24 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

jasně určenou dobu, po kterou má předběžné opatření trvat, nejsou důvody k pochybnostem o jeho aplikaci.

Tento způsob zániku předběžného opatření je podpůrným pro zánik předběžného opatření z ostatních zákonných důvodů, neboť k němu dojde pouze tehdy, nenastane-li dříve jiná ze zákonných podmínek [§ 77 odst. 1 písm. a) až d)]. Tak například dojde-li k zastavení řízení ve věci samé a tím ke splnění jedné z „předřazených“ zákonných podmínek [ust. § 77 odst. 1 písm. b) OSŘ], předběžné opatření zaniká bez ohledu na to, že ještě neuplynula v příslušném usnesení určená doba jeho trvání.

g) Zrušení předběžného opatření

Další z možností ukončení trvání nařízeného předběžného opatření, kromě jeho zrušení na základě podaných opravných prostředků, nebo z důvodu zániku vzhledem ke splnění zákonem stanovených podmínek, je zrušení předběžného opatření [ust. § 77 odst. 2 OSŘ]. Důvodem ke zrušení je obecně vzato pominutí důvodů, pro které bylo předběžné opatření nařízeno.

S ohledem na zákonodárcem zvolenou dikci příslušného ustanovení OSŘ lze dospět k závěru, že ke zrušení předběžného opatření může dojít na návrh i bez návrhu³⁰⁷. Podstatné je tedy splnění podmínky pominutí důvodu, pro které bylo předběžné opatření nařízeno³⁰⁸. Ztotožnit se lze s Hrnčíříkem, který konstatuje, že OSŘ nelimitovaná možnost zrušení předběžného opatření i bez návrhu je uplatnitelná i ve sporném řízení, do něhož nicméně s ohledem na zásadu dispoziční a procesní rovnosti nepatří³⁰⁹. Za zajímavou pak považuji jeho myšlenku, aby o návrhu osoby na zrušení předběžného opatření, které jí ukládá povinnost, probíhalo jednání^{310,311}. Přesto by silně zasahovala do samotné podstaty institutu předběžného opatření, v němž projednávání návrhů nemá místo, a přinesla by proto zřejmě řadu praktických

³⁰⁷ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 9. 2015, spis. zn.: 1 Cmo 171/2015-1158.

³⁰⁸ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 489, ISBN 978-80-7552-078-4 nebo SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 318 a násl., ISBN 978-80-7400-673-9.

³⁰⁹ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 221, ISBN 978-80-7400-622-7.

³¹⁰ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 221, ISBN 978-80-7400-622-7.

³¹¹ K tomu srov. také ČUHELOVÁ, K. *Prodlužování předběžných opatření podle § 76 OSŘ. Aktuální problémy aplikační praxe*. Právní rozhledy. 2013, č. 7. s. 247, ISSN 1210-6410, nebo DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 458, ISBN 978-80-7400-107-9.

komplikací. Připouštím však, že by se soudy k takovému kroku mohly uchýlit, neboť není zakázán a nelze jej z právní úpravy v OSŘ dovodit [ust. § 75c odst. 3 OSŘ].

Domnívám se, že návrh na zrušení předběžného opatření je oprávněna učinit i třetí osoba, jíž byla předběžným opatřením uložena povinnost [ust. § 76 odst. 2 OSŘ], neboť se takovým okamžikem stává „plnohodnotným“ účastníkem řízení o předběžném opatření. V praxi je mi známo řešení podobné otázky, která můj závěr potvrzuje, podle mého však nikoliv ve skutkově obecně aplikovatelném případě³¹².

Jak zmíněno, zásadním pro rozhodnutí o zrušení předběžného opatření je pominutí důvodů, pro které bylo nařízeno. Posuzování splnění této podmínky poněkud komplikuje skutečnost, že pro předběžné opatření je rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) usnesení soudu prvního stupně [ust. § 75c odst. 4 OSŘ]. Je na místě položit si otázku, zda se jedná o pominutí důvodů následné, či o pominutí důvodů z pohledu jejich úplné (počáteční) neexistence, avšak následně přezkoumávané. Kloním se k první variantě, neboť mám za to, že OSŘ obsahuje zvláštní právní úpravu [ust. § 77 odst. 2 OSŘ] k úpravě obecné [ust. § 75c odst. 4 OSŘ]. Jiný výklad by podle mého názoru nemohl být logicky zdůvodněn, což potvrzuje rovněž shoda s názorem Ústavního soudu ČR, který konstatoval, že soud je podle předmětného ustanovení OSŘ „*povinen předběžné opatření zrušit, pokud podle jeho názoru pominou důvody jeho nařízení. Již z uvedeného je zřejmé, že jakýkoliv podnět ve vztahu k soudu by nemohl docílit přezkoumání zákonnosti předběžného opatření v době jeho nařízení, neboť podle uvedeného ustanovení soud posuzuje aktuální trvání těchto podmínek, a nikoliv to, zda tyto podmínky byly dány v době nařízení*“³¹³, s čímž se zcela ztotožňuji. Objevit však lze i názory opačné³¹⁴. Podrobněji, avšak se závěrem vesměs shodným, se problematikou zabývá také Hrnčířík³¹⁵.

Bez dalšího dokazování by návrh na zrušení předběžného opatření neměl být úspěšně opřen o důvody, jimiž žalovaný argumentoval kupříkladu v neúspěšném odvolání proti nařízenému předběžnému opatření³¹⁶.

Pro rozhodnutí o návrhu na zrušení předběžného opatření není stanovena lhůta, čímž se situace může stát podobně problematickou, jako v případě absentující lhůty pro rozhodnutí o odvolání ve věci předběžných opatření. Nepochybně však platí, že i v tomto případě by soudy

³¹² Srov. náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 8. 2010, spis. zn.: III. ÚS 123/08.

³¹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl.ÚS.16/09.

³¹⁴ Srov. disentanční stanovisko soudkyně Janů k nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl.ÚS.16/09.

³¹⁵ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 158 a násl., ISBN 978-80-7400-622-7.

³¹⁶ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2011, č. j.: 3 Cmo 281/2011-191.

měly rozhodovat rychlostí odpovídající povaze věci, obvykle tedy bezodkladně. Tím by byla mimo jiné zachována rovnost zbraní účastníků, když i o návrhu na nařízení předběžného opatření bylo rozhodnuto bezodkladně, respektive do uplynutí sedmi dnů od jeho podání [ust. § 75c odst. 2 OSŘ].

Proti usnesení o návrhu na zrušení předběžného opatření je přípustné odvolání. Soudy prvního stupně by však v praxi měly zvažovat, zda není opakované podávání návrhu na zrušení předběžného opatření a odvolávání se proti jejich rozhodnutí pouze zdržovací taktikou (myšleno způsobem naložení se spisem v souvislosti s odvoláním)³¹⁷.

Závěrem pro úplnost dodejme, že dalším z důvodů zrušení předběžného opatření je nesložení doplatku jistoty navrhovatelem předběžného opatření ve stanovené lhůtě [ust. § 77 odst. 2 OSŘ]. V tomto případě se nejedná o možnost, ale povinnost soudu předběžné opatření zrušit.

h) Povinnost podat žalobu ve věci samé

Povinnost soudu určit lhůtu k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé, která plyne z ust. § 76 odst. 3 OSŘ a má být splněna při nařízení předběžného opatření (prakticky se tak děje v jednom z výroků usnesení o nařízení předběžného opatření, ale připustit lze i určení lhůty v samostatném usnesení, byť k tomu není důvod), reflektuje opakovanou skutečnost, že je předběžné opatření institutem dočasným a zatímním. Z něho plynoucí povinnosti a s ním související omezení osob, jimž byly takové povinnosti uloženy, tudíž nemají trvat dlouhodobě (být se tak v praxi bohužel často děje, jakkoliv je čas relativní) a nesmí trvat neomezeně („věčně“). Právě proto musí být, a s ohledem na vymahatelnost takové povinnosti v soudem určené lhůtě, podán návrh na zahájení řízení ve věci samé, v rámci něhož dojde ke konečnému vyřešení sporu mezi účastníky. Důsledkem nesplnění této povinnosti je zánik předběžného opatření (ust. § 77 odst. 1 písm. a) OSŘ).

Tuto lhůtu by dle mého názoru mělo být možné prodloužit, neboť jde o lhůtu tzv. soudcovskou a procesní, a to zejména na základě návrhu, v němž bude řádně odůvodněno, proč je prodloužení s ohledem na povahu věci důvodné³¹⁸. Objevuje se však i názor opačný, který

³¹⁷ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 489, ISBN 978-80-7552-078-4.

³¹⁸ S tímto závěrem se ztotožňuje např. Drápal v DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha C. H. Beck, 2009, s. 445, ISBN 978-80-7400-107-9.

lhůtu považuje za hmotněprávní, mezi jehož zastánce se řadí Jirsa³¹⁹, jenž při jeho odůvodnění vychází z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, podle něhož je pro zachování lhůty nutné, aby byl návrh nejpozději v poslední den lhůty doručen soudu³²⁰, což je dovozováno ze závěru, že „*podat návrh na zahájení řízení (žalobu) znamená zahájit řízení, což ve smyslu § 82 odst. 1 o.s.ř. nastává dojitím návrhu soudu*“³²¹. Osobně se však navzdory jisté logice tohoto názoru domnívám, že je s ohledem na okolnosti, zejména určení lhůty k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé soudem přílehavější aplikace ust. § 57 odst. 3 OSŘ, podle něhož „*lhůta je zachována, je-li posledního dne lhůty učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit*“, a které upravuje právě problematiku tzv. procesních lhůt. Dalším důvodem, kterým mě utvrzuje v prezentovaném stanovisku je skutečnost, že zákon hmotněprávní lhůtu spojuje s absolutním (prekluze) či relativním (promlčení) oslabením práva, nedojde-li k určitému jednání, obvykle k uplatnění práva u příslušného soudu, zatímco procesněprávní lhůta stanovuje určité časové omezení pro učinění určitého procesního úkonu, a to zejména za účelem provádění zásady rychlosti a hospodárnosti soudního řízení, aniž by s ní však byl bez dalšího spojen všeobecný zánik určitého práva. Z povahy obou lhůt mi proto plyne blízkost lhůty k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé s lhůtou procesněprávní.

Z povinnosti podat v soudem určené lhůtě návrh na zahájení řízení ve věci samé je rozhodovací praxí dovozována také povinnost navrhovatele předběžného opatření specifikovat v příslušném podání návrhy či alespoň nároky, jichž se bude domáhat. Nesplnění této odvozené povinnosti vede k odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření [ust. § 75a OSŘ]. Ústavní soud ČR v této souvislosti uvedl, že: „*žalobce nemůže podávat návrh na nařízení předběžného opatření neuváženě, bez vědomí dostatečně jasně a jednoznačně formulované žaloby, kterou hodlá dosáhnout svého procesního cíle – vyřešení věci samé. Určení předmětu řízení, a to jak návrhu na nařízení předběžného opatření, tak i žaloby ve věci samé, je plně v dispozici žalobce a soud nemůže místo něj zvažovat všechny v úvahu přicházející možnosti návrhů, které by v projednávané věci přicházely v úvahu. Bylo tedy věcí stěžovatelky, aby soud přesvědčila o potřebě zatímně právně upravit poměry účastníků řízení se zřetelem k tomu, jaký konkrétní nárok či určení má být předmětem řízení ve věci samé*“³²².

³¹⁹ JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 473, ISBN 978-80-7552-078-4.

³²⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2015, spis. zn.: 20 Cdo 2647/2003.

³²¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2015, spis. zn.: 20 Cdo 2647/2003.

³²² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 2. 2009, spis. zn.: III ÚS 110/09.

Zdůrazněme, že s ohledem na výše uvedené má soud povinnost určit při nařízení předběžného opatření lhůtu k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé. Nejedná se o jeho právo, jehož aplikace by podléhala soudcovskému uvážení. Doktrinálně dovozovanou výjimkou jsou situace, v nichž je trvání předběžného opatření omezeno na dobu určitou³²³. Logickou výjimku dále představují případy, kdy je navrhováno nařízení předběžného opatření v průběhu řízení ve věci samé [ust. § 102 odst. 1 OSŘ].

2.4.5. Odůvodnění rozhodnutí o nařízení předběžného rozhodnutí a o zrušení nařízeného předběžného opatření

a) Odůvodnění usnesení o nařízení předběžného opatření

Náležitosti usnesení jsou OSŘ stanoveny v ust. § 169. Ve vztahu k odůvodnění o nařízení předběžného opatření ust. § 169 odst. 2 OSŘ uvádí, že „*vyhotovení každého usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na předběžné opatření*“ a jemuž současně „*nikdo neodporoval*“ nemusí obsahovat odůvodnění. Z toho jasně plyne, že odůvodnění musí obsahovat usnesení, kterým bylo návrhu na nařízení předběžného opatření vyhověno pouze zčásti. V takovém případě se subsidiárně použije právní úprava obsažená v ust. § 157 odst. 2 OSŘ, a to s přihlédnutím k ust. § 169 odst. 4 OSŘ odkazujícím ve vztahu k odůvodnění usnesení ve věci samé na úpravu odůvodnění rozsudků. Takto bude postupováno přesto, že usnesení o nařízení předběžného opatření není usnesením ve věci samé, neboť OSŘ jinou úpravu týkající se odůvodňování usnesení, respektive rozhodnutí, neobsahuje.

Situace však není tak jasná, jak se může z citovaného ustanovení OSŘ zdát, ani v případě úplného vyhovění návrhu na nařízení předběžného opatření. Prostý jazykový výklad sice stanoviskem podpořilo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu České republiky, které konstatovalo, že „*písemné vyhotovení usnesení, kterým soud prvního stupně vyhověl návrhu na nařízení předběžného opatření v plném rozsahu a nařídil navrhovatelem požadované předběžné opatření bez slyšení ostatních účastníků řízení, nebo sice po jejich slyšení, přičemž žádný z nich nevyslovil před rozhodnutím soudu s navrženým předběžným opatřením nesouhlas, nemusí obsahovat odůvodnění*“³²⁴. Citovaným stanoviskem tedy došlo k potvrzení požadavku, aby došlo ke kumulativnímu splnění podmínky

³²³ Srov. např. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 472, ISBN 978-80-7552-078-4.

³²⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2007, spis. zn.: Cpjn 19/2006.

úplného vyhovění návrhu a podmínky, že návrhu nikdo neodporoval,³²⁵ k jejímuž splnění podle názoru Nejvyššího soudu ČR postačí, že k takovému odporování nedošlo a není nutné zabývat se důvodem, proč k odporování nedošlo. S tímto závěrem se ovšem neztotožnil Ústavní soud ČR, jenž ve svém nálezu s odkazem na smysl a účel ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ konstatoval, že „*postrádá racionalitu zbavit soud povinnosti odůvodnit rozhodnutí tam, kde se k návrhu, na jehož základě bylo rozhodnutí vydáno, účastník vůbec nemohl vyjádřit. Jinak řečeno, spojení „usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval“ je třeba vykládat tak, že jde o usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval, ačkoliv mu reálně – chtěl-li by – odporovat mohl*“³²⁶. V opačném výkladu zaujatém mimo jiné Nejvyšším soudem ČR v dříve citovaném stanovisku tak soud spatřoval porušení základního práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ani tento závěr však nezůstal bez určitého zlehčení obsaženého v navazující rozhodovací praxi. Ústavní soud ČR totiž v jiném ze svých rozhodnutí uvedl, že absence odůvodnění nemůže vést k rozporu příslušného řízení s právem na spravedlivý proces v případě, v němž jsou důvody vedoucí k nařízení předběžného opatření „*seznatelné z odůvodnění návrhu na jeho vydání, s nímž se stěžovatel mohl seznámit*“³²⁷.

Se závěrem Ústavního soudu ČR o nutnosti odůvodňovat usnesení o nařízení předběžného opatření se však přesto ztotožňují. Ačkoliv totiž do určité míry „přidává“ obecným soudům povinnosti v rámci jejich rozhodovací činnosti, faktem zůstává, že přezkoumatelnost zcela vyhovujícího usnesení o nařízení předběžného opatření v situaci, kdy mu nikdo neodporuje (bez ohledu na to, zda se tak děje proto, že se účastník, vůči němuž návrh směřoval, o jeho podání a obsahu v rozporu s aktuální rozhodovací praxí Ústavního soudu ČR nedozvěděl, že se s ohledem na krátkou lhůtu pro rozhodnutí o návrhu (kvalifikovaně) vyjádřit nestihl anebo proto, že se vyjádřit nechtěl, když také nevyužití práva musíme považovat za jeho legitimní výkon) prakticky minimalizuje jeho přezkoumatelnost, respektive podání efektivního řádného opravného prostředku, v rámci jehož jednotlivých odvolacích námitek dochází k účelnému rozporování správnosti závěrů soudu prvního stupně³²⁸.

Přesto se domnívám, že větším problémem než absence odůvodnění vyhovující usnesení, které si přece jen alespoň částečně lze dovodit, je v praxi absence zákonem stanovené

³²⁵ Srov. také SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 714 a násl., ISBN 978-80-7400-673-9.

³²⁶ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 1. 2009, spis. zn.: IV. ÚS 1554/08.

³²⁷ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2015, spis. zn.: I. ÚS 1037/15.

³²⁸ K dané problematice srov. např. také ŘÍHA, M. *Povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí o nařízení předběžného opatření*. Právní rozhledy. 2010, č. 11. s. 402, ISSN 1210-6410.

lhůty pro rozhodnutí o podaném odvolání proti (nejen) usnesení o nařízení předběžného opatření. K nápravě tohoto nedostatku však nemůže dojít prostřednictvím rozhodnutí ústavních soudců v jakémkoliv složení.

b) Odůvodnění usnesení o zrušení předběžného opatření

Vzhledem k tomu, že by soud při rozhodování o zrušení nařízeného předběžného opatření měl zkoumat shodné skutečnosti jako v případě jeho nařízení³²⁹, platí závěry uvedené k odůvodnění usnesení o nařízení předběžného opatření i v tomto případě. Výjimkou je samozřejmě úplná nemožnost aplikace ust. § 210a OSŘ. Předložený závěr podtrhuje rovněž význam, který rozhodnutí o zrušení předběžného opatření na práva a povinnost účastníků řízení o předběžném opatření může mít – návrhu totiž buďto není vyhověno a předběžné opatření trvá, nebo mu vyhověno je a „zajištěná“ pozice navrhovatele končí.

Potřeba odůvodnění usnesení pochopitelně klesá v případě zrušení předběžného opatření z důvodu nesložení doplatku jistoty, u něhož obvykle postačí pouhé konstatování této skutečnosti. Ani v odůvodnění rozhodnutí o zrušení předběžného opatření by soud neměl předjímat rozhodnutí ve věci samé.

2.4.6. Vyhlášení, doručování, vykonatelnost, závaznost a účinky rozhodnutí o nařízení předběžného opatření

Zvláštní povaha institutu předběžného opatření a snaha zachování jeho podstaty a účelu, zejména rychlosti řízení a jeho dopadů na účastníky řízení a osoby, kterým je ukládána povinnost, vyžaduje určitá specifika při vyhlášení, doručování ale i úpravě vykonatelnosti usnesení o nařízení předběžného opatření. Proto OSŘ ve vztahu k předběžným opatřením obsahuje zvláštní (speciální) právní úpravu, která nahrazuje obecnou úpravu obsaženou v ust. § 168 OSŘ (vyhlášení a doručování usnesení) a v ust. § 171 OSŘ (vykonatelnost usnesení).

a) Vyhlášení usnesení o nařízení předběžného opatření

K vyhlášení usnesení o nařízení předběžného opatření soud přistoupí pouze tehdy, rozhodl-li o něm bezodkladně a vyhlášení vyžadují okolnosti případu, nebo je-li nebezpečí prodlení [ust. § 76c odst. 1 OSŘ]. Již v tomto spatřuji určitou nekonzistentnost zákonné úpravy,

³²⁹ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20. 4. 2006, spis. zn.: I. ÚS 504/05.

neboť soud o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhoduje bezodkladně vždy, ledaže není nebezpečí prodlení, na základě čehož může rozhodnout do uplynutí 7 dnů poté, co byl návrh podán [ust. § 75c odst. 2 OSŘ]. Z toho plyne, že v případě bezodkladného rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření vždy existuje nebezpečí prodlení, a proto by usnesení o nařízení předběžného opatření mělo být vždy vyhlášeno. Jen těžko však lze předpokládat, že se jedná o skutečný úmysl zákonodárce. Jde tedy spíše o nevhodnou formulaci předmětného ustanovení.

Jak k tomu uvádí Jirsa, v samotném návrhu na nařízení předběžného opatření musí navrhovatel uvést, proč je v daném případě nutné bezodkladné rozhodnutí o jeho návrhu a následné vyhlášení usnesení o nařízení předběžného opatření, které nevnímá jako vyhlášení usnesení ve smyslu jeho vydání, ale faktického oznámení rozhodnutí povinné osobě³³⁰. K vyhlášení však soud může přistoupit i bez návrhu, a to i ve sporném řízení, neboť zákon nestanoví opačně, čímž se zákonodárce opět vlamuje do zásady dispoziční, která pro civilní řízení sporné platí. V tomto případě však podle mého názoru podstatně méně závažným způsobem, nežli v případě zrušení předběžného opatření.

Z dikce předmětného ustanovení dále plyne, že se usnesení o nařízení předběžného opatření vyhláší účastníku, kterému ukládá povinnost, popřípadě „*těž někomu jinému, než účastníku řízení*“, byla-li mu předběžným opatřením uložena povinnost. Povšimněme si, že usnesení o nařízení předběžného opatření není za žádných okolností nutné vyhlášovat navrhovateli (žalobci), což plyne jak ze smyslu vyhlášení, kterým je oznámení uložení povinnosti povinné osobě, tak z úpravy vykonatelnosti takového usnesení, která se odvíjí od vyhlášení právě takové povinné osobě (tedy povinnému účastníku nebo povinné třetí osobě, která není účastníkem)³³¹.

K vyhlášení dojde buďto u soudu, nebo na místě samém, pokud se to (s ohledem na okolnosti případu) ukazuje jako potřebné. Vyhlášení rozhodnutí je jedním z úkonů, který soud podle OSŘ musí zaznamenat ve formě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu [ust. § 40 odst. 1 OSŘ], případně ve formě písemného protokolu [ust. § 40 odst. 2 OSŘ].

Již bylo zmíněno, že úprava vyhlásování rozhodnutí ve věcech předběžných opatření je *lex specialis* k obecné úpravě (*lex generalis*) [ust. § 168 odst. 1 OSŘ].

³³⁰ Srov. např. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář)*. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 474, ISBN 978-80-7552-078-4.

³³¹ Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 460, ISBN 978-80-7400-107-9.

b) Doručování usnesení o nařízení předběžného opatření

Stejnopis usnesení o nařízení předběžného opatření je třeba „účastníkům, popřípadě jejich zástupcům a těm, kterým byla předběžným opatřením uložena povinnost“, doručit [ust. § 76c odst. 2 OSŘ]. OSŘ v citovaném ustanovení upravuje lhůtu pro odeslání usnesení, a to na 3 dny ode dne vyhlášení usnesení a pokud vyhlášeno nebylo, 3 dny ode dne vydání usnesení. Spolu se stejnopisem se podle téhož ustanovení ostatním účastníkům než navrhovateli doručí rovněž návrh na nařízení předběžného opatření, přičemž ve smyslu dříve rozebíraném je toto ustanovení nutno výkladem vztáhnout rovněž na třetí osobu, které byla předběžným opatřením uložena povinnost.

Již bylo zmíněno, že stejnopis usnesení ukládajícího zákaz nakládání s nemovitou věcí je třeba odeslat ve shodné lhůtě jako účastníkům řízení také příslušnému katastrálnímu úřadu, ledaže předmětná nemovitá věc není předmětem evidence v katastru nemovitostí [ust. § 76c odst. 3 OSŘ]. Rozumí se, že povinnost splnit tuto potřebu má soud. Po doručení usnesení o nařízení předběžného opatření příslušnému katastrálnímu úřadu tento zapíše do katastru nemovitostí tzv. poznámku spornosti³³², a to ihned, aniž by čekal na právní moc usnesení o nařízení předběžného opatření, což koresponduje s úpravou jeho vykonatelnosti a závaznosti.

Okamžik nabytí právní moci usnesení o nařízení předběžného opatření je však pro katastrální úřad i účastníky řízení o předběžném opatření, anebo vkladového řízení podstatný z jiného důvodu, neboť se od ní částečně odvíjí výsledek vkladového řízení, které musí být do pravomocného rozhodnutí o nařízení předběžného opatření přerušeno. Pokud je předběžné opatření nařízeno důvodně a nabude právní moci, příslušný katastrální úřad vkladové řízení zamítne a nečeká na rozhodnutí ve věci samé³³³, neboť příslušný návrh na vklad pozbývá účinky [ust. § 76f odst. 2 OSŘ]. V ostatních případech, v nichž předběžné opatření nenabude právní moci (kupř. v důsledku zpětvzetí či rozhodnutí odvolacího soudu v rámci přezkumu), je katastrální úřad povinen v přerušeném řízení pokračovat. To potvrdil rovněž dovolací soud, když mimo jiné uvedl, že „*předběžné opatření, které bylo zrušeno proto, že osvědčená skutečnost, z níž soud při jeho nařízení vycházel, byla později prokázána jinak, a že proto*

³³² Srov. ust. § 23 odst. 1 písm. i) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů.

³³³ Srov. BALOUSOVÁ, M. Předběžná opatření týkající se nemovitostí v teorii a praxi. Epravo.cz [on-line]. Publikováno 24.9.2018. [cit. 27.12.2018], ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezna-opatreni-tykajici-se-nemovitosti-v-teorii-a-praxi-108146.html>.

*nemělo být vůbec vydáno, nemůže mít žádné právní účinky a je třeba na ně nahlížet, jako kdyby nikdy nebylo nařízeno (rozhodnutí o jeho zrušení má účinky ex tunc)*³³⁴.

Odesláním se v praxi rozumí nikoliv předání na soudní podatelnu a podobně, ale faktické opuštění soudní budovy³³⁵. Uvedené lhůty nelze prodloužit, neboť jde o lhůtu zákonem stanovenou a prodloužení se nepřipouští³³⁶. I v tomto případě je úprava doručování rozhodnutí ve věcech předběžných opatření zvláštní úpravou k úpravě obecné.

c) Vykonatelnost usnesení o nařízení předběžného opatření

Usnesení o nařízení předběžného opatření je vykonatelné vyhlášením [ust. § 76d OSŘ]. Již však víme, že k vyhlášení dojde pouze při splnění OSŘ stanovených podmínek [ust. § 76c odst. 1 OSŘ], a proto se podle téhož ustanovení v případě, že k vyhlášení nedošlo, usnesení o nařízení předběžného opatření stává vykonatelným doručením osobě, které ukládá povinnost.

V praxi naprosto převažujícími jsou případy, v nichž nedochází k vyhlášení rozhodnutí, ale k jeho doručování. Proto je obzvláště podstatné, aby soud postupoval iniciativně a v případě potřeby využil možnost doručování např. prostřednictvím orgánů justiční stráže [ust. § 48 odst. 1 OSŘ]. Nutno zmínit, že tuto otázku výrazně usnadnilo již delší dobu dobře fungující doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky³³⁷, má-li ji povinná osoba zřízenou. Domnívám se však, že preference tohoto způsobu doručování plynoucí z ust. § 45 OSŘ, v jehož ustanoveních odst. 1 až 3 je stanovena souslednost doručování od doručení při jednání, přes doručení prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky, k doručení prostřednictvím doručujícího orgánu [ust. § 48 OSŘ], nebo účastníka řízení či jeho zástupce.

Jelikož zákon nestanoví, že musí být usnesení o nařízení předběžného opatření doručeno do vlastních rukou, soud tuto povinnost nemá [ust. § 49 OSŘ]. Přesto k tomuto způsobu doručování ve většině případů bude nucen přistoupit, a to proto, že spolu s usnesením o nařízení předběžného opatření doručuje rovněž návrh na nařízení předběžného opatření [ust. § 76c odst. 2 OSŘ]. Ten je návrhem na zahájení řízení (o předběžném opatření), který musí být doručován

³³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2012, spis. zn.: 21 Cdo 1708/2011.

³³⁵ Srov. např. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 476, ISBN 978-80-7552-078-4.

³³⁶ Srov. DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., LAVICKÝ, P. MACKOVÁ, A., SMOLÍK, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. a II. díl*. 2009. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 340, ISBN 978-80-7357-460-4.

³³⁷ Srov. ust. § 45 OSŘ, § 47 OSŘ a zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

do vlastních rukou [ust. § 79 odst. 3 OSŘ]. Přestože opakovaně zmiňovaná soudní praxe dovodila, že by účastník řízení s návrhem na nařízení předběžného opatření měl být seznámen ještě před rozhodnutím o návrhu, domnívám se, že OSŘ výjimku z uvedeného postupu neumožňuje a uvedený závěr tím tedy zůstane nedotčen.

Proti usnesení o nařízení předběžného opatření je přípustné odvolání, které však nemá odkladný účinek. Usnesení o nařízení předběžného opatření se tedy za splnění výše vyčtených podmínek stává vykonatelným před nabytím právní moci, neboť jak bylo judikováno, *„je-li podkladovým rozhodnutím pro nařízení výkonu rozhodnutí usnesení o předběžném opatření nařízené podle § 76 OSŘ, je vykonatelné doručením tomu, komu ukládá povinnost; výkon rozhodnutí lze tedy nařídit bez ohledu na to, zda usnesení nabylo právní moci“*³³⁸.

Již bylo vysvětleno, jaké praktické komplikace může navrhovateli přinášet spojení v OSŘ obsažené úpravy vykonatelnosti, okamžiku zániku předběžného opatření a praktického fungování soudů.

d) Závaznost usnesení o nařízení předběžného opatření

Závaznost usnesení o nařízení předběžného opatření je vymezena v ust. § 76e OSŘ. Podle něho je výrok vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření *„závazný jen pro účastníky řízení a pro ty, kterým byla předběžným opatřením uložena povinnost“*, pokud OSŘ nestanoví jinak [ust. § 76e odst. 1 OSŘ]. Odstavec 2 téhož ustanovení doplňuje, že ve shodném rozsahu jako pro právě uvedené osoby je výrok vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření závazný taktéž pro všechny orgány³³⁹.

e) Účinky předběžného opatření

Se závazností předběžného opatření úzce souvisí jeho účinky. Z OSŘ plyne neplatnost jednání učiněného osobou, pro níž je výrok usnesení o nařízení předběžného opatření závazný, byla-li takovým jednáním porušena jí uložená povinnost³⁴⁰ [ust. § 76f odst. 1 OSŘ]. Vzhledem k tomu, že soud podle téhož ustanovení přihlédne k neplatnosti i bez návrhu, jedná se o neplatnost absolutní. Tento závěr podporuje znění ust. § 580 odst. 1 občanského zákoníku. Za neplatné by pro úplnost mělo být považováno rovněž jednání, kterým se osoba, pro níž je

³³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2009, spis. zn. 20 Cdo 4282/2007.

³³⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250I). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 276, ISBN 978-80-7478-986-1.

³⁴⁰ K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2012, spis. zn.: 21 Cdo 2368/2011 anebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2011, spis. zn.: 33 Cdo 999/2010.

výrok usnesení o nařízení předběžného opatření závazný, předběžné opatření anebo jeho smysl a účel pokouší obejít³⁴¹. Z rozhodovací praxe dále plyne, že neplatnost je uzákoněna k ochraně navrhovatele, a proto k jejímu uplatnění dojde pouze tehdy, pokud jednání porušující předběžné opatření poškozuje právě navrhovatele³⁴².

V odstavci 2 odkazovaného ustanovení nalezneme zvláštní úpravu pro předběžná opatření týkající se nemovitých věcí. Plyne z něho pozbytí účinnosti návrhu na vklad práva týkajícího se dotčené nemovitosti, a to i zpětného (tedy v případě jednání vztahujícího se k dotčené nemovitosti učiněného před vykonatelností předběžného opatření), za předpokladu, že předběžným opatřením byla uložena povinnost nenakládat s předmětnou nemovitou věcí.

Z právě uvedeného plyne, že velmi účelným může být rovněž podání návrhu na nařízení předběžného opatření v době po prodeji určité nemovité věci, když v takové situaci bude mít navrhovatel významně snazší pozici při osvědčování skutečností rozhodujících pro uložení povinnosti nenakládat s předmětnou nemovitou věcí, stejně jako při prokázání kupříkladu obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí. Stále také bude schopen znemožnit dokončení transakce, k němuž (k převodu vlastnického práva) dojde až skončením vkladového řízení, k čemuž s ohledem na předmětné ustanovení nedojde (a nemůže na to mít vliv skutečnost, že ke vkladu dochází s účinky ke dni podání příslušného návrhu)³⁴³. Správnost tohoto postupu již potvrdil mimo jiné Ústavní soud ČR, když konstatoval, že ačkoliv „v době, kdy byl podán návrh na vydání předběžného opatření a kdy rozhodoval soud prvního stupně, již došlo k uzavření smlouvy o prodeji podniku, do kterého byly zahrnuty i předmětné nemovitosti, avšak vklad vlastnického práva kupujícího do katastru nemovitostí příslušným katastrálním úřadem povolen nebyl, a nestalo se tak ostatně ani do dnešního dne. Za této situace eventuálně vydané předběžné opatření mohlo zabránit převodu vlastnického práva na kupujícího k předmětným nemovitostem, neboť v takových případech katastrální úřad návrh na vklad podle § 5 odst. 2 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, zamítne“³⁴⁴.

V případě, že v rámci probíhajícího vkladového řízení dojde k nařízení předběžného opatření, vliv na něj se odvíjí od právní moci usnesení o nařízení předběžného opatření. Pokud je předběžné opatření nařízeno důvodně a nabude právní moci, příslušný katastrální úřad

³⁴¹ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 480, ISBN 978-80-7552-078-4.

³⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2013, spis. zn. 30 Cdo 850/2013.

³⁴³ Srov. např. KUBA, B., OLIVOVÁ, K. *Katastr nemovitostí České republiky*. 9. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 101, ISBN: 80-7201-545-1.

³⁴⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 1. 2009, spis. zn.: III ÚS 635/06.

vkладové řízení zamítne a nečeká na rozhodnutí ve věci samé³⁴⁵. V ostatních případech, v nichž předběžné opatření nenabude právní moci (kupř. v důsledku zpětvzetí či rozhodnutí odvolacího soudu v rámci přezkumu), katastrální úřad je povinen v přerušením řízení pokračovat, jak dovodil rovněž Nejvyšší soud ČR³⁴⁶.

f) Výkon usnesení o nařízení předběžného opatření

Popsaný důsledek však nemůže být jediný, neboť by byl zcela bez efektu kupříkladu v situacích, kdy je předběžným opatřením uložena povinnost něco vykonat. Tehdy přichází možnost výkonu rozhodnutí, jímž je osoba, které byla vykonatelným usnesením o nařízení předběžného opatření uložena povinnost, přinucena k jejímu splnění. Nutno zdůraznit, že zatímco výše popsaná neplatnost právního jednání rozporného s vykonatelným usnesením o nařízení předběžného opatření může být efektivní pouze v případě uložení negativní povinnosti, donucení k jejímu splnění přichází v úvahu ve všech případech. Prostředkem zmíněného donucení je buďto výkon rozhodnutí [ust. § 251 OSŘ], nebo exekuce vedené dle exekučního řádu.

Právní úprava výkonu rozhodnutí a exekuce je velmi obsáhlou materií vybočující z právního rámce úpravy předběžného opatření, a proto je v této práci podrobněji rozebrána pouze ve vztahu k právu nekalé soutěže v kapitole 4. této práce.

2.4.7. Opravné prostředky proti rozhodnutí o nařízení předběžného opatření; ústavní stížnost

Pochopitelně i v případech, v nichž dojde k nařízení předběžného opatření, mají osoby, jimž byla předběžným opatřením uložena povinnost, právo na přezkum usnesení, kterým bylo návrhu na nařízení předběžného opatření vyhověno. O rozsahu, v jakém tak mohou učinit, pojednává následující část této práce.

a) Řádné opravné prostředky

Stejně jako v případě nemeritorního rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření, i v případě jeho věcného posouzení a vyhovění takovému návrhu mají osoby, jimž

³⁴⁵ Srov. BALOUSOVÁ, M. Předběžná opatření týkající se nemovitostí v teorii a praxi. Epravo.cz [on-line]. Publikováno 24.9.2018. [cit. 27.12.2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezna-opatreni-tykajici-se-nemovitosti-v-teorii-a-praxi-108146.html>.

³⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2012, spis. zn.: 21 Cdo 1708/2011.

byla předběžným opatřením uložena povinnost, právo na odvolání. Tento závěr plyne ze skutečnosti, že v ust. § 202 odst. 1 OSŘ není usnesení o nařízení předběžného opatření, respektive rozhodnutí ve věcech předběžných opatření obecně, uvedeno.

Odvolací lhůta je obecná patnáctidenní a odvolání je nutno podat u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje [ust. § 204 OSŘ]. K projednání odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření nemusí být nařizováno jednání [ust. § 214 odst. 2 písm. c) OSŘ].

O odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření nemůže být rozhodnuto přímo soudem prvního stupně, tedy v rámci tzv. autoremedury [ust. § 210a OSŘ].

Pokud je odvoláním napadeno usnesení o nařízení předběžného opatření, soud je povinen o odvolání rozhodnout i v případě, že již pominuly účinky předběžného opatření³⁴⁷. Ačkoliv v minulosti odvolací soudy v podobných případech rozhodovaly o zastavení řízení nebo podaná odvolání odmítaly, Ústavní soud ČR tuto praxi označil za porušující ústavně zaručené právo na soudní ochranu³⁴⁸.

Co se týče lhůty pro rozhodnutí o odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření, bohužel platí výše uvedené, a to že taková lhůta není navzdory její praktické potřebě OSŘ stanovena.

b) Mimořádné opravné prostředky

Jak již bylo uvedeno ve vztahu k nemeritorním rozhodnutím o návrhu na nařízení předběžného opatření, respektive ve vztahu k usnesení o zamítnutí takového návrhu, dovolání není v případě řízení o předběžných opatřeních přípustné [ust. § 238 odst. 1 písm. f) OSŘ]. Objevují se však úvahy, zda by dovolání nemělo být přípustné³⁴⁹. Jsem toho názoru, že je taková možnost nadbytečná, neboť s ohledem na obvyklou dobu trvání odvolacího řízení a následného dovolacího řízení by se počet případů, v nichž by takový postup byl efektivní, zřejmě limitně blížil nule. Praktická použitelnost by tudíž byla minimální a pouze by docházelo k dalšímu, dle mého názoru velmi znatelnému zatížení dovolacího soudu, již tak značně přetíženého a rozhodujícího mnohdy v neuspokojivém čase. Ztotožnit se nemohu ani s argumentem

³⁴⁷ Srov. Srov. např. LICHOVNÍK, T. *Přezkum usnesení o předběžném opatření odvolacím soudem..* Epravo.cz [on-line]. Publikováno 2.3.2017. [cit. 19.11.2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-by-soud-mel-informovat-zalovaneho-o-podanem-navrhu-na-predbezne-opatreni-103747.html>.

³⁴⁸ Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 2016, spis. zn.: III. ÚS 2433/15.

³⁴⁹ Např. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 111, ISBN 978-80-7400-622-7.

sjednocování praxe³⁵⁰, neboť mám za to, že toho je ve vztahu k předběžným opatřením fakticky dosahováno buďto v rámci rozhodnutí ve věci samé anebo, v nejpodstatnějších otázkách, ze strany Ústavního soudu ČR, což vhodně prokazuje kupříkladu množství rozhodnutí citovaných či jinak využívaných v této práci.

c) Ústavní stížnost

Ústavní soud ČR historicky zastával názor, že proti rozhodnutím ve věcech předběžných opatření není ústavní stížnost přípustná, což opíral o skutečnost, že jde o rozhodnutí „*zatímní povahy, které bude v průběhu řízení nebo po jeho skončení změněno či zrušeno*“³⁵¹, kterým nebylo „*rozhodnuto ve věci o ústavně zaručených základních právech a svobodách stěžovatele, a samo řízení před obecnými soudy nebylo dosud pravomocně skončeno*“³⁵². Poměrně záhy však došlo k překonání tohoto názoru a k připuštění ústavní stížnosti ve věcech předběžného opatření, když Ústavní soud ČR – dle mého názoru zcela přiléhavě – konstatoval, že „*předběžné opatření je způsobilé zasáhnout do ústavně zaručených práv nebo svobod, neboť se jím dočasně omezují vlastnická práva, konkrétně ta jejich složka, která spočívá v dispozicích s majetkem*“³⁵³, a dále, že se jedná o rozhodnutí, které „*nemůže být napraveno v návaznosti na konečné rozhodnutí o výsledku sporu*“³⁵⁴. Citované rozhodnutí, kterým byla ústavní stížnost připuštěna není ojedinělé³⁵⁵, a také proto je správnost tohoto názoru všeobecně akceptována.

Pro úplnost dodávám, že ač jsem – s ohledem na mé subjektivní vnímání – rozhodnutí o nařízení předběžného opatření jako co do míry jeho zásahu a dopadů do práv a povinností účastníků považoval za intenzivnější, než rozhodnutí o zamítnutí návrhu (jakkoliv může být diskutabilní), a proto jsem jej zařadil do této části práce, ústavní stížnost je přípustná i v případě zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření. Nenacházím ostatně důvod, proč by stížnost neměla být přípustná i v případě nemeritorního rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření³⁵⁶, byť budou v praxi situace, v nichž bude zásahu Ústavního soudu ČR zapotřebí a budou k němu důvody, spíše ojedinělé.

³⁵⁰ HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 111, ISBN 978-80-7400-622-7.

³⁵¹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 10. 1998, spis. zn.: III. ÚS 119/98.

³⁵² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 10. 1998, spis. zn.: III. ÚS 119/98.

³⁵³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 11. 1999, spis. zn.: II. ÚS 221/98.

³⁵⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 11. 1999, spis. zn.: II. ÚS 221/98.

³⁵⁵ Srov. dále např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 3. 2002, spis. zn.: III. ÚS 394/01 anebo nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. 11. 2002, spis. zn.: II. ÚS 343/02.

³⁵⁶ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 12. 2011, spis. zn.: II. ÚS 2734/11.

Výše uvedeným pochopitelně není dotčena Ústavním soudem ČR neustále opakovaná výjimečnost jeho zásahů, které v žádném případě nemají nahrazovat činnost soudů obecných a tvořit tak další stupeň obecné soudní soustavy³⁵⁷.

Odklad vykonatelnosti usnesení o nařízení předběžného opatření v souvislosti s podáním ústavní stížnosti je vyloučen³⁵⁸.

2.4.8. Zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření; opravné prostředky proti zamítnutí návrhu

Zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je negativním meritorním rozhodnutím, kterým po jeho věcném přezkumu není návrhu vyhověno z důvodu nesplnění zákonných podmínek pro nařízení předběžného opatření.

a) Zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření

K zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření dochází v případech, v nichž soud návrh neodmítl [ust. § 75a OSŘ nebo ust. § 75b odst. 2 OSŘ], nebylo-li současně prokázáno, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen [ust. § 75c odst. 1 OSŘ]. Dalším důvodem, ať už samostatným nebo splněným kumulativně s důvody právě uvedenými, je neosvědčení skutečností, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením.

Vzhledem k tomu, že je zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření meritorním rozhodnutím, zakládá „při nezměněných okolnostech“ překážku věci rozhodnuté, jak o ní bylo pojednáno v příslušných částech této práce.

³⁵⁷ K tomu srov. např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8. 8. 2013, spis. zn.: II. ÚS 52/13, v němž Ústavní soud ČR mimo jiné poměrně relativizoval svá předchozí rozhodnutí, aniž by je však znovu překonal a vrátil se k původnímu závěru, když mimo jiné uvedl, že: „Ústavní soud se zpravidla necítí oprávněn zasahovat do rozhodnutí o předběžných opatřeních, neboť jde o rozhodnutí, která do práv a povinností účastníků zasahují nikoli konečným způsobem a kterými není prejudikován konečný výsledek sporu. Výjimečně však i rozhodnutí o předběžném opatření je způsobilé zasáhnout do základních práv a svobod účastníků řízení a lze je podrobit ústavněprávnímu přezkumu v rámci tzv. omezeného testu ústavnosti. Ústavní soud při takovém testu zkoumá, zda předběžné opatření mělo zákonný podklad, bylo vydáno příslušným orgánem a není projevem svévole. Důvodem pro kasační zásah Ústavního soudu je také *flagrantní porušení zásad spravedlivého procesu*.“.

³⁵⁸ Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 24. 4. 2014, spis. zn.: III. ÚS 1678/13.

b) Odůvodnění rozhodnutí o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření

Jak již bylo uvedeno, soud o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření rozhoduje usnesením³⁵⁹. Na usnesení se užije přiměřeně ustanovení o rozsudku, není-li v OSŘ dále stanoveno jinak [ust. § 167 odst. 2 OSŘ], což platí rovněž pro odůvodnění usnesení. Vzhledem k tomu, že z navazujících ustanovení OSŘ, zejména z ust. § 169 odst. 2 OSŘ obsahujícího případy, v nichž usnesení nemusí obsahovat odůvodnění, nevyplývá pro odůvodnění usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření žádná výjimka či zvláštní úprava, platí, že předmětné usnesení musí obsahovat odůvodnění v řádném rozsahu. V úvahu připadá pouze aplikace již v případě nemeritorních rozhodnutí rovněž uváděné výjimky, podle níž nemusí odůvodnění *„obsahovat rovněž usnesení, kterým bylo rozhodnuto nikoli ve věci samé, připouští-li to povaha této věci a je-li z obsahu spisu zřejmé, na základě jakých skutečností bylo rozhodnuto“* [ust. § 169 odst. 2 OSŘ].

V případě odůvodnění usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření se však domnívám, že uvedenou výjimku aplikovat možné není, a to zejména proto, že s ohledem na věcný přezkum návrhu nelze souhlasit, že povaha věci připouští opomenutí odůvodnění. Rovněž se nelze ztotožnit s možností, že by ze spisu, alespoň v naprosté většině případů, bylo bez podrobnějšího odůvodnění zřejmé, na základě čeho soud dospěl k závěru, že nebyly splněny podmínky umožňující nařízení předběžného opatření. To platí tím spíše proto, že rozdíl mezi existencí a neexistencí (splněním a nesplněním) těchto podmínek je v řadě případů poměrně nepatrný a často spočívá v řádném posouzení řady detailů konkrétního případu samostatně i ve vzájemných souvislostech. Tato skutečnost spolu s nutností zajištění možnosti přezkumu usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření v odvolacím řízení je nesporným důvodem svědčícím o nutnosti předmětná usnesení řádně odůvodňovat. K potvrzení tohoto závěru uvádím rovněž názor Ústavního soudu ČR, podle něhož v situaci, v níž *„obecný soud dospěje k závěru, že předběžné opatření nemá z hlediska ochrany práv navrhovatele žádný význam, je povinen zdůvodnit, na základě jaké úvahy k tomu dospěl a vypořádat se s argumentací navrhovatele, ze které má plynout závěr opačný, protože jinak jím vydané rozhodnutí se dostane do rozporu nejen s účelem soudního řízení, ale i principem spravedlivého procesu“*³⁶⁰.

³⁵⁹ Srov. ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 222, ISBN 978-80-7380-538-8.

³⁶⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 1. 2009, spis. zn.: III ÚS 635/06.

Jelikož ust. § 169 odst. 1 OSŘ upravující náležitosti vyhotovení usnesení neobsahuje zvláštní úpravu odůvodnění nemeritorních usnesení, analogickou aplikací ust. § 169 OSŘ bude přiměřeně využito ust. § 157 odst. 2 OSŘ, upravujícího náležitosti odůvodnění rozsudku³⁶¹.

c) Doručování rozhodnutí o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření

Doručování rozhodnutí o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je legislativně zakotveno ust. § 76g OSŘ, upravujícím rovněž doručování rozhodnutí o odmítnutí návrhu a o zastavení řízení.

Z předmětného ustanovení plyne, že se usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření doručuje pouze navrhovateli, jemuž nebo jeho zástupci je třeba stejnopis usnesení odeslat ve lhůtě 3 dnů od dne vyhlášení nebo vydání usnesení.

Odborná literatura k tomu uvádí, že „je tomu tak především proto, aby žalovaný nemohl do rozhodnutí odvolacího soudu, které může změnit zamítavé usnesení soudu prvního stupně tak, že návrhu vyhoví, zmařit účel předběžného opatření“³⁶². Tento závěr je však silně oslaben již zmiňovaným vývojem rozhodovací praxe Ústavního soudu ČR, který akcentuje právo účastníka, jemuž má být předběžným opatřením uložena povinnost, na vyjádření k příslušnému návrhu³⁶³.

d) Opravné prostředky proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření

Rovněž ve vztahu k opravným prostředkům – řádným i mimořádným – lze odkázat na částí této práce pojednávající o opravných prostředcích proti nemeritorním rozhodnutím o návrhu na nařízení předběžného opatření.

Odvolání proti usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je tedy při splnění zákonných podmínek [ust. § 201 a násl. OSŘ] možné, a to v obecné 15-ti denní lhůtě a při splnění požadovaných obsahových i formálních náležitostí. Ani v případě napadení tohoto usnesení není OSŘ stanovena lhůta, v níž by měl odvolací soud o podaném odvolání rozhodnout, navzdory důsledkům dříve uvedeným.

³⁶¹ K tomu srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 714 a násl. ISBN 978-80-7400-673-9.

³⁶² JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 473, ISBN 978-80-7552-078-4.

³⁶³ Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 2016, spis. zn.: II. ÚS 1847/16.

Autoremedura v tomto případě možná není, neboť usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření nepatří mezi usnesení uvedená v taxativním výčtu [ust. § 210a OSŘ].

Dovolání není přípustné [ust. § 238 odst. 1 písm. f) OSŘ].

Nepřípustná je taktéž žaloba na obnovu řízení, a to z důvodu nesplnění zákonných podmínek [ust. § 228 OSŘ].

Vzhledem k tomu, že usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření je rozhodnutím, kterým se řízení o předběžném opatření končí, je přípustná žaloba pro zmatečnost, pochopitelně při splnění dalších, obecných zákonných podmínek [ust. § 229 odst. 1 OSŘ].

2.5. Náhrada nákladů řízení o předběžném opatření

Zákonná úprava náhrady nákladů řízení o předběžném opatření obsažená v OSŘ je velmi strohá, když uvádí toliko, že *„účastníku, jemuž soud přizná náhradu nákladů řízení, přizná i náhradu nákladů předběžného opatření“* [ust. § 145 OSŘ].

Z tohoto strohého ustanovení předně plyne, že usnesení, kterým je rozhodnuto o návrhu na nařízení předběžného opatření, nebude obsahovat výrok o nákladech řízení o předběžném opatření, neboť o nich soud rozhodne spolu s náklady řízení ve věci samé. Tento závěr však neplatí a platit nemůže všeobecně – týká se pouze usnesení o nařízení předběžného opatření, tedy usnesení, kterým je návrhu navrhovatele (žalobce) vyhověno. Je tomu tak proto, že v případě usnesení zamítavého, odmítavého či řízení zastavujícího k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé vůbec nemusí dojít (k tomu více v části této práce pojednávající o povinnosti soudu určit lhůtu k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé). Všechna uvedená rozhodnutí jsou tedy rozhodnutími konečnými, která již případným (dobrovolně) podaným návrhem na zahájení řízení ve věci samé nemohou být ovlivněna³⁶⁴.

Dojde-li ke zrušení předběžného opatření pro pominutí důvodů, pro které bylo nařízeno [ust. § 77 odst. 2 OSŘ], soud o náhradě nákladů řízení rozhodne samostatným usnesením ust., které je projevem tzv. zásady separace nákladů řízení³⁶⁵ [§ 147 OSŘ].

³⁶⁴ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 614, ISBN 978-80-7400-673-9, v němž je však v rámci téže strany dle mého názoru značná vnitřní rozpornost.

³⁶⁵ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 614, ISBN 978-80-7400-673-9.

Z logiky věci plyne, že v případě zrušení či zániku předběžného opatření z důvodu nepodání návrhu ve věci samé v určené lhůtě nebo z důvodu nevyhovění podanému návrhu ve věci samé by měla být náhrada nákladů řízení přiznána osobě, jíž byla předběžným opatřením uložena povinnost, neboť to byla právě tato osoba, která se musela nedůvodně nařízenému předběžnému opatření určitou procesní aktivitou bránit a jíž bylo dáno za pravdu, ať už rozhodnutím ve věci samé (nevyhověním návrhu ve věci samé), nebo konkludentně pasivitou navrhovatele (nepodáním návrhu ve věci samé v určené lhůtě). Podpůrně pro tento závěr nepochybně lze použít pravidlo, že náhrada nákladů řízení má být přiznána zpravidla podle úspěchu ve věci [ust. § 142 OSŘ], případně tzv. zásadu zavinění [ust. § 146 odst. 2 OSŘ]. Dosud v praxi spíše neřešená otázka nastává v souvislosti s rozhodnutími o návrhu na předběžné opatření, jimiž návrhu nebylo z jakéhokoliv důvodu (před či po meritorním přezkoumání návrhu) vyhověno, a to v důsledku mnohokrát zmiňovaného rozhodnutí Ústavního soudu ČR, které založilo právo osoby, vůči níž návrh na nařízení předběžného opatření směřuje, na seznámení se s tímto návrhem a vyjádření se k němu. Před tímto rozhodnutím totiž ze strany povinné osoby nebyla vyžadována žádná aktivita, alespoň pokud nedošlo k odvolání proti rozhodnutí, kterým návrhu na nařízení předběžného opatření nebylo vyhověno, a mnohdy se o něm ani nedozvěděla. V současné době, je-li v souladu se zmíněnou rozhodovací praxí taková osoba s návrhem na nařízení předběžného opatření seznámena a vyjádří se k němu, je třeba o náhradě souvisejících nákladů rozhodnout. V tomto považuji názor Janka a Jirsy za zastaralý, respektive překonaný³⁶⁶. Mám však za to, že není důvodu neuplatnit shodně přístup výše uvedený. Závěr považuji za obdobně platný rovněž ve vztahu k opravným prostředkům a případné ústavní stížnosti.

Současně se ve vztahu k rozhodnutím, kterými návrhu na nařízení předběžného opatření není vyhověno, domnívám, že v takových případech není pro přiznání náhrady nákladů řízení podstatné, zda bude zahájeno s (neúspěšným) návrhem na nařízení předběžného opatření související řízení ve věci samé, či nikoliv, a pokud ano, jaký bude jeho výsledek³⁶⁷.

Náhrady nákladů řízení o předběžném opatření se v žádném případě nelze domáhat podáním žaloby na náhradu škody a jiné újmy [ust. § 77a OSŘ]³⁶⁸. Bílý k tomu uvádí, že prostřednictvím žaloby na náhradu škody a jiné újmy se lze domáhat úhrady nákladů skutečně

³⁶⁶ Jirsa a Janek v JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 418, ISBN 978-80-7552-078-4.

³⁶⁷ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 224. ISBN 978-80-7400-622-7.

³⁶⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2014, spis. zn.: 29 Cdo 3403/2012.

vynaložených (tedy například odměny advokáta, která byla za právní pomoc uhrazena), zatímco prostřednictvím institutu náhrady nákladů řízení [ust. § 145 OSŘ] se lze domáhat svých procesních práv a úhrady nákladů ve výši plynoucí z procesních předpisů a podpůrně z vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. S tímto závěrem nesouhlasím a mám za to, že se jedná o nepřipustné obcházení zákona, v jehož důsledku by byla zákonná úprava náhrady nákladů řízení v – obecně závazným právním předpisem paušálně stanovené výši – zbytečná³⁶⁹. V žádném případě pak nemůže být prostřednictvím odpovědnosti za náhradu škody a jiné újmy uplatňována náhrada nákladů řízení vzniklých v případech, v nichž nebylo návrhu na nařízení předběžného opatření vyhověno, neboť OSŘ povinnost navrhovatele k náhradě nákladů řízení upravuje pouze pro vybrané případy zániku, nebo zrušení předběžného opatření [ust. § 77a odst. 1 OSŘ].

V souladu s výše uvedeným lze ve vztahu k náhradě nákladů řízení o předběžném opatření uzavřít, že značně strohá úprava OSŘ může v praxi přinést řadu nejasností plynoucích zejména ze vztahu mezi řízením o předběžném opatření a řízením ve věci samé z pohledu úspěchu jednotlivých procesních stran v těchto věcech. Na druhou stranu lze připustit, že obecná zákonná úprava připouští širší použití zdravého rozumu, aniž by bylo nutné kazuisticky opravovat veškeré možné „kombinace“ rozhodnutí v jednotlivých řízeních.

³⁶⁹ Správnost závěru potvrzuje i rozhodovací praxe, tak srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2014, spis. zn.: 29 Cdo 3403/2012 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 5. 2012, č. j.: 5 Cmo 16/2012-231.

3. Škoda a jiná újma vzniklá nařízením předběžného opatření; bezdůvodné obohacení vzniklé v důsledku nařízení předběžného opatření; škoda vzniklá nečinností soudu, nesprávným zamítnutím či odmítnutím návrhu

Z již poměrně značně rozsáhlého pojednání o institutu předběžného opatření, řízení o něm a podobně opakovaně vyplynulo, že OSŘ upravuje povinnost navrhovatele k náhradě škody nebo jiné újmy každému, komu nařízením předběžného opatření vznikla [ust. § 77a OSŘ]. Touto povinností a dalšími otázkami s ní souvisejícími se budeme zabývat v nadcházející části, a to spolu s otázkou vydání bezdůvodného obohacení, které v důsledku nařízení předběžného opatření vzniklo.

Problematika náhrady škody a jiné újmy vzniklé nařízením předběžného opatření je úzce spojena s institutem jistoty [ust. § 75b OSŘ].

3.1. Odpovědnost za škodu a jinou újmu vzniklou nařízením předběžného opatření

Pokud nařízené předběžné opatření bylo zrušeno anebo zaniklo z jiného důvodu než pro vyhovění návrhu ve věci samé, nebo pro uspokojení práva navrhovatele, je „*navrhovatel povinen nahradit škodu a jinou újmu každému, komu předběžným opatřením vznikla*“ [ust. § 77a odst. 1 OSŘ]. Navrhovatel se odpovědnosti za vzniklou škodu nebo jinou újmu nemůže zprostit, leda by k ní došlo i jinak, tedy bez jeho aktivity [ust. § 77a odst. 1 OSŘ]. Jelikož OSŘ upravuje odpovědnost za „*škodu a jinou újmu*“, hovoříme o újmě materiální, anebo o újmě na jmění (tedy o škodě), případně o újmě nemateriální (anebo jiné újmě)³⁷⁰.

Povinnost k náhradě škody a jiné újmy podle odkazovaného ustanovení OSŘ vzniká v případech, v nichž navrhovatel (žalobce) neuspěl v s předběžným opatřením souvisejícím (ať už zahájeném v určené lhůtě po podání návrhu na nařízení předběžného opatření [ust. § 74 odst. 1 OSŘ] nebo v průběhu řízení ve věci samé [ust. § 102 odst. 1 OSŘ]) s řízením ve věci samé, nebo pokud takové řízení ve věci samé (včas) nezahájil. Výjimkou z tohoto pravidla je případ, kdy bylo právo navrhovatele „*uspokojeno*“, ve vztahu k čemuž mám za to, že měl zákonodárce na mysli dobrovolné splnění zejména určité povinnosti osobou, vůči níž předběžné opatření

³⁷⁰ Srov. ust. § 2894 občanského zákoníku a komentář k němu, např. HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1496 a násl., ISBN 978-80-7400-287-8.

směřovalo. Není přitom podstatné, zda se tak stalo před či po jeho nařízení, nebo zda se tak stalo před či po podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé. Jde tedy o jakýsi zákonný korektiv úpravy, která by jinak, sice jen ve výjimečných případech, umožňovala zneužívání předmětného institutu náhrady škody či jiné újmy. V praxi půjde např. o situaci, v níž bude řízení ve věci samé zastaveno na základě mimosoudního řešení sporu jeho účastníků.

Za poněkud problematické v této souvislosti považuji, že zákonodárce v OSŘ neřeší vztah povinnosti k náhradě škody a jiné újmy vzniklé nařízením předběžného opatření v případě, že předběžné opatření zanikne z důvodu uplynutí určené doby jeho trvání. Ač by se tak dít nemělo a existují možnosti, jak (se pokusit) tomu předcházet, zánik předběžného opatření z uvedeného důvodu nemusí předznamenávat (budoucí) neúspěch navrhovatele v řízení ve věci samé, a tím nedůvodnost nařízeného předběžného opatření. Domnívám se však, že podle současné právní úpravy nezbyvá, než i v takových případech nárok na náhradu škody anebo jiné újmy poškozené osobě přiznat, a to zejména s ohledem na objektivní povahu odpovědnosti navrhovatele (viz níže). Takové řešení však nepovažuji za správné a zasluhovalo by nápravu.

Z odkazovaného ustanovení je rovněž možno dovodit, že odpovědnost za škodu či jinou újmu vzniklou v důsledku nařízení předběžného opatření je odpovědností objektivní, neboť se jí navrhovatel (žalobce) nemůže zprostit a odpovídá tak za výsledek svého jednání bez ohledu na jeho subjektivní stránku³⁷¹. Jediným liberačním důvodem je, že by ke vzniku škody nebo jiné újmy „došlo i jinak“, čímž je myšleno, že by k jejich vzniku došlo i bez nařízení předběžného opatření³⁷².

Velmi podstatná je povinnost navrhovatele nahradit škodu a jinou újmu „každému, komu předběžným opatřením vznikla“ [ust. § 77a odst. 1 OSŘ]. Tím je okruh osob, které mají nárok na náhradu takové škody a jiné újmy značně rozšířen nad rámec osob, kterým lze předběžným opatřením uložit povinnosti [ust. § 76 odst. 1 a 2 OSŘ]. Takové rozšíření je nepochybně na místě, neboť nařízení předběžného opatření může mít dopad i do (nejen majetkové) sféry třetích osob, kterým sice předběžným opatřením povinnost uložena nebyla, ale nařízené předběžné opatření se jí přesto dotýká. Typickým příkladem budou spoluvlastníci, ve vztahu k jejichž

³⁷¹ Srov. ust. § 2895 občanského zákoníku a komentář k němu, např. HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1500 a násled., ISBN 978-80-7400-287-8.

³⁷² Srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 1. 2013, spis. zn.: 11 Cmo 148/2012.

společné věci bylo nařízeno předběžné opatření. V tomto směru se tedy domnívám, že je výklad předmětného ustanovení předkládaný Jirsou příliš restriktivní³⁷³.

Závěrem dodejme, že je vyloučena odpovědnost státu za škodu vzniklou nařízením předběžného opatření. Nejvyšší soud ČR v rámci svého rozhodovací praxe dovedl, že stát nenese odpovědnost za výsledky své činnosti, která je výkonem státní správy, pokud zvláštní předpis, v našem případě OSŘ, přičítá odpovědnost za výsledek předmětné činnosti tomu, kdo ji podnítl, tedy navrhovateli, a to bez ohledu na další osud rozhodnutí, tedy zda šlo o rozhodnutí „správné“ anebo „nezákonné“ a z toho důvodu později zrušené či změněné³⁷⁴. Závěr Nejvyššího soudu ČR přezkoumával rovněž Ústavní soud ČR, který se s ním ztotožnil³⁷⁵.

3.2. Vznik povinnosti k náhradě škody a jiné újmy, lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody a jiné újmy

3.2.1. Vznik povinnosti k náhradě škody a jiné újmy

Podmínkou vzniku povinnosti navrhovatele (žalobce) k náhradě škody a jiné újmy vzniklé v důsledku nařízení předběžného opatření je právě nařízení předběžného opatření, respektive vznik takové škody anebo jiné újmy a příčinná souvislost mezi jejich vznikem a nařízením předběžného opatření (aniž by se s ohledem na objektivní povahu odpovědnosti za tuto škodu a jinou újmu posuzovalo zavinění – viz výše).

Povinnost k náhradě vzniklé škody a jiné újmy (a tím odpovídající nárok poškozené osoby) vzniká bez ohledu na právní moc usnesení o nařízení předběžného opatření. Jakýkoliv jiný výklad by nekorespondoval s úpravou vykonatelnosti a závaznosti usnesení o nařízení předběžného opatření [ust. § 76d a 76e OSŘ]. Nárok tedy vzniká bez ohledu na pozdější případné zrušení či změnu usnesení soudu prvního stupně o nařízení předběžného opatření, zpravidla ze strany soudu odvolacího.

3.2.2. Lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody a jiné újmy

Žalobu na náhradu škody a jiné újmy [ust. § 77a odst. 1 OSŘ] je nutné podat, a tím uplatnit příslušný nárok, respektive vykonat právo³⁷⁶, nejpozději „do 6 měsíců ode dne, kdy

³⁷³ Jirsa v JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář)*. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 491, ISBN 978-80-7552-078-4.

³⁷⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 8. 2008, spis. zn.: 29 Cdo 3137/2007.

³⁷⁵ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2009, spis. zn.: II ÚS 3069/08.

³⁷⁶ Srov. ust. § 654 občanského zákoníku.

předběžné opatření zaniklo nebo bylo pravomocně zrušeno, jinak právo zanikne“ [ust. § 77a odst. 2 OSŘ].

Předmětná lhůta je zvláštní úpravou k obecné promlčecí lhůtě pro uplatnění práva na náhradu škody [ust. § 636 občanského zákoníku]. Navíc, jelikož podle citovaného ustanovení právo na náhradu škody a jiné újmy zanikne, jedná se o lhůtu prekluzivní, v důsledku jejíhož uplynutí právo zaniká (k čemuž je soud, na rozdíl od promlčení, povinen přihlédnout z úřední povinnosti) a jejíž uplynutí nelze prominout³⁷⁷. Prekluzivní lhůta je lhůtou hmotněprávní, což má vliv na skutečnost, že se za uplatnění práva považuje v tomto případě podání žaloby na náhradu škody u příslušného soudu, nikoliv pouze její podání k přepravě [ust. § 57 odst. 3 OSŘ], jako by tomu bylo v případě lhůty procesněprávní.

3.3. Řízení o náhradu škody a jiné újmy; úloha jistoty ve vztahu ke škodě a jiné újmě

K řízení o náhradě škody a jiné újmy vzniklé nařízením předběžného opatření je příslušný soud, který o předběžném opatření rozhodoval v prvním stupni [ust. § 77a odst. 3 OSŘ]. Jedná se o zvláštní výlučnou věcnou i místní příslušnost, která však v praxi nezaručuje rozhodování o věci totožným soudcem, ale pouze totožným soudem³⁷⁸.

V řízení nebude problematickým posouzení, zda je dán základ nároku na náhradu škody a jiné újmy, tedy zda bylo předběžné opatření nařízeno a následně zaniklo či bylo zrušeno, a to z OSŘ ve vztahu k odpovědnosti navrhovatele předběžného opatření za škodu a jinou újmu uváděných důvodů. Komplikovanější však bude prokazování výše zmiňované příčinné souvislosti mezi nařízením předběžného opatření a skutečným vznikem škody, když i podle soudní praxe *„je třeba zkoumat nejen to, zda bylo předběžné opatření zrušeno ve smyslu § 77a OSŘ, ale také to, zda v souvislosti s nařízením předběžného opatření skutečně vznikla škoda nebo jiná újma, a zda by k takové škodě nebo jiné újmě nedošlo i jinak“*³⁷⁹. Shodně rovněž dle dalšího rozhodnutí, podle něhož navíc *„vznik škody, tj. ušlého majetkového přínosu, ovšem vždy předpokládá jeho definitivní ztrátu, nikoliv jen oddálení možnosti jeho získání; ke ztrátě zisku z podnikání by totiž mohlo dojít, jen jestliže vzhledem k okolnostem případu je nepochybné, že získání prospěchu zamýšleného podnikatelského záměru bylo předběžným opatřením zcela*

³⁷⁷ Srov. ust. § 654 občanského zákoníku.

³⁷⁸ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 491, ISBN 978-80-7552-078-4.

³⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, spis. zn.: 23 Cdo 2416/2012.

*nebo provždy zmařeno*³⁸⁰, přičemž je vhodné zohlednit rovněž všeobecně aplikovatelný předpoklad „*pravidelného běhu událostí*“, za nějž je stručně řečeno považována „*skladba okolností svědčící o tom, že jednání vedoucí k zisku se již začalo nebo alespoň nepochybně mělo začít naplňovat, a že – nebýt škodlivého zásahu - výsledek by se dostavil*“³⁸¹.

3.3.1. Pasivní legitimace státu k řízení o náhradu škody a jiné újmy

Ačkoliv otázka pasivní a aktivní legitimace v řízení o náhradu škody a jiné újmy vzniklé v důsledku předběžného opatření obvykle nečiní problém, dovolím si zdůraznit zvláštnost týkající se pasivní legitimace státu v takovém řízení.

Ačkoliv odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci obecně upravuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů, rozhodovací praxe dovedla, že úprava obsažená v ust. § 77a OSŘ je k této obecné úpravě speciálním ustanovením, což znamená, že „*v případě odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu způsobenou nařízeným předběžným opatřením nese místo státu odpovědnost výhradně navrhovatel předběžného opatření a odpovědnost státu za škodu způsobenou předběžným opatřením podle zákona o odpovědnosti státu za škodu je vyloučena, a to platí i tehdy, jestliže odvolací soud změnil předběžné opatření tak, že návrh na jeho nařízení odmítl*“³⁸². Tento závěr přímo vyplývá z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR³⁸³ potvrzené Ústavním soudem ČR³⁸⁴.

3.3.2. Úloha jistoty ve vztahu k náhradě škody a jiné újmy

Složená jistota [ust. § 75b odst. 1 OSŘ] slouží k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by předběžným opatřením vznikla. Není podstatné, zda jde o jistotu složenou v základní zákonné výši, anebo ve výši po uložení povinnosti jistotu doplatit na návrh či bez návrhu navrhovatele nařízení předběžného opatření.

Vznikne-li navrhovateli (v souladu s výše uvedeným) povinnost k náhradě škody a jiné újmy vůči komukoliv, komu nařízením předběžného opatření taková škoda anebo jiná újma vznikla, bude k uspokojení nároku (pohledávky na náhradu škody a jiné újmy) použita v první

³⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2011, spis. zn.: 25 Cdo 2864/2008.

³⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2014, spis. zn.: 25 Cdo 2912/2012.

³⁸² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 321, ISBN 978-80-7400-673-9.

³⁸³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2008, spis. zn.: 29 Cdo 3137/2007.

³⁸⁴ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2009, spis. zn.: II. ÚS 3069/08.

řadě složená jistota. Výjimku pochopitelně tvoří případy, v nichž byl navrhovatel od povinnosti složit jistotu osvobozen [ust. § 75b odst. 3 OSŘ].

Jestliže existuje více pohledávek na náhradu škody či jiné újmy a složená jistota k jejich úhradě nepostačuje, soud by měl mezi jednotlivé oprávněné (poškozené) jistotu rozdělit poměrně [ust. § 77a odst. 4 OSŘ]. Tím se rozumí podle poměru jejich pohledávek, nikoliv podle počtu poškozených³⁸⁵.

Praktickou poznámku přináší Jirsa, který uvádí, že by skutečnost (částečné) úhrady nároku na náhradu škody a jiné újmy ze složené jistoty měla být uvedena jak v petitu žaloby, tak ve výroku rozsudku³⁸⁶.

3.4. Vydání bezdůvodného obohacení vzniklého z důvodu nařízení předběžného opatření

Nikoliv nepodstatnou otázkou je vyřešení situace, v níž dojde k nařízení předběžného opatření, v jehož důsledku bude uhrazeno určité plnění [ust. § 76 odst. 1 písm. a) nebo b) OSŘ], které se, obvykle v důsledku rozhodnutí soudu v s předběžným opatřením souvisejícím řízením ve věci samé, ukáže jako plnění uhrazené v konečném důsledku nedůvodně. Připomeňme, že za bezdůvodně obohaceného se považuje zejména ten, kdo „*získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám*“ [ust. § 2991 občanského zákoníku].

Mám proto za to, že plnění poskytnuté na základě později zrušeného či z odpovídajících důvodů zaniklého předběžného opatření je plněním z právního důvodu, který odpadl, a proto by mělo být jeho příjemcem (zpravidla navrhovatelem předběžného opatření) jako bezdůvodné obohacení vydáno jeho poskytovateli³⁸⁷ (tedy osobě, které byla příslušným druhem předběžného opatření uložena povinnost výživné, resp. pracovní odměnu, uhradit).

O povinnosti (obvykle) navrhovatele vrátit uvedené plnění nepadají pochybnosti a byla též judikována, když Nejvyšší soud ČR již poměrně dávno rozhodl, že „částky, které byly pracovníkovi vyplaceny na základě předběžného opatření, jež bylo později zrušeno z jiného

³⁸⁵ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 322, ISBN 978-80-7400-673-9.

³⁸⁶ Srov. JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář)*. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 492, ISBN 978-80-7552-078-4.

³⁸⁷ A to podle obecné úpravy obsažené v ust. § 2991 odst. 1 občanského zákoníku.

důvodu než proto, že návrhu ve věci samé bylo vyhověno, nebo proto, že právo navrhovatele bylo uspokojeno, je příjemce povinen vždy vrátit“³⁸⁸.

Poněkud spornou tak zůstává pouze otázka, zda má k navrácení plnění poskytnutého na základě později zrušeného či z příslušných důvodů zaniklého předběžného opatření docházet v režimu vydání bezdůvodného obohacení podle obecné právní úpravy obsažené v občanském zákoníku, nebo v režimu náhrady škody a jiné újmy obsažené [ust. § 77a OSŘ]. Kupříkladu Hrnčířík se přiklání k názoru druhému, a to se zdůvodněním, že OSŘ zmíněnou „jinou újmu“ nutno rozumět rovněž bezdůvodné obohacení³⁸⁹. Já jsem nicméně zastáncem prvně zmíněné možnosti, neboť se domnívám, že újma obecně zahrnuje jak materiální újmu – škodu, tak imateriální újmu, nemůže však obsáhnout obecně závaznými právními předpisy samostatně definované bezdůvodné obohacení, na čemž nemůže ničeho změnit ani Hrnčíříkem tvrzený vztah mezi *lex specialis* a *lex generalis*, neboť zvláštní předpis tuto otázku vůbec neřeší, a proto obecnou úpravu nemůže nahradit. To potvrzuje mimo jiné odlišná povaha vztahu mezi bezdůvodně obohaceným a bezdůvodně ochuzeným, který je vztahem obecně závazkovým (vzniklým z jiných právních důvodů, než právního jednání), zatímco vztah mezi škůdcem a poškozeným je vztahem deliktním. Ze shodných důvodů ostatně mezi oběma případy zákonodárce rozlišuje kupříkladu při úpravě promlčení.

3.5. Náhrada škody vzniklé nečinností soudu, nesprávným zamítnutím či odmítnutím návrhu

Ve vztahu k náhradě škody související s řízením o předběžném opatření je nutno vyřešit rovněž otázku odpovědnosti za ni v případech, kdy k nařízení předběžného opatření nedošlo, ačkoliv k němu dojít mělo, nebo v nichž byl soud nečinný.

Stát podle ZoSŠ odpovídá za škodu (nikoliv tedy za újmu v širším slova smyslu) způsobenou při výkonu státní moci [ust. § 1 odst. 1 ZoSŠ], a to konkrétně za škodu způsobenou „rozhodnutím, jež bylo vydáno v občanském soudním řízení, ve správním řízení, v řízení podle soudního řádu správního nebo v řízení trestním“ [ust. § 5 písm. a) ZoSŠ], nebo „nesprávným úředním postupem“ [ust. § 5 písm. b) ZoSŠ].

³⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 3. 1975, spis. zn.: Cpj 34/74.

³⁸⁹ Srov. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 209, ISBN 978-80-7400-622-7.

3.5.1. Náhrada škody v případě nezákonného rozhodnutí

V prvně uvedeném případě, tedy v případě náhrady škody způsobené vydaným rozhodnutím, je základní podmínkou nárokování náhrady škody, aby šlo o rozhodnutí nezákonné. Za něj se považuje pouze pravomocné rozhodnutí, které bylo „*pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán*“ [ust. § 8 odst. 1 ZoSŠ]. Zároveň, až na případy hodné zvláštního zřetele, musí dojít k vyčerpání všech poškozenému k ochraně jeho práva zákonem přiznaných procesních prostředků [ust. § 8 odst. 3 ZoSŠ]. Jinými slovy, až na výjimky vůči státu nelze uplatňovat nárok na náhradu škody z důvodu nezákonného rozhodnutí tehdy, pokud byla nezákonnost v rámci zákonem upravených procesních prostředků odstraněna. Stát tedy odpovídá pouze za nezákonnost rozhodnutí konečného.

Pochybení vedoucí k nezákonnosti rozhodnutí může být jak hmotněprávní povahy, tak povahy procesní, mělo-li vliv na správnost rozhodnutí, čímž došlo k založení jeho nezákonnosti³⁹⁰. V tomto směru by bylo zajímavé posouzení, zda by, s ohledem na v této práci opakovaně zmiňovanou rozhodovací praxi Ústavního soudu ČR, nezaslání návrhu na nařízení předběžného opatření k vyjádření odpůrci bylo považováno za procesní pochybení v právě uvedeném smyslu. Nemůže totiž být pochyb o tom, že odepření práva na vyjádření jednomu z účastníků řízení, byť „pouze“ soudní praxí dovozovaného, může mít na správnost rozhodnutí vliv absolutní. Proto jsem názoru, že by tomu tak za splnění ostatních podmínek být mělo.

Na předběžná opatření by se dalo zdálo být možné vztahovat výjimku, podle níž lze nárok na náhradu škody vzniklé v důsledku vydání nezákonného rozhodnutí uplatnit i tehdy, pokud bylo rozhodnutí zrušeno či změněno na základě řádného opravného prostředku, tedy před jeho právní mocí, a to v případě nezákonného rozhodnutí vykonatelného bez ohledu na právní moc [ust. § 8 odst. 2 ZoSŠ ve spojení s ust. § 76d OSŘ]. V praxi však k takové situaci dojít nemůže, neboť, jak již bylo uvedeno výše v této práci, stát neodpovídá za škodu v případech, kdy za ni odpovídá navrhovatel (jako iniciátor rozhodnutí). Právě případ vydání usnesení, jímž dojde k nařízení předběžného opatření, je však jedinou situací, v níž je příslušné usnesení vykonatelné bez ohledu na právní moc. Proto k náhradě škody ze strany státu za použití této výjimky u předběžného opatření dojít nemůže.

³⁹⁰ Srov. VOJTEK, P.: *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 39, ISBN 978-80-7400-427-8.

S ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že náhradu škody v případě, že k nařízení předběžného opatření nedojde, ačkoliv k němu dojít mělo, bude z důvodu nezákonného rozhodnutí možné vůči státu úspěšně uplatňovat pouze ve velmi omezeném množství případů. Prakticky půjde pouze o situace, kdy dojde ke zrušení zamítavého či odmítavého rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření, po jeho potvrzení odvolacím soudem, ze strany soudu dovolacího či ústavního. Jedině z jejich strany může dojít k vyslovení nezákonnosti zamítavého či odmítavého rozhodnutí soudem, což je podmínkou pro úspěšné uplatnění nároku [ust. § 8 odst. 1 ZoSŠ], neboť ve věci samé se soudy touto problematikou nezabývají.

Pro úplnost dodejme, že ne ve všech případech musí dojít ke zrušení rozhodnutí pro nezákonnost, nýbrž například pro pominutí důvodů vedoucích k původnímu rozhodnutí, což zejména u předběžného opatření může, s ohledem na podmínky jeho nařízení, nastat. V takových případech stát za náhradu škody neodpovídá, neboť není splněna podmínka nezákonnosti rozhodnutí³⁹¹.

Alternativně by s ohledem na podmínky konkrétního případu mohlo dojít k přijetí argumentace, že se jednalo o „případ zvláštního zřetele hodný“, čímž dochází ke zmírnění podmínek pro úspěšné uplatnění nároku.

3.5.2. Náhrada škody v případě nesprávného úředního postupu

Druhým případem, v němž stát odpovídá za škodu, je nesprávný úřední postup. Tím je mimo jiné porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě, jinak ve lhůtě přiměřené [ust. § 13 odst. 1 ZoSŠ]. ZoSŠ však úmyslně neobsahuje ani demonstrativní výčet úředních postupů, které lze považovat za nesprávné, ani definici nesprávného úředního postupu. Jejich vytvoření by ostatně bylo nejen obtížné, ale rovněž zbytečně omezující ve vztahu k téměř nekonečné množině situací, které mohou při praktické aplikaci práva na konkrétní skutkové stavy nastat.

Vzhledem k tomu, že OSŘ stanoví lhůtu pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření až na 7 dnů od podání návrhu [ust. § 75c odst. 2 OSŘ], je zřejmé, že náhradu škody vůči státu z důvodu nevydání rozhodnutí o návrhu v zákonné lhůtě uplatňovat

³⁹¹ Srov. VOJTEK, P.: *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 41 a násl., ISBN 978-80-7400-427-8.

lze, neboť se jedná o nesprávný úřední postup³⁹². Z dostupných soudních rozhodnutí však plyne, že k podobným případům v praxi spíše nedochází.

Shodně by pochopitelně bylo možné postupovat, za splnění dalších zákonných podmínek, tehdy, pokud by o návrhu na nařízení předběžného opatření nebylo rozhodnuto vůbec. K tomu však v praxi, pokud je známo, rovněž nedochází.

S ohledem na dikci zákona se domnívám, že z důvodu nesprávného úředního postupu nelze uplatňovat náhradu škody v případě, že soud předběžné opatření nenařídil, ale o návrhu (řádně a včas) rozhodl, tedy pokud návrh zamítl či odmítl. Došlo již totiž k vydání rozhodnutí, a proto je nutné aplikovat právní úpravu odpovědnosti státu za škodu v důsledku nezákonného rozhodnutí, o níž bylo pojednáno výše.

³⁹² Tamtéž.

4. Předběžné opatření a jeho využití v oblasti nekalé soutěže

4.1. Obecně o nekalé soutěži a prostředcích právní ochrany proti nekalé soutěži

Jak plyne mimo jiné i z předchozího textu, předběžná opatření nacházejí poměrně častého využití v oblasti nekalé soutěže, kde jsou jedním z podstatných „nástrojů“ vzájemných právních bitev soutěžitelů, a to zejména ve vysoce konkurenčních tržních oblastech. Zejména v nich je totiž běžné, že za účelem získání určité tržní výhody soutěžitelé používají praktiky, kterými je hospodářská soutěž narušována, což v konečném důsledku poškozuje především koncového zákazníka, často spotřebitele, a pochopitelně také ostatní soutěžitele. Je proto zřejmé, že značné jsou rovněž přímé i nepřímé ekonomické dopady na zasažené osoby.

Pro udržení zdravého a skutečně kompetitivního tržního prostředí je nutné stanovit – a především dodržovat a dodržování vynucovat – určitá pravidla, která tento účel zajišťují. Kromě tento cíl sledujících veřejnoprávních nástrojů, které jsou obsaženy mimo jiné v zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), právní řád obsahuje rovněž soukromoprávní prostředky ochrany proti narušování soutěže, tedy prostředky ochrany proti tzv. nekalé soutěži.

4.1.1. Hmotněprávní úprava nekalé soutěže

Příslušná právní úprava je součástí občanského zákoníku [ust. § 2972 a násl. občanského zákoníku], v níž je ochrana proti nekalé soutěži systematicky rozdělena na tzv. generální klauzuli [ust. § 2976 odst. 1 občanského zákoníku], která obsahuje tři podmínky, v případě jejichž kumulativního naplnění lze hovořit o nekalé soutěži, která je tímž ustanovením výslovně zakázána. Těmi jsou: i) jednání v hospodářském styku, ii) rozporné s dobrými mravy soutěže iii) a způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům. Z formulace příslušného ustanovení („[...] kdo se dostane [...]“) plyne objektivní odpovědnost bez nutnosti zkoumat existenci a míru zavinění³⁹³. Co se týče podrobnějšího rozboru pojmů a sousloví „soutěž“, „dobré mravy soutěže“, „hospodářský styk“ či „způsobilost přivodit újmu“ a podobně, odkazují na příslušnou odbornou literaturu zaměřenou přímo na problematiku nekalé soutěže, případně příslušná zákonná ustanovení³⁹⁴.

³⁹³ Srov. např. HORÁČEK, R. ČADA, K. HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, s. 452, ISBN 978-80-7400-417-9

³⁹⁴ Např. ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1168 a násl., ISBN 978-80-7478-630-3.

Kromě generální klauzule občanský zákoník předkládá rovněž konkrétní skutkové podstaty nekalé soutěže, jejichž výčet je demonstrativní [ust. § 2977 a násl. občanského zákoníku] a patří mezi ně klamavá reklama [ust. § 2977 občanského zákoníku], klamavé označení zboží nebo služby [ust. § 2978 a násl. občanského zákoníku], srovnávací reklama [ust. § 2980 občanského zákoníku], která je svým připuštěním za určitých podmínek poměrně specifická, dále vyvolání nebezpečí záměny [ust. § 2981 občanského zákoníku], parazitování na pověsti (závodu výrobku či služeb jiného soutěžitele) [ust. § 2982 občanského zákoníku], podplácení [ust. § 2983 občanského zákoníku], zlehčování [ust. § 2984 občanského zákoníku], porušení obchodního tajemství [ust. § 2985 občanského zákoníku], dotěrné obtěžování [ust. § 2986 občanského zákoníku] a ohrožení zdraví nebo životního prostředí [ust. § 2987 občanského zákoníku].

V praxi se hojně používají rovněž tzv. soudcovské anebo nepojmenované skutkové podstaty, které jsou projevem aplikace generální klauzule a z ní plynoucí aplikační „volnosti“, neboť představují v praxi typická a opakující se jednání splňující veškeré nadepsané podmínky nekalosoutěžního jednání. Zařadit mezi tato jednání lze kupříkladu nedovolenou skrytou reklamu a obecně vzato veškerá právní jednání, která s dopadem na hospodářskou soutěž porušují právní předpisy.

V případě nekalosoutěžního jednání můžeme hovořit o celé řadě konkrétních prostředků, které lze uplatnit, z nichž některé plynou i ze zvláštních právních předpisů³⁹⁵. Základní právní úpravu však opět obsahuje občanský zákoník, který vyjmenovává několik soudně uplatnitelných nároků plynoucích z nekalosoutěžního jednání, a to nárok na: i) zdržení se nekalosoutěžního jednání, ii) odstranění závadného stavu anebo poskytnutí iii) přiměřeného zadostiučinění, iiib) náhrady škody a iiic) vydání bezdůvodného obohacení [ust. § 2988 občanského zákoníku]. Neopomeňme však ani v praxi téměř nevyužívanou a rovněž v teorii často neuváděnou možnost uveřejnění rozsudku na náklady neúspěšného účastníka [ust. § 155 odst. 4 OSŘ].

4.2. Nekalá soutěž a předběžné opatření

Z dosud předloženého rozboru institutu předběžného opatření mimo jiné vyplynulo, že předběžné opatření nemá (resp. až na výjimky nesmí) nahrazovat rozhodnutí ve věci samé, což

³⁹⁵ Např. ze zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání anebo o zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

plyne především z jeho prozatímní, dočasné povahy. Proto se v řízení o předběžném opatření nelze domáhat všech výše uvedených nároků spojených s nekalosoutěžním jednáním, ale jen těch, jejichž důsledky jsou „odstranitelné“ a nevedou k nevratným stavům.

4.2.1. Obvyklé nároky uplatňované v řízení o předběžném opatření v nekalé soutěži

Mezi nároky z nekalosoutěžního jednání, kterých se v řízení o předběžném opatření nelze domáhat tudíž patří, kromě nároku na uveřejnění rozsudku, nárok na úhradu přiměřeného zadostiučinění, náhrady škody či na vydání bezdůvodného obohacení. V této souvislosti je důležité upozornit, že tento závěr neznamená, že se v souvislosti s těmito nároky nelze domáhat předběžného opatření. Je třeba rozlišovat mezi povinnostmi, jejíž uložení je v řízení o předběžném opatření navrhováno, a důvodem navržení nařízení předběžného opatření. Zatímco by tedy soud neměl nařídit kupříkladu předběžné opatření spočívající v povinnosti uhradit určité finanční plnění z důvodu náhrady škody, může z důvodu obavy, že na úhradu náhrady škody nebude pro jednání osoby, vůči níž předběžné opatření směřuje dostatek prostředků – tedy z důvodu obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí – uložit povinnost zdržet se nakládání s určitým majetkem takové osoby.

Neméně podstatná je také skutečnost, že k nařízení předběžného opatření může dojít nejen v případech, v nichž došlo k porušení práv nekalou soutěží, ale i v případech, v nichž je právo ohroženo, což plyne jak z hmotného [ust. § 2988 občanského zákoníku], tak z procesního práva [ust. § 3 OSŘ].

Tím se dostáváme k nárokům, které jsou v předběžném opatření v nekalosoutěžních věcech pravidelně uplatňovány, a které odpovídají hmotněprávní úpravě nekalé soutěže [ust. § 2988 občanského zákoníku]. Jsou jimi uložení povinnosti k odstranění závadného stavu – například odstranění závadného sloganu, nikoliv však zničení reklamních panelů, které by bylo nevratné – a v praxi podstatně převažující uložení povinnosti zdržet se určitého jednání – například (dočasné) ukončení distribuce vybraného produktu. Nelze hovořit o překvapivosti tohoto závěru, neboť plyne především z povahy nekalé soutěže a jednotlivých skutkových podstat, které povětšinou vyžadují aktivní protiprávní jednání. Spojíme-li tuto skutečnost s cílem předběžného opatření, tedy zatímní a pokud možno taktéž efektivní a rychlou úpravou poměrů účastníků řízení, je navržení uložení povinnosti zdržet se určitého jednání nasnadě.

V praxi dochází velmi často k využití předběžného opatření v okamžicích, kdy je na trh uveden nový, z pohledu navrhovatele – soutěžitele – konkurenční produkt, případně uveřejněna

nová reklama či celá reklamní kampaň na konkurenční produkt(y) či službu (služby). Po vyhodnocení příslušného jednání jako nekalosoutěžního je podstatná rychlá reakce v podobě návrhu na nařízení zdržovacího předběžného opatření, které zamezí vzniku újmy navrhovateli v podobě kupříkladu poškozené pověsti či „zlehčení“ určitého produktu, anebo získání neoprávněné tržní pozice v důsledku z různých důvodů zapovězené formy, podoby anebo třeba způsobu uveřejnění reklamy.

4.2.2. Význam a používání jistoty v řízení o předběžném opatření v nekalé soutěži

V tržních oblastech pracujících s distribucí určitých zákonem regulovaných produktů se lze poměrně často setkat s využitím předběžného opatření ještě tvrdším způsobem: k zakázání samotné distribuce předmětného produktu. Děje se tak hojně například na trhu s doplňky stravy, s jejichž distribucí je spojená celá řada povinností plynoucích z obecně závazných právních předpisů. Týkají se kupříkladu označování obalů, ale rovněž specifických omezení možností propagace doplňků stravy, mimo jiné kvůli ochraně spotřebitelů z důvodu jejich snížené citlivosti v případech souvisejících s jejich zdravotním stavem či zdravotními problémy. Svým způsobem jsou však určité požadavky na označování produktů uzákoněny pro všechny oblasti a v případě jejich hrubého nesplnění si proto lze představit úspěšné podání návrhu na nařízení předběžného opatření směřující k úplnému zamezení jejich distribuce.

Je nasnadě, že v podobných situacích je riziko škody či jiné újmy vzniklé v důsledku nařízení předběžného opatření enormní, neboť může dojít například k zamezení prodeje zboží o skutečně významné hodnotě během každého dne trvání předběžného opatření. Přesto je zcela výjimečné – a ve vlastní praxi jsem se s takovou situací dosud neseťkal – aby soud z vlastní iniciativy dospěl k závěru, že složená jistota v zákonné výši nepostačuje zajištění takové náhrady škody nebo jiné újmy a navrhovatele vyzval k bezodkladnému doplatku [ust. § 75b odst. 1 OSŘ]. V tomto směru by proto mělo dojít k určité „osvětě“ soudců, kteří by měli důsledněji domýšlet následky nařízení předběžného opatření, neboť „dosažení“ škody nebo jiné újmy ve výši 50 000,- Kč ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli je v podstatě automatické. Aníž bych volal po paušálním zvýšení zákonem stanovené minimální výše jistoty, uvítal bych uvážlivější přístup soudců v jednotlivých případech. O mnoho vyšší pravděpodobnost dosažení složení vyšší jistoty navíc v praxi není ani v případě návrhu toho, komu byla předběžným opatřením uložena povinnost, aby soud navrhovatele ke složení doplatku vyzval [ust. § 76h OSŘ]. Samozřejmě je zásadní, jak přesvědčivě je osoba navrhuující složení doplatku schopna doložit, že je již složená jistota zjevně nepostačující k zajištění

náhrady škody nebo jiné újmy. To však nic nemění na tom, že by realita aktuální hospodářské soutěže, v níž se dnes zprávy šíří instantně a v níž lze s pomocí internetu realizovat miliardové obchody během vteřin a v nepřítomnosti, měla být promítnuta do rozhodování soudů. Rozhodující soudci by měli vnímat složení jistoty nejen jako formální podmínku nařízení předběžného opatření, ale jako reálně zajištění reparovatelnosti vzniklé škody či jiné újmy, které může být po mnoha letech soudních sporů odpovědí na to, zda ve sporu úspěšná osoba, proti níž předběžné opatření směřovalo, zachová svou existenci anebo, alespoň částečně, obnoví svou tržní pozici.

Právě návrh soudu k tomu, aby navrhovatele předběžného opatření vyzval ke složení doplatku jistoty, je jednou z možností obrany osoby, proti níž předběžné opatření směřuje, proti jeho nařízení. Další z možností je pochopitelně využití opravných prostředků, případně přesvědčení soudu o tom, že již pominuly důvody, pro které bylo předběžné opatření nařízeno [ust. § 77 odst. 2 OSŘ]. Doporučit lze rovněž přezkoumání základních podmínek řízení, a to zejména aktivní legitimace navrhovatele a pasivní legitimace osoby, vůči níž předběžné opatření směřuje.

4.2.3. Aktivní a pasivní legitimace pro řízení o předběžném opatření v nekalé soutěži

Pasivní legitimace je v oblasti nekalé soutěže obzvláště podstatná, neboť pasivně legitimována je osoba, která se nekalé soutěže přímo dopouští. Vzhledem k tomu, že například v oblasti marketingu často dochází k zapojování třetích osob (agentur) majících značnou volnost při tvorbě reklamních kampaní a jejich zveřejňování, je možné, že by samotný distributor nemusel být pasivně legitimován, jakkoliv je na tuto problematiku nutno nahlížet v širším kontextu. Aktivně legitimovanou bude osoba, jejíž právo je nekalou soutěží porušeno, případně ohroženo [ust. § 2988 občanského zákoníku].

Neopomeňme také z hmotného práva plynoucí zvláštní aktivní legitimaci právnických osob oprávněných hájit zájmy soutěžitelů nebo zákazníků, které však neplatí pro všechny skutkové podstaty nekalé soutěže [ust. § 2989 občanského zákoníku], případně osoby, jejíž právo bylo ohroženo nebo porušeno nedovoleným omezením soutěže [ust. § 2990 občanského zákoníku].

Další hmotněprávní zvláštností nekalé soutěže je obrácení důkazního břemene v případech uplatňování práva, aby se rušitel zdržel nekalé soutěže, spotřebitelem [ust. § 2989 odst. 2 občanského zákoníku]. V takových případech totiž platí, že je rušitel povinen prokázat,

že se nekalé soutěže nedopustil, a nikoliv spotřebitel, že se rušitel nekalosoutěžního jednání dopustil. Obdobná úprava se týká rovněž uplatnění náhrady škody spotřebitelem. Ani v jednom případě však hmotné právo není reflektováno právem procesním, což si ostatně lze v řízení o předběžném opatření, v němž se dokazování vůbec neprovádí a možnost vyjádření k návrhu je přinejmenším omezená, jen těžko představit.

4.2.4. Výkon rozhodnutí v případě nesplnění předběžného opatření v nekalé soutěži

Výše bylo stručně pojednáno o tom, že v případě nesplnění povinnosti uložené předběžným opatřením osobou, pro niž je výrok vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření závazný, může dojít rovněž k výkonu rozhodnutí.

Výkon rozhodnutí je živým tématem rovněž v oblasti nekalé soutěže, v níž však velmi často dochází k uložení povinnosti, která nemůže být splněna třetí osobou – osoba, již byla předběžným opatřením uložena povinnost, je tudíž nezastupitelná³⁹⁶. Taková situace nastává kupříkladu v případě uložení povinnosti nedistribtovat určitý produkt na trh. Obecně lze říci, že se jedná o většinu případů uložení povinnosti zdržet se určitého jednání, které jsou v oblasti nekalé soutěže dominantní. V takových okamžicích je nutné využít možnosti výkonu rozhodnutí uložením pokuty, k čemuž může dojít na návrh oprávněného až do výše 100 000 Kč [ust. § 351 odst. 1 OSŘ]. Připomeňme, že soud není návrhem na způsob výkonu rozhodnutí³⁹⁷ i na výši pokuty vázán, a že pokuta, kterou lze – vždy v okolnostech konkrétní kauzy přiměřené výši – ukládat i opakovaně, připadá státu a nikoliv oprávněnému [ust. § 351 odst. 1 OSŘ]. Soud nezkoumá, zda ke splnění uložené povinnosti skutečně nedošlo, ve vztahu k čemuž vychází pouze z tvrzení oprávněného v návrhu na výkon rozhodnutí³⁹⁸, a proto si lze výkon (řádně splněného) rozhodnutí představit jako druhou úroveň konkurenčního boje, samozřejmě se všemi důsledky s tím spojenými. Obdobnou úpravu obsahuje rovněž exekuční řád.

³⁹⁶ Srov. DUBA, J. *Předběžné opatření v právu nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 74, ISBN 978-80-7502-228-8.

³⁹⁷ Srov. rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 1. 2002, spis. zn.: 18 Co 17/2002.

³⁹⁸ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2009, spis. zn.: 20 Cdo 2101/2007.

5. Ústavnost předběžného opatření

Již v úvodu této práce bylo pojednáno o podstatě, a především účelu institutu předběžného opatření. Víme proto již, že „*předběžné opatření slouží k tomu, aby byly předběžně, a tudíž prozatímně upraveny poměry účastníků*“³⁹⁹. Jedná se, velmi zjednodušeně řečeno, o procesněprávní nástroj, jehož prostřednictvím lze při splnění zákonem stanovených podmínek zajistit zachování smyslu a efektivity budoucího soudního rozhodnutí v situaci, v níž existují obavy, že by v době do jeho vydání mohlo dojít k určité nežádoucí a právem neaprobované změně v právech účastníků. Takové, která by přijímané rozhodnutí fakticky – zčásti či dokonce zcela – znehodnotila, respektive znemožnila jeho (na)plnění.

Přínosy i negativa předběžného opatření a důvody, které k jeho nařízení mohou vést jsou zřejmé, a je o nich velmi podrobně pojednáno v příslušných částech této práce. Tamtéž je poskytnut také vyčerpávající výčet dalších podmínek a aspektů, které musí být před nařízením předběžného opatření splněny a posouzeny. Jak však bylo naznačeno již v části předchozí, zabývající se otázkou (ne)aplikace obecných zásad civilního procesu na řízení o předběžném opatření, je nutné se zamyslet rovněž nad jeho ústavností, souladem s ústavním pořádkem. Považuji za nesporné, že mnoho základních principů, které čerpají z litery Ústavy ČR a případně také z Listiny, je určitým, více či méně viditelným způsobem v řízení o nařízení předběžného opatření potlačeno⁴⁰⁰.

Ačkoliv lze po dlouhých letech fungování institutu předběžného opatření, bez ohledu na jeho modifikace usoudit, že ani v jednom z uvedených případů nebude zjištěn jakkoliv překvapivý závěr, samotná úvaha o ústavnosti a ústavněprávní konformitě bude přínosná a může objasnit, ale i vyvolat mnoho s ní souvisejících otázek.

Již nepanují pochybnosti o tom, že předběžné opatření je do ústavně zaručených práv a svobod schopno zasáhnout nejen teoreticky ve výše popsaném smyslu, ale rovněž prakticky, v rámci konkrétních rozhodnutí⁴⁰¹.

³⁹⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2001, s. 324, ISBN 978-80-7201-842-0.

⁴⁰⁰ K tématu rovněž HRNČIŘÍK, V. *O neústavnosti a nepromyšlenosti právní úpravy předběžného opatření podle občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 2010, č. 10. s. 348, ISSN 1210-6410.

⁴⁰¹ Srov. např. HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 117, ISBN 978-80-7400-622-7.

5.1. Ústavnost institutu předběžného opatření

5.1.1. Strídmost využívání předběžného opatření a přiměřenost podmínek jeho nařizování

Z hlediska ústavnosti institutu předběžného opatření se jako problematická jeví především skutečnost, že často dochází k výraznému zásahu do práv jednoho z účastníků v době, v níž není rozhodnuto ve věci samé. Děje se tak dokonce aniž by proběhlo dokazování (v pravém slova smyslu) a v řízení, popírajícím či omezujícím některé obecné zásady civilního procesu. Na druhou stranu je tento zásah umožněn pouze za zákonem striktně stanovených podmínek neumožňujících různý výklad a ve víceméně výjimečných případech, vyplývajících z konkrétních okolností určitého případu, v němž je předběžné úpravy poměrů účastníků z osvědčeného důvodu skutečně zapotřebí. Kromě toho není odepřen přezkum naplnění vyjmenovaných podmínek.

Prvním závěrem, který lze již na základě těchto základních poznatků učinit, může být potřeba dodržování jakési obdoby zásady přiměřenosti. Ta by měla spočívat ve zvážení poměru dopadů zásahu způsobeného nařízením předběžného opatření na jednotlivé účastníky řízení vůči hrozícímu „nebezpečí“ či újmě v případě jeho nenařízení. Zohledněno by mělo být taktéž dosavadní jednání zainteresovaných účastníků včetně identifikace účastníka, který stav vyžadující prozatímní úpravu poměrů rozhodující měrou vyvolal. Z toho plyne, že výsledné rozhodnutí musí v mnoha detailech reflektovat každý konkrétní případ a jeho specifika, čímž se zdůrazňuje role soudů a soudců, a to v míře pravděpodobně překračující jejich postavení v „klasickém“ řízení ve věci samé. To je však správný závěr již proto, že druhý účastník řízení nemá možnost na návrh na vydání předběžného opatření reagovat a soud proto zajišťuje názorovou opozici sám sobě (o tom více níže).

Otázkou ústavnosti institutu předběžného opatření se rozsáhle zabýval Ústavní soud ČR, který ve svém již citovaném rozhodnutí v řízení vedeném pod spisovou značkou IV. ÚS 189/01 dospěl k *de facto* obdobnému závěru, a to že „základním smyslem předběžného opatření je ochrana toho, kdo o jeho vydání žádá, přičemž musí být respektována ústavní pravidla ochrany i toho, vůči komu předběžné opatření směřuje (čl. 90 Ústavy České republiky), avšak ochrana toho, vůči komu předběžné opatření má směřovat, nemůže dosáhnout takové míry, aby prakticky znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany“.

5.1.2. Předběžné opatření ve vztahu k výkladu Ústavy a Listiny

Zaměříme se blíže také na vztah vybraných článků samotné Ústavy ČR a Listiny a jimi přiřknutou roli soudnictví a institutu předběžného opatření. Takové porovnání je pro dosažení odpovědi na výše vznesené otázky ústavnosti předběžného opatření klíčové.

V čl. 90 Ústavy ČR zjišťujeme, že „*soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům*“. Jakkoliv je tento článek zdánlivě nezajímavý, objevuje se v něm sousloví zásadní pro další úvahy – „*zákonem stanoveným způsobem*“. Jedná se o primární korektiv veškerého soudního rozhodování představující Ústavou ČR blíže nedefinovanou sumu subjektivních práv účastníků řízení, jejichž dodržování musí být vždy zajištěno, a které může měnit pouze právní předpis o síle zákona, respektive zákona ústavního. Komentář k Ústavě ČR k tomu uvádí: „*Zákonem stanoveným způsobem se rozumí procesní postup soudu v souladu s příslušnými zákony o řízení před soudy (OSŘ, TŘ, SŘS)*“⁴⁰². Kromě toho Ústava ČR v čl. 1 odst. 1 v obecné rovině označuje Českou republiku za „*svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana*“, k čemuž odborná literatura uvádí, že „*Jedním ze základních znaků a předpokladů právního státu a zároveň právní jistoty, jako jednoho z jeho atributů, je takové uspořádání státu, v němž každý, fyzická osoba i osoba právnická může mít důvěru v právo; prvním předpokladem jistoty v oblasti aplikace práva je proto seznatelnost právní normy, resp. seznatelnost právního stavu a předvídatelnost právního rozhodnutí*“⁴⁰³. Takový výklad koresponduje s výše citovanými ustanoveními a zároveň se splněnou podmínkou zákonné úpravy předběžného opatření obsažené v OSŘ, která je zjevně všeobecně „seznatelná“ a díky jasně a určitě upraveným podmínkám je její použití v praxi rovněž předvídatelné.

Obdobným či dokonce extenzivnějším způsobem pak tutéž problematiku upravuje Listina, která stanoví, že „*každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu*“ [čl. 36 odst. 1 Listiny]. Vzhledem k tomu, že institut předběžného opatření a řízení o něm vychází ze zákonných předpisů [ust. § 74 a násl. OSŘ], je podmínka stanovená Ústavou ČR i Listinou splněna. Uvedené pak aprobuje také čl. 2 odst. 2 Listiny, podle něhož lze státní moc, jejíž jednou složkou je moc soudní, „*uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví*“.

⁴⁰² SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 744, ISBN 978-80-7179-869-9.

⁴⁰³ SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 12, ISBN 978-80-7179-869-9.

Rovněž touto problematikou se Ústavní soud ČR musel zabývat. Dospěl přitom k totožnému závěru, podle něhož „i na vydání předběžného opatření jsou kladeny požadavky plynoucí z ústavního práva na soudní ochranu. To znamená, že musí mít zákonný podklad (čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod), musí být vydáno příslušným orgánem (čl. 38 odst. 1 Listiny) a nemůže být projevem svévole (čl. 1 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 a 3 Listiny)“⁴⁰⁴.

Co se týče povinností, které lze předběžným opatřením uložit, ve vztahu k omezení dispozičního oprávnění jakožto součásti vlastnického práva nelze považovat za zásah do ústavněprávně chráněného práva, ale za „předběžnou „sankci“ za pravděpodobné porušení jiné právní povinnosti“⁴⁰⁵. Vzhledem k síle ochrany vlastnického práva lze tento závěr obdobně vztáhnout na veškeré povinnosti, které lze předběžným opatřením uložit [ust. § 76 OSŘ].

Na základě výše uvedeného je možné uzavřít, že institut předběžného opatření jako takový je v souladu s příslušnými ústavními zákony, tedy s Ústavou ČR a s Listinou. Ačkoliv dochází k omezení některých zásad a principů civilního procesu (k tomu blíže srov. následující část), je zřejmé, že se tak děje ve smyslu obou zmíněných předpisů nejvyšší právní síly. Předmětnou problematikou se ostatně v daleko širším, než citovaném rozsahu zabýval také Ústavní soud ČR, který dospěl k obdobným závěrům. Tedy že při splnění ústavními zákony stanovených podmínek není možné považovat institut předběžného opatření za protiústavní, a naopak je zapotřebí chránit nejen zájmy osoby, vůči níž návrh na předběžné opatření směřuje, ale taktéž oprávněné zájmy osoby, která předběžné opatření (důvodně) navrhuje.

5.2. Soulad řízení o předběžném opatření s ústavním pořádkem

Právě jsme dospěli k závěru, že institut předběžného opatření sám o sobě není protiústavním, respektive že je s ústavním pořádkem konformní. V téže i jiných částech této práce však také zaznělo a zazní, a co do odezvy možná ještě výrazněji než v případě ústavnosti institutu předběžného opatření, že v samotném řízení o předběžném opatření dochází alespoň na první pohled k potlačování či ignorování některých obecných principů civilního procesního práva. Proto zde na téma ústavnosti institutu předběžného opatření navážeme a zaměříme se na soulad řízení o předběžném opatření s ústavním pořádkem, v němž jsou zmíněné obecné principy zakotveny především. Analýze budou podrobeny vybrané kroky či úkony, ke kterým

⁴⁰⁴ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 21. 11. 2001, spis. zn.: IV. ÚS 189/01.

⁴⁰⁵ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 12. 3. 2002, spis. zn.: III. ÚS 394/01.

v rámci činnosti soudů v řízení o předběžném opatření dochází. Otázka jejich konformity s ústavním pořádkem bude ožehavější, nežli tomu bylo v případě souladu institutu předběžného opatření jako takového.

Nepochybně je již v tomto okamžiku možné usoudit, že rovněž pro následující úvahy budou mít značný význam výše citovaná ustanovení Listiny a Ústavy ČR, zejména čl. 2 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny spolu s čl. 1 odst. 1 a čl. 90 Ústavy ČR, na která se lze v obdobných případech odvolat prakticky kdykoliv. Dalšími ustanoveními, která se budou v následujících bodech této práce z hlediska argumentace pravidelně opakovat, jsou také čl. 96 odst. 1 Ústavy, podle něhož „*všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva*“ a zdánlivě totožný čl. 37 odst. 3 Listiny stanovící, že „*všichni účastníci jsou si v řízení rovni*“.

Otázkou rovnosti stran a z toho plynoucích procesních práv se pochopitelně zabýval Ústavní soud ČR v mnoha svých rozhodnutích. Plénium Ústavního soudu ČR k této problematice uvedlo, že „*k ústavním principům tvořícím jeden z komponentů základního práva na spravedlivý proces patří i princip „rovnosti zbraní“, resp. princip rovnosti příležitostí (čili princip rovnosti všech účastníků řízení) podle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*“⁴⁰⁶. Přestože se v dané věci jednalo o rozhodnutí z oblasti trestního práva, na zásadách či spíše požadavcích stanovených Ústavou a Listinou to nic nemění ani pro řízení soukromoprávní.

5.2.1. Kontradiktornost řízení o předběžném opatření

Zásada kontradiktornosti je svým způsobem definiční zásadou civilního řízení sporného. Její podstata tkví v tom, že „*žalobce v civilním řízení trvá na uspokojení uplatněných žalobních nároků a žalovaný uplatňuje zájem protikladný*“⁴⁰⁷. Kontradiktornost řízení je z mého pohledu jedním z hlavních důvodů nutné existence zásady rovnosti plynoucí z výše uvedených ustanovení čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 37 odst. 3 Listiny. Článek 38 odst. 2 Listiny stanoví, že každý má právo, aby jeho věc byla „*projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem*“.

Budeme-li uvedenou zásadu konfrontovat s ust. § 75c odst. 3 OSŘ, které stanoví, že o „*návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne předseda senátu bez slyšení účastníků*“ je

⁴⁰⁶ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 1. 10. 2001, spis. zn.: Pl. ÚS 15/01.

⁴⁰⁷ HENDRYCH D. a kol., *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1367, ISBN 978-80-7400-059-1.

dodržení výše zmíněného principu rovnosti zbrání diskutabilní. Tím, kdo soudu předkládá podklady, kterými určitou skutečnost osvědčuje a líčí skutečnosti a jiná fakta, která slouží k odůvodnění jeho návrhu a k následnému vydání či nevydání předběžného opatření, je totiž navrhovatel. O tom, že všechny takto poskytnuté informace mohou být zavádějící či vytržené z kontextu nelze pochybovat⁴⁰⁸.

Výše citovaná ustanovení Ústavy a Listiny je přesto na řízení o předběžném opatření samozřejmě nutno aplikovat. Ani v tomto případě tak však nelze činit absolutně a bez přihlídnutí ke konkrétní situaci, v tomto případě zejména ke zvláštnostem spojeným s institutem předběžného opatření. Podstatný je zejména účel předběžného opatření, kterým je, zjednodušeně řečeno, dočasné zajištění budoucí vymahatelnosti práv navrhovatele. Při praktickém použití je třeba mít jej na paměti, což platí i při výkladu dopadu ústavních zákonů na aplikaci předběžného opatření, zejména ve vztahu k právu osoby, vůči níž předběžné opatření směřuje, a reagovat na tvrzení navrhovatele.

Rozhodovací praxe Ústavního soudu ČR se v této otázce vyvinula velmi zajímavě a je nutné připustit, že stále existují dva rozdílné přístupy k této problematice. Sporu již není o tom, zda má i osoba, proti níž předběžné opatření směřuje, právo na vyjádření se k návrhu na nařízení předběžného opatření. To plyne mimo jiné ze zásady „rovnosti zbrání“, kterou Ústavní soud ČR na řízení o předběžném opatření opakovaně vztáhl. V jednom ze svých významných rozhodnutí uvedl, že *„každé procesní straně má být dána přiměřená možnost přednést svou záležitost, včetně důkazů, za podmíněk, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana. Princip rovnosti účastníků řízení působí i ve vztahu k řízení o nařízení předběžného opatření jako dílčí částí soudního řízení, a to především s ohledem na možnost uložení povinnosti, která se může významným způsobem dotknout právního postavení žalovaného subjektu“*⁴⁰⁹, což však učinil souběžně s velmi podstatným doplněním, a to že *„ze zásady rovnosti účastníků řízení však nelze vyvozovat abstraktní postulát, že všichni účastníci řízení musí v každém okamžiku řízení současně disponovat určitým procesním prostředkem. V případě některých procesních prostředků plyne naopak z jejich povahy a účelu, že jejich uplatnění může být v dispozici pouze jedné strany. Tak tomu bude i v případě návrhu na*

⁴⁰⁸ Srov. např. MENŠÍKOVÁ, S. *Ochrana dotčené osoby při nařízení předběžného opatření*. Epravo.cz [on-line]. Publikováno 22.4.2015. [cit. 14.7.2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-dotcene-osoby-pri-narizeni-predbezneho-opatreni-97518.html>.

⁴⁰⁹ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl. ÚS 16/09.

*předběžné opatření, neboť toto opatření slouží k zaručení projednatelnosti nároku a účinnosti případného poskytnutí soudní ochrany.*⁴¹⁰

Z citovaných pasáží rozhodnutí Ústavního soudu ČR by bylo možno uzavřít, že ačkoliv účastníku, proti němuž předběžné opatření směřuje, nebude v první instanci umožněno jakkoliv se ke skutečnostem uvedeným návrhovatelem vyjádřit, jsou to ostatní procesní instituty plynoucí z OSŘ, v první řadě samozřejmě odvolání, které by jeho zájmy měly chránit a nahradit tak nepochybně dočasné (krátkodobé) omezení principu kontradiktornosti řízení a zásady rovnosti zbraní účastníků.

Proto můžeme bez obav dospět k závěru, že osoba, vůči níž předběžné opatření směřuje, musí mít možnost se k podanému návrhu na jeho nařízení vyjádřit. Otázkou však zůstává, v jakém okamžiku se tak má stát⁴¹¹. Právě o tom mohou panovat pochybnosti, čemuž nepřispěl jeden z poměrně nedávných nálezů Ústavního soudu ČR, podle něhož platí, že „*má-li být předběžným opatřením uložena povinnost, musí mít účastníci řízení možnost ve srovnatelném rozsahu uplatnit před soudem svá tvrzení i námitky ve vztahu k takovému návrhu, které se promítnou do úvahy soudu ohledně posouzení jeho důvodnosti*“⁴¹².

Podle jednoho z názorů, který zastává kupříkladu Rathouský s Piačkovou, lze (zejména) z citovaných rozhodnutí dovést pouze tolik, že povinnost umožnit žalovanému (odpůrci) vyjádřit se k návrhu na nařízení předběžného opatření, má soud odvolací, nikoliv soud prvního stupně⁴¹³. Druhým názorem, který zastává kupříkladu Blahutka⁴¹⁴ je, že si stanovisko osoby, vůči níž předběžné opatření směřuje, musí vyžádat již soud prvního stupně.

Jednoznačně se kloním ke správnosti závěru druhého. Pokládám za zřejmé, že v popsané situaci dochází ke střetu jedné ze zásad spravedlivého procesu tak, jak jsou garantovány demokratickým právním zřízením, s ustanovením zákonného předpisu upravujícího civilní procesní právo. Domnívám se, že nejen s ohledem na právní sílu ústavního

⁴¹⁰ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl. ÚS 16/09.

⁴¹¹ A příliš jistoty v tomto směru nepřinesla ani pozdější rozhodnutí Ústavního soudu ČR, např. náleze ze dne 23. 10. 2014, spis. zn.: III. ÚS 3489/13 nebo náleze ze dne 7. 6. 2011, spis. zn.: III ÚS 205/11.

⁴¹² Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 2016, spis. zn.: II. ÚS 1847/16.

⁴¹³ Srov. RATHOUSKÝ, O., PIAČKOVÁ, M. *Předběžná opatření v judikatuře Ústavního soudu aneb postrádá návrh na nařízení předběžného opatření při respektování práva na spravedlivý proces smysl?* Epravo.cz [on-line]. Publikováno 22.2.2017. [cit. 27.5.2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezna-opatreni-v-judikature-ustavniho-soudu-aneb-postrada-navrh-na-narizeni-predbezneho-opatreni-pri-respektovani-prava-na-spravedlivy-proces-smysl-105227.html>.

⁴¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2012, spis. zn.: 21 Cdo 1708/2011.

⁴¹⁴ Srov. BLAHUTKA, J. *Předběžné opatření ve světle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II ÚS 1847/16 ze dne 1. září 2016*. Epravo.cz [on-line]. Publikováno 9. 11. 2016. [cit. 24. 6. 2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezne-opatreni-ve-svetle-nalezu-ustavniho-soudu-sp-zn-ii-us-184716-ze-dne-1-zari-2016-103770.html>.

zákona je šíři aplikace předmětné zásady vhodné chápat extenzivněji. Teleologicky předběžné opatření pochopitelně slouží k ochraně zájmů navrhovatele ve vážných případech, pokud hrozí určitá újma právům navrhovatele, respektive jejich vymahatelnosti. Především s ohledem na lhůtu, v níž je soud o návrhu na nařízení předběžného opatření povinen rozhodnout [ust. § 75c odst. 2 OSŘ], se však domnívám, že ani výzva soudu žalovanému k vyjádření k podanému návrhu nemůže funkčnost předběžného opatření zmařit. V případech, kdy by takové riziko s ohledem na okolnosti skutečně hrozilo, by totiž soud měl rozhodnout bezodkladně. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že soud je povinen vyjádření k návrhu na nařízení předběžného opatření vyžádat, není však povinen na něj čekat a lhůty pro rozhodnutí tím nemohou být dotčeny. Je tedy otázkou rychlosti reakce žalovaného, zda se vyjádří před rozhodnutím o návrhu, což lze v případě bezodkladného rozhodnutí vyloučit. Proto nelze předpokládat, že by v takové lhůtě byl schopen jinou svou aktivitou účel předběžného opatření zmařit. Dovolím si tvrdit, že podporu pro tento závěr přináší i Ústavní soud ČR, neboť ve svém rozhodnutí judikoval, že soud má povinnost vyžádat si vyjádření účastníka řízení, vůči němuž předběžné opatření směřuje, před jeho nařízením⁴¹⁵, přičemž soud zdůraznil, že se (pouze) v daném případě jedná o soud odvolací. Mám za to, že uvedené konstatování prakticky vylučuje výklad, byť do jisté míry zohledňující předchozí výše citovaná rozhodnutí, podle něhož by povinnost vyžádat si vyjádření osoby, vůči níž předběžné opatření směřují proti usnesení o nařízení předběžného opatření, a nikoliv před nařízením předběžného opatření obecně. Takový výklad zjevně vychází z možnosti, že má osoba, vůči níž předběžné opatření směřuje, možnost vyjádřit se vždy v odvolacím řízení. To však nelze považovat za právo shodné s právem vyjádřit se před nařízením předběžného opatření, a to mimo jiné s ohledem na úpravu vykonatelnosti a závaznosti předběžného opatření [ust. § 76d OSŘ a ust. § 76e OSŘ], ale kupříkladu i s ohledem na absenci lhůty pro rozhodnutí o odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření.

5.2.2. Prokazování rozhodných skutečností v řízení o předběžném opatření z hlediska rovnosti stran

Již bylo opakovaně uvedeno, že podle čl. 96 odst. 1 Ústavy mají všichni účastníci před soudem rovná práva. Jedná se o specifický druh rovnosti rozšiřující čl. 1 a čl. 3 Listiny, které obsahují garanci rovnosti v širokém pojetí. Na ni dále navazuje čl. 37 odst. Listiny, podle něhož jsou si všichni účastníci v řízení rovni.

⁴¹⁵ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 2016, spis. zn.: II. ÚS 1847/16.

Je tedy nutné položit si otázku, zda v případě dokazování, respektive osvědčování skutečností v řízení o předběžném opatření, nedochází k porušení právě uvedených zásad, když má v prvoinstančním řízení možnost osvědčovat pouze navrhovatel, a nikoliv ostatní účastníci řízení o předběžném opatření.

Podmínky pro nařízení předběžného opatření a způsob jejich prokázání upravuje § 75c OSŘ: „*předseda senátu nařídí usnesením předběžné opatření, jestliže bude prokázáno, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, a jestliže budou alespoň osvědčeny skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením*“. Rozdílem mezi osvědčováním a dokazováním se podrobně zabývá příslušná část této práce.

Ústavní soud ČR se k této otázce vyjádřil následovně: „*Kdyby bylo požadováno více než prokázání odůvodněné obavy, mohlo by vydání předběžného opatření prakticky ztratit jakýkoli význam a vznikl by problém opačného rázu, totiž zda je soudní řízení schopno zajistit podmínky pro ochranu práv, jak to ukládá Ústava ČR, Listina a mezinárodní úmluvy podle čl. 10 Ústavy ČR*“⁴¹⁶.

Argumentace Ústavního soudu se jeví jako logická. Jako v jiných případech je i v tomto nutné poměřovat právem chráněné zájmy a riziko újmy, k němuž by dalším potlačením či naopak posílením práv jednoho z účastníků došlo. Přihlédneme-li navíc k rozhodovací praxi dovozené povinnosti soudu (prvního stupně) vyžádat si vyjádření osoby vůči níž předběžné opatření směřuje, v rámci něhož tato osoba pochopitelně může zpochybnit jak tvrzení navrhovatele, tak jím založené důkazy a předložit na podporu svých tvrzení důkazy jiné, jeví se pochybnost o dostatečnosti „osvědčování“ jako zbytečná.

Lze proto konstatovat, že současná úprava způsobu osvědčování skutečností v řízení o předběžném opatření je v souladu s ústavním pořádkem, neboť dochází-li k potlačení některých zásad, je tomu tak za účelem zajištění jiných práv garantovaných předpisy téže právní síly. Není přitom pochyb o tom, že s cílem zachování celkového účelu obou předpisů i přiměřené míry ochrany jednotlivých práv nelze příslušné články Ústavy a Listiny vykládat izolovaně, ale pouze jako celek.

Naopak se nabízí otázka, proč postačí osvědčení skutečností, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením, ale jeho důvod, tedy potřeba zatímní úpravy poměrů nebo existence obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí musí být prokazován⁴¹⁷. Domnívám se, že

⁴¹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 11. 1999, spis. zn.: II. ÚS 221/98.

⁴¹⁷ Srov. usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 8. 4. 2010, spis. zn.: II. ÚS 328/10.

k tomu neexistuje důvod a jedná se o jistou nedůslednost zákonodárce, která nemá praktické opodstatnění.

Kromě toho je nutno dodat, že v případě nařízení předběžného opatření se osoba, vůči níž předběžné opatření směřuje, proti takovému rozhodnutí může odvolat a v rámci svého odvolání doložit důvody, proč by mělo být předběžné opatření zrušeno. K tomu, aby tak učinila, má v praxi dostatek času. Tím se postavení účastníků z hlediska prokazování rozhodných skutečností srovnává, ale ze zmíněných důvodů až v okamžiku, kdy již nehrozí faktická nemožnost vymáhání případného rozhodnutí apod., které bylo nařízeným předběžným opatřením zajištěno.

Souvislost s rovností stran i z hlediska dokazování má přitom jednoznačně rovněž institut jistoty, kterou musí skládat pouze jeden z účastníků – navrhovatel.

I ve vztahu k této problematice lze odkázat na výše citovaná rozhodnutí Ústavního soudu ČR.

5.2.3. Veřejnost, ústnost a přímost řízení o předběžném opatření

Další z významných, obecně aplikovatelných zásad, k jejímuž upozadění v řízení o předběžném opatření dochází, je zásada veřejnosti, která má zhmotňovat záruky nezávislosti a nestrannosti soudní moci. S ní souvisí také zásada ústnosti a přímosti řízení. Podle čl. 96 odst. 2 Ústavy ČR je jednání před soudem „ústní a veřejné“ s tím, že „výjimky stanoví zákon“ a „rozsudek se vyhláší vždy veřejně“. Obdobně již výše citovaný čl. 38 odst. 2 Listiny stanoví, že „každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem“.

Předjímanou výjimku z tohoto pravidla uzákoňuje ust. § 75c odst. 3 OSŘ stanovící, že „o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne předseda senátu bez slyšení účastníků“.

Co týče úpravy zásady veřejnosti obsažené v Ústavě, je mimo jiné zapotřebí vyložit pojem „před soudem“, a to zejména ve vztahu k pojmu „soudní řízení“. Jde-li o jednání před soudem, hovoříme nepochybně o obsahově užší skutečnosti, než pokud jde o soudní řízení, neboť fakticky vzato je jednání před soudem jednou z podmnožin soudního řízení, která předchází vydání rozhodnutí⁴¹⁸. Z toho však plyne další otazník, neboť řízení o předběžném

⁴¹⁸ Srov. FILIP, J., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. a kol. *Ústava České republiky komentář*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 1307, ISBN 978-80-7201-814-7.

opatření je v OSŘ zařazeno do části druhé, tedy mezi činnosti soudu před zahájením řízení, a proto by na něj ústavní úprava vůbec nedopadala. V řízení o předběžném opatření podle ust. § 102 OSŘ sice jde o úpravu poměrů účastníků po zahájení řízení, ale nikoliv během „*jednání před soudem*“, byť je v tomto druhém případě větší prostor pro polemiku v závislosti na extenzivnosti či restriktivnosti výkladu sousloví „*před soudem*“.

Lze však říci, že princip veřejnosti plynoucí z Ústavy je z využití pro řízení o předběžném opatření vyloučen jak s ohledem na zákonnou úpravu tohoto řízení v OSŘ, která splňuje onu předpokládanou zákonnou výjimku, tak s ohledem na samotné znění Ústavy, které bez dalšího umožňuje jakýsi „vylučovací“ výklad. Učiněný závěr dále podporuje zvláštní úvaha *ad absurdum*, a sice že by v případě výkladu opačného bylo veřejné soudní řízení celé. Součástí řízení totiž není jen jednání za účasti stran či účastníků, ale i další procesní úkony a fáze jako například vyhotovení rozhodnutí apod., u nichž by požadavek na veřejnost vyzníval skutečně absurdně.

Zcela jasná ve shora popsaném smyslu není ani dikce Listiny, byť je v této záležitosti její logika mírně kvalitnější. Je-li garantováno právo na veřejné projednání věci, je otázkou, zda lze takové ustanovení na řízení o předběžném opatření vztáhnout. Rozumí-li se věci *meritum*, tedy věc samá, která má být projednána, neměl by zmíněný článek na řízení o předběžném opatření podle ust. § 74 OSŘ dopadat, neboť v době jeho průběhu ještě není věc samá definována. Pokud tedy není předběžné opatření podáno spolu se žalobou ve věci samé. Jinak by tomu bylo v případě předběžného opatření podle ust. § 102 OSŘ, neboť řízení o něm probíhá po zahájení řízení ve věci samé, v době, kdy je již předmět řízení jasně specifikován.

Profesorka Winterová k této problematice uvádí, že „*pouze jednání může být veřejné, byť se běžně hovoří o veřejnosti řízení*“⁴¹⁹.

Zaměříme-li se na ústavněprávní požadavek veřejnosti řízení z hlediska výkladu účelového, nabízí zajímavé vysvětlení, které k pochopení přístupu OSŘ a závěru o ústavní konformnosti napomáhá, prof. Sládeček. Profesor Sládeček uvádí: „*Ústavní požadavek veřejnosti ústního jednání znamená v zásadě neomezený přístup veřejnosti na jednání soudu, limitem ovšem může být – kromě dále uvedených výjimek – kapacita jednací síně. Veřejnost jednání má především umožňovat kontrolu řádného výkonu soudnictví, posouzení „jak ze strany státu koná se spravedlnost“, má zabraňovat „utajené“, tzv. kabinetní justici. Podle některých názorů je veřejnost jednání zároveň zárukou soudcovské nezávislosti, zřejmě proto, že veřejnost*

⁴¹⁹ WINTEROVÁ A., et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Nakladatelství Linde, 2011, s. 68, ISBN 978-80-7201-842-0.

*se může přesvědčit o tom, že soudce nejedná a nerozhoduje pod nějakým viditelným dohledem či nátlakem.*⁴²⁰

Ústavními zákony stanovený požadavek veřejnosti se tedy skutečně netýká celého řízení, ale pouze jedné jeho části – soudního jednání, což stanoví rovněž OSŘ v ust. § 116 odst. 1, podle něhož je jednání veřejné. Mohlo by sice býti namítáno, že zmiňovaná kabinetní justice může být hrozbou i v případě posuzování návrhu na nařízení předběžného opatření. Bude však nutné spokojit se s tím, že předběžným opatřením dosažený výsledek je úpravou zatímní, a případné bezprávi v případě potřeby bude nahrazeno v rámci rozhodnutí ve věci samé.

Účelem dotčených ustanovení Listiny a Ústavy ČR navíc zjevně není pouhé ošetření postavení účastníků sporu, ale garance jiných práv přinejmenším stejného významu, jejichž dohled je skrze veřejnost jednání zajišťován a jejichž ochrana je tedy v nadepsaných ustanoveních o veřejnosti jednání implikována. Je proto možné konstatovat, že úprava veřejnosti v případě řízení o předběžném opatření neodporuje ústavnímu pořádku, jehož znění sice vzbuzuje nejasnosti, avšak výkladem překonatelného charakteru.

Obdobně lze uzavřít i v případě požadavku na ústnost, neboť se v čl. 96 odst. 2 Ústavy opět hovoří o ústnosti jednání, nikoliv celého řízení. Rovněž zde lze odkázat na rozhodnutí Ústavního soudu ČR citovaná výše.

5.2.4. Právo na právní pomoc

LZPS v čl. 37 odst. 2 stanoví, že „každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení“. V této souvislosti je nutné položit si otázku, zda se právo na právní pomoc vztahuje rovněž na řízení o předběžném opatření podle OSŘ?

Jelikož je v řízení o předběžném opatření vyloučena poučovací povinnost [ust. § 75a OSŘ], význam tohoto ústavního práva je patrně zesílen oproti normálním případům. Předseda senátu totiž podle zmíněného ustanovení návrh na předběžné opatření odmítne, neobsahuje-li všechny náležitosti nebo je-li nesrozumitelný či neurčitý, a to v případě, že pro uvedené nedostatky nelze v řízení pokračovat. Aplikace ust. § 43 OSŘ, podle něhož předseda senátu účastníka vyzve k opravě nebo doplnění neúplného, nesrozumitelného nebo neurčitého podání,

⁴²⁰ SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 799, ISBN 978-80-7179-869-9.

je daným ustanovením vyloučena. To pochopitelně přímo souvisí se zákonnými lhůtami pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření.

Z citovaného ustanovení Listiny je patrné, že opět narazíme na již opakovaně zmíněný problém definice řízení před soudem, a to s ohledem na systematické zařazení řízení o předběžném opatření mezi činnosti soudu před zahájením řízení. Znamená to tedy bez dalšího zánik tohoto ústavním zákonem garantovaného práva?

Takový závěr by byl předčasný. Prvním krokem k uzavření rozebírané problematiky však může být pojmosloví „počátek řízení“. Řízení je zahájeno dnem, kdy došel soudu návrh na jeho zahájení, nebo bylo vydáno usnesení, kterým se řízení zahajuje bez návrhu [ust. § 82 OSŘ]. To však na věci nic nemění, tím spíše, že má předseda senátu k rozhodnutí o předběžném opatření až sedmidenní lhůtu ode dne jeho podání, což možnost využití práva na právní pomoc nikterak neusnadňuje. Podstatné je, zda může dojít k prolomení časové podmínky specifikované právě počátkem řízení. Odpověď lze analogicky vyhledávat v problematice trestněprávní za využití argumentace Ústavního soudu ČR, který „*prolomil ústavní hranici počátku řízení svým rozhodnutím, podle kterého došlo k porušení práva na právní pomoc ve smyslu komentovaného ustanovení* [čl. 37 odst. 2 LZPS, pozn. autora], *a to postupem Policie ČR, která neumožnila účast zvoleného advokáta při podání vysvětlení jeho klienta*“⁴²¹.

Zde je potřeba uvést, že zastupování navrhovatele zvolenou kvalifikovanou osobou, obvykle advokátem, na základě plné moci nečiní v praxi jakékoliv potíže. Je naopak poměrně běžné. OSŘ však umožňuje, aby byl účastníku, u něhož jsou splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků [ust. § 138 OSŘ], předsedou senátu na žádost ustanoven zástupce, je-li to třeba k ochraně jeho zájmů [ust. § 30 OSŘ]. O této možnosti je navíc předseda senátu povinen účastníka poučit.

Na první pohled je zřejmý dvojí, z podstaty věci vzájemně rozporný přístup k poučovací povinnosti soudu. Na jednu stranu je vyloučena poučovací povinnost soudu vycházející z ust. § 43 OSŘ [ust. § 75a OSŘ]. Poučovací povinnost [ust. § 30 OSŘ] však explicitně vyloučena není, a to přesto, že logicky by měla být i v tomto případě, především s ohledem na běh lhůt apod., zvolený přístup obdobný jako v prvním případě. Právě okamžik podání návrhu je klíčovým v případě návrhu na vydání předběžného opatření ve skutečně naléhavé záležitosti.

Bohužel se zjevně jedná o začarovaný kruh – spolu s návrhem na předběžné opatření se soudu nepředkládá potvrzení o majetkových, rodinných a výtěžkových poměrech navrhovatele,

⁴²¹ Srov. FILIP, J., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. et al. Ústava České republiky komentář. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 1347, ISBN 978-80-7201-814-7.

pouze snad v případě, kdy by byl návrh podán spolu s žalobou a s žádostí o osvobození od soudního poplatku. To už by se však jednalo o situaci, v níž by navrhovatele, majícího sepsaná všechna vyjmenovaná podání, poučení o možnosti právní pomoci zřejmě nepřekvapilo, případně o situaci, v níž naléhavost – s ohledem na souběžnou přípravu návrhu na vydání předběžného opatření a žaloby – nebude zcela zásadní.

Za stávající úpravy by tak zřejmě jediným východiskem bylo, aby soudy v případě odmítnutí návrhu [ust. § 75a OSŘ] zároveň automaticky poučovaly nikoliv podle ust. § 43 OSŘ, ale alespoň podle „nevyločeného“ ust. § 30 OSŘ. Pokud je mi známo, v praxi se tak neděje. Zůstane nejasné, v jakém procentu případů by v důsledku toho postupu případně zahájená právní pomoc mohla být účelná a včasná s ohledem na skutečně naléhavou potřebu zatímní úpravy poměrů účastníků.

6. Předběžné opatření v komparativním pohledu

V závěrečné části této práce jsem se rozhodl provést stručnou komparatistiku zaměřenou nikoliv na detail pro srovnání zvolených zahraničních právních úprav, ale na rozdílnost či naopak podobnost koncepce a principů úpravy a fungování předběžných opatření či jiných dočasných zajišťovacích instrumentů procesního práva v rámci dvou základních právních kultur.

Cílem této části tedy není úplný exkurz do některé zahraniční právní úpravy, ani komplexní srovnání vybraných právních úprav, ale srovnání přístupu k mezeitimní úpravě poměrů účastníků řízení v kontinentální a angloamerické právní kultuře.

Jako zdroj prvně jmenované bude nám pochopitelně nejbližší a v této práci dopodrobna analyzovaná právní úprava česká, a dále poměrně nedávno rekodifikovaná úprava slovenská, představující moderní přístup k problematice. Jako třetí byla zvolena právní úprava švédská, která je méně obvyklým zdrojem srovnání a může proto přinést rozdílné přístupy. Současně je však dobře dostupná v anglickém jazyce. Jako zdroj angloamerické právní kultury byla zvolena úprava ve Spojených státech amerických a ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, tedy v obou případech úprava co do právní kultury odlišné země, splňující parametry významného hybatele světové ekonomiky a představitele tržního kapitalismu, u něhož lze předpokládat kvalitní soudní systém. Současně se však v prvně uvedeném případě seznámíme s úpravou používanou mimo „evropský hospodářský prostor“, což může srovnávací hodnotu zvýšit zohledněním rovněž případných odlišností plynoucích ze vzdálenosti geografické.

Velmi stručně si připomeňme, že kontinentální právní kultura neboli evropské (kontinentální) právo je nejrozšířenějším typem práva na světě, se kterým se setkáme nejen na území Evropy, ale i na jiných kontinentech jako s pozůstatkem zejména kolonizátorských aktivit tehdejších evropských velmocí. Kontinentální právo vychází z římských právních tradic a jeho znakem je zákon jako primární pramen práva se silnou tendencí organizace platného práva do organizovaných kodexů, resp. zákoníků⁴²². V angloamerické či anglosaské právní kultuře hraje prim tzv. obecné právo (*common law*), které je označením pro celý systém práva, stejně jako pro právo aktuálně platné. Jeho klíčovým znakem je právo tvořené či alespoň

⁴²² Srov. GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 144, ISBN 978-80-7380-652-1.

podstatně dotvářené tzv. precedenty (*case law*), tedy závaznými soudními rozhodnutími, v důsledku čehož tento typ práva bývá označován rovněž jako soudcovské právo⁴²³.

6.1. Úprava předběžného opatření ve Slovenské republice

Úprava procesního práva na Slovensku doznala v nedávné době značné změny, když s účinností od 1.7.2016 nabyly účinnosti tři zákony: *Civilný sporový poriadok*⁴²⁴ (dále jen „CSP“), *Civilný mimosporový poriadok*⁴²⁵ a *Správny súdny poriadok*⁴²⁶. Pro účely této práce je podstatný prvně jmenovaný kodex, který pokrývá oblast, jíž se tato práce zabývá, tedy civilní sporný proces. Nad rámec výše uvedeného taktéž skutečnost, že do přijetí nadepsané změny bylo procesní právo na Slovensko upraveno, s drobnými pozdějšími odchylkami, shodným právním předpisem jako aktuálně v České republice, a to ještě z dob společného státu, stejně jako aktuálnost nové úpravy, nabízí zajímavý prostor pro srovnání vývoje vnímání obou právních úprav ve vybraných oblastech.

Problematika zatímní úpravy poměrů účastníků stran je v CSP upravena třemi prostředky: kromě možnosti zajištění důkazu a důkazního prostředku (*zabezpečenie dôkazu a zabezpečenie dôkazného prostriedku*; srov. ust § 78 a násl. OSŘ) rozlišuje zabezpečovací opatření (*zabezpečovacie opatrenie*), kterým lze v případě obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí zřídit zástavní právo, a to za účelem zabezpečení peněžité pohledávky věřitele⁴²⁷, a neodkladné opatření (*neodkladné opatrenia*), které odpovídá českému předběžnému opatření. Slovenskými zákonodárci použité rozštěpení na neodkladné opatření a zabezpečovací opatření nepovažují za nutné, jelikož se domnívám, že se vzájemně duplikují a výsledku zabezpečovacího opatření lze dojít rovněž skrze zabezpečovací opatření. Zabezpečovací opatření je zřejmě vytvořeno za účelem dosažení nižší intenzity zásahu do práv osoby, vůči níž směřuje, což vyplývá – kromě samotného výsledku nařízení zabezpečovacího opatření spočívajícího ve zřízení „pouhého“

⁴²³ Jak uvádí Gerloch, angloamerická právní kultura je jeden ze dvou hlavních typů právní kultury, který se vyznačuje mnohostí pramenů práva tvořených jak zákony a jinými právními předpisy, tak soudními precedenty, případně obyčejí. Srov. GERLOCH, A. v. HENDRYCH D. a kol., *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-059-1, nebo GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. s. 116, ISBN 978-80-7380-652-1.

⁴²⁴ Zákon Slovenské republiky č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný např. na <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/160/>. [on-line]. [cit. 29.12.2018].

⁴²⁵ Zákon Slovenské republiky č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný např. na <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/161/>. [on-line]. [cit. 29.12.2018].

⁴²⁶ Zákon Slovenské republiky č. 162/2015 Z. z., správny súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný např. na <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/162/>. [on-line]. [cit. 29.12.2018].

⁴²⁷ Srov. ust. § 344 a násl. CSP.

zástavního práva – rovněž ze CSP upravené přednosti aplikace zabezpečovacího opatření před opatřením neodkladným [ust. § 324 odst. 3 CSP].

Právní úprava neodkladného opatření [ust. § 324 a násl. CSP] je do značné míry shodná s úpravou předběžného opatření v OSŘ, shodná ideová východiska jsou jasně viditelná⁴²⁸. Použije se přiměřeně rovněž na zabezpečovací opatření [ust. § 344 CSP].

Za jednu z jednoduchých, ale efektivních odlišností považuji možnost nařízení neodkladného opatření i po skončení řízení [ust. § 324 odst. 1 CSP]. Tato drobná odlišnost od OSŘ totiž vhodně řeší výše v této práci rozebírané problémy spojené s mezidobím mezi zánikem předběžného opatření ze zákona v případě vyhovění návrhu ve věci samé [ust. § 77 odst. 1 písm. c) OSŘ] a okamžikem zahájení výkonu rozhodnutí (exekuce) po splnění všech potřebných (vesměs formálních) náležitostí.

Podstatně odlišná oproti OSŘ je v CSP úprava zániku a zrušení neodkladného opatření [ust. § 333 CSP – § 339 CSP]. Rozhodnutí o zrušení neodkladného opatření je ze zákona v řadě případů spojováno s rozhodnutím ve věci samé. Tak například soud i bez návrhu zruší neodkladné opatření rozhodnutím, kterým odmítá či zamítá žalobu, nebo jímž řízení ve věci samé zastavuje [ust. § 335 odst. 1 CSP]. Tuto úpravu, ačkoliv pro ni hovoří zvýšení právní jistoty oproti stavu zakotvenému v OSŘ s ohledem na preferenci rozhodování o zrušení předběžného opatření oproti zániku ze zákonem stanovených důvodů, nepovažuji za příliš zdařilou. Nejenže zvyšuje (časové) nároky na rozhodování soudů, ale rovněž z hlediska legislativního je zbytečně kazuistická.

V rozporu s rozhodovací praxí v České republice CSP výslovně stanoví, že se návrh na nařízení neodkladného opatření doručuje ostatním stranám až s usnesením, kterým bylo předběžné opatření nařízeno [ust. § 331 odst. 1 CSP]. Zde je tedy jasně patrný prvek potlačení jednoho z obecných principů sporného civilního procesu – zásady rovnosti zbraní. V případě odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na nařízení neodkladného opatření se totiž příslušné usnesení, a dokonce ani odvolání proti němu, ostatním stranám nedoručuje. Usnesení odvolacího soudu se jim doručí pouze v případě, že jím bylo neodkladné opatření nařízeno [ust. § 331 odst. 2 CSP]. S tím souvisí povinnost soudu umožnit protistraně vyjádřit se k odvolání proti usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení neodkladného opatření a k tomuto návrhu [ust. § 329 odst. 1 CSP], z čehož plyne, že soud má povinnost umožnit vyjádření protistraně, nikoliv však třetím osobám, a navíc pouze v odvolacím řízení. Zvolená úprava se v této procesní fázi přibližuje

⁴²⁸ Tak například podle ust. § 325 odst. 1 CSP soud může neodkladné opatření nařídit, pokud je třeba bezodkladně upravit poměry nebo pokud je obava, že exekuce bude ohrožena.

aktuální rozhodovací praxi českých soudů a prakticky osobě, proti níž návrh na nařízení neodkladného opatření směřuje, zajišťuje možnost výkonu jejích procesních práv. Tím zajišťuje „rovnost zbraní“ a realizuje zásady kontradiktornosti⁴²⁹, nicméně stále „až“ v rámci odvolacího řízení. Domnívám se, že v této práci citované závěry především Ústavního soudu ČR na tuto problematiku jsou správné a logické a lze je proto vztáhnout i na slovenskou úpravu (pochopitelně v akademické rovině). Proto jsem toho názoru, že by povinnost umožnit vyjádření k návrhu na nařízení neodkladného opatření měla být stanovena obecně a ve všech případech, nikoliv pouze pro odvolací řízení.

Připouštím však, že ve vztahu k uvedenému je pro změnu pokrokovější možnost rozhodnout o návrhu na nařízení neodkladného opatření při jednání, jelikož slovenská úprava tuto možnost na rozdíl od české [ust. § 75c OSŘ], která ji neumožňuje, výkladem připouští [ust. § 329 odst. 1 CSP].

CSP dále přináší zvláštní úpravu neodkladných opatření ve věcech práva duševního vlastnictví [ust. § 341 a § 342 CSP]. Ačkoliv ji obecně za příliš zajímavou nepovažuji, neboť dle mého názoru lze dosáhnout shodného výsledku i prostřednictvím obecné úpravy a není důvodné vyčleňovat konkrétní právní oblasti, zajímavá je možnost složení záruky (*zábezpeka*). Navrhovatel neodkladného opatření totiž může navrhnout, aby ten, kdo jeho práva duševního vlastnictví ohrožuje nebo porušuje, mohl namísto zdržení se takového jednání složit do úschovy soudu peněžitou záruku na náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé jeho jednáním [ust. § 342 odst. 1 CSP]. Zavedení možnosti záruky se mi zamlouvá a považuji ji za praktickou alternativu k nařízení předběžného, respektive neodkladného opatření. Přikláněl bych se však spíše k úpravě, podle níž je taková možnost v civilním sporném řízení připuštěna obecně (nevyklučuje-li to podstata uložené povinnosti či důvod nařízení předběžného opatření), a nikoliv pouze na návrh navrhovatele nařízení opatření.

Lhůta pro rozhodnutí o návrhu na nařízení neodkladného opatření je stanovena v obecných případech na 30 dnů [ust. § 328 odst. 2 CSP]. Rozumím snaze o prodloužení lhůty oproti OSŘ, avšak z vlastní praktické zkušenosti považuji třicetidenní lhůtu za příliš dlouhou. Prodloužení lhůty bych tedy připustil, ale maximálně na 14 dnů a vždy s připuštěním výjimek v důvodných případech, ponechaných na soudcovském uvážení.

⁴²⁹ Srov *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona Civilný sporový poriadok*, parlamentná tl. 1333. Národná rada Slovenskej republiky [on-line]. Národná rada Slovenskej republiky, 2014 [cit. 3. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>.

Za zmínění hodné dále považuji, že slovenská úprava výslovně stanoví, že pokud to povaha věci umožňuje, soud může nařídit předběžné opatření, jehož obsah by byl totožný s výrokem ve věci samé [ust. § 330 odst. 2 CSP], a dále že v případě změny skutkových okolností významných pro rozhodnutí nezakládá pravomocné zamítavé rozhodnutí o návrhu na nařízení neodkladného opatření překážku věci rozhodnuté [ust. § 329 odst. 3 CSP]. Konstatování těchto skutečností, které zvyšuje právní jistotu účastníků soudního řízení, lze vítat.

6.2. Úprava předběžného opatření ve Švédském království

Zdrojem procesního práva pro Švédské království je soudní řád (*Swedish Code of Judicial Procedure*⁴³⁰ neboli *Rättegångsbalken*; dále jen „SCJP“), který je procesním kodexem obsahujícím úpravu organizace soudů, stejně jako zvláštní úpravu trestního řízení a civilního řízení, a dále do značné míry společná ustanovení k dokazování či opravným prostředkům.

Předběžné opatření je upraveno v Části 2, Kapitole 15 SCJP a zvláštní úpravu obsahují některé zvláštní právní předpisy, což platí například pro oblast autorského práva⁴³¹. V rámci srovnání právních úprav se však budeme zabývat pouze právní úpravou obecnou, shodně jako v případě ostatních srovnávaných právních úprav.

SCJP upravuje dva specifické případy a tím i druhy předběžného opatření, a to předběžné opatření na ochranu peněžitého nároku [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 1 SCJP] a na ochranu „nadřazeného“ (*superior*) práva k určitému majetku [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 2 SCJP]. Třetím druhem je jakási zbytková kategorie předběžných opatření pro případ odůvodněného nároku, u něhož je důvodné se domnívat, že by jej určitým jednáním odpůrce bylo možné obtížněji vykonat či jinak realizovat [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 3 SCJP].

Hlavní rozdíl mezi uvedenými druhy předběžných opatření však nespočívá v podmínkách nařízení předběžného opatření, nýbrž v povinnosti, jejíž splnění může být odpůrci rozhodnutím soudu uloženo. Zatímco v prvních dvou případech může soud nařídit pouze dočasné zabavení či zajištění (*provisional attachment*) odpovídající části, resp. přímo předmětného majetku odpůrce, v třetím případě má soud významně širší uvažovací pravomoc. Soud může uložit například zákaz nebo příkaz určitého jednání pod stanovenou pokutou,

⁴³⁰ The Swedish Code of Judicial Procedure. SFS 1942:740. Dostupný např. na https://www.government.se/49e41c/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf [on-line]. [cit. 29. 9. 2019].

⁴³¹ SFS 1960:729.

příčemž výčet možných povinností je demonstrativní [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 3 odst. 2 SCJP]. Z toho plyne, že zatímco první dva druhy předběžného opatření mají určité znaky vykonávacího řízení a jsou svým způsobem přímým „zajištěním“ jeho provedení v případě úspěchu navrhovatele ve věci samé, třetí druh předběžného opatření ponechává výběr vhodného předběžného opatření na uvážení soudu. Tím se právě tento „třetí druh“ švédského předběžného opatření přibližuje otevřené možnosti zakotvené do českého právního řádu, jak na potřebu zatímní úpravy poměrů účastníků řízení v konkrétním případě lze reagovat. Takové řešení osobně preferuji.

Podstatným rozdílem oproti české právní úpravě je, že z jednání v rozporu se soudem nařízeným předběžným opatřením neplyne neplatnost [§ 76f odst. 1 OSŘ], ale „pouhá“ povinnost k zaplacení soudem stanovené pokuty (*fine*). I v tomto případě mám za to, že je česká úprava praktičtější a navrhovateli poskytuje kvalitnější právní ochranu.

Co se týče podmínek nařízení předběžného opatření, předběžné opatření lze naříditi pouze na návrh, který, pokud neprobíhá ve věci řízení, musí být písemný [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 5 odst. 2 SCJP]. Jak je z uvedeného patrné, předběžné opatření lze naříditi v průběhu řízení ve věci samé i před jeho zahájením. V takovém případě však musí dojít k podání žaloby nejpozději do jednoho měsíce od nařízení předmětného opatření, jinak předběžné opatření vyprší (*lapse*) [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 7 odst. 2 SCJP]. Zde je tedy odlišnost od české úpravy v zásadě velmi malá.

Mezi další základní podmínky nařízení předběžného opatření patří požadavek, aby:

- 1) osoba navrhovatele doložila pravděpodobnost (*show probable cause*) jí svěřícího nároku způsobilého být předmětem soudního řízení, a dále, že
- 2) je rozumné podezřívát (*reasonable to suspect*) – a to v závislosti na druhu předmětného opatření – že:
 - a) se dotčený účastník pokusí ukrytím majetku, zbavením se majetku či jiným jednáním vyhnout zaplacení dluhu, nebo že
 - b) se dotčený účastník pokusí předmětný majetek ukrýt, odvézt nebo jinak s předmětným majetkem naložit ke škodě navrhovatele, nebo že
 - c) dotčený účastník bude určitým jednáním bránit či ztěžovat výkon navrhovatelova práva anebo podstatným způsobem sníží jeho hodnotu.

Poslední, ale podstatnou a obvyklou podmínkou, je

- 3) povinnost navrhovatele složit jistotu pro případ škody, která může dotčené osobě vzniknout [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 6 SCJP].

Jak vidno, podmínky stanovené pro nařízení předběžného opatření jsou i v případě švédské právní úpravy poměrně volně pojaté a podstatná část rozhodovacího procesu závisí na relativně neohraničené úvaze soudu, což s ohledem na rozmanitost nejen podnikatelského světa považují za správné řešení.

Návrhu na nařízení předběžného opatření nemůže být vyhověno bez toho, aniž by odpůrce dostal prostor pro vyjádření, ačkoliv v případě, že prodlení ohrožuje nárok navrhovatele, může soud učinit nezbytná opatření k zajištění efektivity návrhu [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 5 odst. 3 SCJP]. Zde je tedy zřejmý důraz zákonodárce na zachování zásady rovnosti zbraní účastníků řízení, nikoliv však v rozsahu paralyzujícím efektivitu celého institutu předběžného opatření v rámci švédského právního řádu.

Ve vztahu k požadavku na složení jistoty (*security*) je vhodné doplnit, že není stanovena povinnost složit jistotu peněžitou, neboť tu lze nahradit jiným vhodným zajišťovacím instrument směřitelným za peníze⁴³². To je poměrně zajímavé řešení umožňující určitou flexibilitu v případě potřeby. V SCJP taktéž nenalezneme konkrétní výši jistoty, respektive její konkrétní minimální hodnotu. Nejedná se však *a priori* o další projev důrazu na soudcovské uvážení, neboť hodnota jistoty má vyplývat z návrhu navrhovatele, a teprve pokud ji dotčená osoba (odpůrce) nepřijme, stanoví její výši soud [ust. Části 2, Kapitoly 15, § 6 odst. 2 SCJP].

6.3. Úprava předběžného opatření ve Spojených státech amerických

Právní úprava předběžného opatření je na federální úrovni, tedy nikoliv na poměrně silně „roztříštěné“ úrovni jednotlivých federálních států, zakotvena ve federálním soudním řádu civilním (*Federal Rules of Civil Procedure*⁴³³; dále jen „**FRCP**“). Ten v části 65 rozlišuje mezi dvěma druhy opatření, která bychom obě v překladu označili za předběžná: *preliminary injunction* („**PI**“) a *temporary restraining order* („**TO**“).

Podle FRCP [čl. 65 (b) (1) FRCP] lze TO nařídit bez (předchozího) písemného či ústního upozornění (*notice*) protistraně či jejímu zástupci, avšak pouze za splnění poměrně striktně stanovených podmínek. Mezi ně patří prokázání (*clearly show*)⁴³⁴ vzniku bezprostřední

⁴³² Jak plyne z Části 2, Kapitoly 25 exekučního řádu (Enforcement Code), SFS 1981:828.

⁴³³ Dostupný např. na https://www.uscourts.gov/sites/default/files/civil-rules-procedure-dec2017_0.pdf. [on-line]. [cit. 29. 12. 2018].

⁴³⁴ Zde zdůrazňuji, že se jedná o volný překlad, který neodkazuje na „prokazování“ ve smyslu ust. § 75c odst. 1 OSŘ.

a nenapravitelné ztráty, škody nebo zranění (*loss, damage, injury*) navrhovateli dříve, než by mohla být slyšena protistrana [čl. 65 (b) (1) (A) FRCP] a doložení snahy o upozornění protistrany, případně zdůvodnění, proč upozornění nemá být požadováno [čl. 65 (b) (1) (B) FRCP]. Považuji proto za patrné, že podmínky nařízení TO jsou přísnější, nežli je tomu v případě předběžného opatření dle OSŘ. Ten požaduje „pouze“ potřebu zatímní úpravy poměrů účastníků nebo existenci obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí, tedy mnohem nižší míru rizika „újmy“ navrhovatele, nežli je tomu v případě TO.

Přísnost FRCP dále plyne z ustanovení, které omezuje nejdelší přípustnou dobu trvání TO na 14 dnů, jinak na dobu stanovenou soudem, ledaže soud zmíněnou dobu trvání z dobrého a doloženého důvodu (*good cause*) prodlouží. Vždy však nejdéle na uvedenou dobu, nebo bude-li s prodloužením souhlasit protistrana [čl. 65 (b) (2) FRCP]. Opět tedy významně omezenější možnost využití předběžného opatření, než je tomu v případě aktuální úpravy v České republice.

Součástí rozhodnutí o TO bez upozornění protistrany musí být ve vztahu k výše uvedenému den a hodina jeho nařízení. Rozhodnutí dále musí obsahovat, proč je újma (*injury*) považována za nenapravitelnou a proč je TO nařízeno bez oznámení protistraně [čl. 65 (b) (2) FRCP]. Každé rozhodnutí o TO či PI musí obsahovat důvody vydání, specifické podmínky a popis potřebných podrobností (*reasonable detail*) přikázaného či zakázaného jednání [čl. 65 (d) (1) FRCP].

Protistrana má právo ve lhůtě 2 dnů nebo kratší, stanoví-li ji soud, dostavit se a navrhopat zrušení nebo změnu TO nařízeného bez upozornění protistrany, přičemž soud v takovém případě musí návrh vyslechnout a rozhodnout (*hear and decide*) o něm tak promptně, jak spravedlnost požaduje [čl. 65 (b) (4) FRCP]. Toto právo odpůrci umožňuje vyvrátit nesprávná či kupříkladu navrhovatelem úmyslně zkresleně podaná tvrzení a dosáhnout prakticky okamžitého zrušení předběžného opatření. Jak jsem uváděl výše v této práci, podobné právo v české úpravě postrádám a v praxi je pomalá reakce soudů na jakékoliv změny skutkového stavu či vyjádření odpůrce po nařízení předběžného opatření značně problematická.

Druhým typem předběžného opatření je PI (*preliminary injunction*). Jeho psaná úprava je podstatně omezenější a FRCP především stanoví, že jej lze využít pouze po upozornění (*on notice*) protistrany [čl. 65 (a) (1) FRCP].

Vztah mezi TO a PI je však zřejmý zejména z jiného ustanovení FRCP, podle něhož musí být v případě nařízení TO bez upozornění protistrany k projednání podán návrh na

nařízení PI v nejbližším možném čase, a pokud tak navrhovatel při slyšení neučiní, soud TO zruší [čl. 65 (b) (3) FRCP].

Jak v případě TO, tak v případě PI soud může předběžné opatření nařídit pouze tehdy, pokud navrhovatel složí jistotu (*security*) ve výši, kterou soud považuje za vhodnou (*proper*) k zaplacení nákladů a škod kterékoliv osoby neoprávněně (*wrongfully*) omezené (*restrained*), to vše s výjimkou státu, jeho úředníků a agentur (*agencies*) [čl. 65 (c) FRCP].

6.4. Úprava předběžného opatření ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska

Předběžná opatření (*interim remedies*) v širším slova smyslu jsou upravena v části 25 pravidel civilního procesu (*Civil Procedure Rules*⁴³⁵, dále jen „CPR“) a patří mezi ně předběžné opatření (*interim injunction*) [čl. 25.1 (1) (a) CPR] v užším slova smyslu, jak je používán v této práci, dále předběžná deklarace (*interim declaration*) [čl. 25.1 (1) (b) CPR] a řada pro specifické použití určených příkazů (*order*) [čl. 25.1 (1) (c) a násl. CPR].

Předběžné opatření může být nařízeno před zahájením řízení, nebo po vydání rozhodnutí [čl. 25.2 (1) (a) a (b) CPR], přičemž před uplatněním nároku (*claim*) může být vydáno pouze tehdy, jde-li o urgentní záležitost (*the matter is urgent*), nebo je jinak vhodné tak učinit v zájmu spravedlnosti (*in the interests of justice*) [čl. 25.2 (2) (b) CPR]. Pokud je předběžné opatření nařízeno před uplatněním nároku, soud může stanovit požadavky související s jeho uplatněním [čl. 25.2 (3) CPR], jinými slovy například stanovit lhůtu pro podání žaloby.

Návrh na nařízení předběžného opatření musí být podpořen důkazy, nerozhodne-li soud jinak [čl. 25.3 (2) CPR], které se musí týkat rovněž toho, proč byl návrh případně učiněn bez oznámení (*application notice*) [čl. 25.3 (3) CPR]. Bez tohoto oznámení totiž může soud nařídit předběžné opatření pouze tehdy, pokud jsou pro to dobré důvody (*good reasons*) [čl. 25.3 (1) CPR]. Ostatní náležitosti návrhu plynou z části 23 CPR, v níž je mimo jiné upraven právě požadavek na učinění zmíněného oznámení o podání. Tím se rozumí dokument, v němž navrhovatel oznámí svůj záměr domáhat se (*seek*) soudního nařízení [čl. 23.1 CPR] a který musí obsahovat čeho a proč se navrhovatel hodlá domáhat [čl. 23.6 CPR]. Oznámení se doručuje všem odpůrcům (*respondent*) [čl. 23.2 a násl. CPR].

⁴³⁵ The Civil Procedure Rules 1998. 1998 No. 3132 (L.17). Dostupný např. na <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/1998/3132/contents/made> [on-line]. [cit. 29. 9. 2019].

Věcné podmínky, jejichž splnění musí nařízení předběžného opatření předcházet, plynou z rozhodovací praxe a klíčovým rozhodnutím pro aktuální právní úpravu (CPR) je případ označovaný jako *American Cyanamid*⁴³⁶. Právě z něho vyplývají pravidla („*guidelines*“) používaná při rozhodování britských soudů o nařízení předběžného opatření. Ta stanoví, že pro nařízení předběžného opatření soud musí:

- i) posoudit, zda existuje závažná otázka k soudnímu rozhodnutí („*serious question to be tried*“), dále
- ii) zvážit vhodnost nařízení předběžného opatření z hlediska přínosu pro navrhovatele a dopadu na odpůrce („*balance of convenience*“) a rovněž
- iii) zvážit, zda by nebylo odškodnění navrhovatele dostatečnou a úplnou nápravou důsledků vzniklých na základě navrhovatelem tvrzeného stavu, jímž je potřeba nařízení předběžného opatření zdůvodňována. Soud by samozřejmě měl posoudit také zvláštní faktory („*special factors*“) každého případu.

Kromě provedení uvedeného testu je zcela obvyklé, že soud požádá o závazný příslib k náhradě škody vzniklé v důsledku nařízení předběžného opatření pro případ jeho pozdějšího zrušení jako nedůvodného, případně zjištění, že nemělo být nařízeno („*cross-undertaking in damages*“). Současně soud může žádat, aby navrhovatel prokázal („*demonstrate*“) schopnost škodu v rámci svého závazného příslibu skutečně nahradit, tedy že disponuje dostatečnými prostředky („*means*“) k náhradě škody. U osob sídlících mimo Anglii a Wales soud navíc může požádat o složení depositu za tímto účelem. Z těchto požadavků plynoucí „kapacitní posouzení“ navrhovatele je rovněž zohledněno při rozhodování o tom, zda návrhu na nařízení předběžného opatření bude vyhověno, či nikoliv.

Jak vidno, v případě této právní úpravy je velmi jasně patrný projev odlišné právní kultury, stojící na poměrně obecné úpravě obsažené v právních předpisech a jejím dotváření rozhodovací praxí soudů.

6.5. Srovnání principů vybraných právních úprav a právních kultur

Je zřejmé, že srovnání pěti právních úprav pro dosažení vědecky exaktního závěru nemůže postačovat. Z příslušných pasáží této práce je však známo, že je úprava předběžného opatření v evropských právních řádech historicky i aktuálně do značné míry podobná,

⁴³⁶ *American Cyanamid Co v Ethicon Ltd.* [1975] A.C. 396 (5.2.1975). Plně znění dostupné např. na <http://www.uniset.ca/other/cs2/1975AC396.html> [on-line]. [cit. 22. 9. 2019].

přínejmenším co se týče základních principů a východisek. Tento předpoklad se porovnáním švédské, slovenské a české právní úpravy do značné míry potvrdil, neboť principy či základní postupy při posuzování důvodnosti nařízení předběžného opatření ve všech případech korespondují. Právní úprava Spojených států amerických a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku je s ohledem na geopolitický a ekonomický vliv těchto států – jakkoliv se může zdát, že se nejedná o relevantní argument, s čímž však nemohu souhlasit – rovněž směrodatná. Proto určité rámcové závěry legitimně učinit lze.

Právní úprava předběžného opatření je u zvolených představitelů obou právních kultur na první pohled blízká, a to možná až překvapivě. Předběžného opatření ve smyslu obecného právního institutu totiž lze využít v typově obdobných případech a za nepříliš vzdálených základních podmínek. Jedná se o situace, v nichž je zapotřebí dočasně upravit vztahy mezi určitými osobami z důvodu reálně hrozící újmy. K aplikaci příslušné normy může obecně dojít pouze na návrh a pod podmínkou složení jistoty. Ta pro osoby, jichž se nařízení předběžného opatření dotkne, představuje alespoň základní garanci kompenzace potenciálně nepříznivých dopadů předmětného rozhodnutí, ukáže-li se být nesprávným či nedůvodným.

Po detailnějším prozkoumání rozdílů však musíme dospět k závěru, že praktické použití institutu předběžného opatření a požadavky s ním spojené jsou podstatně přísnější v případě anglosaské právní kultury. Na navrhovatele nařízení předběžného opatření jsou kladeny přísnější požadavky z hlediska prokazování důvodnosti vyhovění návrhu, mimo jiné povinnost prokázat nenapravitelnost a bezprostřední hrozbu vzniku újmy či snahy o zajištění „upozornění“ protistrany, případně uvedení důvodů, proč takový postup nebyl možný. Podstatně omezenější je také doba trvání (účinky) předběžného opatření, neboť je důvodnost nařízení a trvání nutno pravidelně a opakovaně posuzovat. Lepší pozici má rovněž odpůrce, který má zájem efektivně se nařízením předběžného opatření bránit. Citelně silnější je taktéž úloha soudu, jehož pravomoci jsou v posuzovaných případech rozsáhlejší, nežli je tomu evropských, kontinentálních protějšků, což platí shodně pro kvalitu i kvantitu soudcovského uvážení.

Z uvedeného plyne, že jakkoliv je možnost využití předběžného opatření v anglosaské právní kultuře omezenější, efektivita instrumentu bude v praxi s nejvyšší pravděpodobností vysoká, to vše při odstranění teoretických rizik pro odpůrce, včetně kupříkladu šikanózního „potenciálu“, o němž bylo v souvislosti s českou právní úpravou dříve pojednáno. Na druhou stranu je patrná zvýšená náročnost zvoleného přístupu na soudní soustavu, což vyplývá zejména z federální úrovně komparované americké právní úpravy.

Proto lze konstatovat, že ačkoliv mezi oběma právními kulturami lze nalézt jasnou a vysokou podobnost a jisté průsečíky v přístupu k předběžné úpravě poměrů vzájemných vztahů určitých osob, jedná se především o důsledek shodného účelu a podstaty institutu předběžného opatření. Ty jsou totiž natolik omezené a úzké, že jejich obsah sám o sobě předurčuje, aby v jakkoliv rozdílných právních rádech či kulturách byly zjevné shody v přístupech a principech, které jsou, či dokonce musejí být, s aplikací předmětného procesněprávního institutu spojeny. Stejně tak popsané odlišnosti plynou zejména ze samotné podstaty obou právních kultur, kupříkladu z převahy psaného práva jako právního pramene, nebo naopak z důrazu na soudcovské uvážení a soudcovskou tvorbu práva, potažmo jim odpovídající preferenci volnosti zohledněnou ve vesměs pouze rámcové právní úpravě umožňující širokou reflexi skutkového stavu v praxi řešeného případu ze strany rozhodujícího soudece.

Závěr

Na základě v úvodu předložených informací lze uzavřít, že institut předběžného opatření zachovává určité, nikoliv zanedbatelné shodné znaky napříč právním řádem bez ohledu na to, zda se jedná o předpis soukromoprávní či veřejnoprávní. Podobnost nepochybně vychází ze samotné podstaty a z účelu předběžného opatření, které jsou klíčovým korektivem praktické aplikace tohoto institutu ve všech okamžicích řízení.

Posouzení z hlediska ústavnosti řízení o předběžném opatření přineslo zjištění, že obecné zásady civilního sporného řízení jsou na řízení o předběžném opatření fakticky neaplikovatelné. Ve všech případech se však jedná o odchylky, jejichž existenci či spíše nutnost lze logicky vysvětlit a argumentačně podpořit. To ostatně činí bohatá rozhodovací praxe Ústavního soudu ČR. Je pravdou, že v případě příliš formalistického trvání na všech ústavních zásadách a principech by zřejmě došlo k nevyužitelnosti institutu předběžného opatření, neboť by zcela ztratil svoji efektivitu.

Proto je nutné zdůraznit, jak výraznou roli hrají v případě rozhodování o předběžném opatření soudy a soudci. Správnost využití tohoto ze všech možných úhlů pohledu velmi silného prostředku totiž nezajistí přísný procesní předpis či více kazuistický text ústavních zákonů, ale použití zdravého rozumu ve spojení s hlubokým zamyšlením nad detaily řešeného případu. To by mělo spočívat především v poměřování navrhovatelem osvědčených skutečností vůči důsledkům, které by vydání či nevydání předběžného opatření na jednoho či druhého účastníka mohlo mít, to vše navíc v kontextu reálné tržní ekonomiky.

Kromě toho lze zajisté uvažovat o upřesnění některých ustanovení, kupříkladu o úpravě poučovací povinnosti soudu. Ta by za určitých okolností mohla být po dopracování či bližším vysvětlení nejen méně problematická, ale rovněž v praxi prospěšnější, aniž by došlo k ohrožení funkčnosti předběžného opatření.

Z jednotlivých kapitol v konečném souhrnu jasně vyplynulo, že předběžné opatření je silným právním prostředkem, který může plnit významnou roli při ochraně subjektivních práv, stejně jako taková práva může ohrožovat či porušovat. Pro takové případy zákonodárce uzákonil zejména povinnost složit jistotu anebo možnost domáhat se náhrady škody či jiné újmy vzniklé v důsledku nařízení předběžného opatření. Jejich fungování však není absolutní a je tudíž nevyhnutelné, aby o svá práva dbala především osoba, vůči níž předběžné opatření směřovalo. I k tomu OSŘ obsahuje určité cesty, mezi které patří možnost zrušení předběžného opatření.

Samým závěrem proto můžeme konstatovat, že navzdory drobným nedostatkům, souvisejících zejména se zajištěním rychlosti rozhodování v odvolacím řízení, je právní úprava předběžného opatření v OSŘ zdařilá a v praxi funkčně využitelná, a nijak zásadně nezaostává ani za zahraničními právními úpravami institutu předběžného opatření. Pokud se však v nejbližší době nepodaří prosadit a připravit rekodifikaci (civilního) procesního práva, novelizace ve smyslu některých výhrad v této práci obsažených by zřejmě byla nejen odbornou veřejností přivítána.

Seznam použitých zkratek (abecedně)

CPR	The Civil Procedure Rules 1998. 1998 No. 3132 (L.17).
CSP	Zákon Slovenské republiky č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů
Exekuční řád	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
FRCP	Federal Rules of Civil Procedure
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava ČR	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SCJP	The Swedish Code of Judicial Procedure. SFS 1942:740
SŘS	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
ZoSP	zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích a poplatku za výpis z rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů
ZoSŠ	zákon č. 358/1992 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem ve znění pozdějších předpisů
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ZRŘ	zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění platných předpisů

ZŘS

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve
znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

1. Knižní zdroje (chronologicky dle data vydání)

HANDL, V., RUBEŠ, J. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Panorama, 1985

KÜHN, Z. *Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře.* 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002, ISBN 80-246-0483-3

STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví.* 1. vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2003, ISBN 80-210-3271-5

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní.* 3. vydání. Praha: Linde, 2004, ISBN 978-80-7380-714-6

KUBA, B., OLIVOVÁ, K. *Katastr nemovitostí České republiky.* 9. vydání. Praha: Linde, 2005, ISBN: 80-7201-545-1

WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou.* 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2005, ISBN 80-7201-551-6

BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád – komentář I.+II.,* 7.vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-378-7

SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Civilní proces.* Praha: EUROLEX BOHEMIA a.s., 2006, ISBN 80-86861-09-0.

SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, ISBN 978-80-7179-869-9

WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní.* 5. vydání. Praha: Linde, 2008, ISBN 978-80-7201-726-3

DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., LAVICKÝ, P. MACKOVÁ, A., SMOLÍK, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. a II. díl.* 2009. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, ISBN 978-80-7357-460-4

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-107-9

HENDRYCH D. a kol., *Právní slovník.* 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-059-1

GERLOCH, A. *Teorie práva.* 7. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 144, ISBN 978-80-7380-652-1

SVOBODA, K. *Dokazování.* Praha: Wolters Kluwer, 2009, ISBN 978-80-7357-414-7

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I, II.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-108-6

- HORA, V. *Československé civilní právo procesní. I. – III. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2010, ISBN 978-80-7357-540-3
- FILIP, J., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. a kol. *Ústava České republiky komentář. 1.* vydání. Praha: Linde Praha, 2010, ISBN 978-80-7201-814-7
- HORÁČEK, R. ČADA, K. HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví. 2* vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-417-9
- WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. 6.* aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0
- OTT, E. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. I. – III. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, ISBN 978-80-7357-920-3 (I. díl), ISBN 978-80-7357-921-0 (II. díl) a ISBN 978-80-7357-922-7 (III. díl)
- VOJTEK, P.: *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-427-8
- JEMELKA, L., PODHRÁZKÝ, M., VETEŠNÍK, P., ZAVŘELOVÁ, J., BOHADLO, D., ŠURÁNEK, P. *Soudní řád správní. Komentář. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-498-8
- JEMELKA, L., PONDĚLÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D. *Správní řád. Komentář. 4.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-484-1
- SVOBODA, K. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, ISBN 978-80-7478-414-9
- SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-506-0
- HÁSOVÁ J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. 2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-555-8
- HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8
- LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1.* vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9
- SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-297-7
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-630-3

JIRSA J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN 978-80-7552-078-4

HORA, V. *Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-237-5

HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, ISBN 978-80-7400-622-7

DUBA, J. *Předběžné opatření v právu nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-228-8

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-673-9

ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, ISBN 978-80-7380-538-8

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-298-1

2. Odborné články (chronologicky dle data vydání)

WINTEROVÁ, A. *Úvaha nad pojetím dispoziční zásady v občanském právu procesním*. AUC - Iuridica, 1976, č. 2, s. 107-124, ISSN 0323-0619

MACUR, J. *Základní povinnosti procesních stran v občanském soudním řízení*. Bulletin advokacie, 1990, č. 1, s. 14, ISSN 1210-6348

KNAPP, V. *Zákonodárna pravomoc v České republice*. Právní rozhledy. 1993, č. 4. s. 105, ISSN 1210-6410

MACUR, J. *K základním otázkám nauky o důkazním břemenu v civilním soudním řízení*. Právník, 1995, č. 7, s. 642, ISSN 0231-6625

ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 25 a násl., ISBN 80-7179-005-2

MACUR, J. *Civilní proces a právo na soudní ochranu*. Právní rozhledy, 1996, č. 2, s. 41, ISSN 1210-6410

ČÁPOVÁ, H. *Potírání nekalé soutěže cestou předběžných opatření*. Právník, 1997, č. 8, s. 693, ISSN 0231-6625

MACUR, J. *Zásada projednací v civilním soudním řízení*. Brno: AUB, 1997, s. 218

SVOBODOVÁ, I. *K předběžným opatřením v obchodních věcech*. Právní rozhledy. 1997, roč. 5, č. 9, s. 464, ISSN 1210-6410

- BUREŠ, J. DRÁPAL, L. *Novelizovat ještě jednou právní řád?* Právní rozhledy. 1999, roč. 7, č. 3. s. 105, ISSN 1210-6410
- MACUR, J. *Předmět civilního sporu z hlediska současné judikatury Evropského soudního dvora.* Právo a podnikání, 2002, č. 3, s. 8, ISSN 1211-1120
- MIKULCOVÁ, L. *Povinnost tvrzení a důkazní povinnost po novele občanského soudního řádu.* Právní rozhledy, 2003, č. 9, s. 467, ISSN 1210-6410
- KOUKAL, P.: *Nová právní úprava předběžného opatření.* AD NOTAM. 2005. roč. 11, č. 2., s. 66, ISSN 1211-0558
- HRBEK, J. *Ještě jednou nad novelou o.s.ř. (jistota při předběžném opatření).* Bulletin advokacie, č. 10/2005, 2005, s. 49, ISSN 1210-6348
- PREMUS, R. *Nad novelou občanského soudního řádu aneb Komu slouží jistota.* Bulletin advokacie č. 6/2005, 2005, s. 33, ISSN 1210-6348
- UZSÁK, M. *Právní úprava předběžných opatření v civilním procesu a některé úvahy se zřetelem k zákonu č. 59/2005 Sb.* Právní rozhledy. 2005, č. 9., s. 325, ISSN 1210-6410
- TÉGL, P. *Překážka věci rozsouzené?* Právní fórum, 2006, č. 7, s. 231, ISSN 1214-7966
- LUŽNÁ, R.: *Předběžná opatření.* Právo a rodina. 2007, roč. 9, č. 11, s. 16, ISSN 1212-866X
- DVOŘÁK, B. *K problematice časových mezí právní moci.* Právní rozhledy, 2008, č. 13, s. 481, ISSN 1210-6410
- HRNČIŘÍK, V. *O neústavnosti a nepromyšlenosti právní úpravy předběžného opatření podle občanského soudního řádu.* Právní rozhledy. 2010, č. 10. s. 348, ISSN 1210-6410
- ŘÍHA, M. *Povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí o nařízení předběžného opatření.* Právní rozhledy. 2010, č. 11. s. 402, ISSN 1210-6410
- SVOBODA, K. *Totožnost skutku v civilním sporu.* Právní rozhledy, 2010, č. 22, s. 815, ISSN 1210-6410
- ONDREJOVÁ, D. *Předběžné opatření ve sporech z nekalé soutěže.* Obchodněprávní revue, 2011, č. 10. 283-290, ISSN 1803-6554
- VAŠUTOVÁ, V. *Specifika dokazování v odlišných právních procesech.* Právní rozhledy. 2011, č. 22. s. 795, ISSN 1210-6410
- GRYGAR, J. *Předběžná opatření a vybrané problémové okruhy.* Jurisprudence. 2012, č. 4, s. 13 a násl., ISSN 1802-3843
- ČUHELOVÁ, K. *Prodlužování předběžných opatření podle § 76 OSŘ. Aktuální problémy aplikační praxe.* Právní rozhledy. 2013, č. 7. s. 247, ISSN 1210-6410

HRNČIŘÍK, V. *Jistoty k zajištění náhrady škody a na náklady řízení, včetně problematiky jejich včasného, pozdějšího a pozdního složení*. Právní rozhledy, 2013, č. 21, s. 731, ISSN 1210-6410

VAVREČKA, J, GRMELOVÁ, N. *Předběžné opatření vydané v meritu věci v kontextu unijního a ústavního práva*. Soudní rozhledy. 2014, č. 10. s. 342, ISSN 1211-4405

LAVICKÝ, P. *Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení*. Právní rozhledy. 2015, č. 7, s. 253, ISSN 1210-6410

LAVICKÝ, P, DVOŘÁK, B. *Pro futuro*. Právní rozhledy 5/2015, s. 153, ISSN 1210-6410

DOLEČEK, M. *Pravomoc soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení*. Bulletin advokacie, 2018, č. 9, s. 40 a násl., ISSN 1210-6348

NĚMEC, R., GLATZ, V. *Rozhodčí řízení, jeho specifika a výhody*. Bulletin advokacie, 2018, č. 9, s. 16 a násl., ISSN 1210-6348

3. Internetové zdroje (chronologicky dle data citace)

BLAHUTKA, J. *Předběžné opatření ve světle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II ÚS 1847/16 ze dne 1. září 2016*. Epravo.cz [on-line]. Publikováno 9. 11. 2016. [cit. 24. 6. 2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezne-opatreni-ve-svetle-nalezu-ustavniho-soudu-sp-zn-ii-us-184716-ze-dne-1-zari-2016-103770.html>

RATHOUSKÝ, O., PIAČKOVÁ, M. *Předběžná opatření v judikatuře Ústavního soudu aneb postrádá návrh na nařízení předběžného opatření při respektování práva na spravedlivý proces smysl?* Epravo.cz [on-line]. Publikováno 22.2.2017. [cit. 27.5.2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezna-opatreni-v-judikature-ustavniho-soudu-aneb-postrada-navrh-na-narizeni-predbezneho-opatreni-pri-respektovani-prava-na-spravedlivy-proces-smysl-105227.html>

MENŠÍKOVÁ, S. *Ochrana dotčené osoby při nařízení předběžného opatření*. Epravo.cz [on-line]. Publikováno 22.4.2015. [cit. 14.7.2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-dotcene-osoby-pri-narizeni-predbezneho-opatreni-97518.html>

LICHOVNÍK, T. *Přezkum usnesení o předběžném opatření odvolacím soudem*. Epravo.cz [on-line]. Publikováno 2.3.2017. [cit. 19.11.2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-by-soud-mel-informovat-zalovaneho-o-podanem-navrhu-na-predbezne-opatreni-103747.html>

BALOUSOVÁ, M. *Předběžná opatření týkající se nemovitostí v teorii a praxi*. Epravo.cz [on-line]. Publikováno 24.9.2018. [cit. 27.12.2018], ISSN 1213-189X. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezna-opatreni-tykajici-se-nemovitosti-v-teorii-a-praxi-108146.html>

Federal Rules of Civil Procedure. [on-line]. [cit. 29. 12. 2018]. Dostupný např. na https://www.uscourts.gov/sites/default/files/civil-rules-procedure-dec2017_0.pdf.

Zákon Slovenské republiky č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů. [on-line]. [cit. 29.12.2018]. Dostupný např. na <https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/160/>

Zákon Slovenské republiky č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů. [on-line]. [cit. 29.12.2018]. Dostupný např. na <https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/161/>

Zákon Slovenské republiky č. 162/2015 Z. z., správný súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů. [on-line]. [cit. 29.12.2018]. Dostupný např. na <https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/162/>

DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. 2017, s. 283, 284. [on-line]. [cit. 30. 12. 2018]. Dostupný on-line: <https://crs.justice.cz>

Český statistický úřad. *Polovina Čechu nakupuje na internetu*. [on-line]. Publikováno 20. 11. 2017. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/polovina-cechu-nakupuje-na-internetu>

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona Civilný sporový poriadok, parlamentná tl. 1333. Národná rada Slovenskej republiky [on-line]. Národná rada Slovenskej republiky, 2014 [cit. 3. 1. 2019]. Dostupné např. z <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>

Hospodářské noviny. *Uber má znovu zakázáno jezdit v Brně. Soud obnovil předběžné opatření*. [on-line]. Economia, a.s. Publikováno 13. 11. 2018. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://byznys.ihned.cz/c1-66339020-predbezne-opatreni-ktere-zakazalo-uber-v-brne-znovu-plati>. ISSN 1213-7693

iDnes.cz. *Ústavní soud ponechal v platnosti opatření omezující přenos Ligy mistrů*. [on-line zpravodajský portál]. MAFRA, a.s. Publikováno 10.8.2016. [cit. 5.1.2019]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/mediahub/ustavni-soud-ponechal-v-platnosti-opatreni-omezujici-prenosy-ligy-mistru.A160810_901903_mediahub_imp

ZÁHUMENSKÝ, D. a kol. *Průměrná délka civilního řízení v roce 2017*. [on-line]. Publikováno 15. 6. 2018. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.mapaprutahu.cz/blog/prumerna-delka-civilnich-rizeni-v-roce-2017>

Novinky.cz. *Text předběžného opatření k pondělní stávce*. [on-line zpravodajský portál]. Seznam.cz a.s. Publikováno 11. 6. 2011. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/specially/dokumenty/235947-dokument-text-predbezneho-opatreni-k-pondelni-stavce.html>

Novinky.cz. *Taxify nadále nesmí v Praze jezdit, rozhodl městský soud*. [on-line zpravodajský portál]. Seznam.cz a.s. Publikováno 4.12.2018. [cit. 5.1.2019]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/ekonomika/490983-taxify-nadale-nesmi-v-praze-jezdit-rozhodl-mestsky-soud.html>

Novinky.cz. *Soud zakázal Babišovi označovat Bison & Rose za lobbisty*. [on-line zpravodajský portál]. Seznam.cz a.s. Publikováno 5. 9. 2017. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/domaci/448332-soud-zakazal-babisovi-oznacovat-bison-rose-za-lobbisty.html>

Novinky.cz. *Korunní musí stáhnout sporný reklamní spot*. [on-line zpravodajský portál]. Seznam.cz a.s. Publikováno 16. 6. 2004. [cit. 5. 1. 2019]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/ekonomika/34315-korunni-musi-stahnout-sporny-reklamni-spot.html>

American Cyanamid Co v Ethicon Ltd. [1975] A.C. 396 (5.2.1975). [on-line]. [cit. 22. 9. 2019]. Plné znění dostupné např. na <http://www.uniset.ca/other/cs2/1975AC396.html>

The Civil Procedure Rules 1998. 1998 No. 3132 (L.17). [on-line]. [cit. 29. 9. 2019]. Dostupný např. na <https://www.legislation.gov.uk/uksi/1998/3132/contents/made>

The Swedish Code of Judicial Procedure. SFS 1942:740. [on-line]. [cit. 29. 9. 2019]. Dostupný např. na https://www.government.se/49e41c/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf

4. Právní předpisy a související (hierarchicky, abecedně)

Ústavní zákony

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákony (chronologicky)

- zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích a poplatku za výpis z rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 263/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání
- zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 27/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách
- zákon č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 155/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 220/2000 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích
- zákon č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
zákon č. 134/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce
zákon č. 308/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o evropské družstevní společnosti
zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
zákon č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech
zákon č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 147/2012 Sb., kterým byl vyhlášen nález Ústavního soudu ČR, kterým se uplynutím dne 31. 12. 2013 ruší ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
zákon č. 399/2012 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodové spoření, účinný od 12.12.2012, zákon č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Ostatní (chronologicky)

důvodová zpráva k prvnímu znění OSŘ, tj. k zákonu č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.
důvodová zpráva k novele OSŘ a dalších předpisů zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení zákonů o soudním řízení ve věcech občanských a o řízení exekucím.

důvodová zpráva k SŘS, tj. k zákonu č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
sněmovní tisk č. 559/0 Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, 2008, 5. volební období

5. Judikatura (hierarchicky, chronologicky)

Ústavní soud ČR

nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 6. 1997, spis. zn.: I. ÚS 31/97

nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 1998, spis. zn.: I. ÚS 233/97

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 10. 1998, spis. zn.: III. ÚS 119/98

nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 11. 1999, spis. zn.: II. ÚS 221/98

nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 10. 2001, spis. zn.: Pl. ÚS 15/01

nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 11. 2001 spis. zn.: IV. ÚS 189/01

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 7. 3. 2002, spis. zn.: III. ÚS 394/01

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 3. 2002, spis. zn.: III. ÚS 394/01

nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. 11. 2002, spis. zn.: II. ÚS 343/02

nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 8. 2004, spis. zn.: II. ÚS 284/04

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 7. 2. 2006, spis. zn.: V. ÚS 637/05

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20. 4. 2006, spis. zn.: I. ÚS 504/05

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 5. 2006, spis. zn.: Pl. ÚS 46/05

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20. 6. 2007, spis. zn.: III. ÚS 249/06
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 3. 12. 2007, spis. zn.: IV. ÚS 2959/07
náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 1. 2009, spis. zn.: IV. ÚS 1554/08
náleží Ústavního soudu ČR ze dne 28. 1. 2009, spis. zn.: III ÚS 635/06
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 2. 2009, spis. zn.: III ÚS 110/09
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 2009, spis. zn.: IV. ÚS 2856/08
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, spis. zn.: III. ÚS 163/09
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2009, spis. zn.: II. ÚS 3069/08
náleží Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, spis. zn.: Pl.ÚS.16/09, včetně disentančního stanoviska
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8. 4. 2010, spis. zn.: III. ÚS 328/10
náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 8. 2010, spis. zn.: III. ÚS 123/08
náleží Ústavního soudu ČR ze dne 7. 6. 2011, spis. zn.: III ÚS 205/11
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 12. 2011, spis. zn.: II ÚS 2734/11
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8. 8. 2013, spis. zn.: II. ÚS 52/13
náleží Ústavního soudu ČR ze dne 24. 4. 2014, spis. zn.: III. ÚS 1678/13
usnesení Ústavního soud ČR ze dne 7. 5. 2014, spis. zn.: I. ÚS 419/14
náleží Ústavního soudu ČR ze dne 23. 10. 2014, spis. zn.: III. ÚS 3489/13
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2015, spis. zn.: I. ÚS 1037/15
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 9. 2015, spis. zn.: I. ÚS 3667/14
náleží Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 2016, spis. zn.: II. ÚS 1847/16
usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 10. 2016, spis. zn.: III. ÚS 2125/16
náleží Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 2016, spis. zn.: III. ÚS 2433/15

Nejvyšší soud ČSR a ČR

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 3. 1975, spis. zn.: Cpj 34/74
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 1992, spis. zn.: 3 Cmo 142/92
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 11. 1997, spis. zn.: 2 Odon 4/97
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 6. 1998, spis. zn.: 2 Cdon 1506/96
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 1998, spis. zn.: 25 Cdo 1847/98
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 1998, spis. zn.: 33 Cdo 2272/98
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2000, spis. zn.: 32 Cdo 2306/98
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2001, spis. zn.: 20 Cdo 134/99
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 2004, spis. zn.: 32 Odo 712/2004

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2005, spis. zn.: 20 Cdo 2764/2004
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2007, spis. zn.: 33 Odo 417/2005
stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 6. 2007, spis. zn.: Cpjn 19/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 8. 2008, spis. zn.: 29 Cdo 3137/2007
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2007, spis. zn.: 32 Cdo 2382/2007
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 2. 2008, spis. zn.: 22 Cdo 3484/2007
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008, spis. zn.: 28 Cdo 2015/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2008, spis. zn.: 29 Cdo 3137/2007
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2009, spis. zn.: 20 Cdo 2101/2007
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2009, spis. zn.: 33 Cdo 1108/2007
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2009, spis. zn. 20 Cdo 4282/2007
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2010, spis. zn.: 20 Cdo 4297/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2011, spis. zn.: 25 Cdo 2864/2008
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 2. 2011, spis. zn.: 31 Cdo 365/2009
usnesení Nejvyššího soud ČR ze dne 8. 6. 2011, spis. zn: 28 Cdo 3097/2010
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2011, spis. zn.: 33 Cdo 999/2010
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2012, spis. zn.: 21 Cdo 2368/2011
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2012, spis. zn.: 21 Cdo 1708/2011
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, spis. zn.: 23 Cdo 2416/2012
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2013, spis. zn. 30 Cdo 850/2013
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2014, spis. zn.: 25 Cdo 2912/2012
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2014, spis. zn.: 29 Cdo 3403/2012
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2015, spis. zn.: 20 Cdo 2647/2003
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2016, spis. zn.: 30 Cdo 4310/2014

Vrchní soud

usnesení Vrchního soudu v Praze ze 14. 6. 1993, spis. zn.: 7 Cmo 48/93
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 8. 1993, spis. zn.: 3 Cmo 234/93
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 1994, spis. zn.: 3 Cmo 91/94
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 6. 1995, spis. zn.: 3 Cmo 1446/94
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 1995, spis. zn.: 3 Cmo 1592/94
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 1996, spis. zn.: 3 Cmo 818/95.
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1997, spis. zn.: 3 Cmo 3/97
rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 1998, spis. zn.: 3 R Cmo 50/98

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 3. 2000, spis. zn.: 7 Cmo 237/2000
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 10. 2001, spis. zn.: 7 Cmo 649/2001
rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 2. 2011, spis. zn.: 3 Cmo 167/2010
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 9. 2011, spis. zn.: 3 Cmo 246/2011
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2011, č. j.: 3 Cmo 281/2011-191
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2012, spis. zn.: 3 Cmo 370/2011
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2012, spis. zn.: 3 Cmo 156/2012
rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 5. 2012, č. j.: 5 Cmo 16/2012-231
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 7. 2012, spis. zn.: 7 Cmo 474/2011
rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 1. 2013, spis. zn.: 11 Cmo 148/2012
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2014 spis. zn.: 4 Cmo 338/2013
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 2014, č. j.: 6 Cmo 185/2014-66
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 6. 2014, spis. zn.: 5 Cmo 235/2014
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 12. 2014, spis. zn.: 3 Cmo 333/2014
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 9. 2015, č. j.: 1 Cmo 171/2015-1158
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 2. 2016, spis. zn.: 7 Cmo 1/2016

Krajské soudy a Městský soud v Praze, ostatní

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 6. 1964, spis. zn.: 5 Co 209/64
usnesení Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 4. 10. 1993, spis. zn.: Nc 8/93
usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1994, spis. zn.: 7 Co 2075
usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 12. 1994, spis.
zn.: 14 Co 847/94
usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. 2. 1995, spis. zn.: 7 Co 46/95
usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1995, spis. zn.: 7 Co 1834/95
usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 11. 1996, spis. zn.: 9 Co 685/96
usnesení Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 9. 2. 1998, spis. zn.: 10 Cm 474/94
usnesení Městského soudu v Brně ze dne 17. 7. 2001, spis. zn.: 1 Nc 55/2001
usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 1. 2002, spis. zn.: 18 Co 17/2002

usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 1. 2003, spis. zn.: 16 Co 7/2003
usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6. 6. 2006, spis. zn.: 10 Co
531/2006

KUČERA, Vít: **Předběžné opatření podle OSŘ**

Abstrakt

KUČERA, Vít: *Předběžné opatření podle OSŘ* – Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva – Vedoucí: doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Praha, UK PF, 2020.

Práce se zabývá problematikou předběžného opatření v civilním sporném procesu s důrazem na komplexní rozbor platné a účinné právní úpravy obsažené v občanském soudním řádu, a dále na výběr souvislostí spojených s jeho používáním v praxi, podpořený desítkami příkladů z rozhodovací činnosti soudů napříč soudní soustavou převážně v České republice. Z hlediska struktury je práce rozdělena do teoretické části věnující se základním východiskům vybraného tematického okruhu, včetně historického vývoje předběžného opatření, jeho teoretickému základu, zvláštnostem a účelu i podstatě celého institutu. Z důvodu citelného omezení či potlačení řady obecně aplikovatelných zásad formujících civilní proces je analyzována rovněž jeho ústavněprávní konformita. Práce obsahuje rovněž praktickou část zabývající se aktuální právní úpravou předběžného opatření, která je rozdělena přednostně podle časového průběhu civilního soudního řízení. Pozornost je v ní postupně upřena kupříkladu k formálním podmínkám nařízení předběžného opatření, včetně významných negativních podmínek řízení, náležitostem návrhu na nařízení předběžného opatření, ale i jedné ze zvláštností standardně podmiňujících nařízení předběžného opatření, kterou je jistota skládaná návrhovatelem (žalobcem) za účelem zajištění újmy předběžným opatřením případně způsobené. Dále se práce zabývá materiálními podmínkami nařízení předběžného opatření s rozбором, mimo jiného, prokazování důvodu nařízení předběžného opatření a osvědčování skutečností rozhodujících pro uložení povinnosti předběžným opatřením, včetně obsahového výkladu těchto sousloví. Podstatná část práce je věnována samotnému řízení o nařízení předběžného opatření, jeho procesním specifikům anebo jednotlivým rozhodnutím, k nimž může soud dospět, spolu s úpravou jejich odůvodňování či řádných i mimořádných opravných prostředků proti nim. Zvláštní pozornost je směřována k usnesení o nařízení předběžného opatření, tedy jednomu z možných rozhodnutí po meritorním přezkoumání návrhu na nařízení předběžného opatření. Poslední část práce předkládá stručné srovnání se zahraniční právní úpravou, konkrétně s nedávno přijatou úpravou na Slovensku a s právní úpravou ve Švédském království, a dále poskytuje zcela odlišný pohled na danou problematiku opřený o úpravu ve Spojených státech amerických a ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska. Ze závěrů práce vyplývá, že předběžné opatření je i v současnosti stále velmi potřebným a dosud funkčně nenahrazeným a nenahraditelným prostředkem zajištění efektivity soudního vymáhání

práva a ochrany oprávněných zájmů před jejich protiprávním rušením, na čemž nic nemění ani často až rozhodovací praxí vyřešené nejasnosti při jeho aplikaci a související nedokonalosti vzniklé v rámci zákonodárského procesu.

Klíčová slova: **předběžné opatření, jistota, zajištění, výkon rozhodnutí**

KUČERA, Vít: Preliminary injunction as per Civil Procedure Code

Abstract

KUČERA, Vít: *Preliminary injunction as per Civil Procedure Code* – Charles University, Faculty of Law; Department of Civil Law – Adviser: doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Praha: UK PF, 2020.

The thesis pursues the problematics of preliminary injunction in civil trial procedure with emphasis on complex analysis of valid and effective legislation contained within the Civil Procedure Code, and further on selection of consequences related with its practical use, supported by many case law examples chosen through the whole court system mainly in the Czech Republic. As far as the structure of the thesis is concerned, the thesis is divided into theoretical part devoted to the basis of the topic, including historical development of preliminary injunctions, its theoretical grounds, specifics and also nature and purpose of the whole institute. Because of an important reduction or suppression of many universally applicable principles shaping the civil procedure, also the constitutional conformity is researched. The thesis further contains practical part focused on present legislation related to preliminary injunction, which is divided preferentially by the course of a civil proceedings. Attention is paid successively to formal conditions of preliminary injunctions order, including important negative conditions of the proceedings, requirements of motion for preliminary injunction and also one specific condition for the preliminary injunctions, which is the security deposited by the petitioner for the purpose of ensuring damages caused by the preliminary injunction. Furthermore, the thesis is directed on material preconditions of preliminary injunctions order together with analysis of, amongst other, proving the grounds for the preliminary injunction and manifesting the facts decisive for imposing duties by the preliminary injunction, including explanation of these collocations. Important part of the thesis is dedicated to the proceedings on preliminary injunction itself, its procedural specifics or particular decisions which could be ruled by the court, together with legislation related to its substantiation and regular and extraordinary remedies against it. Special attention is directed to the ruling on order of a preliminary injunction, which is one of the possible decisions following material review of the motion on preliminary injunction. The last part of the thesis presents comparison with foreign legislations, specifically with quite recently adopted legislation in Slovakia and with legislation in the Kingdom of Sweden, and also with a fully different angle providing legislation of the United States of America and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. The conclusions provide that the preliminary injunctions are still a very

needed and up to now functionally unsubstituted and irreplaceable instrument for securing effectivity of court law enforcement and protection of lawful interests before their illegal interference. This cannot affect application difficulties frequently solved only by case law and related imperfections that has arisen during the legislative process.

Keywords: **preliminary injunction, security, enforcement of court decision**